

דף ב ע"א

מתני' יציאות השבת ראה בתוס' שנתקשו מדוע פתח התנא דוקא במלאכת הוצאה, ותיירצו וכו' וראה בחידושי וביאורי הגר"א שתירץ דפתח התנא במלאכת הוצאה משום דהיא מפורשת בפסוק. [ואף שהבערה אף היא מפורשת בפסוק אבל הבערה ללאו יצאת ואינה מלאכה גמורה להתחייב עליה סקילה] וכ"כ השפ"א בשם ספר חפץ ה' [לבעל האוה"ח הק"י] ועיין בפיה"מ להרמב"ם שכתב בזה וז"ל ומה שהצריכו להתחיל בדיני הוצאה מרשות לרשות ואף על פי שהיא מנויה בסוף אבות מלאכות כלומר המוציא מרשות לרשות, לפי שמלאכה זו מצויה הרבה ובה נכשלים על הרוב, מפני שאינה צריכה כלים, ושנית ללמדנו שהיא מלאכה ואף על פי שנראית שאינה מלאכה, לפיכך הקדימה לחזוק הענין לפי שהיא מדרשא אתיא כמו שיתבאר. עב"ל.

שם במשנה שתיים שהן ארבע וכו' עיין בפיה"מ להרמב"ם שכתב שדין משנתינו בנוי על שלשה יסודות: האחד שאין חיוב בהוצאה אלא כשעשה עקירה והנחה אבל בעקירה או הנחה לבד לא חיוב מלאכה. השני שכנעשתה מלאכה שלימה - עקירה והנחה - אבל על ידי שני בני אדם שהאחד עוקר והשני מניח שניהם פטורים מדין שנים שעשאוה.² [וילפינן לה מקרא לקמן דף ג ע"א] ג) והיסוד השלישי הוא דבעלמא אין נחשבת העקירה וההנחה אלא כשעקר ממקום ד טפחים על מקום ד טפחים והניח במקום דע"ד, אבל יד של אדם חשובה כמקום ד והעוקר מיד אדם המחזיק חפץ ברשות היחיד כאילו עקר מרשות היחיד עצמה.

ולהבנת דין המשנה צריך לבאר עוד שכאשר ידו של האדם נמצאת באותה רשות בה הוא עומד [כגון ברישא פשט העני וכו' שהבעה"ב בפנים וגם ידו שממנה נטל העני בפנים] הרי החפץ נחשב כמונח באותה הרת והנוטל מהיד כעוקר מהרשות, וכן כשעוקר ידו ומושיטה החוצה הוי עקירה מהרשות. אבל כשהוא ברשות אחת וידו ברשות אחרת הרי החפץ אינו מונח לא ברשות שבה הוא עומד ולא ברשות שבה היד וזה המבואר בגמ' לקמן בדף ג ע"ב שידו של אדם לא כרה"ר ולא כרה"י, והכוונה כה"ג שמושיטה, ולכן בסיפא כשהעני פשט ידו לבפנים לא נחשב כבר החפץ כמונח ברה"ר [כי אם היה כן היה הבעה"ב חייב] ולא כמונח ברה"י [כי אם היה כן היה העני חייב]

שם במשנה בעה"ב חייב עיין בתוס' יו"ט שהקשה דלקמן במשנה [דף קלו ע"א] שיטת רבי יהושע שהטורד בדבר מצוה ועשה עבירה פטור מחטאת, וכן איתא במתני' בסוכה [דף מו ע"ב] דעת רבי יוסי וכן קיי"ל, וקשה דהכא שעוסק בעה"ב בנתינת צדקה לעני הרי הוא טורד במצוה, ועיי"ש עוד מה שתירץ בזה ומה שהשיג עליו הרע"א בגליון המשנה. וע"ע בשפ"א.

רש"י ד"ה שהן ארבע מדבריהם הוסיפו שתיים לאסור לכתחילה וכו' מבואר מרש"י שבעקירה בלא הנחה וכן הנחה בלא עקירה מותר מן התורה ואינו אלא איסור דרבנן. והרש"ש [לקמן בדף ג ע"א] כתב דאסור מהתורה דהוי חצי שיעור. וכ"כ עוד אחרונים, ויתבאר לקמן בע"ה בדף ג ע"א.

תוד"ה פשט וכו' תימה לר"י קושיתם מתחלקת לשנים, דעל משנה דידן הקשו מדוע תני לתרווייהו ועל המשנה בשבועות הקשו טפי דתני התם שתיים שהן ארבע ושתיים היינו שתי הוצאות ומדוע נחשבות ההוצאות כשתיים, אבל על מתני' דידן לא קשה כן כי שתיים דהכא הן הוצאה והכנסה, אבל קשה מדוע תרתי קתני גם בפנים וגם בחוץ ודוק. אך לשון הרמב"ן הוא דאף הכא הקושיא מדוע חשיבי שתיים וכן בתירוצם וצ"ע. [ויתכן שהרמב"ן כתב כן להפירוש שהביא לעיל דשתיים בפנים היינו שתי הכנסות וכו' והתוס' אולו בשיטת רש"י ועיין ברשב"א שכתב כהתוס']

¹ ויש להפליא הדבר אשר מלאכת הוצאה שהיא מלאכה גרועה כמש"כ התוס' ושאר"ר היא היחידה המפורשת בפסוק, בה פתח התנא את המסכת, וחכמים החמירו והוסיפו עליה גזירות ואיסורים הרבה יותר משאר מלאכות, [כמו איסורי כרמלית שיתופי מבואות וערובי חצרות, -ולכמה ראשונים אף איסורי מוקצה- כולם אטו הוצאה] וכמה מהפרקים במסכת שבת וכל מסכת עירובין הן על דיני הוצאה.

² הוצרך הרמב"ם לשני הכללים האלו לפי שכאשר אדם אחד עשה עקירה ולא נשלמה המלאכה כלל, בזה הוא פטור מטעם הכלל הראשון שכתב הרמב"ם דבעינן עקירה והנחה אבל כאשר חברו עשה הנחה הרי נשלמה המלאכה, ואלמלי הפטור דשנים שעשאוה היו שניהם חייבים כיון שיצאה מלאכה שלימה מתחת ידיהם ובוזה ילפינן מקרא דהם פטורים. ובעלמא שנים שעשאוה לעולם פטורים אבל בהוצאה אם עקירה לבד היתה מחייבת לא היה נגרע חיובו במה שהשני הניח לכן בעינן גם להכלל הראשון.

שם בתוס' דמלאכה גרועה היא דמה לי וכו' לא נתפרש להדיא בדבריהם מהו החילוק בין הוצאה דעשיר להוצאה דעני, אבל הדברים מבוארים בתוס' רא"ש ושאר שענין הוצאה דעני הוא כשלוקח האדם את החפץ מרשות אחרת לרשות בה הוא נמצא, והוצאה דבעה"ב הוא כשהאדם מוציא את החפץ מרשותו לרשות אחרת. וכיון דהוצאה חידוש הוא לא ילפינן הני גווני דהוצאה זמ"ז.

ועיין בפנ"י שתמה בדבר דאין טעם לחלק בין הני תרי גווני דהוצאה, ופירש דהוצאה דעני הוי טפי מלאכת מחשבת שהיא לצורך עצמו דומיא דלוקטי המן שמביא טרף לביתו, וציין שם לדברי הרשב"א שכתב דהוצאה דעני הוא כשמוציא לרשות שעומד בה ובעה"ב להיפך וכמש"נ לעיל, וכתב דאפשר דכוונת הרשב"א כדבריו, אך נתקשה לדרכו דאם כן סגי בחד קרא דהוצאת בעה"ב וכ"ש הוצאת עני, ועיי"ש עוד בזה. אבל פשוט לשון הרשב"א ושאר ראשונים דבמלאכה עצמה הוא מתחלק בין אופן שמביא החפץ לרשותו שעומד בה או להיפך, ועיין בריטב"א בשבועות שכתב דמסברא עיקר הוצאה הוא הוצאה דבעה"ב שכן דרך רוב המוציאים להוציא מרשות שעומדים בו לרשות אחרת. וקשה דאם כן סגי בחד קרא להוצאת בעה"ב ונילף עני מינה בק"ו, וצ"ע.³

ועיין בתוס' בשבועות שכתבו באופן אחר דהכא לאו דרך הוצאה בכך כיון שהוא עומד ברשות אחת ומוציא ידו לרשות אחרת, ודבריהם צ"ב דסו"ס אמאי תני תרתי, הרי בין בבעה"ב ובין בעני הדבר הוא כן, ושמה כוונתם דכה"ג שמרחיק ידו מרשותו יש גם סברא לחלק אם מושך אליו החפץ [ומרחיק ידו בעקירה] או שמרחיק ממנו החפץ [ומרחיק ידו בהנחה] וצ"ע.

ועיין בחי' הגר"א [וכן בפי' הגר"א למשניות] שתמה על דברי התוס' ופירש באופן אחר, דבהוצאת עני חייב אף שלא הניח החפץ אלא מחזיקו בידו אבל בעה"ב שהוציא [והוא עודנו עומד ברה"י] אינו חייב עד שיניח ביד עני, וטעם החילוק מבואר בסוגיא דלקמן [דף ג ע"א] שהנחה ביד העני חשובה הנחה גמורה כיון שגופו של העני ברה"ר, אבל מה שהחפץ נח בידו של בעה"ב הפשוטה לחוץ והוא עומד בפנים לא חשיב הנחה ברה"ר וידו של אדם [הנמצאת ברשות אחרת מגופן] אינה חשובה לא כרה"ר ולא כרה"י, וחידוש זה צריך להשמעין בין ברשות הרבים [היינו כשידו פשוטה לרה"ר] ובין ברה"י [כשידו פשוטה לרה"י] ושני חידושים הם.⁴

ועיין בתוס' רא"ש בשם הר"י מפרזי שהקשה על זה שהרי הכנסה נמי ילפינן מהוצאה מסברא [לקמן בריש הזורק] וכ"ש דילפינן תרי גווני דהוצאה זמ"ז, ותי' דאה"נ אבל אם היה הדבר כן היה ההוצאה השנית בתורת תולדה וכתבינהו קרא למהוי אב, ומ"מ אף שיש שני פסוקים הוי אב אחד דענין אחד הם.

ועיין ברמב"ן ושאר שהסכימו עם התוס' שזה הטעם שמנה התנא תרתי, אבל חלקו על דברי התוס' בדרשת הפסוקים וכתבו דבאמת לא בעינן תרי קראי, כי אם כן היה ארבעים מלאכות, אלא מחלוקת הסוגיות היא אי ילפינן לה מקרא דויכלא העם או מקרא דאל יצא, עיי"ש, אך ביאר הרמב"ן שהתנא שנה תרי גווני הוצאה משום דהוצאת בעה"ב סברא טפי לחייב בה שכך דרך הוצאה, וכן פירש שם להלן בדברי הירושלמי שדרך הוצאה היא להוציא החפץ מהרשות שנמצא בה. וצ"ב מדוע לא נקטה המשנה רק הוצאת עני ונדע אנן דכ"ש בהוצאת בעה"ב שהיא עיקר הוצאה, ושמה לא זו אף זו קתני.⁵

שם תדע וכו' עיין במהרש"א שהעיר שהיה להם להתוס' להוכיח בפשיטות מעצם הדבר דבעינן קרא להוצאה, שהרי שאר מלאכות לא ילפינן להו מקרא אלא כל מלאכה שהיתה במשכן אסורה. וציין המהרש"א לדברי התוס' בשבועות שבאמת הוכיחו באופן זה, וכתב דיש ליישב דברי התוס' דידן ולא פירש. ועיין בגמ' לקמן [דף

³ וברמב"ן כאן ובשבועות כתב סברא הפוכה שדרך הוצאה למשוך לרשות שעומד בה, אך מדבריו משמע דלא זו סברת התוס', וראה בזה להלן בהערה 5.

⁴ הגר"א בסו"ד כתב דלא ילפינן רה"ר מרה"י, וכפה"נ דאין כוונתו דבעינן בזה תרי קראי שהרי בפסוק אין מקור וראיה כלל שחייב אם הניח בידו של עני או דפטור ביד בעה"ב, אך כוונתו לתרץ קושיא הראשונה של התוס' מדוע התנא השמיע שני הציורים האלו.

⁵ ומדברי הרמב"ן כאן ובשבועות מדוקדק שבהביאו את דברי התוס' דבעינן תרי קראי לא כתב בזה סברא להעדיף הוצאה זו על זו, ואפשר דמה"ט דאם הוצאת בעה"ב עדיפה לכתוב קרא הוצאת עני ונילף מינה, ולכן כתב דכיון דתרי גווני הוצאה הם והוצאה חידוש היא לא ילפינן מהדדי, אך אחר שחלק על התוס' ובא לבאר דין המשנה בזה אפשר ליתן טעם בהוצאת בעה"ב ולא זו אף זו קתני. ודברי הרמב"ן כאן משובשים ולשונו צריך תיקון.

צו ע"ב] דפריך הגמ' הוצאה גופא היכא כתיבא ויליף לה מקרא, ועיין בתוס' שם שכתבו ואע"ג שהיתה במשכן כדאמר הם הורידו קרשים מעגלה כו' מכל מקום אי לאו דכתיב לא הוה מחייבי עלה לפי שמלאכה גרועה היא כדפי' לעיל (דף ב ע"א) עכ"ל. הרי דבריהם לקמן תואמים עם דבריהם בשבועות, ודברי התוס' כאן צ"ע.

ויעיין ברמב"ן וברשב"א ששם באו הדברים בסגנון אחר וכתבו שהתנא שנה תרי גווי הוצאה משום דבקראי איכא תרי גווי הוצאה, והיינו שלא באו להביא ראיה שהוצאה מלאכה גרועה היא אלא ליתן טעם דכיון שילפינן לדין הוצאה מתרי קראי לכן שנה התנא את שני הדינים, ולדרך זו לא קשה כלל קושיית המהרש"א, אכן לשון התוס' דידן משמע שבאו להוכיח דהוצאה מלאכה גרועה היא ולכן נתקשה המהרש"א בדבריהם.⁶

בענין הוצאה מלאכה גרועה ובעיקר היסוד המבואר בתוס' שהוצאה מלאכה גרועה היא יש לברר בזה שלשה ענינים: (א) מהו הטעם שהוצאה היא מלאכה גרועה. (ב) אם הוא רק סיבה להצריך פסוק או שגם אחר הפסוק הוי מלאכה גרועה. (ג) האם יש בזה נ"מ לדינא במה שהוצאה היא מלאכה גרועה.

(א) בטעם הדבר שהוצאה היא מלאכה גרועה: התוס' כתבו דמה לי מוציא מרה"י לרה"י ומה לי מוציא לרה"ר, וכ"כ גם התוס' בשבועות. ופשטות לשונם משמע שלא הוקשה להו מהמטלטל חפץ ממקום למקום באותה רשות אלא דהיה ראוי לחייב כשמוציא מרה"י זו לרה"ר אחרת. אבל התוס' רא"ש כתב [לעיל ד"ה יציאות וכו'] שהוצאה מלאכה גרועה היא שאלו היה נושא חפץ גדול כל היום ברשות היחיד לא מיחייב ואלו הוציא כגרוגרת מרשות היחיד לרה"ר מיחייב, וכן כתב הרמב"ן כאן, והריטב"א בשבועות כתב דהוצאה חידוש היא ו'החידוש', שכל המלאכות תלויות בעצמן וזו תלויה ברשויות, שהמפנה חפצים מזוית לזוית כל היום פטור ובהוצאה והכנסה חייב בכזית או בכגרוגרת.

ואפשר שיש חילוק בין דברי התוס' דידן ובשבועות לדברי התוס' רא"ש והרמב"ן, שהתוס' לא ראו את החידוש במה שמעביר חפצים מזוית לזוית דיש טעם בדבר שדוקא הוצאה לרשות אחרת חשובה מלאכה, אבל הוקשה להם מדוע צריך להוציא מרה"י לרה"ר ולא נחשב הוצאה במה שמוציא לרה"י אחרת, אבל הרמב"ן סובר שגם העתקת חפץ ממקום למקום חשובה כמו הוצאה לרשות אחרת ולכן לדידיה החידוש הוא בעצם חילוק הרשויות.⁷

⁶ ולהלן בפנים יתבאר דלהתוס' הוי הוצאה מלאכה גרועה גם אחר הפסוקים, אבל להרמב"ן בעינן קרא להוצאה משום דחידוש היא אבל אפשר שאחר שנתחדש ענינה בקרא אין הפרש בינה לבין מלאכות אחרות. ולפי זה יתכן שהתוס' באמת לא רצו להוכיח מעצם הצורך בפסוק כי י"ל דאחר הפסוק אין שום דין שונה בהוצאה, אך ממה דבעינן תרי קראי מוכח דאליבא דאמת היא מלאכה גרועה ודוק.

והרמב"ן כאן הקשה על התוס' דאם ילפינן להוצאה מקראי אם כן מנא לן דאיכא סקילה בהו, ותירץ לדרכם דכיון שהיה במשכן וגם יש פסוק על הוצאה חייב סקילה וכתב שאין הדברים מחוורים, ויעיין בדבריו בע"ב שם שכתב דהכנסה היא אב אף שאין פסוק על הכנסה דדמיא ממש להוצאה ואחר הפסוק דהוצאה גם הכנסה בכלל, וכמו דחזינן שאחר הפסוק חייב סקילה, וכוונתו בראיה זו ברורה דכמו דחזינן דאחר הקרא חייב סקילה אלמא הפסוק מגלה לן שהוצאה מלאכה בעלמא היא לכל דבר ואחר הפסוק לא נשתנה דין הוצאה משאר מלאכות ולכן אף שעל הכנסה ליכא קרא מסברא דמיא להוצאה ודוק היטב. וע"ע בספר דם ענבים עמ"ס שבת שהאריך והרחיב במחלוקת התוס' והרמב"ן בדברים ערבים.

⁷ לכאורה משמע מלשון הרמב"ן שהחידוש הוא שאף שנושא משא גדול וכו' שיעקר המלאכה הוא נשיאת המשא, והחידוש הוא שחייב בנשיאת משא רק באופן שעקר מרשות לרשות, אבל מהא דבעינן עקירה והנחה וגם בעינן עקירה והנחה ממקום חשוב וכו' מבואר שיעקר ענין מלאכת הוצאה הוא מעבר החפץ ממקום הנחה אחד לאחר, ולכן נכון לפרש דברי הרמב"ן כמש"כ בפנים דגם באותה רשות הוי הוצאה כשמעבירו מזוית לזוית וכמש"כ הריטב"א בשבועות. ומיהו ודאי משמע מלשון הרמב"ן שיש גם חשיבות לטירחה במלאכה, והטעם לזה דתיקון שיש בו טורח גדול הוא חשוב יותר. וז"ל הראב"י [במשניות] וביאורי סוגיות סימן תתקצד] והיינו דקאמר (שם) בעי הוצאה גופיה היכא כתיבא, שאינו טורח מלאכה חשובה, שאם יוציא חצי אמה מרשות לרשות חייב ורה"י אפילו אלף אמות מותר, וכן ברה"ר ד' אמות, הילכך בעינן כתיבא. עכ"ל.

ואולי שורש מחלוקת התוס' והרמב"ן דלהרמב"ן עיקר מלאכת הוצאה היא העתקת החפץ ממקום למקום, וגזיה"כ דבעינן רשויות, ולהתוס' שם המלאכה הוא העתקת החפץ מרשות לרשות וגזיה"כ דבעינן שינוי בסוג הרשות, ודוק.

וראיתי בספר מנחת אשר על שבת שנסתפק בעוקר חפץ מרה"י ואח"כ סתר מחיצותיה ונעשתה רה"ר, והניח החפץ במקום שהיה, [והיה דעתו לכך מעיקרא] אם עבר משום הוצאה מרה"י לרה"ר. ולהאמור להרמב"ן עיקר המלאכה הוא העתקת החפץ ממקום למקום ובציור זה הרי לא העתיקו ממקומו כלל, ולדעת התוס' יש להסתפק בדבר, ומסתברא דאף לדידהו לא הוי הוצאה כלל, שלא שינה מקום החפץ אלא תואר הרשות, וכמו דפשוט דהסותר מחיצות רה"י ולא נגע בחפץ כלל אינו חייב משום הוצאה, ועקירתו והנחתו לא הועילו כלום יותר ממה שהיה סותר המחיצות בלי לעקור החפץ

ובספר אור זרוע [ח"ב הל' שבת סי' פב] כתב וז"ל לקמן בפ' הזורק בעי הוצאה היכא כתיבה ולא בעי למילפה ממשכן אף על גב דהויא במשכן משום דמלאכה שאינה חשובה [היא] דמה מלאכה עשה שהוציאו מרשות מעיקרא חפץ והשתא נמי חפץ כך פר"ת ויש בו להאריך עכ"ל. **וביאור דבריו** דכל המלאכות יש בהם ענין תיקון בגוף החפץ, ועיקר גדול במלאכת שבת הוא שעיקר חיובו משום התיקון והתועלת שעשה במלאכתו, ואילו הוצאה לא נשתנה בגופו כלום אלא ברשויות שבהם מונח.

ובמאירי בסוגיין כתב ועיקר הדברים שמצד שהוצאה חדוש הוא מפני שאינה מעין מלאכה וכן שבבית מותר ליטא כמה שירצה ובהוצאה חייב בכגורגרת מה שאין כן בשאר מלאכות שאין חילוק בהן בחלוק רשויות וכו' עכ"ל. **נראה** שכלל בדבריו את שתי הסברות הנ"ל.⁸

[**וסברת האו"ז** כבר נתבארה בראשונים בענין אחר, **דיעויין ברשב"א לקמן** [דף קל ע"ב] שכתב בשם רבינו יונה דליכא איסור מעשה שבת במלאכת הוצאה שלא נאסר אלא היכא שנתחדש הכנה בגוף הדבר אבל בהוצאה לא, וכתב דמה"ט התירו שבות דאמירה לנכרי במקום מצוה דוקא בהוצאה אבל לא היכא דמתקן ומחדש בגופו של דבר דהוי עובדין דחול, עיי"ש.]

ב-ג) אם באמת שניא הוצאה בדיניה משאר מלאכות: התוס' דידן כתבו דשניא הוצאה מכל מלאכות שתולדות שאר מלאכות חייב עליהן אף אם לא היו במשכן, אבל תולדת הוצאה אינה מלאכה אא"כ היתה במשכן, **למדנו מדבריהם** שאין כאן רק צורך בפסוקים כדי לחייב על הוצאה בכל אופניה אלא גם אחר חיוב הוצאה נשתנה דינה לגריעותא שאין לה תולדות אם לא היו במשכן. **ויותר מזה מצינו בתוס' רא"ש לעיל** [בד"ה יציאות] שכתב דזהו הטעם שאין מלאכת הוצאה ביו"ט משום דביו"ט כתיב לא תעשו כל מלאכה והוצאה אינה מלאכה, **ומבואר מדבריו** שהפסוק לא גילה לן שמלאכה גמורה היא אלא שחייב עליה אע"פ שאינה מלאכה. ועיקר הדבר מבואר גם בתוס' בביצה [דף יב ע"א ד"ה דלמא וכו'] שטעמו של מ"ד דאין הוצאה ביו"ט משום דמלאכה גרועה היא. **וע"ע בפנ"י** [בדף נא ע"א] שצידד לומר שלא נאסרה שביתת בהמתו בהוצאה מן התורה לפי שהיא מלאכה גרועה. **הרי לן** דאף אחר הקרא הוצאה מלאכה גמורה היא, ונ"מ בזה דבעינן מקור במשכן לכל תולדה וכן שמותרת ביו"ט למ"ד, ולחפנ"י אף שביתת בהמתו מותרת בה מן התורה.

ואולם יעויין ברמב"ן כאן בע"ב [ד"ה ואי קשיא לך וכו' א"נ וכו'] שכתב בתו"ד דבעינן קרא להוצאה משום דס"ד דלאו מלאכה היא 'כדפרישית לעיל' וכוונתו לסברא שכתב בסוגיין דהוצאה חידוש היא, וכתב שם הרמב"ן דאחר דגלי לן קרא בהוצאה דמלאכה היא ה"ה בהכנסה, **ומלשונו שם משמע להדיא** דכל זה הוא טעם למה בעינן קרא אבל אחר הקרא הוצאה מלאכה גמורה היא.

וכמו"כ נראה פשוט דאף במושיט מרה"י לרה"י דרך רשות הרבים וכן להתוס' דמעביר מרה"י לרה"י דרך רשות הרבים דחייב כ"ז הוא כשעקר לרה"י אחרת, אבל המעביר מרה"י לאותה רשות עצמה דרך רשות הרבים ודאי לא עשה כלום. ויש לדון בחפץ המונח על נוף אילן ברה"ר ועיקרו של האילן ברה"י, דלשיטת התוס' לקמן [דף ד ע"ב] הוי הנוף רה"י, ובזה יש לחקור בעוקר החפץ מהנוף ואח"כ כורת את הנוף מהעיקר ומניח בחזרה את החפץ עליו, דלכאורה דמיא להנידון דלעיל אבל יש לחלק דהכא כשמניח החפץ על הנוף הוי כמניחו במקום אחר ממה שהיה קודם דקודם היה שייך לרה"י ועתה הוי כמניח ברה"ר עצמה ודוק.

⁸ אמנם לא ברירא לן מילתא אם סברת התוס' והאו"ז שתי סברות הן, כי יש להבין בדברי התוס' שכתבו מה לי וכו' ויש לנו לשאול אם מסברא ראוי לחייב במוציא מרה"י לרה"י מנא להו לחז"ל דפטור, גם התוס' בשבועות הוכיחו דהוצאה מלאכה גרועה מהא דבעינן קרא, והרי נחזי אנן דבמשכן היה מסתמא גם הוצאה מרה"י לרה"י, ואם כן מנא להו לחז"ל דבעינן קרא, נימא דהכל אסור כמו שהיה במשכן, ואף אם לא היה מרה"י לרה"י, נימא דהוא תולדה לכה"פ כיון דמסברא לא ידעינן לחלק ביניהם, גם עיקר דברי התוס' צ"ב דאם מצינו בהכרח חילוק מאיזה מקור בדין המלאכה הרי יש כאן גזיה"כ, ואפשר שהחידוש הוא בפטור כי מסברא חייב ואפשר שהחידוש הוא בחיוב כי מסברא פטור, ועדיין אין מכאן מקור כלל שהוא מלאכה גרועה.

ומכל זה היה נראה דגם להתוס' יסוד הדין דהוי מלאכה גרועה הוא מטעמו של האו"ז דמעיקרא חפץ והשתא חפץ, [בשגם האו"ז כתב כן בשם ר"ת] אך ביארו התוס' כך דממה שמותר מרה"י לרה"י ואסור מרה"י לרה"ר - שאין סברא לחלק בזה- מוכח דקים להו לחז"ל דהוא מלאכה גרועה, והטעם דהוי מלאכה גרועה הוא כטעמו של האו"ז, ואמנם סתימת דברי הראשונים לא משמע כן כ"כ וצ"ע.

וואפשר שכל זה לשיטתו שחולק על התוס' בסוגיין וסובר דלא בעינן תרי קראי, אך הא מיהת ברור דבעינן קרא להוצאה ולא סגי דהוה במשכן ומשום דמסברא לא היינו למדים שמלאכה היא, אבל להתוס' אף אחר הפסוק בעינן קרא לכל סוג הוצאה ואף לתולדה בעינן מקור במשכן וראה לעיל בהערה 6 ודוק]

שיטות הראשונים במקור דין הוצאה: רש"י כתב דילפינן הוצאה מקרא דויכלא לקמן בפ' הזורק, ויל"ע כיצד יפרנס סוגית הגמ' בעירובין ושמה סבר דמחלוקת היא וכהרמב"ן. התוס' כתבו דבעינן תרי קראי להוצאה, והרמב"ן כתב דמחלוקת הסוגיות היא מנ"ל הוצאה.

ובדעת הרמב"ם יש בזה סתירה: יעויין בדבריו בהל' שבת [פי"ב ה"ח] שכתב דילפינן דהוצאה מלאכה היא מקרא דויכלא העם, אך בהל' שגגות [פרק יד ה"ב] הביא קרא דאל יצא.

ויעויין בספר משנת השבת שנתבאר שם היטב בדעת הרמב"ם, **דיעויין במ"מ** [שם בהל' שבת] שביאר בדברי הרמב"ם שהרמב"ם פירש הסוגיא בהזורק כשיטת רב האי גאון, שקושיית הגמ' שם אינה מנא לן דיש חיוב בהוצאה אלא מנא לן דהוצאה מקרי מלאכה, ועל זה הביאה הגמ' את הפסוק דויכלא וגו' ששם איתא והמלאכה היתה דים ומפורש בקרא דמקרי מלאכה. [ועיי"ש בתוס' וברשב"א] וכן כתב הרשב"א שם דזו דעת הרמב"ם. **וכן משמע להדיא מלשון הרמב"ם עיי"ש.**

ולפי זה י"ל דבאמת החיוב נלמד מקרא דאל יוציא אלא דאף שבקרא מפורש האיסור אבל עדיין לא נשמע מינה דמלאכה היא ואפשר שהוא איסור חדש בשבת להוציא מרשות לרשות, והנ"מ בזה דלא שייך תולדה בהוצאה, [כמו דבמחמר לא שייך תולדה וכן כתבו התוס' **בבכורות** דבאיסור גיזת בכור ליכא תולדה שלא נאסר מלאכת הגיזה אלא הגיזה בעצמה נאסרה] **ולכן פריך הגמ'** דמכדי זריקה תולדה דהוצאה היא הוצאה גופא מנלן [כך גירסת רב האי גאון] והיינו דאם זריקה תולדה דהוצאה היא ש"מ דהוצאה היא אב ומנא לן דמקרי מלאכה, ועל זה משני מקרא דויכלא. וצ"ל דבזה עדיין לא סגי כדי לאסור ולחייב דסו"ס מלאכה גרועה היא, ומה דמהני לן דאקרי מלאכה בקרא הוא רק אחר שיש פסוק מפורש לאסור הוצאה.

שם בתוס' וכן בכל תולדות וכו' שיטת התוס' דידן דכל תולדה דהוצאה בעינן שתהיה במשכן, או שדומה בסברא לאב כהכנסה, וכן כתבו גם התוס' בשבועות [וכוונתם בזה שתהיה דומה לגמרי כי כל תולדת כל מלאכה דומה לאביה] וזורק ד"א ברה"ר מסקינן בגמ' דהלכתא גמירי לה, ואף הוא תולדה אף דליכא סברא או משכן, דהלכה היא. **ובגמ' בריש הזורק מבואר** שהזורק מרה"י לרה"ר הוי תולדה, **ויל"ע לדרכם של התוס'** אם היה זריקה במשכן, וראה עוד להלן.

ומדברי התוס' מבואר שאלמלי היתה הוצאה מלאכה גרועה היה ראוי לחייב בזורק ד"א ברה"ר וכן במושיט אף אם לא היה במשכן, **וקשה** דמסברא בעלמא מהיכי תיתי לחייב זורק ד"א ברה"ר ולא דמי כלל למוציא מרשות לרשות, וכן במושיט הרי אנן חזינן דמרה"י לרה"י פטור ומהיכי תיתי לחייב מושיט דרך רה"ר. וראה עוד להלן.

ויעויין בדבריהם בריש הזורק [דף צו ע"ב ד"ה הכנסה] שכתבו באופן אחר, שנתקשו שם בקושייתם כאן מ"ש זורק ברה"ר מהכנסה, **וכתבו** דבזורק נמי איכא סברא דמה לי הוצאה מה לי זריקה, **ולדבריהם שם נראה** דבכל תולדה דהוצאה בעינן גם סברא וגם משכן. **וקשה** דבזורק מרה"י לרה"ר לא מצינו שהיה במשכן ומ"מ הוי תולדה דהוצאה, **ועיין במהר"ם שם שעמד בזה** וכתב דזריקה הוי ממש כהוצאה ובזה ודאי מהני אף שלא היה במשכן דמה לי זריקה מה לי הוצאה.⁹ **אך יעויין במהרש"ל ובמהרש"א שם** שנקטו שהיה גם זריקה מרה"י לרה"ר במשכן. [עייין היטב בדבריהם שם ודוק וכ"מ מדברי התוס' להלן דף ד ע"א ד"ה דרבי עקיבא וכן מפורש ברשב"א שם בע"ב בשם התוס', וכן מבואר מדברי התוס' בדף ו ע"א ד"ה המושיט]

⁹ ועיין בפנ"י ולהנ"ל א"ש.

¹⁰ ויש לבאר בזה היטב דשני מיני תולדות איכא, דזורק מרה"י לרה"ר הוא תולדה ולא אב דמוציא בגלל שינוי באופן הפעולה שנעשה בזריקה ולא בהעברה, אבל הכנסה וד"א ברה"ר ומושיט אינן תולדה בגלל שינוי הפעולה אלא בגלל שינוי תוכן המעשה שאינו מוציא לרה"ר אלא מכניס לרה"י וכן בד"א הוי ענין אחר, ובזריקה שהיא תולדה בגלל שינוי אופן הפעולה בזה ודאי מהני סברא אף להתוס' ואין צורך שיהיה במשכן.

ועוד נתקשה המהרש"א בדבריהם איזו סברא יש בזורק ד"א לדמותו להוצאה מרה"י לרה"ר, וביאר המהרש"א בדברי התוס' עפ"י הבעה"מ הנודעים שביאר הבעה"מ שענין מלאכת מעביר ד"א ברה"ר הוא משום שיש לאדם רשות ד"א בתוך רה"ר ולכן כשמעביר ד"א הרי הוא כמוציא מרה"י לרה"ר, וזו הסברא שיש בזורק ד"א ברה"ר. ושכ"כ גם הרמב"ן והריטב"א [לקמן דף עג ע"א] ולפי זה מיושבים גם דברי התוס' דידן שהוכיחו מה דבעינן מקור לד"א שהוצאה מלאכה גרועה היא. והדברים צריכים עיון.¹¹

ועוד יש להקשות בדברי התוס' בהזורק דבמושיט ודאי אין סברא, [שאין כאן הוצאה לרה"ר כי לא הניח שם ורה"י לרה"י כשלעצמו אינו כלום] וביותר דהא מושיט חייב למעלה מי' דהוי מקום פטור ומ"מ מושיט חייב מפני שהיה במשכן ואיזו סברא יש בזה, רצ"ע.

ובעיקר דברי התוס' דידן צ"ב דאם באב לא מהני מה שהיה במשכן בלא קרא היאך מהני בתולדה, ואם תאמר משום דדמיא לאביה וכבר מצאנו שורש חיובה אם כן מדוע בעינן שתהיה במשכן, רצ"ע. ויעויין בספר ברכת אהרן שהביא בשם הגרא"ל מאלין זצ"ל ביאור בזה, דיסוד מלאכת שבת הוא דכל מלאכה שהיתה במשכן חשובה מלאכה ולא שום דבר אחר, וחיוב התולדה בעלמא הוא בהיות שהיא דומה לאב הרי זה כלול בכלל מלאכת האב שהיתה במשכן, אבל הוצאה שהיא מלאכה גרועה והרי מוציא מרה"י לרה"י פטור, אין שם מלאכה אלא לדבר שהיה במשכן ולכן בעינן שכל תולדה תהיה במשכן כדי להחשיבה מלאכה. ועדיין לא נתבאר בזה מדוע בעינן באב גם פסוק וגם משכן ובתולדה משכן בלחוד, ויל"ע בזה.

מחלוקת התוס' והראשונים בתולדות הוצאה בעיקר יסודם של התוס' דבהוצאה מה שהיה במשכן ואין לו פסוק תולדה הוא נחלקו עליו הראשונים בכמה מקומות: יעויין ברשב"א בריש הזורק [דף צו ע"ב ד"ה א"ר יאשיה] שהקשה על הס"ד בגמ' שם שהיה זריקת ד"א במשכן דאם כן אב היא ולא תולדה והניח בקושיא. מבואר דנקט בפשיטות דכל שהיה במשכן אף בהוצאה אב הוא, וכן מבואר מדברי הראשונים גבי מושיט והכנסה כמו שיתבאר להלן. וכבר כתבנו לעיל שמדברי הראשונים נראה דלמסקנא אחר הקרא אין שום חילוק בין הוצאה לשאר מלאכות, ולכן לשיטתם גם אין לחלק בין תולדות הוצאה לשאר תולדות. ובהכנסה כתבו הראשונים לקמן בע"ב דלדעת רב פפא ורב אשי היא אב, והמקשן בסוגיא בע"ב סבר שהיא תולדה ומה שאינה אב כהוצאה אף שהיתה משכן הוא כמו בשובט ומדקדק שאינו אב כי הם כלולים במיסך ואורג, ומה שההוצאה היא אב ולא הכנסה הוא מפני שהוצאה שנויה בפסוק. וכן במושיט דעת הראשונים שהוא אב כיון שהיה במשכן, ויתבאר להלן.

מחלוקת התוס' והראשונים באלו אופנים הוי הוצאה אב ובאלו תולדה שיטת התוס' שאין לך אב בהוצאה אלא המעביר מרשות היחיד לרשות הרבים, אבל המכניס מרה"ר לרה"י, הזורק ד"א ברה"ר, המושיט מרה"י לרה"י דרך רה"ר, כולן תולדות הן, וכן הזורק מרה"י לרה"ר הוי תולדה כדמפורש בגמ' בריש הזורק.

ודע שיש ב' מיני תולדה, האחד הוא כאשר יש שינוי במעשה מהאב, וזה ההפרש בין זורק למעביר [מרה"י לרה"ר] ויש תולדה בשינוי הרשויות וזה הכנסה וד"א ברה"ר ומושיט. ובזורק ד"א ברה"ר יש ב' סיבות למה הוי תולדה, חדא משום דאינו מרה"י לרה"ר, ועוד משום שהוא בזריקה ולא בהעברה.¹²

אבל בראשונים יש דעות בכל אחד מאלו אם הוא תולדה או אב: בהכנסה כתבו הרמב"ן והרשב"א להלן בע"ב שהוא אב ולא תולדה, לדעת ר"פ ורב אשי שם. במושיט מרה"י לרה"י הביא הרמב"ן [בדף עג ע"א] את דברי הירושלמי שהקשה מדוע לא מנה תנא דמתני' ארבעים מלאכות עם אב דמושיט ותיירץ דאב דמושיט שניא שחייב בשנים שעשאוה וכן שאין לו תולדה. הרי מבואר מדברי הרמב"ן והירושלמי דמושיט אב הוא. וע"ע בר"ן

¹¹ כי לדעת המהרש"א נמצא שיעקר הסברא שנקטו התוס' הוא לדמות ענין הוצאה מרה"י לרה"ר לענין העברת ד"א, אבל לשון התוס' אינו כן כלל אלא לדמות פעולת זריקה לפעולת הוצאה, וזה אמנם אינו מובן שהרי שאלתם היתה מזריקת ד"א כמש"כ המהרש"א, אך עיין בתוס' רא"ש שם שמפורש ע"ד המהרש"א רצ"ע בזה.

¹² בתוצאות חיים [ו ח] הביא בשם חידושי מהרא"ל שדן ליישב קושיית התוס' למה בעינן סברא בהכנסה וכתב דאם הכנסה תולדה היא אם כן בהכנסה היכא שזורק החפץ הוי תולדה דתולדה שהכנסה תולדה היא וזורק תולדה, [ואמנם בר"ח לקמן בדף עג ע"ב מפורש דיש תולדה לתולדה, ודנו בזה אחרונים ואכ"מ] ואמנם יש לחלק בפשיטות דהכא אינו תולדה דתולדה אלא דהוי ב' פעמים תולדה, דבהכנסה הוי תולדה מחמת תכלית המלאכה ובזורק מחמת שינוי הפעולה, ודוק.

שם. ומעביר ד"א ברה"ר מפורש ברמב"ן [שם בדף עג] שהוא תולדה, ויעויין ברשב"א [בדף צו ע"ב] שהקשה להס"ד דילפינן לה ממשכן אם כן הוי אב, והניח בקושיא, ומבואר שם מדבריו דלמסקנא דגמרא גמירי לה ודאי דהוא תולדה.

ויעויין ברמב"ם [פ"ב משבת ה"ח וה"י] ונראה מדבריו שם דמוציא ומכניס ומעביר ד"א ברה"ר הוי אב, ולהלן שם כתב דהזורק או המושיט מרשות לרשות הוי תולדה עיי"ש. ונראה דלהרמב"ם דיני אב ותולדה אינם תלויים בחילוקי הרשויות אלא בחילוק אופן הפעולה ולכן לדרכו גם הכנסה וגם מעביר ד"א הוי אב ובכל הרשויות זורק ומושיט הוי תולדה.¹³

תוד"ה שבועות שתיים וכו' מושיט ומעביר וכו' מבואר מדברי התוס' שהמעביר חפץ מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר חייב, ומש"כ התוס' כדאמר לקמן בריש הזורק כוונתם לגמ' שם בדף צו ע"א עיי"ש דבפשוטו מפורש בגמ' כדברי התוס', ועיין עוד בתוס' בעירובין [דף לג ע"א ד"ה והא וכו'] שכתבו כדבריהם דהכא. והרשב"א [שם בעירובין וכן להלן בדף צז] חולק על התוס' וכתב דמעביר פטור שלא היה במשכן, ועיי"ש שביאר הגמ' בהזורק באופ"א.

ובדעת התוס' דידן נחלקו אחרונים בהבנת דבריהם: יעויין היטב בחת"ס כאן שנראה מדבריו שהבין שיסוד החיוב הוא מדין מעביר ד"א ברה"ר אלא שסוברים התוס' שדין מעביר אינו דוקא כשעוקר ומניח ברה"ר אלא אף אם עוקר ומניח ברה"י חייב משום מעביר ד"א ברה"ר, וכן כתב הרע"א [בתשובה הו"ד בחי' הרע"א לקמן דף ח ע"א] והרע"א נסתפק לדעת התוס' בעוקר ומניח בכרמלית ומעביר ד"א ברה"ר אם חייב או דוקא בעוקר ומניח ברה"י.

והחת"ס נתקשה טובא מנא להו להתוס' חידוש זה דבפשוטו מלאכת מעביר היא דוקא באופן שעוקר ומניח ברה"ר, ועיי"ש שרצה להגיה בדברי התוס' דידן, אך נתקשה בדברי התוס' בעירובין. ולדרכם של החת"ס והרע"א אין חיובו של מעביר אלא כשהיה ד"א באותה רה"ר שעבר בה.

ואולם יעויין בתוצאות חיים [בסי' א] שפירש דברי התוס' דאין כוונתם כלל לדין מעביר ד"א ברה"ר, אלא חיובו כאן דומה לחיובו של מושיט מרה"י לרה"י, וגם אם לא היה ד"א ברה"ר מתחייב כמו במושיט, וביאר דיסוד דין מעביר הוא כמו מושיט וכמו שמשמע להדיא מדברי התוס' כאן וביערובין שדימוהו למושיט, אלא שחמור דינו של מעביר ממושיט דבמושיט חייב רק בדיוטא אחת, ואילו במעביר חייב אף בשני צידי רה"ר כמש"כ התוס' בעירובין שם להדיא.

ובמקור הדין דמעביר חייב יעויין בתוס' שם בעירובין שהביאו מימרא דר"א דמעביר ברה"ר למעלה מי' חייב שכן היה משא בני קהת, ויעויין היטב בגמ' להלן [דף צו ע"א] דאיתא בגמ' שם דמעביר חייב למעלה מי' כמימרא דר"א דמעביר למעלה מי' חייב שכן היה משא בני קהת, והנה בפשוטו מימרא דר"א קאי על מעביר ד"א ברה"ר והגמ' באה ללמוד ממנו רק את החידוש שלמעלה מי' במעביר כלמטה מי', ועיי"ש היטב ברשב"א שביאר שהתוס' למדו בפשט הגמ' בדף צו שהגמ' למדה מההיא דר"א לא רק את החידוש שמעביר למעלה מי' חייב אלא שכל הדין כולו נלמד משם ובני קהת נשאו מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רה"ר ולמעלה מי'. וכן כתב בחי' הריטב"א בעירובין ובחי' הר"ן לקמן [בדף צו ע"א] בשם התוס' ודחו דבריהם ככ"ד הרשב"א.¹⁴

¹³ ודין מושיט מרה"י לרה"י לא הוזכר שם אלא בסופי"ג, ולא נתבאר ברמב"ם אם הוא אב או תולדה, וסתומת דבריו בפ"ב דכל מושיט תולדה.

¹⁴ וכתבו הראשונים שבני קהת הוציאו הכלים רקאחר שפרקו הכהנים את המשכן כדכתיב ולא יבואו לראות כבלע את הקודש וכן כשבנו המשכן הניחו הכלים במחנה לוי והכהנים הכניסו את הכלים פנימה. ובדעת התוס' נראה שסברו שבני קהת הוציאו את הכלים מהמשכן שהוא רה"י והחזירו למשכן, ועיין במאירי ביומא דף נד וברמ"ה בסנהדרין דף פא שביארו שהאיסור הוא לראות כשהכהנים מכסים את הכלים [כדאיתא בגמ' שם] ולכן היו בני קהת נכנסים ליטול את הכלים רק אחר שהכהנים כיסו. הרי מבואר שהיו מוציאים את הכלים מהמשכן. ושוב מצאנו בס"ד בתוס' רא"ש לקמן דף ד ע"ב שהקשה אמאי לא יליף ר"ע זורק ממעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר ובתוה"ד כתב וז"ל דמעביר מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים חייב אפילו למעלה מעשרה כדמוכח לקמן בפרק הזורק וכן במשכן היו מעבירים את הארון מרשות היחיד לרשות היחיד דרך רשות הרבים למעלה מעשרה ולחייב אפילו בשתי דיוטות, וכו' עכ"ל. הרי מפורש בדבריו שילפינן מארון שהיה הארון נישא מרשות היחיד לרשות היחיד, והארון הוא משא בני קהת.

וכתב התוצאו"ח דלפי זה חייב גם אם לא היו ד"א ברה"ר שעבר דרך עליה, ושכן מוכח להדיא מהרשב"א שהקשה על התוס' מבור וחוליתו ומפשט ידו לרה"ר והניח בחצר אחרת ובשניהם לא מיירי ברה"ר שיש בה ד"א [אך נתקשה בזה התוצאו"ח מלשון התוס' בעירובין שכתבו 'ונראה דלאו מושיט הוא אלא מעביר את העירוב רחוק חוץ לד' אמות וחייב אפילו זה כנגד זה וכו' הרי משמע דדוקא חוץ לד"א חייב, אך דבריו בזה תמוהים שלשון התוס' 'רחוק חוץ לד"א' אינו משמע כלל דזו כוונתם, ועיין במהרש"א שם שביאר שכוונתם להוכיח דהגמ' שם מיייר בהכרח במעביר ולא במושיט [כי מרש"י נראה שהעמידה במושיט] וראיתם שהרי הרשות היחיד ידידה היו ד"א ובהכרח שכשנטל העירוב מנוף האילן לרשותו 'רחוק מד"א' הוא מעביר ולא מושיט שא"א לו ליטול העירוב מרחוק אלא בהעברה.

ועיין בחזו"א [סי' סב סעיף יט אות ג] שכתב לפרש בדברי התוס' ע"ד התוצאו"ח ועיי"ש שהוכיח כן מהגמ' לקמן [דף קנג ע"ב¹⁵]

ובאמת שדברי החת"ס והרע"א קשים, שבתוס' משמע להדיא שמלאכה דמעביר יש כאן ולא מעביר ד"א ברה"ר בלחוד. וכמה ראיות לדבר: (א) דאם כוונתם למעביר ד"א למה הוצרכו כלל להזכיר ענין זה דעקירה ברה"י ולא הקשו בפשיטות אמתני' דלתני מעביר ד"א ברה"ר. (ב) ממה שנקטו הכא מושיט ומעביר בחדא מחתא משמע דדין אחד הם. (ג) ממה שלמדו ממשא בני קהת שדוחק לומר שכוונתם להוכיח רק דמהני עקירה והנחה ברה"י אלא כוונתם ללמוד עיקר החיוב. (ד) ברשב"א מבואר להדיא דלדעת התוס' לא בעינן שיהיו ד"א ברה"ר.

וכמה נ"מ יש בין דרכם של החת"ס והרע"א לדרך התוצאו"ח והחזו"א. (א) היכא דאין ברה"ר שבינתיים ד"א וכנ"ל. (ב) כתב התוצאות חיים [בסי' ג אות ב] דלדרך הרע"א גם זורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע חייב כדין זורק ד"א ברה"ר מאי שנא, אבל אי ילפינן לה ממשכן הרי זורק מרה"י לרה"י מפורש דינו במשנה שפטור לחכמים דר"ע.¹⁶

ואמנם מצינו שורש בדברי הראשונים לעיקר היסוד של הרע"א והחת"ס, דיעויין במאירי בסוכה [דף מב ע"ב] גבי הא דגזרו שלא ליטול לולב בשבת שמא יטלטלנו ד"א ברה"ר, והביא שם המאירי את קושית הראשונים מדוע לא גזרו שמא יוציאנו מרה"י לרה"ר, וכתב ח"ל וגדולי המפרשים תירצו בה שעיקר הגזרה היא בהוצאה מרשות היחיד שלו והכנסה לרשות היחיד של בקי דרך רה"ר וכיון שאינו מניחה ברה"ר אין כאן לא חיוב הוצאה ולא חיוב הכנסה אלא חיוב העברה ואף על פי שחיוב העברה צריך הנחה ועקירה מאחר שעקר מרה"י זו והניח לרה"י זו והעביר ארבע אמות בין זו לזו חייב עכ"ל.

וכן מבואר גם במאירי בשבת [לקמן דף צו ע"ב] שכתב שם ח"ל זה שכתבנו בזורק מרה"ר לרה"ר ורה"י באמצע שהוא פטור דוקא בשאין שיעור ארבע אמות לזריקתו של רה"ר כגון שהיה קרוב אמה ומחצה לרה"י זה וזרק לרה"ר שכנגדו אמה ומחצה דרך רה"י זה אבל אם זרק ארבע אמות בין ב' הרשויות חייב משום זורק ארבע אמות ברה"ר שהרשויות מצטרפות הואיל ולא נח החפץ בנתים וכל שכן במעביר שתי אמות מרה"ר זה ונכנס לו לרה"י ולא נח והעביר שתי אמות ברה"ר שכנגדו שהוא חייב ומעתה אין צריך לומר בזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע שאם היה ברה"ר שבאמצע ד' אמות חייב. עכ"ל.

הרי מבואר להדיא יסודם של האחרונים בדברי המאירי דמעביר ד"א ברה"ר סגי לו בעקירה והנחה ברה"י כדי לחייבו. ויתבאר להלן בטעמו של דבר.

ואיכא לעיונא בה, דהנה לדעת התוס' אליבא דהתוצ"ח פשוט דזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר פטור וזה הדין המבואר במשנה בריש הזורק דזורק פטור, והטעם מבואר דמעביר היה במשכן במשא בני קהת וזורק לא היה כדאיתא להדיא במשנה בריש הזורק.

¹⁵ דאיתא התם דמותר לאדם ליתן על בהמתו משא כשהיא מהלכת ויטלו ממנה כשהיא מהלכת דליכא עקירה והנחה, וכן הוכיח שם מרץ וחבילתו על כתפו, ואין ראיותיו מובנות דשם ליכא עקירה והנחה כלל, שעקירת האדם אינה מצטרפת למש הבהמה, ועקירה קודם שבת אינה בכלל מלאכה כלל.

¹⁶ ולדעת הרע"א צ"ל דזורק דפטור במתני' הוא כשאין ברה"ר ד"א, וזה דוחק, וביותר קשה מהמשנה בריש הזורק שתי גזוזטאות זו כנגד זו משני צידי רה"ר המושיט והזורק מזו לזו פטור, והרי רחב רה"ר הוא שש עשרה אמה, וצ"ע.

אבל לדברי המאירי שחיובו משום מעביר ד"א ומהני לו עקירה והנחה ברה"י אם כן זורק נמי ראוי לחייבו כה"ג דמאי שנא, וכך מפורש במאירי שהבאנו לעיל [מדף צז] שהזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע ויש בה ד"א חייב. וקשה שהרי מפורש במתני' דהזורק מרה"י לרה"י ורה"ר באמצע פטור. ועיין בתוצאות חיים [סי' ג אות ב] שעמד בזה וכתב דצ"ל דמירי ברה"ר פחות מד"א אבל יש בזה פליאה גדולה שהרי מפורש במשנה דבשתי גזוטרות זו כנגד זו ורה"ר באמצע נמי פטור הזורק, ואין לך רה"ר פחות משש עשרה אמה, וצע"ג.¹⁷

וידוע להוכיח כדברי המאירי גם מדברי הריטב"א ביומא [דף סו ע"ב] גבי הא דאיתא שם בגמ' דבשליחת שער המשתלח איכא מלאכת הוצאה, וכתב הריטב"א וא"ת ולגבי שער דיום הכפורים מאי מלאכת הוצאה איכא, וי"ל דמעביר ד' אמות ברשות הרבים מהוצאה גמירי לה וכדפרי' בפ' הזורק. עכ"ל. והתם הרי יצא השעיר מהמקדש שהוא רשות היחיד, וגם הגיע למדבר שהוא כרמלית, וע"כ דעקירה מרה"י והנחה בכרמלית נמי חייב כשעבר ד"א ברה"ר. ואם כנים הדברים נפשט גם ספיקו של הרע"א בעוקר ומניח בכרמלית לחיובא.

ואולם בעיקר דברי המאירי איכא לעיונא דמאי שנא משאר הוצאות שבת שהרי המוציא מרה"י לרה"ר ולא הניח ברה"ר אינו חשוב מוציא וכן איפכא ומדוע בהעברה חייב אף שלא עקר והניח בתחילת וסוף ד'. וידוע לבאר בדברי המאירי עפ"י הגר"ח הנודעים בכתובות שכתב שם דשאני מלאכת הוצאה מהעברת ד"א דבהוצאה העקירה וההנחה הם גורמי החיוב, אבל מה שהעביר החפץ בינתיים בין העקירה וההנחה אינו מגורמי החיוב, ומשא"כ במעביר ד"א ברה"ר שכל הד"א הם מגורמי החיוב.¹⁸

ולפי זה יתכן שחלוק ענין העקירה וההנחה במלאכת הוצאה מענינו במלאכת מעביר ד"א דהתם העקירה וההנחה הם מתנאי החיוב אבל החיוב הוא על עצם ההעברה.

ויסוד זה יש לו שורש מדברי המאירי במק"א, דיעויין במאירי להלן [דף ג ע"ב] אהא דמבואר בגמ' שם שהעוקר חפץ מרה"י לרה"ר בשוגג ונזכר קודם הנחה ושוב שכח והניח חייב, ונתקשה המאירי שהרי המעביר ב' אמות בשוגג ונזכר ושכח שוב והעביר עוד ב' פטור משום דיש ידיעה לחצי שיעורן, ותירץ המאירי ומ"מ אנו קבלנו בפרושה שאף לדעת האומר בעלמא יש ידיעה לחצי שיעור מודה הוא בזו שלא אמרו כן אלא כשעשה איסור בהעלמה כגון כתב אות אחת או אכל חצי זית חלב שאע"פ שאינו חייב איסור מיהא איכא אבל הוצאה שאינה עיקר מלאכה ולא מעשה עיקר החיוב בהנחה הוא והכל נגרר אחריה ואף על פי שאמרו שהמעביר שתי אמות בשוגג ושתיים במזיד ושתיים בשוגג פטור מ"מ ההעברה דומה למעשה יותר מן ההוצאה כך קבלנו בענין זה וכך כתבוהו חכמי הדורות אלא שאינם דברים ברורים כל כך עכ"ל, ועיין בתוצאות חיים [סי' ז סוף אות א] שהביאו ונתקשה בדבריו שהרי מפורש בגמ' בכמה מקומות דגם בהעברת ד"א בעינן עקירה והנחה כבהוצאה ואם כן מנא לן לחלק דהתם ההעברה היא מגוף המעשה. אך סו"ס מבואר מדברי המאירי החילוק וזה מתאים היטב עם דברי הגר"ח הנ"ל.

ומקור נוסף לענין בשיטה להר"ן להלן [דף ח ע"ב] גבי הא דאיתא התם דהמעביר ד"א ברה"ר ונושא את החפץ למעלה מ"ט חייב, והקשה הר"ן דפשיטא דחייב דלא גרע ממוציא מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור דחייב, ותירץ בשם הרא"ה דס"ד דבעינן כל הד"א בחיוב. וכבר עמד בדבריו בתוצאות [סי' ז סוף אות ג] הרי מבואר כנ"ל דבהעברת ד"א ההעברה עצמה היא חלק מהמחייב ושניא מהוצאה.

ולפי זה מתפרש דהעברה ברה"ר אף דודאי בעינן בה עקירה והנחה כמש"כ התוצאות אבל אין צורך שיהיו העקירה וההנחה ברה"ר עצמה ואף כשעקר והניח ברה"י חייב, ואפשר אף בעוקר ומניח בכרמלית שיתחייב וכספיקו של הרע"א.

¹⁷ ובדוחק יש להעמידה במבואות המפולשים לרה"ר וכדעת הרשב"א בעבודה"ק דאף אם חלק מהמבוי פחות משש עשרה אמה הוי רה"ר, ונדלא כהסוברים דדוקא ביג אמה ושלש.

¹⁸ כ"כ בחי' הגר"ח עהש"ס [סטנסיל] וכ"ה גם באבהא"ז פ"ג מגניבה ה"ב ד"ה ושמעתי וכו' בשם הגר"ח, אך יעויין בגנזי הגר"ח סי' מ' ובספר שיעורי רבנו חיים הלוי על ב"ק ששם הובאו הדברים בסגנון אחר, דבהוצאה מעבר החפץ מרשות לרשות הוא מעיקר המלאכה [וגם העקירה וההנחה] אבל כל הדרך מהעקירה עד ליציאה מהרשות אין היא מגורמי החיוב אבל במעביר כל הד"א הם מגורמי החיוב לפי שחיובו נשלם בהעברת ד"א. ולפי זה אין מקור מדברי הגר"ח לחלק בעצם המלאכה בין מוציא למעביר ד"א.

ונידון נוסף בזה הוא בדין מעביר ד"א ברה"ר והפסיק באמצע ברה"י שהוא חייב, ונתבאר הדין ברמב"ם דזה כשהעביר ב' אמות ברה"ר ואח"כ עוד ברה"י, וב' אמות נוספות ברה"ר. ודקדק מזה הרלב"ג [בפירושו לפרשת יתרון] דהאמות שהעביר ברה"י אינן מצטרפות וצריך ד' אמות ברה"ר, והרלב"ג עצמו שם סובר דכל שהרחיק את החפץ ד"א ממקומו ברה"ר והניחו חייב. ומדברי הרמב"ם מבואר ג"כ שצריך העברה בחיוב היינו ד"א ברה"ר.¹⁹

לבאר הגרח להוסיף מאירי בדף ג קושית ואבי עזרי ותוצאות חיים ושיטה להרן ורשי בסוכה ולבאר בהערה עומק הענין והנידון של הרלבג כשחלק לא היה ברה"ר

דף ב ע"ב

בגמ' התם וכו' תני אבות וכו' מבואר בגמ' שהוצאות דמתני' הן אבות מלאכה, ויעויין ברמב"ם [בפי"ב משבת ה"י] שכתב הזורק מרשות לרשות או המושיט הרי זה תולדת מוציא וחייב עכ"ל. ולדרכו רק מעביר החפץ מרה"י לרה"ר הוי אב מלאכה אבל בהושטה וזריקה הוי תולדה, ועיין ברע"א ב שהקשה קושיא עצומה שהרי במתני' הוי הושטה שבעה"ב פשט ידו לחוץ והוציא, ומפורש בגמ' כאן שהוא אב מלאכה, והיא פליאה גדולה.²⁰

בגמ' אמר רב אשי וכו' מדתנן המוציא מרשות לרשות וכו' מבואר מסוגית הגמ' דבמתני' דהמוציא מרשות לרשות איתכיל הוצאה והכנסה כחדא, ונתקשו הראשונים בזה שהרי משנה זו הוא משנה דאבו מלאכות ותולדות לא נשנו שם ומ"ט שנה התנא הכנסה, הרי מפורש בגמ' לעיל שהכנסה תולדה היא, וכן מפורש גם בגמ' בריש הזורק דהכנסה תולדה היא, ועיין בתוס' רא"ש וברשב"א שכתבו בשם ר"ת שהוצאה מלאכה גרועה וס"ד שאין לה תולדה ולכן שנה התנא תולדתה עמה, ועוד תירצו דלהכי שנה תולדת הוצאה כיון שנכללה עמה במשנה ביחד.

אבל הרמב"ן פירש דלרב פפא ורב אשי הכנסה אב היא ולא תולדה ופליגי על הסוגיא דלעיל. ולפי הסוגיא דלעיל שהכנסה תולדה אינה שנויה במשנה, והמוציא מרשות לרשות לפום שיטה זו היינו הוצאה בלבד. ודברי הרמב"ן יש בהם מקום עיון בכמה וכמה פרטים ויתפרש לקמן

ברמב"ן ד"ה ופרקינן וכו' ואי קשיא וכו' לא תקשי וכו' מש"כ הרמב"ן דתנאי היא כדאמרן לכאורה כוונתו למש"כ שם לעיל בע"א דפליגי תנאי אי ילפינן הוצאה מויכלא העם או מקא דאל יצא איש ממקומו, אבל עדיין אינו מובן דאף אם ילפינן מאל יצא קשה מדוע בעינן קרא, ושמא כוונת הרמב"ן דשיטת הגמ' בדף מט שיטה שלישית היא דלא ילפינן מהנך קראי כלל אלא ממשכן, אבל קשה דלפי זה צ"ל דהנך תנאי דילפי ממשכן לדידהו לא היה הוצאה במשכן כלל וזה רחוק לומר כן וצ"ע.

שם א"נ אלו לא כתב וכו' כוונת הרמב"ן לסברא שכתב לעיל בע"א בשם התוס' דהוצאה חידוש היא שהנושא משא כל היום וכו', ובכאן מתבארת היטב שיטתו שחולק על התוס' ולכן כתב דאחר דגלי קרא הרי ילפינן הכנסה ממשכן כי גלי קרא שהוצאה מלאכה היא כשאר מלאכות. וכתב עוד דלהכי אית בה סקילה 'כדפרישית לעיל' וכוונתו דלעיל שם הקשה על התוס' דאם מלאכה גרועה היא ולכן בעינן ב' פסוקים אם כן לא יתחייב סקילה, וכתב בשם התוס' לתרץ דאחר דגלי קראי דיש איסור אנן ידעינן שחייב סקילה וכתב על זה דלא מחזור ולכן פירש דלא בעינן תרי קראי, וכוונתו דאחר הקרא חזרה מלאכת הוצאה להיות בכלל שאר מלאכות ולכן לא בעינן תרי קראי וגם ידעינן חיוב סקילה מסברא כי הפסוק מגלה שהיא מלאכה ככל המלאכות, ודוק.

¹⁹ הרלב"ג דן באופן שמרחיק החפץ ד"א ממקומו בצירוף הרה"י, אבל באמת שיש להסתפק טפי כגון בנוטל חפץ ממקומו ברה"ר ומעבירו ד"א אך אינו הולך לאורך רה"ר אלא נכנס לרה"י שבצד רה"ר והולך שם ד"א ויוצא לרה"ר רחוק ד"א ממקומו הקודם דגם בזה סתימת הדברים דפטור וזה בודאי היפך הדין ממוציא מרה"י לרה"ר שחייב גם בהעבירו דרך מקום פטור, אך יסוד הדברים דבעינן העברת ד"א במקום החיוב היינו רה"ר.

²⁰ ושמא יש לדון בדבר, ולומר דמושיט הוא רק באופן שידו של האדם נשארת ברשות היחיד ורק החפץ מחמת ארכו יוצא מהרשות, ושמא כה"ג היה בקרשי המשכן, אבל כשהחפץ יוצא עם ידו דמי למעביר דבשניהם עקירת החפץ אינה נעשית בחפץ עצמו אלא באדם הנושא אותו, רק דמעביר עוקר כל גופו ועקירת גופו כעקירת חפץ והכא הוא עוקר ידו עם החפץ, ואילו בזורק ומושיט עוקר החפץ לבדו.

וליש לדון בפשט ידו לחוץ ונטל מתוך ידו של עני והכניס, דלפי מה שנקט הרע"א דפשט ידו והוציא הוי מושיט אפשר שגם בפשט ידו והכניס הוי כמושיט או שמא בזה יודה הרע"א דלא הוי כהושטה כלל.

שם ברמב"ן ודאמרין התם וכו' דלא כרב פפא ומיהו וכו' דברי הרמב"ן צ"ע דמבואר מדבריו שהסוגיא שם סוברת שהכנסה תולדה היא אף שהיתה במשכן, וקשה מאי קאמר התם הכנסה מנ"ל ומשני דסברא הוא, הרי עצם חיובו של הכנסה אין צורך בו לסברא שהרי היה במשכן, וצ"ע.

שם דר"פ סבר וכו' וקסבר תנא וכו' מבואר כאן ברמב"ן דכל הטעם שהכנסה והוצאה שוות הוא משום דעקירת חפץ ממקומו חשיבא הוצאה, וזה טעם לא רק לפירוש לשון המשנה דקרי לה הוצאה, אלא גרר יש כאן במלאכת הוצאה. ומתפרש כוונתו דכיון שהחיוב הוא על שינוי המקום של החפץ ולא על מה שקבע לו מקום ברה"ר אם כן לא שנה הכנסה מהוצאה שאם היה מתפרש מעלת ההוצאה במה שהחפץ קבע לו מקום ברה"ר אין לדמות לו כ"כ הכנסה דהתם קובע לו מקום ברה"י ודוק היטב וראה עוד להלן.

ולעיל כתב הרמב"ן בתו"ד ז"א"ת הכנסה דמקריא אב מנא לו, וכי תימא סברא היא דכל עקירת חפץ ממקומו הוצאה הוא תינה לרב אשי לרבא מאי איכא למימר וכו' ודברי הרמב"ן אלו סתומים מאוד דאם בא לפרש סברא בענין מלאכת הוצאה היכן מצינו דפליגי רב אשי ורבא בסברא דמלאכת הוצאה.

ולכאורה נראה מדברי הרמב"ן דבאמת מחלוקתם בפירוש לשון המשנה 'יציאות' אינה בלשון בלבד אלא יורדת לשיתין בגדר המלאכה, דלדעת המקשן וכן לדעת רבא ענין ההוצאה הוא בקביעת מקום החפץ ברה"ר, ולכן בעינן למילף הכנסה ממשכן והוי הכנסה תולדה כיון דלא דמיא לגמרי להוצאה. [נאף שהם מלאכה אחת אף לדידהו כמש"כ הרמב"ן] אבל לדעת רב פפא ורב אשי עיקר החיוב משום עקירת החפץ ממקומו, ולזה קרא התנא הוצאה כי זה המחייב במלאכת הוצאה, ולכן לדידהו הוי אב מסברא דאין כלל הבדל בין הכנסה להוצאה.²¹

ועיין בשפ"א לעיל [דף ב ריש ע"א] שעמד בזה וביאר כן דלשינוי דרב פפא עיקר המלאכה היא 'מה שמוציא החפץ מאותו הרשות שמונה בו רק דכל זמן שאינו מכניסו לרשות ההפוך לא נחשב הוצאה גמורה וכו'. ועיי"ש שלמד כן מדברי הרמב"ן דידן, ועיי"ש עוד בהגדה במה שנסתייע מדברי התוס' והרמב"ם, וצ"ע ובירור בכל זה.

דף ג ע"א

בגמ' פטורי דאתי בהו לידי חיוב חטאת ראה ברש"י שפירש דעקירות קא חשיב דאיכא למגור בהו שמא יבוא לידי חיוב חטאת. ומבואר מדבריו תרתי: חדא שאיסור עקירה בלא הנחה הוא דרבנן, ועוד שהטעם לאיסור זה הוא גזירה שמא יבוא להניח. ויל"ע לפי"ז למה אסור להניח בלא עיקרה הרי ליכא למגור בה, והא ודאי דאיסורא איכא, כדמבפורש בכל הסוגיא שבתרווייהו פטור אבל אסור, וראה ברש"י לעיל במשנה [בד"ה שניהם פטורין וכו'] שכתב שניהם פטורין – שלא עשה האחד מלאכה שלימה, אבל אסורין לעשות כן לכתחלה, שמא יבואו כל אחד ואחד לעשות מלאכה שלימה בשבת, וכו' עכ"ל. הרי מבואר דבמניח נמי אסור משום גזירה, ושמא החילוק דבעוקר הגזירה שמא יגמור עתה מלאכתו ובמניח גזרו שמא יבוא בפעם אחרת לעשות מלאכה, וצ"ע.²²

ויש להעיר בדברי רש"י דבגמ' להלן [דף ה ע"ב] איתא דהמפנה חפצים מזוית לזוית ונמלך להוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך, והיינו דהיכא שבשעת העקירה לא נתכוין להוציא פטור, ולפי זה קשה כאן שהרי בשעה שעקר היה כדי ליתן לעני ואף אם ימלך כעת ויוציא בעצמו למה יתחייב חטאת הרי משעה

²¹ ויתכן עוד לפי זה דדיוקא דרב אשי מדתני המוציא מרשות לרשות ולא תני מרה"י וכו' הוא רק לשיטתו, דלדעת רבא והמקשן דהוצאה היינו הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים לא היה התנא צריך לפרש כלל דבתיבת הוצאה מובן שהיינו מרה"י הוצאה. ולכן לדידהו לשיטתם מצו לפרושי דתנא דמתני' לא מני הכנסה בכלל דלשון המשנה אינו כולל הכנסה.

²² וראה ברש"י לעיל במשנה [ד"ה ושתים וכו'] 'ושתים מדבריהם כשהמלאכה נעשית על ידי שנים זה עוקר זה מניח לכתחילה אסור ואם עשה פטור כדילף בגמ' וכו' ומשמע מדבריו דהאיסור הוא מפני שבין שניהם נעשתה מלאכה שלימה ואסרו חכמים מלאכה בשנים שעשו. אבל קשה דבכמה מקומות משמע בגמ' דבהנחה אף בלא עקירה המחייבת כלל נמי איכא איסור דרבנן, כגון בהיה טעון אוכלים ומשקים מבעו"י דאיתא בגמ' [דף ה ע"ב] דפטור ומשמע פטור אבל אסור, וכן שם במעביר חפצים מזוית לזוית ונמלך להוציאן, וכן מוכח בגמ' להלן [דף קנ"ג ע"ב] גבי מי שהיתה חבילתו על כתפו.

וכן מפורש גם ברש"י להלן [בע"ב ד"ה מבעוד יום וכו'] שכתב שם בתו"ד וז"ל דלא הוי עקירה בשבת אלא הנחה לחודיה, ואיסורא דרבנן הוא דאיכא, דעשה מקצתה, וכדתנן שניהן פטורין אבל אסורין, וכו' עכ"ל, הרי מפורש ברש"י שהאיסור השנוי במשנה הוא גם בעשה מקצתה בלי שעשה האחר את השאר.

ראשונה לא היתה דעתו להוציא, ועיין בתוצאות חיים [בסי' ט אות יא] שעמד בזה וביאר דרך היכא שלא נתכוין שיצא החפץ ממקומו פטור אבל כשנתכוין שיצא על ידי אחר חייב, ועיין שם בטעמים של דברים, ואכ"מ.

ובעיקר דברי רש"י שהוא איסור דרבנן, **יעיין ברש"ש** שחידש דבעקירה בלחוד אסור מן התורה משום חצי שיעור, וכ"כ החת"ס לעיל [דף ב ע"א] בשם ספר לחם שמים, וכן כתב בספר קובץ על הרמב"ם [בפי"ב ה"ט] בשם הרשב"ץ.

ועמדו אחרונים בדברי רש"י מדוע לא פירש כן ומ"ש מדין חצי שיעור דעלמא, וצריך להקדים ולבאר שאמנם דין חצי שיעור במקורו נאמר על איסורי אכילה, ושיטת החכ"צ דבאיסורי שבת ליכא כלל דין חצי שיעור מה"ת, ולפי זה לק"מ, אבל האחרונים השיגו על דבריו בראיות רבות, וברש"י עצמו מפורש [להלן דף עד ע"א ד"ה וכו', וע"ע ביאור הלכה סי' שמ ד"ה על ב' וכו'] שיש איסור דאורייתא של חצי שיעור במלאכת שבת. ועיין בשפ"א [לעיל בדף ב ע"א] שעמד בזה וביאר דהכא אינו חצי שיעור אלא חצי מלאכה,²³ וכ"כ בחי' בית מאיר שם. ובחצי מלאכה ליכא איסור דאורייתא. ונראה

שם בגמ' בראשונים נשנו כמה שיטות בביאור תי' הגמ': (א) שיטת רש"י שהתנא מנה עקירות בלבד, משום דאיכא למגזר בהו וכו'. (ב) שיטת רבותיו של רש"י שהתנא מנה פשיטת היד בין ריקנית ובין מלאה, ולא נתפרש הטעם בדבריהם, ונראה שנחלקו ראשונים בהבנת שיטתם, ועיין בתוס' רא"ש שמדבריו מבואר ששיטת רבותיו של רש"י היא שיטת הריב"א, שהתנא מנה את עיקר ההוצאה, ונקטו פשיטת היד משום שלעולם זה שפושט ידו בין מלאה בין ריקנית הוא עושה את עיקר ההוצאה [ולפי זה פשיטת היד סימנא בעלמא הוא] וע"ע בפי' הריבב"ן שגם שם כתב כן, אבל הרמב"ן פירש דבריהם שפשיטת היד מונה התנא משום שהוא יכול להתחיל ולגמור המלאכה ולהתחייב חטאת, ותמה על זה הרמב"ן שהרי בפשיטת היד בלחוד לא עביד מידי ופטור ומותר הוא ואין טעם למנותו בכלל שתיים שהם ארבע. ועיין בפיה"מ להרמב"ם שמפרש כרבותיו של רש"י. (ג) שיטת הריב"א שהכל תלוי בהעברת החפץ מרשות לרשות שהיא עיקר המלאכה, [ויתבאר בדבריו עוד בע"ה להלן בדברי התוס'] (ד) שיטת הרמב"ן ושאר' שהתנא מנה הנחות בלחוד מפני שהיא גמר המלאכה ובה מתחייב חטאת [ואף באלו שאין מתחייב בהם כי לא עקר מ"מ חשובה היא הנחה דבה מתחייב חטאת בעלמא]

תוד"ה פטורי וכו' אינו נראה לר"י קושית התוס' על רש"י סתומה, דודאי מודו התוס' שיש איסור דרבנן בעקירה זו, שהרי מפורש בגמ' לעיל דפטורי דסיפא הם פטור אבל אסור, ואחד מהם הוא עקירה זו, ומש"כ התוס' דהוא טלטול בעלמא אינו מובן שהרי הדבר אסור וכמש"נ, ואם כוונתם שאין בו חומר שקרוב לדאורייתא הרי לרש"י אתו לידי חיוב חטאת אינו תלוי בחשיבות המעשה אלא בגזירה דבעקירה יש חשש שיבוא לידי חטאת, וצ"ע.

שם ומפרש ריב"א וכו' ולא חיסר ממנה אלא מעט משמע מדברי התוס' שענין ההוצאה מורכב משלשה חלקים: העקירה והנחה ועצם ההעברה מרשות לרשות, ולכן כשחיסר עקירה או הנחה נחשב שעשה את עיקר המלאכה ולא חיסר אלא מעט, ויתכן לפרש דכוונתם מפני שעשה שנים מתוך השלשה, אך מדבריהם משמע טפי דכוונתם לפי שהעברת הרשות היא עיקר המלאכה. ויעיין באפיקי ים [ח"ב סי' ד ענף ח] שחקר בגדרה של מלאכת הוצאה האם החפצא דאיסורא הוא מה שעוקר מכאן ומניח שם ובלא עקירה והנחה אין כאן כלל מלאכה או דעיקר המלאכה הוא בהעברת החפץ מרשות לרשות אלא דמתנאי המלאכה שלא יתחייב אא"כ היה כאן עקירה והנחה. ויובאו להלן ראיותיו בזה. ופשטות דברי התוס' דידן שכתבו דבהעדר ההנחה לא חיסר אלא מעט אלמא עיקר המלאכה היא בהעברת החפץ.²⁴

²³ שענין חצי שיעור הוא היכא שהפעולה היא מלאכה או אכילה של איסור אלא שחסר שיעור, היינו כמות חשובה לחיוב, אבל היכא שחסר חלק מצורת המעשה כגון עקירה בלא הנחה אינו בכלל חצי שיעור, ועיין עוד במאירי לקמן דף ג ע"ב ד"ה יש לדון וכו' ומ"מ אנו קבלנו וכו' סברא כזו לגבי ידיעה לחצי שיעור, והעתקנו לשונו לעיל בדף ב סוע"ב.

²⁴ ויעיין באבני נזר סי' רמה שחקר בזה בסגנון שונה האם המלאכה היא רק העקירה וההנחה וההעברה עצמה אינה מעיקר המלאכה או"ד העברה נמי חלק מעיקר המלאכה היא. והסברא בחקירה זו לומר דהעקירה וההנחה בלחוד הם המעשה מלאכה והעברת החפץ עצמה אינה חשובה כלום, יש לפרש דלא חשיב העברת רשות אלא שינוי מקום המנוחה אבל מה שהחפץ כשהוא נד נמצא ברה"ר או ברה"י אינו מעלה ואינו מוריד ואין לזה שום חשיבות אלא מקום מנוחתו הוא המחייב, וצד נוסף דההעברה היא המחייב אבל אינה חשובה להתחייב עליה עד שיעשה העברה חשובה מצב של מנוחה ברה"י

ודעת הרמב"ן והרשב"א שתנא חשיב הנחות כיון שבהנחה אתי לידי חיוב חטאת, ויש שרצו לדקדק מדבריהם שעיקר המלאכה היא ההנחה והעקירה וההעברה הם מתנאי החיוב, אבל פשוט דאין זו כוונת הראשונים אלא דבהנחה בלחוד הוא דמתחייב שאז נשלמה המלאכה והיא גמר מלאכה ואף בשנים שעשו דליכא חיוב חטאת חשובה היא לימנות דבה נגמרה ונשלמה ההוצאה. **ועיין ברשב"א** שהוסיף בה דברים וכתב שהחידוש הוא שאע"ג שגמר המלאכה פטור וכקושית הגמ' להלן והא איתעבידא מלאכה מביניהו ועל פי פירוש התוס' שקושית הגמ' היא שיתחייב השני חטאת, וראה עוד להלן.

ושיטה מחודשת בכל זה נמצאת בפסקי הרי"ד על המשנה שביאר דבפשט העני את ידו לפניו בין בהוציא בין בהכניס העני עבר איסור דרבנן ופטור אבל אסור כיון שעשה הוצאה אף שחיסר עקירה או הנחה, **אבל בעה"ב** פטור ומותר דלא עבד הוצאה והכנסה כלל, **וכן בסיפא** בפשט בעה"ב את ידו בעה"ב פטור אבל אסור והעני פטור ומותר, **וזה קרוב לשיטת הריב"א** אבל משמעות דברי התוס' שהוא נתינת טעם למה שנה התנא ארבע ולא יותר אבל כולו עבדי איסור, **אך הרי"ד כתב** דפטור ומותר, וצ"ע ממשמעות הגמ' דכל פטורי דסיפא פטור אבל אסור הן.

בגמ' והא איתעבידא מלאכה מביניהו קושית הגמ' צריכה פירוש שהרי הסברא הפשוטה דאי אפשר לחייב אף אחד מהם כיון שלא עשה הוא מלאכה שלימה. **אך אנו רואים כזאת גם בסוגיא להלן** דדין שנים שעשו נבדף צג ע"א עיישה] דמבואר מכל מהלך הסוגיא שם דמסברא היינו מחייבים בין בזה עוקר וזה מניח ובין בשנים שעשו בין זה יכול וזה יכול ובין זה אינו יכול וזה יכול ורק לרבי שמעון דאיכא תלתא מיעוטי פטורים כל אלו, ולר"י דאיכא תרי מיעוטי מחייב בזה יכול וזה יכול, ורבי מאיר מחייב בכל שנים שעשו ופוטור בזה עוקר וכו', **הרי דמסברא כולם חייבים וצ"ב**.

והכא קשה טפי שהרי עקירה בלחוד והנחה בלחוד אינם מעשה כלל דלא נעשתה כאן מלאכה שלימה והיאך יתחייב כל אחד מהם על מעשה חברו.

ועיין בפנ"י ובשפ"א שכתבו שניהם מסברא שאף לקושית הגמ' דיתחייבו חטאת היינו ששניהם יחד יתחייבו חטאת אחת דכיון דאיתעבידא מלאכה מביניהו הרי שניהם כאחד עשו המעשה והם בשותפות מתחייבים חטאת, אבל סקילה ודאי לא היה מקום לחייבם. וכן מלקות א"א לחייבם דאין משלשים במלקות.²⁵

וראה בתוס' שכתבו דהס"ד היה לחייב את האחרון 'דאין סברא שע"י השני שעשה הנחה וגמר מלאכה יתחייב הראשון' **וכן כתבו גם הרמב"ן והרשב"א**. **וכתבו האחרונים הנ"ל** דמדברי התוס' מוכח שאין כאן חטאת אחת לשניהם אלא ראוי לחייב את האחד חטאת. **אך יש להתבונן בדברי התוס'**, האם פירשו את קושית הגמ' דהגומר מלאכה חייב חטאת או שסברתם היא דכיון שמבין שניהם יצאת מלאכה ראוי לחייבם חטאת אלא שאין לחייב את הראשון לפיכך רק השני חייב.

שהחפץ שייך לשם לגמרי עד הפכו ברה"ר, ובלא זה אין לזה חומר להתחייב עליו. אך האפ"י חקר לומר דהעיקר הוא ההעברה והעקירה והנחה הן תנאי, וזה לא מסתבר כ"כ לומר שהם תנאי בעלמא. וביותר שלא מצינו בראשונים מקור ברור לעיקר הדין דעקירה והנחה וצ"ל שהוא סברא דבעינן עקירה והנחה וכיון שכן בודאי נראה שהן מעיקר המלאכה. ועיין לעיל בהערה 18 שהובאו שם שתי נוסחאות בדברי הגר"ח בדין הוצאה, ולהאופן הראשון העקירה וההנחה הן גורמי החיוב והעברת החפץ לא הזכירה שם כל זה מתאים להצד הראשון שכתבנו, ובאופן השני [המובא בגנזי הגר"ח] כתב הגר"ח דהעקירה ההעברה וההנחה הן שלשת גורמי החיוב וזה כהאופן השני שכתבנו. ומשמעות התוס' דידן היא שההעברה היא מגורמי החיוב והיא הגורם העיקרי וכמש"נ לעיל. ויש להעיר בכ"ז שאם נאמר שההעברה אינה מעיקר המלאכה אם כן כשעקר אדם חפץ מרה"י ונתנו לחברו כשהוא מהלך ובא ונטלו ממנו ברה"ר כשהוא מהלך והניח חייב משום הוצאה וזה דבר רחוק בסברא, ועיין באבנ"ז הנ"ל באות ה' שם שבאמת נקט כן להדיא להך צד עיישה וצ"ע.

²⁵ ויש להעיר בזה דהרי בעדים זוממים נמי נעשה המעשה על ידי שניהם ואי אפשר שייעשה על ידי האחד, ולכן בממון משלמים יחדיו ומ"מ חזינן שכ"א מהם נהרג, ואם כן הכא נמי נימא דכיון שאין משלשים במלקות וכ"ש במיתה דלא שייך יומתו שניהם, ואפשר דהתם גזיה"כ היא לחייב כ"א מהם אבל מסברא אין לחייב אלא שניהם יחד ולכן בחטאת חייבים וממיתה פטורים.

ואם נאמר כהצד הראשון הרי דסברת הגמ' כאן לחייב חטאת את השני אינה שייכת כלל בדין שנים שעשו, וילפותא דזה עוקר וזה מניח היא ענין בפ"ע, אך להצד השני הכל ענין אחד דבשנים שעשו וכן בזה עוקר וזה מניח איתעבידא מלאכה על ידי שנים, אלא דבשנים שעשו היה ס"ד לחייב שניהם ובוזה עוקר וזה מניח אי אפשר לחייב את הראשון, ובודאי משמעות הסוגיא להלן היא שהכל ענין אחד. וכן משמע מדברי הראשונים שם דמיעוטא דזה עוקר וזה מניח הוא ענין אחד עם שאר מיעוטי דשנים שעשו. ²⁶

ויעויין בתוס' לקמן [דף צג ע"א ד"ה חד למעוטי וכו'] שכתבו דהיכא זה כתב אות אחת וזה כתב אות אחת לא צריך קרא אלא להוצאה דה"א אהכנסה ואהוצאה הוא דקפיד רחמנא וליחייב אפי' בלא הנחה. ודבריהם אלו הם להיפך מדבריהם כאן, ולפי זה היה ס"ד לחייב את העוקר ומציא בלא הנחה. ניל"ע אם בדוקא נקטו בלא הנחה וה"ה כשמוציא בלא עקירה, אך סתימת לשונם משמע דהנחה בדוקא נקטו]

ומשמעות דבריהם שם לכאורה ודאי שהוא דין בפ"ע שהיה ס"ד לחייב במקצת מלאכה ולא מחמת צירוף שניהם במלאכה אחת, ויל"ע מסוגית הגמ' דידן דפריך והא איתעבידא מלאכה מבינייהו, ודוחק גדול לפרש דקושיית הגמ' היא דיתחייב הראשון משום שלא ידעה הגמ' שצריך הנחה, וצ"ע.

ויעויין בסוגיא בפסחים [דף פה ע"ב] דאיתא התם בגמ' דלאו שנאמר בפסח דלא יוציא ממנו חוצה אינו עובר עליו אלא בעקירה והנחה כיון דכתיב ביה הוצאה דומיא דשבת. ופירש שם רש"י וז"ל דעבר ליה עקירה והנחה – כשבת דבעינן עקירה והנחה דעד שיניח לא נגמרה מלאכה, וגבי שבת וכל חיובי חטאת כתיב בעשותה בעושה את כולה ולא בעושה מקצתה, והאי נמי אף על גב דלאו בר חטאת הוא הוצאה כי התם בעינן. עכ"ל. ומדבריו משמע שהמיעוט דבעשותה אינו בדוקא על שנים שעשו אלא על העושה מקצת מלאכה היינו עקירה בלא הנחה, וזה כמו שלמדנו מדברי התוס' לקמן, וכן יש לדקדק מדברי רש"י לקמן [בע"ב ד"ה מבעו"י וכו'] שכתב שם גבי עוקר בע"ש ומניח בשבת 'ואיסורא דרבנן הוא דאיכא דעשה מקצתה וכדתנן שניהן פטורין אבל אסורין' משמע מדבריו דיסוד האיסור דרבנן במשנתנו הוא משום 'דעשה מקצתה' וזה להרי לשון הברייתא דידן וזה הרי לשון הברייתא דידן ולא העושה מקצתה וכו' שנים שעשו וכו' והיינו דאף דמדאורייתא שרי מדרבנן אסור. וגם לרש"י קשה מסוגיין שמשמע שהנידון הוא משום דאיתעבידא מלאכה מבינייהו, ²⁷ וצ"ע ובירור בזה.

²⁶ עיי"ש בריטב"א בדף צב ע"ב שכתב שם בתו"ד וז"ל וטעמא דמחייב רבי מאיר בזה יכול וזה יכול, דס"ל דלא מיקרי שנים שעשו אלא כגון זה עוקר וזה מניח, אבל כל שהמשיך כחו בכל המלאכה אף על פי שיהיה עמו אחר בעשייתה עושה כולה הוא נקרא עכ"ל. הרי מבואר שהכל ענין אחד ופטור משום שנים שעשו. וראה בדברי רש"י שם בד"ה חד למעוטי וכו' ואילך שביאר מדוע בעינן לתלתא פסוקי, ומשמעות הפשוטה של דבריו שכל המיעוטים כולם הם ענין אחד שעל ידי שניהם נעשתה מלאכה רק בזה עוקר וזה מניח סברא למעוטי טפי כיון שכ"א עשה חלק אחר וכסברת הריטב"א.

²⁷ ויש נ"מ בכל זה להס"ד דלפי רש"י בפסחים והתוס' לקמן נמצא שאם עקר ולא הניח וגם לא הונח החפץ כלל בשבת נמי ס"ד לחייבו דעשה מקצת מלאכה, אבל לפום פשוט סוגיא דידן ודברי הראשונים לקמן הרי כה"ג פשיטא דפטור ואינו בכלל הפסוק, וכן יש לדון היכא שערך ישראל והניח גוי בדבין שנים שעשו אפשר דפטור דאינו בכלל מלאכה ואילו מצד מקצת מלאכה חייב.

ובאמת נסתפקתי בזה בדין שנים שעשו והאחד מהם גוי אם חייב [וזה ספק לדינא דקיי"ל בזה יכול וזה יכול חייב] ומשום שאפשר דלא חשיב מלאכה לחייב כ"א מהם וצ"ע.

ומצאתי בספר שבת של מי להלן בדף צב ע"ב בהגהה שנסתפק בזה להיפך האם לדינא פטורים משום שנים שעשו או דהיכא דהאחד גוי לא נפטר הישראל משום שנים שעשו, וכתב בשם רב אחד להוכיח מסוגיין שהתוס' כתבו לעיל דפטור ומותר דרישא מיירי בגוי, וכתב דלפי זה סיפא דשניהם פטורים נמי מיירי בהאחד גוי ומשום קרא דבעשותה כדמפורש בסוגיין ואם כן ה"ה בשנים שעשו.

והרב המחבר שם דחה דבריו לגמרי וכתב דבזה עוקר וזה מניח היה ס"ד לחייב על מקצת מלאכה ובה"ה לחייבו בגוי [ואו אף בלא הנחה בכלל] והפסוק קמ"ל דלא. אבל בשנים שעשו הרי עשה הישראל מלאכה ואפשר דחייב. וכל זה מתאים למש"נ בפנים מדברי רש"י בפסחים והתוס' לקמן אך לא לדברי הראשונים שהובאו לעיל.

אך יתכן דבאמת אף לרש"י בפסחים ותוס' לקמן לא עלתה על דעת שיתחייב היכא שלא נעשתה הנחה כלל, אלא דהם ס"ל דנידון הסוגיא דשנים שעשו אינו בצירוף המעשים של שניהם אלא דכאשר נעשתה מלאכה וחלק ממנה נעשה על ידי אדם בר חיובא היה מקום לחייבו כאילו עשה את כל המלאכה כיון שעל ידי מעשה שלו נעשתה.

וזה ביאור קושיית הגמ' דידן שתמהנו בה לעיל דפריך והא איתעבידא מלאכה מבינייהו, דקושיית הגמ' דכיון שסו"ס המלאכה יצתה מבין שניהם אם כן יש מקום לחייב כ"א מהם [ואו רק את העוקר או רק את המניח לפום סברות הראשונים בזה] מפני

ויעויין באפיקי ים [ח"ב סי' ד ענף ח] שחקר בגדרה של מלאכת הוצאה האם החפצא דאיסורא הוא מה שעוקר מכאן ומניח שם ובלא עקירה והנחה אין כאן כלל מלאכה או דעיקר המלאכה הוא בהעברת החפץ מרשות לרשות אלא דמתנאי המלאכה שלא יתחייב אא"כ היה כאן עקירה והנחה.

והוכיח האפ"י מדברי התוס' להלן [דף צג ע"א] שכתבו דבעינן לקרא דבעשותה כדי שלא נאמר שיתחייב על העקירה והוצאה אף בלא הנחה, וכתב האפ"י דלהס"ד ודאי שההנחה אינה חלק ממלאכת הוצאה וכתב דמסתברא דהפסוק אינו מלמד גדר שונה במהות המלאכה אלא דאינו חייב עד שיניח, ושוב חזר בו האפ"י ולמד מדברי התוס' דידן בהמשך הסוגיא להיפך, ששם כתבו דבזה עוקר וזה מניח ס"ד לחייב את השני שהניח אבל הראשון הרי לא עשה מלאכה. **ויש להעיר בדבריו** דיתכן דהס"ד לחייב בלא הנחה אינו משום דמלאכת הוצאה אינה צריכה הנחה [וגם לא מסתבר כלל שהפסוק בא ללמד גדר מלאכת הוצאה אלא הוא כלל בחיובי חטאת] אלא דאלמלי הפסוק ס"ד שאין צריך שיעשה כל ההוצאה וכן משמעות לשון רש"י בפסחים המובאת לעיל. **ובמש"כ להוכיח להיפך** מדברי התוס' דידן לכאורה אינה ראייה כלל דסברת התוס' כאן היא לחייב העושה מקצת מלאכה אלא שסוברים התוס' שאי אפשר לחייב את מי שעשה מעשה שכשעשהו אין בו שם מלאכה כלל והיאך יתחייב זה מחמת מה שעשה האחר אחרי שסילקו הוא את ידיו, ולכן סברי שרק בגמר הוא מתחייב.

בגמ' בעי מיניה רב מרבי עקירת גופו ספק הגמ' צריך ביאור ויש להקדים בזה דברים: אשר לכאורה דבר מוסכם הוא שהחפץ הנמצא ביד אדם מהלך הוא עקור, והנוטל ממנו לא חשוב כעוקר כיון שכבר נעקר החפץ ממקומו, **ויסוד זה כתבוהו התוס' להלן** [בדף ה ע"ב ד"ה אגוז וכו'] ועיי"ש שהוכיחו כן משתי ראיות מהגמ', **וכן דבר מוסכם הוא** שהעומד וחפץ בידו נחשב החפץ כמנוח והנוטל ממנו כנוטל מן הקרקע והוי עקירה גמורה, **וזה מפורש במשנתנו** שהעני הנוטל מידו של בעה"ב חייב ומה"ט. **ובפשוטו שני הדינים הללו** אינם תלויים בספק הגמ' דידן [וכך גם מוכרח מדלא פשיט רב ממתני' וכו"ל] **וכבר עמד בזה הרע"א להלן בע"ב** דמתני' מוכח כנ"ל דהחפץ חשוב כמנוח, **וכיון שכן הענין צ"ב** דכיון שבמנוחת האדם החפץ נח ובעקירתו החפץ עקור הרי נמצא שבעקירת גופו נעקר גם החפץ, ומה הצד דלא חשיב עקירת גופו כעקירת חפץ.

ומצינו בזה שתי דרכים בדברי רבותינו: ויעויין ברע"א להלן בע"ב [על התוס' ד"ה היה טעון] שכתב בתו"ד דהאיבעיא רק דהעקירה מצד עקירת גופו דאפשר דלא חייב עלה, כיון שאינו עוקר חפץ ממקומו, ונשאר במקומו הראשון, וכן לענין הנחת גופו אפשר דלא מקרי הנחה לחייב עלה, כיון דאינו מניח החפץ למקום אחר אלא שמונח במקומו בגופו (וכ"כ המהר"מ לובלין) **עכ"ל. וסברת הרע"א** דאף שהחפץ עבר מרשות לרשות כיון שלא נשתנה מקומו של החפץ לא חשיב כעקירה.²⁸

ויעויין בחזו"א [בסי' סב ב] **שכתב** דזה ודאי שהנוטל אדם וחפץ בידו חשיב עקירה כלפי החפץ כדמבואר בגמ' לקמן [דף קמא ע"ב] דהנוטל תינוק וכיס על צוארו חייב משום כיס. וכן הנוטל כלי ובו חפצים חייב עליהם ומשום דעקירת הכלי ועקירת החפץ חדא הוצאה היא. אבל הכא עקירת הגוף הילוך הוא ולא הוצאה ומ"מ דוקא עקירה קמבעיא ל"י דאין זה מלאכה כתבונתה שלא עקר החפץ אלא גרם ל"י שיצא, אבל אם עקר החפץ ועקר גופו אע"ג דהעברה

שנעשתה מלאכה והוא עשה חלק ממנה, וזה גופא הנידון גם בשנים שעשו שאין החיוב שלהם בצירוף מה ששניהם עשו מעשה חיוב אלא שכל אחד מהם במעשיו נחשב כעושה לכל המלאכה. ומש"כ רש"י בפסחים דס"ד לחייב בלא הנחה אין כוונתו שלא נעשתה הנחה בעולם אלא שהמעשה חשוב מעשה אף בלא הנחה. וכך גם מתפרשים דברי התוס' לקמן. וקצת מקור לסברא זו יש ללמוד מדברי הריטב"א לקמן [דף צג ע"א ד"ה לפיכך הפירוש הנכון] בדין זה יכול וזה אינו יכול, עיי"ש דוק.

²⁸ אלא שלא פירש הרע"א שיחתו מדוע בהיות החפץ עדיין במקומו אין כאן עקירה, הרי סו"ס נעקר לגמרי מרשות היחיד שהיה בה, ולכאורה מתבאר יסוד גדול מדברי הרע"א, דהעקירה אינה מתיחסת כלפי הרשות אלא כלפי מקומו של החפץ ואם לא נעקר החפץ ממקומו לא זוהי עקירה שחייבה עליה תורה, ולפי זה נמצא שענין העקירה אינו חלק מענין הוצאת החפץ מהרשות דבזה אין נ"מ כלל בין עקירת גופו לעקירת חפץ, אלא הענין הוא שאופן ההוצאה שחייבים עליו הוא כאשר נעקר החפץ ממקומו והונח במקום אחר. וזה מתאים היטב עם דברי רש"י בסוגיין שפירש שאין דרך הוצאה בלי עקירה והנחה.

אך לפי זה נפשטה לגמרי חקירתו של האפ"י אם עיקר מלאכת הוצאה היא עקירה והנחה או העברת הרשות, שהרי העקירה וההנחה אינן מתיחסות אל הרשות אלא אל מקומו של החפץ ופשוט שהן תנאי וגדר במלאכה, ועיקר המלאכה הוא העברת הרשות, ודוק.

מרשות לרשות דרך הילוך הוא חייב, דאל"כ גם עקר חפץ והוציאו בידו והניחו יפסור. עכ"ל. וצ"ב מש"כ דהילוך אינו הוצאה שהרי מה שאדם אינו חייב על הוצאת עצמו מרשות לרשות הוא מפני שלא אסרה תורה על אדם אלא הוצאת חפץ אחר אבל במציאות מאי שנא אם מוציא את עצמו וחפץ אחר או מוציא תינוק וכיס תלוי בו,²⁹ וכפה"נ דסברת החזו"א דכשאדם יוצא בעצמו מרשות אין לזה שם תואר של הוצאה כלל דפעולת הוצאה היא פעולה הנעשית בגוף חיצוני, וסברת החילוק בין הכא להתם עדיין צ"ע.

ושתי הדרכים מיוסדות על ההנחה שאין כאן חסרון במנוחת החפץ לפני הוצאתו וכן אחרי הנחתו שהחפץ היה מונח ברה"י ועתה מונח ברה"ר, ומשכך הרי בהכרח שהחסרון הוא באופן פעולת ההוצאה שעקירת גופו אינה חשובה כעקירה כלפי החפץ מפני שלא נשתנה מקומו או מפני שלא נעשה בו מעשה הוצאה. וכן בהנחה. ואין בכל זה חסרון והעדר בהוצאת החפץ, שהרי היה מונח ברה"י ועתה הוא מונח ברה"ר, אלא שהוצאה כזו שאין בה עקירה מעליה אינו חייב עליה. **אך הפרש גדול יש** בין סברת הרע"א לסברת החזו"א, **שלהרע"א** אין כאן עקירה מפני שלא נשתנה מקומו של החפץ ואינו חשוב כעקור [או מונח] כלל.³⁰ **ולהחזו"א** אין ביחס אל החפץ שום גריעותא בעקירת גופו ביחס לעקירה רגילה אלא ההפרש הוא בצורת מעשה האדם שאינו מעשה להתחייב עליו, ודוק בזה היטב.

וכל זה מתבאר מדברי הרע"א והחזו"א, אבל מדברי המהרש"א [על התוס' ד"ה עקירת וכן על התוס' ד"ה מאי טעמא] נראה שהבין את הענין באופן אחר ולא יכולנו להבין דבריו, וצ"ע.

ויש להסתפק גם בהכרעת הגמ' דעקירת גופו כעקירת חפץ, **שיש להבין הדבר בשני אופנים: (א) שבאמת יש כאן עקירה כלפי החפץ** דבמה שעקר את גופו יש כאן גם פעולה נוספת של עקירה של החפץ כעוקרו ממש בידו ולכן חייב. **(ב) שבאמת לא נעקר החפץ** אלא שנתחדש כאן שעקירת מקום החפץ אף היא מחייבת בהוצאת החפץ ולא שנא אם עקר החפץ ממקומו או שעקר את מקום החפץ בעצמו. [וכך משמע קצת לשון הגמ'] **ויתבאר בזה להלן.**

ולהלן יתבאר עוד בענין זה מהרשא

ונחלקו ראשונים אם ספק הגמ' הוא רק בעקירה או גם בהנחה: **התוס' כתבו** שספקו של רב הוא גם בהנחה כמו בעקירה, **ונתקשו התוס' לדרכם** דאם כן יש ראייה מהמשנה, דפשט העני את ידו לחוץ והוציא דחייב והרי לא הניחה על גבי קרקע אלא נחה ידו עם גופו, **וכתבו התוס'** דמזה אין ראייה דהמ"ל דמיירי כשהניחה על גבי קרקע, **ויעויין ברש"י במתני'** שבאמת פירש כן המשנה דמיירי שהניחה על גבי קרקע, **והרע"א שם נתקשה בזה וכתב**

²⁹ אבל אין כוונתו לחלק בין הילוך דוקא להוצאה שהרי בפשט ידו והוציא נמי תליא בדין הנחת גופו כהנחת חפץ.

³⁰ ודברים הללו צריכים ביאור ופירוש, דהנה המושכל הפשוט בענין עקירה והנחה הוא שדינם הוא ביחס אל הרשות שאין האדם חייב עד שיהיה החפץ אותו נוטל מונח ברשות היחיד ובנטילתו עקר אותו מרשות היחיד וכן אינו חייב עד שיהיה החפץ מונח ברשות הרבים.

כיון שכך אין הבנה כלל לדברי הרע"א דאמנם לא נשתנה מקומו של החפץ ביחס אל האדם הנושא אבל הרי היה החפץ מונח ברה"י ועתה בודאי אינו מונח שם אלא ברה"ר והרי לן עקירה והנחה, ומאי איכפת לן שיש לחפץ מקום שלא נשתנה. ומוכח מדברי הרע"א יסוד גדול אשר עקירה והנחה אינן מתיחסות אל רשות הרבים והיחיד אלא דכך היא דרך הוצאה שתיעשה הפעולה באופן של עקירת החפץ ממקומו והנחתו במקום חדש. אבל באופן שלא איבד החפץ את מקומו או שלא נתחדש לו מקום חדש אין כאן עקירה או הנחה.

ויסוד זה ראיות רבות לו, והחזקה שבהן היא מהגמ' לקמן בדף פ ע"א דאיתא בגמ' שהוציא דיו בשיעור שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זוהי הנחתן, והדבר פלא שהרי הוא מהלך ואינו נח כלל ואף הדיו לא נח שהוא על הקלף והקלף מהלך עם האדם ואף הקלף עצמו לא נח ופשוט דאם הוציא את הקלף וגם את הדיו וכתבן כשהוא מהלך פטור על הקלף שלא הניחו והיאך יתכן שחייב על הדיו, ומוכח מזה להדיא דכאשר הגיע הדיו אל מקום מנוחתו אף שביחס לרשות אין לו כל הנחה זה חשוב כהנחה גמורה לחייבו, וכן מוכח גם מכל הסוגיא דאגוז על גבי מים, ומדברי הרא"ש בסוגיין גבי גופו וידו ואכ"מ.

וזה ביאור דברי הרע"א דכיון שמקום מנוחת החפץ הוא על גוף האדם והאדם כשעקר לא שינה מקום מנוחת החפץ אין כאן עקירה כלל, וכן כשעמד הרי לא חידש כאן מקום חדש אל החפץ ואין כאן הנחה, ודוק היטב בזה.

דאפשר שרש"י פירש להס"ד דגמ' כדרכו בכל מקום.³¹ וראה להלן עוד בשיטת רש"י בזה. עכ"פ לכאורה נראה שרש"י סובר בזה כהתוס' שאין הבדל בין עקירה להנחה.

אבל יעויין בתוס' ישנים שכתבו בשם הרשב"א משאנך דספק הגמ' דוקא בעקירה אבל בהנחה פשיטא לן דהוי הנחה, והביאו דוגמה לזה מנידון הגמ' להלן אם בעינן עקירה מעל גבי מקום ד' ואיתא שם בגמ' סברא לחלק שאפשר שהנחה לא בעינן על מקום ד', ועקירה חמירא טפי, וה"נ הכא יש לחלק ביניהם.

תוד"ה עקירת גופו וכו' וממתני' ליכא למפשט וכו' יעויין במהרש"א שהקשה דאכתי איכא למפשט ממתני' ממה שחייב העני שעקר מיד בעה"ב אלמא הנחת גופו הוי הנחה, ועוד הקשה המהרש"א דמעיקר הדין שהעני שהניח ביד בעה"ב חייב מוכח דהנחת גופו כהנחת חפץ. ותירץ דבגוף המונח כבר הוי הנחה מה שהחפץ בידו בין לענין נותן לתוכה או נוטל ממנה, אבל ההולך עם החפץ לא חשיב הנחה במה שהוא עומד עמו.

וקושיית המהרש"א תמוה מאוד דמדבריו נראה שספק הגמ' היה האם חפץ המונח על גוף או יד אדם הוי מונח או לא, ואם הנחת גופו אינה הנחה החפץ המונח ביד האדם אינו מונח, כך שהנוטל ממנו לא עקר, וזה פלא גדול שהרי ספק הגמ' גם אם עקירת גופו הוי עקירה, ואטו נסתפקה הגמ' גם אם חפץ ביד המהלך הוא עקור ואם כן נמצא שאין החפץ מונח ביד העומד ואינו עקור ביד המהלך ומהו איפוא גדרו וענינו. וכבר נתבאר לעיל מדברי הרע"א והחזו"א שספק הגמ' אם עקירת גופו חשובה כמעשה עקירה אי מפני שהחפץ מונח במקומו אי מפני שאינה עקירה אלא הילוך, אבל פשוט הדבר שחפץ המונח ביד אדם מונח הוא ברשות, ודברי המהרש"א צ"ע רב.³² והמהרש"א נסתייע לדבריו מדברי התוס' להלן גבי ידו וראה להלן מה שיתבאר בזה בע"ה.

ותירוצו של המהרש"א לא נתבאר כה"צ ואפשר שכוונתו להחילוק הנ"ל וכן נראה מדברי הנמוקי הגרי"ב להלן בדברי המהרש"א שכך הבין דבריו כאן, וכך פירש החזו"א [במכתב הנדפס בחזו"א על המסכת] אלא שלשוננו של המהרש"א סתום, גם מש"כ שהוי הנחה היכא שהגוף מונח כבר, ולפ"ר משמע כוונתו דהיכא שהונח הגוף ואח"כ הונח החפץ הוי הנחה, ואינו מובן הרי אפשר שבעה"ב נטל החפץ ממקום אחר ובא אל הפתח ועמד שם והוי הנחת גופו, וגם אם נטל בידו הרי להס"ד מדמינן הנחת ידו להנחת גופו, וצ"ע בזה.

יעויין בתוס' ישנים שכתבו דגבי הנחה פשיטא ליה לרב דהנחת גפו כהנחת חפץ, וכפ"ה נ טעמים משום שלא ניחא לו לפרש דמתני' מיירי כשהניח על גבי קרקע, ועל קושיית התוס' ממתני' דחייט הוגה בצד התוס' 'ולרשב"א שמחלק בין עקירה והנחה לק"מ' ויעויין ברע"א שנתקשה בדבריהם מדוע להרשב"א לא קשיא, שהרי התם גבי חייט ליכא עקירת חפץ אלא עקירת גופו בלחוד, ועיין בשפ"א וברש"ש שכתבו שהציון בתוס' מוטעה וכוונת התו"י ליישב קושיית התוס' בדיבור הבא על רש"י בפירושו לתי' הגמ' ויתבאר להלן. וע"ע בפנ"י.

ועיין בחי' הרע"א שהקשה קושיא אלימתא על התו"י שהרי מתשובתו של רבי אתה למד שהיה צד לפרש המשנה דבסיפא העני פטור משום דעקירת ידו [המושטת לפניו ונתן בעה"ב לתוכה] אינה כעקירת חפץ, וקשה שהרי בהנחה לא נסתפק רב ואם כן היאך נפרש בבא דפשוט ידו לפניו ונטל בעה"ב מתוכה שהעני פטור, והרי העקירה שם היא עקירה גמורה [כמו ברישא דמתני'] ורק ההנחה הנחת חפץ ומדוע פטור לס"ד דרב, והניח בקושיא.

בגמ' א"ל חייב יש לעיין במסקנת הגמ' דהוא חייב ולדרכם של הרע"א והחזו"א, האם המסקנא שנחשב הדבר שיש כאן עקירת חפץ [להרע"א מפני שחפץ שנעקר עם מקומו אף הוא חשוב עקור, ולהחזו"א אפשר שלדעת רבי לא נאמר שהמעשה מתייחס כהילוך והעקירה ממילא באה אלא אנו רואים אותו כעוקר החפץ] או דנימא דגם למסקנא עקירת חפץ אין כאן אבל עקירת גופו מהני כמו עקירת חפץ. [להרע"א נאמר שעקירת מקום החפץ אף היא חשובה עקירה להתחייב עליה, ולהחזו"א נאמר שבכך דרך הוצאה בעקירת האדם הנושא את החפץ ממקומו]

³¹ ויש להעיר בזה שדרכו של רש"י לפרש כהס"ד דגמ' שהיא המושכל הפשוט, אבל כאן שהוא ספק בגמ' למה יפרש כצד אחד בספק.

³² ועיין בקרני ראם שהקשה על המהרש"א דנידון הגמ' הוא רק כאשר נשתנה מרשות לרשות אבל יד בעה"ב שלא נשתנה בה החפץ מרשות לרשות אינו נוגע לזה, ודבריו צ"ב.

ופשטות לשון הגמ' דעקירת גופו כעקירת חפץ ממקומו דמיא ומשמע קצת כהצד השני שאין כאן עקירת החפץ אלא עקירת הגוף מהניא ליה כעקירת החפץ. וכן מתבאר להדיא מדברי הרא"ש במסקנת הסוגיא וכמו שיתבאר להלן וכן יש לכך ראיות מדברי ראשונים ראה בהערה.³³

ובחקירה זו עמד הגרש"ר זצ"ל בזכרון שמואל [בחלק המכתבים סי' ה] וכתב הגרש"ר שהדבר תלוי במחלוקת רש"י ותוס' בסוגיא לקמן [דף קנג] דלדעת רש"י מהני עקירת הגוף להחפץ ולדעת התוס' בעקירת הגוף יש עקירת חפץ ממש.³⁴

בגמ' א"ל חייב ואינו דומה לידו ראה ברש"י שפירש שהכוונה לידו של העני הפשוטה לרה"ר ונתן בעה"ב לתוכה והנידון הוא מדוע פטור העני שהחזיר ידו לרה"ר. ומבואר מדברי הגמ' שהבין רבי שספיקו של רב בא מחמת שהוקשה לו פשט משנתינו מדוע פטור העני המחזיר את ידו המושטת ובה החפץ הרי עקר מרה"י והניח ברה"ר, ולמדנו מזה דלכה"פ להס"ד ידו של אדם העומד ברה"ר והיא מושטת לרה"י דינה כרה"י לכל דבר, עד שהעני המחזירה ראוי לו שיתחייב חטאת, ולא מצא רב תירוצ' לבאר המשנה אלא מפני שעקירת ידו המושטת לפני אינה כעקירת חפץ ודימה עקירת ידו לעקירת גופו.

ולפי זה היה ניתן להוכיח גם מהדין השני דנטל בעה"ב מתוכה דשניהם פטורים ואם יד העני המושטת פנימה היא כרה"י אם כן תיכף כשפשט העני את ידו לפני חייב שהניח ברה"י. ואפשר דאה"נ אלא כיון שרב נסתפק לגבי עקירה פירש רש"י את ראיתו של רב מעקירה.

בגמ' מ"ט ידו לא נייה נחלקו ראשונים בגירסת הגמ' ופירושה: ראה ברש"י שכתב דידו לא נייה ע"ג קרקע אבל גופו נח על גבי קרקע, ומתבאר מדברי התוס' שסברת רש"י היא שהגוף עצמו שמונח על הקרקע חייב בעקירתו ובהנחתו אבל ביד אינו חייב כיון שהיא אינה מונחת על גבי קרקע. וכתבו התוס' דלרש"י גם אם הוא וידו במקום אחד לא הוי עקירה והנחה. והתוס' עצמם פירשו כהגירסה דידו בתר גופו מגרר גריר, ופירשו דכשהוא ברשות

³³ דיעויין בגמ' לקמן בדף ה סוע"א שמי שזרק חפץ ורץ הוא עצמו וקבלו מבעי לן אי פטור או חייב, ולגרסת הר"ח שם הוא פטור מפני ש'כאדם אחד דמי' ולכן פטור וכתבו התוס' שם דמיא למעביר חפץ מימינו לשמאלו דאף שיש ד"א בינתיים פטור, ויעויין בחת"ס שם שנתקשה מאי שנא מעוקר גופו ומהלך ד"א ונח גופו שחייב, ועיין באבי עזרי שביאר בזה דיסוד הסברא לפטור באדם אחד הוא מפני שלא נשתנה מקומו של החפץ וע"ד סברת הרע"א בסוגיין, אך כאשר החפץ מונח על אדם והוא עוקר עצמו ומהלך ד"א ונח הרי יש כאן עקירת והנחת גופו ולכן חייב אבל כשקיבל הוא עצמו את החפץ ונעשתה העקירה וההנחה בחפץ פטור דאין כאן שינוי מקום החפץ. ומוכרח ומבואר מזה דעקירת גופו מהניא בפ"ע ולא מפני שעקר את החפץ בעצמו ואדרבה כה"ג עדיפה עקירת גופו מעקירת החפץ בעצמו. [נעצם סברת הר"ח היא מקור גדול לדרכו של הרע"א בסוגיא [ודוק]

ועוד ראיה יש משיטת הרשב"א לקמן בדף ה ע"א [ד"ה והא דאמרינן וכו'] שאף שאדם המהלך ברה"ר וחפץ על כתפו למעלה מ' טפחים חייב משום שכך משא בני קהת אבל המניח חפץ על כתף או יד אדם אחר העומד ברה"ר וכתפו או ידו למעלה מ' פטור, וביאר הרשב"א דדוקא כשהוא עצמו הלך ועמד חייב דהנחת גופו כהנחת חפץ וגופו הרי למטה מ' משא"כ כשאדם אחר מניח החפץ עליו דהנחת חפץ יש כאן והיא למעלה מ' [עייש"ה בפנים] ומוכרח להדיא כנ"ל שבעקירת והנחת גופו מהניא לה עקירת והנחת הגוף להתחייב על החפץ.

³⁴ בגמ' בדף קנג ע"ב איתא שמותר להניח חפץ על בהמתו כשהיא מהלכת, דכיון שבאדם כה"ג ליכא איסור דאורייתא בבהמתו מותר לכתחילה, והתוס' להלן [בדף ה ע"ב ד"ה אגוז וכו'] הוכיחו מזה שעקירת חפץ הנמצא על אדם מהלך אינה עקירה, וראיתם ממה שהנחה על בהמה לא חשובה הנחה. אבל רש"י שם בסוגיא פירש דמותר כדאמרינן גבי הטעינו חברו אוכלין ומשקין וכו' ודבריו אינם מובנים וביאר הגרש"ר זצ"ל דכוונת רש"י שההתר הוא מפני שהבהמה אינה חשובה כעוקרת את המשא שהרי כבר היא מהלכת כשהוא מניחו עליה ולכא כן עקירת גופו דתיהוי כעקירת חפץ. נמצא שלדעת התוס' ההיתר הוא מפני שהנחת האדם על הבהמה אינה הנחת חפץ אך לרש"י ההיתר הוא מפני שעקירת הבהמה את החפץ אינה עקירה.

וכתב הגרש"ר שרש"י חולק על התוס' מפני שסובר שחפץ המונח על אדם מהלך חשוב כמונח ולכן פירש שההתר מפני שאין כאן עקירה, אבל התוס' הוכיחו מכאן שאינה הנחה מפני שאף שהבהמה כבר מהלכת אבל בתנועת גופה יש כאן עקירה מחודשת כלפי החפץ שמניחו עליה וזה הוי עקירה [אלמלי שהיינו אומרים שהחפץ אינו מונח] ודוק היטב. אך לפי זה סברת התוס' אינה מתאימה עם דברי הר"ח שהובאו לעיל בהערה הקודמת וכיון שהתוס' הביאו שם פירוש ר"ח נמצא שדבריהם סתרי אהדדי ודוק היטב וצ"ע. וע"ע במש"נ בזה להלן בסוף הערה 39 ודוק.

אחת וידו ברשות אחרת אין הנחת החפץ בידו הנחה באותה הרשות מפני שהיד נגררת אחרי הגוף שהוא ברשות אחרת, ויתבאר להלן בשיטות הראשונים בכ"ז.

וראה לעיל בריש הסוגיא שהקדמנו מדברי רבותינו שספק הגמ' בעקירת גופו אינו באיכות ההנחה של החפץ המונח על גופו דבודאי כשהגוף מונח החפץ שעליו מונח וכו' ורק הספק בעקירה אם היא חשובה כעקירה או לא עיי"ש. ומעתה יש לחקור חקירה גדולה בהבנת תירוץ הגמ', האם סברת הגמ' היא דבידו לא מהני עקירתה ליחשב כעקירת חפץ מה"ט דלא ניח או דמגרר גריר, וכלפי זה קיימא סברת רב דאינה חשובה עקירה, או דכוונת הגמ' באופן אחר דידו אינה חשובה כלל כמקום הנחה באותה הרשות ואין החפץ המונח ביד חשוב כמונח כלל, ויש בחקירה זו נ"מ גדולה לדינא כאשר ידו של עני פשוטה לפניו ונתן בעה"ב לתוכה, וטרם שהוציא העני את ידו בא אדם אחר ונטל החפץ מאותה יד של העני והוציאו והניחו בחוץ, דאם נאמר שיסוד הדין דידו לא ניח הוא משום שאין כאן כלל הנחה אם כן גם האחר יהיה פטור, אבל אם הוא טעם לומר דעקירת ידו לאו כעקירת חפץ האחר יהיה חייב.

ויש להתבונן בדבר שרב שנסתפק לומר דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ ורצה לפרש כן המשנה הרי לפי זה ודאי שהאחר חייב ואם נאמר שידו לא ניח הוא סברא בפ"ע אם כן השיבו רבי שאין זה כלל דרך הפשט במשנה לומר דפטור כי אין כאן עקירה אלא פשט המשנה שהוא פטור כי החפץ לא נח. ויתבאר בענין זה להלן מתוך דברי הראשונים.

בשיטת רש"י בביאור תירוץ הגמ' רש"י פירש שההבדל בין ידו לגופו הוא שהגוף מונח על גבי קרקע, וראה היטב בדברי התוס' שכתבו דלדעת רש"י אם הוא וגופו במקום אחד והחזיק את החפץ בידו ויצא לרשות אחרת פטור דידו לא ניח. נולפי זה מה דאיתא בגמ' לקמן דעמד לפוש חייב הוא דוקא בטעון על כתפיו³⁵ והקשו התוס' על רש"י מהמשנה דבנטל מתוך ידו של בעה"ב חייב, וחשיבא עקירת העני עקירה מכיון שהחפץ הנח על יד בעה"ב כמונח ואם כן גם כשיוצא לחוץ עם מה שבידו הוי עקירה.

ויעויין במהרש"א שהקשה על דבריהם דאם ס"ל דאפשר להוכיח מדין זה של המשנה שהחפץ בידו חשיב מונח אם כן היה רב יכול לפשוט ספיקו מהמשנה, שהרי העני נוטל מיד בעה"ב חייב, אלמא חשובה הנחה.

ויעויין בנמוקי הגר"ב שהשיג על דברי המהרש"א, ועיין היטב במהר"ם, ויש לפרש דבריהם שהם הבינו שתירוץ הגמ' דידו לא ניח אינו שייך כלל בספק הגמ' לעיל בענין עקירת גופו דלעיל נסתפקה הגמ' האם עקירת גופו הוי מעשה עקירה כלפי החפץ [כהרע"א או כחזו"א] וכלפי זה אין להוכיח כלל מעני הנוטל מיד בעה"ב שזו עקירה גמורה בחפץ עצמו, והחפץ ביד בעה"ב ודאי חשוב כמונח ברשות שבה הוא נמצא. אבל תי' הגמ' כאן הוא שידו לא ניח היינו שאין ידו חשובה כמקום הנחה לחפץ כיון שהיא עצמה אינה על גבי קרקע, וכיון שכן אף הנוטל מיד כזו לא עקר את החפץ שכבר הוא עקור ועומד, ולכן הקשו התוס' על רש"י מהמשנה.

אכן מדברי המהרש"א מבואר שהשווה את סברת התוס' כאן לדבריהם לעיל, ונראה מדבריו שגם כאן סברת רש"י כפי הבנת התוס' היא דידו לא ניח ולכן עקירת ידו לאו כעקירת חפץ והנחת ידו לאו כהנחת חפץ, ולכן כיון שבאו התוס' להוכיח מעקירת אחר מידו ולא ס"ל החילוק שכתב המהרש"א לעיל אם כן תקשי להו דה"מ הגמ' להוכיח על גוף הספק ודוק היטב.

ויש מקום עיון גדול בשיטת רש"י בחקירה שחקרנו לעיל אם פשט הגמ' דעקירת ידו לאו כעקירת חפץ או שהחפץ לא נח כלל גם לגבי אחר, כי הרמב"ן והרשב"א הקשו על רש"י מהמשנה דאם סובר רש"י שכל יד אדם אינה מקום הנחה מדוע חייב העני המניח ביד בעה"ב והעני הנוטל ממנה [והתוס' גם הקשו כע"ז אבל בסגנון אחר ויתבאר לקמן] הרי עולה מפורש מדבריהם שסברת ידו לא ניח אינה כסברת עקירת גופו כי הרי לעיל כשצידד רב לומר דפשט המשנה משום עקירת גופו לאו וכו' לא הוקשה להם אמאי חייב העני, והטעם פשוט כמש"כ רע"א כי החפץ ודאי נח ורק החסרון במעשה העקירה, וכאן הקשו על רש"י, הרי מפורש שסברת לא ניח

³⁵ ועיין ברש"י לקמן דף פ ע"א ד"ה בדידו וכו', וברש"י בעירובין דף צח ע"א ד"ה באיסקופה וכו' וברש"י בסוכה דף מה ע"א ד"ה ויעבירונו ארבע וכו', וברש"י בע"ז דף ע ע"א ד"ה פחות וכו'. ובכל אלו משמעות הדברים דמייירי במוציא בידו ומפורש ברש"י דעומד לפוש הוי הנחה, וצ"ע.

היא סברא חלוטה במצבו של החפץ. **ופירשו הרמב"ן והרשב"א בדעת רש"י** שידו לא ניח דוקא כשהגוף ברשות אחת והיד ברשות אחרת, אבל אם ידו באותה רשות שגופו בה הרי היד מונחת אגב הגוף.

אבל יעויין ברא"ש בפסקיו שביאר סוגיין כשיטת רש"י ובתו"ד כתב כמה פעמים להדיא שסברת הגמ' דידו לא ניח ולכן עקירת ידו לאו כעקירת חפץ, **וכתב הרא"ש** דכשעומד אדם הוא וידו ברשות אחת ויצא לחוץ חייב דאף שעקירת ידו לאו כעקירת חפץ אבל עקירת גופו חשובה כעקירת חפץ ולכן חייב. **והוסיף הרא"ש** דכשעומד ברשות אחת והוציא ידו לחוץ פטור דעקירת ידו לאו כעקירת חפץ, **וטעמו מבואר** דאם יצא עם החפץ יש כאן עקירת הגוף ואם הוציא היד עקירת יד אינה עקירה.

וכתב הקרב"ן דמש"כ הרא"ש שאם הושיט ידו פטור הכוונה אף אם הניח על גבי קרקע, **והטעם לזה** כי אף שיש כאן הנחה אבל עקירה אין כאן.³⁶ **ויעויין בחזו"א** [בסי' סב סק"א] שחולק על הקרב"ן וכתב דהרא"ש מיירי כשלא הניח בקרקע אבל הניח בקרקע חייב, דפשיטת היד תחילת עקירה היא וכשהניח גמרה עקירה. ולדרכו חזר הרא"ש כאן ושנה את דין המשנה **ודברי החזו"א תמוהים ודחוקים מאוד**,³⁷ **ויעויין בקיצור פסקי הרא"ש** שגם שם העתיק דברי הרא"ש דפשט ידו לחוץ פטור, ואי אפשר לפרשה כהחזו"א דמה חידוש דין יש כאן אחרי שבאות הקודמת כבר העתיק את דין המשנה.

ועיין בזכרון שמואל [במכתבים סי' ה'] שהגרצ"פ שם נתקשה בדברי הקרב"ן אמאי פטור ומאי שנא אם עקר גופו או ידו, **והגרש"ר השיבו** דעקירת יד אינה כעקירת חפץ ועקירת הגוף כעקירת חפץ, ובאמת שהדברים מפורשים היטב בדברי הרא"ש עצמם כמש"נ.

ולעיל חקרנו מה הכרעת הגמ' בעקירת גופו האם מהני מפני שיש כאן עקירת חפץ או דמהני עקירת הגוף כמו עקירת החפץ, **ומדברי הרא"ש יש הכרעה ברורה בזה** כי אם סברת הגמ' שיש כאן עקירה בחפץ אם כן אין שום הבדל אם עוקר גופו דניח או ידו דלא ניח סו"ס עקר את החפץ.³⁸

ונמצא שנחלקו ראשונים בדעת רש"י אם תי' הגמ' דלא ניח הוא שהחפץ אינו נחשב כמונח גם ביחס לאדם אחר שזו דעת הרמב"ן והרשב"א, ואילו להרא"ש סברת רש"י היא דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ.³⁹

³⁶ מיהו מדברי הקרב"ן לעיל שם משמע שהבין פשט דברי הרא"ש ע"ד של התוס' דידו בתר גופו גרירא, וזה אינו מתאים עם הסבר הרא"ש בגופו וידו ברשות אחת דחייב משום עקירת הגוף ומשמע להדיא דעקירת היד אינה עקירה גם כה"ג.

³⁷ כי לדבריו לא חידש הרא"ש כלום בדין זה, אלא חזר לבאר ההבדל בין פשט ידו להוציא גופו. והרי פשט ידו הוא פטור מפני שאין הנחה ואף אם יעקור בידו מהקרקע פטור, ועל זה כתב החזו"א דאח"כ אלא שכיון שדין ההנחה ודין העקירה שוים נקט הרא"ש לשון עקירה, וזה דוחק עצום בלשון הרא"ש שהקדים דעקירת גופו מהני אבל הוציא וכו' עקירת ידו לא מהני, גם עיקר החידוש המבואר בקרב"ן מפורש להדיא ברשב"א שכתב בסו"ד שלדעת רבותינו יש נ"מ בין הלשונות בגמ' בהוציא ידו לחוץ וזרק, והתם בזרק יש הנחה מעליא [שאל"כ לא היה בה מחלוקת דפשט ידו לחוץ דין משנתנו הוא] ומפורש ברשב"א דללישנא דידו לא ניח פטור מחמת שלא היה עקירה. ובעיקר הסברא לא מצאנו חולק דהלישנא השניה חולקת בעיקר הדין דידו לא ניח אבל אם היה הדין כן לכו"ע לא הוי הוצאה. ומלבד זה משמעות הברורה של קיצור פסקי הרא"ש [שהם לבעל הטורים] היא כהקרב"ן וכמש"כ בפנים.

³⁸ אלא שדברי הרא"ש עדיין צ"ב דאם ידו לא ניח ולכן עקירתה אינה כעקירת חפץ מה יועיל עקירת הגוף הרי החפץ הוא על היד, גם אינו מובן מה גדר הדין דידו לא ניח, אם הכוונה כפשוטו שאין לה שם ניח כלל אם כן גם החפץ המונח בה לא ניח והיאך יתחייב בעקירת גופו [או באחר הנוטל ממנה כמש"נ בפנים] והתשובה לזה ההיא דחזו"ן כזאת באגוז ע"ג כלי וכלי ע"ג מים דהנחת הכלי אינה הנחה ואעפ"כ נסתפקה הגמ' לומר דהנחת האגוז בכלי הוי הנחה, וכן בגמ' בדף פ בהוציא ידו וכתבו כשהוא מהלך דכתיבתן זו הנחתן והרי כתבן על קלף והקלף עצמו לא ניח ולו יצויר שהוציא גם את הקלף עליו הוא פטור ועל הדיו חייב.

וה"נ הכא ידו לא ניח ולכן עקירה של היד אינה עקירה לחייב על החפץ המונח בו אבל גופו ניח ועקירת הגוף הוי עקירה לחייב על החפץ המונח ביד המחוברת אל הגוף ודוק.

³⁹ אלא שהדברים בדעת הרשב"א אינם פשוטים, כי הרשב"א להלן כתב דמדברי התוס' והרמב"ן נראה שחילקו את סברת ידו גרירא מסברת לא ניח שהם שני ענינים נפרדים [והרשב"א עצמו לא ס"ל כן וס"ל דגרירא היינו לא ניח] וכתב הרשב"א שהנ"מ לדרכם הוא היכא שהיה הוא וידו ברשות אחת והוציא וזרק החפץ, דלסברת לא ניח פטור ולסברת לא גרירא חייב, ועל זה הקשה הרשב"א ממתני' דהנחה ביד בעה"ב הוי הנחה ועקירה ממנה הוי עקירה. [ומוזה הוכיח דלא ניח היינו משום שהוא ברשות אחרת וגרירא]

וראה בתוס' שהקשו על רש"י דידו ברשות שגופו שם ודאי דהוי נייח מדחייב העני שנטל מיד בעה"ב, ובפשוטו מתפרשת קושית התוס' ע"ד הראשונים, אבל יש לעיין בזה: חדא מדוע לא הקשו התוס' מעיקר הדין שהעני המניח ביד בעה"ב חייב והוצרכו להוכיח בעקיפין מחיובו של העני הנוטל מיד בעה"ב, גם אריכות לשון התוס' תמוה שאחר שהוכיחו מהמשנה הוסיפו דאם כן גם כשעוקר גופו עם זה שבידו וכו' וכל זה הוא שפת יתר לגמרי דממתני' מוכח להדיא דהוי מונח ותו לא מידי, וצ"ע בזה.

והמהרש"א נתקשה לדברי התוס' דאם כן מדוע לא פשטה הגמ' לעיל את הנידון דעקירת גופו מדין זה של עני הנוטל מיד בעה"ב, ומבואר מדבריו שגם בהצד שעקירת גופו אינה כעקירת חפץ החפץ נחשב כעקור גם לגבי אחר, והרע"א שלל סברא זו מדין המשנה, אך המהרש"א נתקשה בזה, וכתב דיש ליישב ולא פירש דבריו, וכבר נתקשו בדבריו נו"כ המהרש"א. עיי"ש.

עלה בדינו שלש דרכים בראשונים בדעת רש"י: א) התוס' תפסו דברי רש"י כפשוטם שלעולם אין היד נחשבת נייחת, אף כשהיא באותה רשות עם הגוף. ב) הרמב"ן והרשב"א פירשו דהיד אינה נייחת כשהיא ברשות אחרת מהגוף. ג) הרא"ש פירש על דרכו של רש"י דלא תליא אם היד והגוף ברשות אחת אלא אם עקר היד לבדה או עם הגוף ומשום דעקירת יד לאו כעקירת חפץ אבל עקירת גוף כעקירת חפץ אף אם החפץ בידו.⁴⁰

ויעויין ברש"י במשנה שפירש [בד"ה ונתן ובד"ה או שנטל] שבעה"ב הנוטל מיד עני והכניס חייב כשהניח ברשות, ותמה הרע"א שם שהרי קיי"ל דהנחת גופו כהנחת חפץ, וכתב שאפשר שרש"י כתב כן להס"ד דגמ', אך תמה על הרע"ב שפירש כן במשנה. ונחזי אנן, לדעת התוס' אליבא דרש"י כל ידו לא נייח אף כשהיא והגוף ברשות אחת ולכן כשהכניס בעה"ב את ידו לא מיחייב עדיין עד שיניחנו על גבי קרקע, ומדוקדק היטב פירושו של רש"י משנה אף למסקנא. ולדעת הרא"ש כפי שנתבאר לעיל הרי הנחת ידו אינה כהנחת חפץ, וכמו שבהוציא ידו לחוץ פטור אף כשהניח ע"ג קרקע ה"ה איפכא כשעקר מעל מקום מונח והכניס ידו אינו חייב עד שיניח, ואף לדרכו א"ש פי' רש"י במשנה. אבל להראשונים שפירשו דידו לא נייח רק משום דנגררת אחר הגוף נמצא שמיד כשהכניס ידו לרשות שהגוף עומד שם הרי הנחתה כהנחת חפץ וחייב, ולדרכם צ"ל שרש"י פירש כן להס"ד.

שיטת התוס' התוס' תפסו לעיקר הגירסה דידו בתר גופו גריר, וגם ללשון זו יש לנו לחקור האם טעם דגריר הוא סיבה לומר דלכן עקירת ידו לאו כעקירת חפץ, או שהוא טעם לומר שאין החפץ חשוב כמונח כלל ברשות היחיד. ונ"מ לאחר הנוטל מיד העני אם חייב או לא. ופשטות דברי התוס' דאין כאן הנחה כלל.

ובעיקר הטעם מדוע נגררת היד אחרי הגוף לא פירשו התוס' מאומה, והיה אפשר לפרש שיטתם עה"ד המבואר בראשונים דידו לא נייח וכשהיא במקום אחד עם הגוף נייחא אגב הגוף אבל כשהיא מושטת לא, אך מדברי התוס' להלן מבואר הבנה אחרת בזה, דיעויין היטב בסוגיא לקמן [דף צב ע"א] שנחלקו שם אביי ורבא בדין אגד כלי ואגד יד, ודין אגד כלי הוא במוציא כלי והניחו על האסקופה חציו ברה"ר וחציו ברה"י שעל הכלי ודאי פטור ונחלקו אביי ורבא על הפירות שבכלי שהם עצמם לגמרי ברה"ר, דלאביי חייב [למסקנת הגמ' שם] ולרבא פטור משום דאגד כלי שמיה אגד, ובהושיט ידו לחוץ והפירות בידו נחלקו להיפך דלרבא פטור ולאביי חייב, ומקשה הגמ' לאביי מ"ש ממתני' דפטור בסיפא, ומשני דהתם מיירי בפחות מג' ומתני' ביותר מג'. ועיין שם ברש"י

ותמוה מאוד דאם נקט הרשב"א שידו לא נייח לגמרי אם כן גם בעקר גופו ויצא לחוץ פטור וכמו שכתבו התוס' בדעת רש"י ולמה כתב הרשב"א שהנ"מ היא רק בהוציא ידו וזרק, ואם נאמר שסובר שהחפץ בעצמותו מונח ורק דבהוצאת היד הוי עקירת ידו וכסברת הרא"ש אם כן מאי קשיא ליה ממתני' ששם היתה עקירת חפץ בעצמו והנחת חפץ בעצמו. סוף דבר אם סובר הרשב"א שבעקירת גופו כה"ג חייב היאך הקשה מעקירת חפץ דמתני' וכי גריעא עקירת חפץ מעקירת גופו, וצ"ע רב. [ואמנם יעויין בלשון הרשב"א שבהשיותו ממתני' ביאר הקושיא דבעינן עקירה והנחה מעל מקום מונח והיינו שבידו לא נייח לא קשיא ליה שהחפץ לא שייך בו תואר מונח וממילא אין כאן עקירה דודאי דהחפץ מונח על ידו ועוקר כעת ממנה אבל סובר הרשב"א דבעינן עקירה מעל מקום מונח ולפי זה יתכן דבזה עקירת גופו עדיפה מעקירת החפץ בעצמו דיעויין ברשב"א בדף ה ע"א בד"ה הא דאמרין וכו' במה שחילק בדין למעלה מי' דרך הנחת גופו שהגוף למטה מי' מהני ולא הנחת החפץ על הגוף ודוק וצ"ע בכ"ז. ויתכן שהתוס' כאן שחולקים על הרשב"א וסוברים שגם ביצא לחוץ חייב לשיטתם בגדר הנחת גופו שהרי הם חולקים על הרשב"א בדף ה' כמו שנראה מדבריהם בדף קב וכן הוכיח הגרש"ר מדבריהם בדף ח דלדידהו הנחת גופו היא הנחת החפץ עצמו עיין לעיל הערה 34]

⁴⁰ ובענין זה צ"ע טובא מדברי הרא"ש בעירובין [דף צט] שנקט שם דידו הוא מקום פטור ויתבאר בע"ה להלן בע"ב.

שפירש דבמתני' למעלה מג' פטור מטעם דלא ניח, ולא מטעם אגד יד. ואזיל רש"י לשיטתו בסוגיין דפטור יד משום דלא ניח, ועיין שם בתוס' בשם הר"י שחולקים על רש"י ופירשו דפטור 'למעלה מג' ואית לן למימר דשמיא אגד כדאמר בפ"ק דידו בטר גופו גריר הכא למטה מג' דלא שמיא אגד' הרי מפורש בדבריהם שהטעם דידו בטר גופו גריר הוא טעם דאגד יד דכיון שהיד נגררת אחרי הגוף אין היד חשובה כמונחת ברה"י וממילא אף החפץ הנמצא בה אגוד עדיין ברה"ר. ואזלו רש"י ותוס' לשיטתם בסוגיין בגרסת פירוש הגמ'.

ולעיל חקרנו לדעת התוס' אם הוא סברא לומר דעקירת ידו וכו' או שהוא הפקעה בעצם יחס החפץ לרה"ר, ולכאורה היה נראה דבאגד כלי אם יבוא אדם אחר ויטול הפירות מאותו כלי ויחזירם לרה"י פטור דהאגד מפקיע שם הנחה מהפירות ברה"ר, וממילא למדנו שגם בידו הוא כך ונפשטה החקירה דלעיל בדעת התוס'.⁴¹

[ואולם יעויין בתוס' רא"ש שהעתיק דברי הר"י וסיים דלכן עקירת ידו אינה כעקירת חפץ, ומשמע מדבריו דסברת גריר אינה מפקעת ההנחה בעצם אלא דמטעם זה לא מהני הנחת ועקירת היד ליחשב כעקירת חפץ, וצ"ע]

וצריך לפרש ולחלק, בין דברי הראשונים בדעת רש"י לבין שיטת התוס' והר"ח. שהנה התוס' תפסו לעיקר טעם דגריר, והראשונים פירשו בדעת רש"י דידו לא ניח הוא רק כאשר היד ברשות אחרת מהגוף דאז נגררת אחרי הגוף, ולכאורה פירוש רש"י אליבא דהראשונים ופי' התוס' והר"ח אחד הוא, אבל אין הדבר כן ומפורש הענין ברמב"ן שפירש כן שיטת רש"י וכתב דלדבריו אם תהיה היד הפשוטה המונחת על גבי קרקע חייב, ודחה הרמב"ן פירוש רש"י וביאר שהטעם הוא משום גרירא בלחוד.

והיינו שיש כאן מחלוקת יסודית דלרש"י עיקר הטעם הוא מפני שהיד לא נחה אלא דכשהיד והגוף ברשות אחת יש ליד הנחה אגב הגוף ולכן ברשות אחרת לא ניחא אך כשהיד באמת מונחת ע"ג קרקע חייב אף שאין גופו באותה הרשות, אבל להר"ח כיון שכל עיקר הטעם הוא מפני גרירת היד לגוף אין נ"מ אם היד נחה או לא. ועיין בשיטה להר"ן שביאר נ"מ זו בין רש"י להר"ח. [אך מדברי הרשב"א נראה באופ"א שסברת רש"י היא לגמרי כסברת הר"ח עיי"ש, ולא נתברר לן לדרכו מהי סברת לא ניח עיי"ש ודוק]⁴²

דף ג ע"ב

תוס' ד"ה היה טעון אוכלין וכו' בלא עמד וכו' בטלה עקירה וכו' מדבריהם נראה דכשלא עמד כלל אינו חייב מטעם עקירת גופו מפני שלא בטלה עקירה ראשונה, ותמוה דהרי אם לא עמד אין כאן עקירת גופו כלל ואין צורך לטעם דלא בטלה עקירה ראשונה, ואף לא לראיה מדרבי יוחנן, ובאמת בתוס' רא"ש כתב כן בפשיטות דכה"ג פטור משום שלא היתה עקירה בשעת חיוב. ואפשר שכוונתם לרבות היכא דלא עמד לפוש אלא לכתף אז פטור מטעם דלא בטלה עקירה ראשונה, אך לשונם סתום קצת. וע"ע במש"כ בזה הגר"נ [בשיעורי הגר"נ וצ"ל הנדפסים בישראל חלק כב]

שם בתוס' דאי הוה נקט וכו' יעויין ברע"א שהקשה על דבריהם שהרי הא ודאי שאם עמד לפוש אף אם הנחת גופו כשעמד אינה כהנחת חפץ אבל החפץ מ"מ מונח הוא ואם יבוא אדם אחר ויטלנו ודאי חייב משום עקירת החפץ, ואם כן היאך אתה אומר שאם עקירת גופו לאו כעקירת חפץ הוא חייב משום עקירה הראשונה הרי כבר בטלה עקירה זו לגמרי שהחפץ חשוב מונח וכו"ל.

⁴¹ אך מצאנו בחזו"א [בריש סי' סב במוסגר שם] שנסתפק בדין זה באגד כלי, ומ"מ נקט שם לפשוט דבאגד יד פטור כה"ג.

⁴² ולגרסת רוב הראשונים נחלקו אב"י ור"ב התם בפושט ידו למטה מג' דלאב"י פטור ולר"ב חייב, ואליבא דר"ב מקשינן ומשנינן ממתני', ויל"ע לדעת רש"י דלאב"י הפטור גם למטה מג' אם כן אין טעמו משום דלא ניח אלא משום אגד יד וסוגיא דהכא רבי ורב דלא כאב"י, וצ"ע. ועיין ברשב"א שכתב דמש"כ רש"י דידו לא ניח דמוה משמע דאם היא מונחת על הקרקע חייב זה אינו למ"ד אגד יד שמיא אגד, והדברים צ"ב דאם כן ואגד יד שמיא אגד מדוע הוצרכה הגמ' כלל לטעם דלא ניח, וצ"ע.

ולדעת התוס' צ"ל דסברת אגד יד וגריר היא לכו"ע למעלה מג' אלא דלדעת אב"י אף למטה מג' אמרינן דמגרר גריר ור"ב ס"ל דגם בזה אגד יד שמיא אגד.

ויעויין בחזו"א [סי' סב סק"ג] שכתב דאף שנכון הדבר שלגבי אחר הוי החפץ מונח **וכדמפורש במשנתנו** שהעני הנוטל מיד בעה"ב חייב,⁴³ אבל לגבי עצמו שאני דכל שלא עשה מעשה הנחה לא בטלה עקירה ראשונה, ולכן הוא חייב עליה אפילו אם עמד לפוש. **וכן ביאר גם הגרש"ר** [בזכרון שמואל מכתבים ה']

ונסתפק שם הגרש"ר בעומד לכתף ובא אחר ונטל ממנו אם האחר חייב או לא, ושורש הספק הוא האם בעומד לכתף נמי הטעם הוא מפני שלא בטלה עקירה הראשונה בהנחה זו שהיא הנחת עראי, ואז כלפי אחר אין בזה נ"מ כיון שהחפץ מונח והאחר חייב, או דילמא בעמד לכתף אין החפץ חשוב כמונח כלל, ואף אחר שיטלנו פטור. **ואף בזה כבר נסתפק החזו"א** [בסי' סב סק"ד] **ועוד נסתפק החזו"א** בעמד לכתף והניח על גבי קרקע אם הוי הנחה או לא, עיי"ש.⁴⁴

ויעויין בריטב"א בתחילת הסוגיא שכתב וז"ל הטעינו חברי אוכלין ומשקין מהו. והוא הדין דמצי למיבעי אם היה טעון מבעוד יום, אי נמי כי משתחשך הטעין עצמו אוכלים ומשקים ועמד לפוש ויצא לחוץ, אי חשיבא עקירת גופו כעקירת חפץ, וכדחזינן בברייתא דמייית בסמוך, אלא דנקט חזא מינייהו ההיא דשכיחא טפי. **עכ"ל**. **ומפורש בדבריו כהרע"א** דכאשר עקר משחשיכה ועמד לפוש ועקר אי עקירת גופו לא כעקירת חפץ פטור.⁴⁵ **ופליג בזה על התוס', ויל"ע לדעת הריטב"א** מדוע נקטה הברייתא היה טעון מבעוד יום הרי הוא הדין בשטעון משחשיכה, וצ"ע.⁴⁶

בגמ' אמר אביי ידו של אדם לא כרה"ר וכו' נחלקו ראשונים בגרסת הגמ' ופירושה: גרסת רש"י שאביי לימד שידו של אדם אינה כרה"ר כשגופו עומד ברה"ר וידו ברה"י, דלא תימא כיון שגופו ברה"ר אף ידו נזרקת אחריה להיות כמותה, ולזה הוכיח ממתני' שאם היה הדבר כן היה בעה"ב הנוטל ממנה חייב. **והרמב"ן תמה על רש"י** דהיאך יתכן שתהיה יד העני המוקפת מחיצות כרה"ר, ואפילו אויר רה"ר למעלה מי' אינו כרה"ר.⁴⁷ **והריטב"א הקשה בסגנון אחר** דפשיטא שאין לחייב את בעה"ב על הוצאה דכל מאי דעביד ברשותיה דנפשיה עביד.⁴⁸

⁴³ היינו שרב נסתפק אם עקירת גופו כעקירת חפץ וקשה מדוע לא פשט מהמשנה דחייב העני שנטל מיד בעה"ב אלמא הנחת בעה"ב בידו כהנחת חפץ, ומוכח מזה דלגבי אחר ודאי הוי הנחה והחפץ חשוב מונח, והוסיף על זה החזו"א 'וכמש"כ מהרש"א' כי כך פירש את דברי המהרש"א לעיל שהקשה קושיא זו ותיריך, ולשון המהרש"א אינו מחזור כ"כ כפי' זה וכמש"כ לעיל בפנים.

⁴⁴ והוכיח מדברי התוס' לקמן [דף ח ע"ב ד"ה לא מיחייב וכו'] דהוי הנחה עיי"ש. ואולם מצאנו בשיטה להר"ן [דף ה ע"ב ד"ה אבל וכו'] שכתב דפשיטא שמניח ע"ג קרקע לכתף הוי הנחה והעקירה ממנה הוי עקירה. ויתכן דשורש פלוגתת התוס' והר"ן הוא בשורש הדין דעומד לכתף דלהתוס' הוא מפני שלא נתבטל המעשה הראשון [וכמו שביארו האחרונים בדעתם בסוגיין גבי עומד לפוש אי הנחת גופו לא כהנחת חפץ] ולכן גם על גבי קרקע פטור, ולפי זה אחר שנטל חייב, ולהר"ן אינו כן אלא מפני שכל זמן שהאדם הנושא את החפץ עומד רק כדי לכתף לא חשיב נייח כלל, ולכן בקרקע חייב אך הנוטל מהאדם העומד לכתף פטור. ולפי זה י"ל דהתוס' בסוגיין לשיטתם. וראה ברש"י בדף ה ע"ב ד"ה חוץ לארבע אמות וכו' שמבואר מדבריו דאף הנוטל מעומד לכתף פטור.

⁴⁵ וראה בהערה הקודמת, ויתכן דהריטב"א ס"ל כהשיטה להר"ן ודוק.

⁴⁶ ולשון הריטב"א משמע קצת דבטעון מבעו"י חייב בעקירת גופו אפילו אם לא עמד לפוש, ולפי זה לק"מ, אבל זה גופא פלא גדול היאך יתכן לומר כן הרי הדין מוכח בגמ' גבי עוקר מזוית לזוית וכמו שהוכיחו התוס', וצ"ע.

⁴⁷ ומשמע דלא קשיא ליה בידו הפשוטה לרה"ר מאי ס"ד שתהא כרה"י הרי אין לה מחיצות דאפשר שכיון שהיא טפלה לעיקר רה"י שיש לה מחיצות אף היא כרה"י, כמו שאפשר שתהא טפילה לרה"ר אף שאין לה שש עשרה אמה. אך קשיא להרמב"ן שהמחיצות מפקיעות ועוקרות שייכות היד לרה"ר שסו"ס היא מוקפת מחיצות. ונראה שאין הקושיא מחמת שהרה"י סותרת לגרירת היד אלא שהמחיצות מפקיעות ממנה שם רה"ר.

⁴⁸ ויתכן שחולקים הריטב"א והרמב"ן בהבנת סברת רש"י שידו נזרקת, דלהרמב"ן היד היא רה"ר בעצמה ולכן הוקשה לו שהיא מוקפת מחיצות אבל לא קשיא קושיית הריטב"א, דאם היד רה"ר הרי מוציא מרשות לרשות, ולא ברשותיה דנפשיה קעביד, אבל הריטב"א יתכן שהבין סברת רש"י שהמונח על היד הוא כמונח על הרשות שממנה באה היד וכעין סברת הגמ' דהמניח על נוף אילן הוי מניח במקום ד' כיון שבעיקר יש ד' [וכן כתבו ראשונים שהמניח על אדם למעלה מי' כמניח בקרקע עיין בתוס' להלן קב] וכיון שכן לא קשיא קושיית הרמב"ן, אבל קשיא איפכא דאף שמניח במקום הטפל וחשיב כמניח בעיקרו אבל סו"ס הרי לא הוציא כלל מרשותו ומה שבדין נחשב כמונח שם אינו ראוי לחשוב מפני כן כמוציא ודוק. [אך קשה שבריטב"א עצמו בתחילת דף ח מוכח שפירש כהתוס' דאילן העומד לרה"י ונופו לרה"ר הזורק מרה"ר על נופו חייב משום הכנסה וגם משמע מדבריו דאילן העומד ברה"ר ונופו לרה"ר ויש בנופו מקום ד' חייב וקשה שהרי הכל עביד ברשותא

ובראשונים הובאה גרסת הר"ח ופירושו שגריס דברה"י לא דמיא מידו דעני, ולהר"ח הס"ד היא הפוכה שהיה מקום לומר דהוי כרה"י לגמרי כיון שהיד מושטת פנימה, וקמ"ל ממתני' דלא. והראיה ממה שפשט העני את ידו לפנים כשהיא מלאה פטור בסיפא.

ויש להתבונן בדבר לדעת רש"י שאב"י בא לשלול שלא נאמר שיד העני כרה"ר, וזה לגמרי להיפך מסברת רב שהוקשה לו מדוע אין העני הפושט יד מלאה מתחייב משום הכנסה, והיה פשוט לו שהיא כרה"י, ואילו לאב"י היה ס"ד להיפך וקמ"ל מתני' שאינו כן, **ועוד קשה** דאם אמנם הוכחנו ממתני' שאינה נזרקת 'לגמרי' [לשון רש"י] אחר גופו אבל מ"מ מהיכי תיתי שאינה נזרקת כלל והוי רה"י להתחייב עליה כס"ד דרב, **ויל"ע בזה**.

ולדעת הר"ח הוא להיפך שהס"ד דאב"י הוא כהס"ד דרב ומסקנת הגמ' כאן שאין ידו חשובה כרה"י היא כמסקנת הגמ' לעיל דידו בתר גופו גרידא, **ועיין ברמב"ן ובבעה"מ** שכתבו כן דדברי אב"י הם כתשובתו של רבי לרב. [ויתכן שרש"י לשיטתו לא פירש כהר"ח, כי לרש"י הרי מסקנת הגמ' דידו לא ניח אבל לא שאינה נמצאת ברשות ואב"י דקאמר אינה כרה"י אינו בדקדוק שהיא רה"י אלא שאינה מונחת, אבל להר"ח שהסברא משום גרידא הרי ידו אינה כרה"י, ולפי זה כד אמר אב"י שידו של אדם אינה כרה"ר ממילא נמצא שהיא כרה"י לגמרי אלא שלא ניחא, ועיין להלן במשי"ת בסו"ד התוס' בעירובין]

ודרך נוספת לגרסת הר"ח יש בתוס' רי"ד כאן שכתב לקיים גרסת הספרים וביאר שממתני' מוכח שיד העני אינה בטלה לרשות היחיד ממה דמבואר בסיפא דמתני' דפשט העני את ידו לפנים ונטל בעה"ב מתוכה או שנתן לתוכה שניהם פטורים ואסורים, ומדאסור לבעה"ב מדרבנן ליטול מתוך ידו של עני וליתן לתוכה ש"מ שאין ידו של העני בטלה לרה"י, שאל"כ היה בעה"ב מותר ליטול ממנה ולתת לתוכה כאחת מזויות הבית.

ודברי התוס' רי"ד צ"ב דאם היה הס"ד שידו של עני בטלה אצל רה"י אם כן היה העני עובר איסור דאורייתא ולמה לן להוכיח מדיוק המשנה דשניהם פטורים ואסורים ולא מעיקר הדין שאין העני חייב, וכמו שבאמת כתבו כל הראשונים לדעת הר"ח וצ"ע. [ועיין בבעה"מ שפירש גרסת הר"ח ושם הובאו שתי הראיות אך דברי התור"י קשים וכנ"ל] **ומדברי האבנ"ז יש ללמוד ביאור בדברי התוס' רי"ד**, שסובר התור"י דאף אם היתה יד העני בטלה לרה"י לא היה מתחייב העני מפני שסו"ס ידו לא ניח ולא נח החפץ ברה"י, אלא שכה"ג מ"מ היה בעה"ב פטור ומותר שאין איסור בהנחה בלי שישתתף המניח בעצם העברת הרשות.

דיעוויין באבנ"ז [ס"י מח] שכתב דמדברי התור"י יש ללמוד שכאשר הביא גוי חפץ מרה"ר לרה"י ולא עמד מותר לישראל ליטול ממנו החפץ, ובמתני' דאסור הוא מפני שידו בתר גופיה גרידא ולא נעתק עדיין לגמרי לרה"ר והוי שנים שעשאוה אבל הנחה באופן שלא עשה חלק ממעשה ההוצאה מותר,⁴⁹ **ודברי האבנ"ז צריכים פירוש**, וכוונתו היא שהוכחת הגמ' מהמשנה אליבא דהתור"י היא שהיד אינה בטלה לרה"י, ולכן אסור לבעה"ב להניח אבל אם היתה בטלה לרה"י היה מותר לבעה"ב להניח אף שעמידת יד העני ברה"י לא נחשבת כהנחה. [ודבר זה הוכרח להאבנ"ז שאף אם ידו בטלה לרה"י אין כאן הנחה כי אם כן לא היה צריך להוכיח מדיוק לשון המשנה באיסורו של בעה"ב אלא מעיקר פטורו של העני וכדרך הראשונים וכמו שהקשינו לעיל.⁵⁰]

ובין לרש"י בין להר"ח מבואר מדברי הגמ' שהיד אינה שייכת לגמרי לאף אחת מהרשויות ויש לעיין ולברר מה גדרה של היד המושטת מן התורה.

דנפשיה, וצ"ע. וע"ע בתוס' בדף ד ע"ב שנחלקו הר"י והרשב"א באילן העומד ברה"ר ונפחו למעלה מ" טפחים, שדעת הרשב"א שם בתוס' דשדינן נפחו בתר עיקרו למחשב רה"ר והר"י שם נראה מדבריו שחולק בזה, ותצטרף לכאן ודוק]

⁴⁹ וכתב האבנ"ז דדברי התור"י הם שלא כדעת המג"א בסי' שז סק"כ שכתב שם [בשם תשובת מהר"מ מיינץ] דגוי המביא מכתב מרה"ר יש אוסרים לטלו שמא יבוא ליטלו קודם שיעמוד הנכרי לפוש ונמצא הישראל עבד הנחה, הרי מבואר דאסור לעשות הנחה אף שנעשה כב ההוצאה בשלימות שהרי לא הושיט הגוי את ידו אלא נכנס כולו לרשות היחיד.

⁵⁰ אמנם לא נתיישבו לן הדברים היטב, דאם נאמר שאין כאן הנחה אם כן נחזי אנן מה תירוץ הגמ' לעיל דלא דמי לידו, אם נפרש כגרסת רש"י ותי' הגמ' דליכא הנחה ואב"י קשיא ליה מ"מ מדוע אסור לבעה"ב הרי בטלה ידו לרשות ותירץ דלא בטלה, אבל אם כן קשה מה הוקשה לרב כלל דיתחייב העני הרי ידו לא בטלה, ואם נפרש דזה גופא תי' הגמ' לעיל דידו בתר גופיה גרידא אם כן צ"ב מדוע הוצרכה הגמ' לזה שם ולא תירצה בפשיטות דליכא הנחה, ושמא י"ל דרק אחר שנתחדש דידו לא ניח חידש אב"י דבר נוסף שכיון שאינה נחה גם אינה בטלה לרשות שהיא נמצאת בה ודוק.

ויעויין היטב בסוגיא בעירובין [דף צט ע"א] שאיתא שם במשנה אדם יעמוד אדם ברה"י וישתה ברה"ר, ובגמ' איתא שם שהטעם הוא משום גזירה שמא יביא הכלי אצלו, ועיין היטב ברש"י שם ובתוס' שם לעיל בדף כ ע"א ד"ה לא יעמוד וכו', ומבואר מדבריו רש"י כפי שנתפרשו בתוס' שם וכ"כ הריטב"א [בשבת דף יא] שידו של אדם מקום פטור היא.

ונבאר להלן את דברי התוס' בסדרן בע"ה.

לשון התוספות בעירובין דף כ עמוד א לא יעמוד אדם – בפרק בתרא (ד' צט.) מוקי לה בחפצים הצריכין לו וגזרי' דלמא יכניס אצלו וקשיא דתיפוק ליה דקא מעייל מרשות הרבים לרשות היחיד כמו משתין ורק מרשות הרבים לרה"י דאסרינן לקמן ורש"י תירץ לקמן דלא דמי למשתין ורק דשותה עביד עקירה והנחה בחד רשותא דמשתין נחין בתוך פיו שהוא מקום פטור ואף על גב דחוזרין ונבלעין אין לחוש הואיל ונחו במקום פטור ואף על גב דבמקום שאין בו ד' על ד' (אמות) אמרינן ובלבד שלא יחליפו התם גזרינן דילמא אתי לאפוקי בהדיא אבל הכא אי אפשר כלל שלא ינחו מעט בפיו קודם שיבלעם אבל במשתין ורק לא חשיב פיו מקום פטור כיון דפיו וגופו הן במקום א' ולפי זה היה מותר להוציא ראשו מרה"ר ולרוק כיון דפיו במקום אחר הוי מקום פטור והא דמבעיא לן בפרק בתרא (ד' צט.) הוא ברה"י ופי' האמה ברה"ר מהו היינו משום דמי רגלים מיד כשנעקרו מגופו שוב אין נחים בפי האמה אבל מפ"ק דשבת (ד' ג:) קשיא דקאמרינן התם אדרבה משחשיכה דאי שדי ליה אתי לידי חיוב חטאת לא קנסינן והשתא היכי אתי לידי חיוב חטאת הואיל ונחו בידו שהוא מקום פטור וי"ל דלא חשיב הנחה במקום פטור אלא בדבר שהוא נוטל ממקומו אבל התם שהכלי נח מאליו לא חשיב הנחה במקום פטור ולפי זה אסור להוציא ראשו ברה"ר ולרוק וא"ת אכתי אפשר דלא אתי לידי חיוב חטאת כגון שיתן מידו זאת לידו אחרת וי"ל דאיירי כשהנבק קטן שלא יוכל להכניס בו שתי ידיו ועוד נראה לפרש דלא דמי למשתין ורק דהכא כשבולעם מיד חשיבי כנחין אף על גב דאינם נחים עד שיגיעו למעיו משום דמבטלי אגב גופו והוי עקירה והנחה בחד רשותא והכי נמי אמר רבא בפ' המוציא (שבת ד' פ.) הוציא שתי אותיות וכתבן כשהוא מהלך חייב דכתיבתן זו היא הנחתן ואתי נמי שפיר מתניתין דאמרו לו גבי יש אוכל אכילה אחת כו' ר' מאיר אומר אם היה שבת והוציא בפיו חייב והשתא היכי חשיב הוצאה בהדי הנך הא בעידנא דמיחייב עליהו דהיינו בשעת הנחת גרון אכתי לא מיחייב אהוצאה עד שינחו במעיו אלא אהוצאה נמי מחייב משעת בליעה דחשיב כמזונה.

תוד"ה לא יעמוד וכו' ואע"ג דחוזרין ונבלעין וכו' תוספת זו אינה בדברי רש"י, אלא התוס' נתקשו בדבריו שכתב דלא הוציא כיון שפיו ברה"ר אם כן כשחוזר ובולע נמצא שהכניס המים לרה"י ועל זה תירצו דפיו כמקום פטור ובתחילה פירשו הטעם מפני שבהכרח נחים המים מעט קודם שיבלעם, ודרך נוספת כתבו בסוף דבריהם שהמים חשיבי כנחים משום שנבלעים בפיו.⁵¹ ולשון רש"י שכתב דעביד עקירה והנחה בחד רשותא משמע שפיו הוי כרה"ר גמור ולא כמו שפירשו התוס' בדבריו דהוי מקום פטור, אך ראה בסו"ד התוס' שאף הם פירשו שם שכשנחו בפיו חשובים כנבלעים ונקטו שם לשון זו דהוי חד רשותא, וקשה שהרי כאן נקטו דהוי מקום פטור וכבר עמד בזה השפ"א שם, וצ"ע.

שם בתוס' שהוא מקום פטור וכו' ראה להלן אחרי דברי התוס' בקושית רע"א מסוגיין.

שם בתוס' אבל הכא אי אפשר שלא ינחו וכו' יש להעיר בזה דכיון שההנחה היא רק מפני שאי אפשר לבלוע בלא הנחה בפה הרי אין לך הנחה לכתף גדולה מזו, וראה להלן בסמוך מדברי החזו"א ושם בהערה 53.

אבל מפ"ק דשבת קשיא וכו' עיין בחזו"א [סי' קה סק"א] שתמה בדבריהם מדוע נתקשו מסוגית הגמ' ולא מעיקר דין המשנה פשט בעה"ב את ידו ונתן לתוך ידו של עני חייב, והרי נחה ידו של בעה"ב במקום פטור ואח"כ הניח בתוך ידו של עני.⁵² ותיירץ החזו"א דלא דמי דהתם כיון שלא עמד לפוש ממלאכתו לא חשיב הנחה במ"פ, משא"כ הכא

⁵¹ מסגנון דברי הרע"א בעירובין [דף צט] שיובאו להלן נראה שהבין שתי' זה דמקום פטור הוא מדברי רש"י והפי' השני שכתבו התוס' להלן הוא פירושם של התוס', ולולי דבריו היה נראה כי רש"י לא הוזהר כלל לקושיא זו של התוס' שכשבולע הוי הוצאה אלא לקושיא ראשונה שהכנסת המים לפיו הוי הוצאה ועל זה תירץ דעביד עקירה והנחה בחדא רשותא, והתוס' הקשו עוד שהרי כשבולע יש כאן עקירה נוספת והנחה נוספת, ותירצו בשני אופנים ושניהם אליבא דרש"י. וראינו מי שכתב שלהתוס' היה מהדורא אחרת של רש"י עם התוספת הזו דהוי מקום פטור, ולהאמור אין הכרח לזה כלל מדברי התוס'.

⁵² ובפשטו י"ל דמיירי שלא שהה בעה"ב אלא תוך הילוך היד הניח בתוך ידו של עני אבל דחוק להעמיד מתני' באוקימתא, ועוד דהרי סיפא דנטל העני מתוכה מקשינן עלה בגמ' דיתחייב בעה"ב ולדעת רש"י הקשה אביי שיתחייב העני, ואם כן מוכח

בפיו לעולם חשיב הנחה בפיו והתחלת הבליעה הוא כח שני, והלכך קשיא להו מהא דאמר דאי שדי ל' אתי לידי חיוב חטאת, דהתם קשדי ל' אחר הנחה וכו' ונראה כוונתו שההנחה בפיו אע"ג דאין לך עומד לכתף גדול מזה מ"מ חשיב הנחה לחלק המעשים דכיון שאי אפשר להוציא בלי הנחה זו על כרחין מתחלק המעשה לשנים והוי כהוצאה מרה"י למ"פ וממ"פ לרה"ר וצ"ע הסברא בזה.⁵³ והוסיף החזו"א דמ"מ בסיפא הוקשה לרב לעיל בע"א שיתחייב העני המקבל את החפץ מבעה"ב אע"ג שכבר הותחל הנעת החפץ ממקומו על ידי בעה"ב דכלפי עקירת אדם אחר ודאי חשובה הנחה ידידה כהנחה.

ואמנם יל"ע בעיקר דינם של התוס' ממתני' דפשט ידו לפנים ונטל מתוך ידו של בעה"ב חייב, ואמאי הרי נח מעט בידו של העני קודם שהוציאה והוי הנחה במקום פטור והוי ממש דומיא דשותה, ושמא אף בזה יש לחלק לדרכו של החזו"א דכיון שיכול לעקור מיד בעה"ב ולהביא אל החוץ בלי הפסק אין ההנחה חשובה הנחה. אך אינו מובן שהרי יכול לקחת המים בפיו ולהכניס ראשו לרה"י ממש כפי שעושה בידו והממלא פיו מים ומכניס ראשו חזרה לרה"י או נושך כיכר בפיו חייב דומיא דעני, ומאי שנא אם בולע המים לאחר שהיה או שמכניס ראשו לאחר שהיה, וצ"ע.

ויעויין באבן העזר [סי' שמט] שהביא דברי התוס' דידן דהשותה ברה"ר פטור משום דנח מעט בפיו וכו' והוסיף וז"ל ולמדו מזה דאדם שהושיט ידו לרה"ר ליטול משום חפץ ונטלו מרה"ר ושהה שם קצת בידו הוי נמי כמי שנח במקום פטור וכו' עכ"ל ועיי"ש שהוציא מזה שמותר לכתחילה להושיט ידו מכרמלית לרה"י ליטול משם חפץ לשהות עמו ואז להוציאו דלא גזור שמא יחליף בכרמלית. ויעויין בבית מאיר [בסי' שנ סק"ב] שהביא את דברי הא"ע וכתב שהא"ע פירש שמשנתנו מיירי שהוציא החפץ מידו של בעה"ב בלי הפסק אבל אם שהה מעט פטור [ושרי בכרמלית] ותמה עליו הבית מאיר דודאי שכששותה מים אין השהיה יותר ממה שנטל החפץ בידו מיד בעה"ב ומ"מ התם חייב, ועוד שאפשר לשתות המים בלי הפסק כלל בפיו, ולכן ביאר הבית מאיר [בשם הרב מרדכי ליסר] שכיון שעקר בידו מיד בעה"ב אי אפשר להחשיב העקירה עצמה כהנחה ומשא"כ במים שמיירי שעקר כלי עם מים בידו ואח"כ מניחם בפיו, וצ"ע בזה.

שם בתוס' וי"ל דלא חשיב הנחה במקום פטור וכו' דבריהם צ"ב דמאי שנא אם הוציא ידו כשהחפץ בתוכה והרגיעה או שהונח החפץ בידו או בפיו, סו"ס ידו ופיו מקום פטור הם והחפץ נח בהם. ועייין בחזו"א [סי' קה סק"ב] שכתב דאם הוציא את ידו והחפץ בתוכה, ובא אחר ונטל ממנה והניח על גבי קרקע ודאי חשיב נטל ממקום פטור אף כה"ג, וכוונת התוס' שכתבו דלא חשיב הנחה במקום פטור היא שאח"כ כשהשלים מלאכתו לא חשובה הנחת היד והחפץ בתוכה הפסק במלאכתו, והכל כהוצאה אחת אריכתא. ועיי"ש בהסבר הדברים, וצ"ע.

ואפשר שכוונתו דהטעם שהוצאה דרך מקום פטור אינו חייב עליה אינו מפני שהחפץ מונח במקו"פ אלא מפני שנעשה כאן מעשה הנחה וזה הוי הפסק במלאכתו וזו כוונת התוס' דכה"ג לא היה מעשה הנחה במקו"פ, ועין בריטב"א בשבת [דף יא] שכתב וז"ל י"ל דההיא לא חשיבא הנחה במקום פטור כיון שלא באו הפירות לידו ממקום אחר, אלא שמאליו נח הדבר בידו מפני שהיו בידו [כ] שהוציאה, מה שאין כן הכא [ד] חשיבא הנחה במקום פטור כיון דעכשו נותן מיד בפיו עכ"ל.

אך קשה לפרש כן שהרי קיי"ל דהנחת גופו כהנחת חפץ ואף כאן הנחת ידו כהנחת חפץ, ויש לפרש בזה למה שנתבאר לעיל מדברי רבותינו שיסוד הדין דהנחת ועקירת גופו אינו שיש כאן פעולת עקירה והנחה בחפץ אלא דאהני ליה עקירת והנחת הגוף להתחייב עליה, ולפי זה נוחא דברי התוס' דידן שכאן אי אפשר לומר דאהני ליה

שמייירי כשנחה ידו של בעה"ב קודם שנטל העני ואף רישא בהאי גוונא מיירי שאל"כ אין החילוק בין הרישא לסיפא בגמר המלאכה אלא ברגיעת ידו ואילו הרגיע ידו פטור בגוונא דרישא כמו בסיפא וזה אינו ופשוט.

⁵³ ואמנם לכאורה מקור מפורש לזה בגמ' להלן בדף קנ"ג ע"ב גבי מי שהיתה חבילתו על כתפו שהתירוה לו להכניסה לביתו משחשיכה, ופריך הגמ' שם דכשבא לביתו אי אפשר דלא קאי פורתא וקא מעייל מרה"ר לרה"י, ומשני דזריק לה כלאחר יד, הרי מפורש דמה שמשתהה כדי להכנס לבית הוי הנחה ועקירה אחריה, וזה תימא שאין לך עומד לכתף גדול מזה, ולדרך החזו"א נוחא דכיון שאי אפשר בלא שיהוי זה הוו שני מעשים. [וע"ע בשער הציון בסי' שמט סקי"ח, ודבריו אינם מובנים דמאי שנא קאי פורתא מלכתף הרי שניהם צורך הטלטול, וע"ע בפמ"ג רסו אשל אברהם יא שכתב דהוי כעומד לכתף ומדרבנן אסור וע"ע בביאורו"ל בסי' רסו ד"ה כי היכי]

הנחת היד ליחשב הנחה במקום פטור כלפי החפץ שהיד לא נחה כלל במקום פטור כי היא נמצאת ברה"י אלא שהיא עצמה כלפי החפץ המונח בה חשובה מקום פטור אבל הנחת ידו כהנחת חפץ ליכא למימר וכיון שכן נמצא שלא היתה כאן הנחת החפץ במקום פטור ושפיר מתחייב על הוצאתו, ודוק.⁵⁴

שם ולפי זה אסור להוציא ראשו וכו' בפשוטו כוונתם משום שהרוק כבר נח בפיו קודם שהוציא ראשו ולכן דמיא למוציא ידו והחפץ בתוכה, וכן מפורש בתוס' רא"ש [שם בעירובין ובשבת דף יא] וע"ע בשפ"א.

יעויין בחי' הרע"א בעירובין דף צט שתמה על כל עיקר דברי התוס' שכתבו דידו היא מקום פטור דאם כן מאי קשיא ליה לרב לעיל פשט ידו לפניו ונתן בעה"ב לתוכה אמאי פטור -ומזה רצה רב להוכיח דעקירת גופו לאו כעקירת חפץ עד דמשני ליה רבי דאינו דומה לידו- והרי ידו היא מקום פטור ולכן אי אפשר לחייבו כלל על הכנסת ידו.

וכתב הרע"א דאין לדחוק ולומר דכל הענין שידו היא מקום פטור הוא רק אחר תירוץ הגמ' דידו לא ניח [או גרידא] דאם כן הרי היה יכול רב לפשוט כן ממתני' דעירובין, דיעויין שם במשנה בעירובין [בדף צט הנ"ל] דבסיפא דמתני' איתא שאם הוציא ראשו ורובו מותר לשתות מרה"ר, וקשה שהרי מכניס לרה"י וכקושיא הראשונים ברישא דמתני', ועכצ"ל דשרי כיון שנח במקום פטור ואם כן מוכח ממתני' דידו לא ניח, ומאי ס"ד דרב לאקשוויי, והניחה הרע"א בקושיא.

ולכאורה לדעת התוס' דעיקר הטעם משום גרידא אם כן הדברים מסתברים מאוד, שהיד היא מקום פטור מאחר ואינה בטלה לגמרי לרשות שנמצאת בה אלא נגזרת אחר הרשות האחרת אבל אינה נגזרת לגמרי ולכן היא מקום פטור, וקושיא הרע"א מסיפא דמתני' יל"ע בה טובא ראה בהערה.⁵⁵ אבל לסברת רש"י דידו לא ניח ובפרט להתוס' שפירשו דזה גם כשגופו וידו ברשות אחת קשה מדוע מכח זה ייחשב למקום פטור ואטו ידו כשהוא וגופו ברשות אחת הוי מקום פטור, ואפשר שהתוס' כאן בעירובין פירשו לדרכם דבתר גופא גרידא אבל לרש"י עצמו צריך לתרץ כהתי' השני של התוס' דמיד כשנבלעים בפיו הוי הנחה ול"ש עקירה אחרי כן.

⁵⁴ אך בשיטת התוס' בדין עקירת גופו אם היא עקירת החפץ או עקירת הגוף מהניא ליה כעקירת חפץ לא נתברר לן הענין, וראה בזה לעיל בהערה 34 ובהערה 39 ודוק.

⁵⁵ ויש עמנו בזה תמיה גדולה על הרע"א, כי התוס' הקשו על הגמ' דמשמע שאיסור המשנה משום גזירה ומדוע אינו דאורייתא, ולמה לא הקשו בחזקה על הסיפא דמתני' דמותר לכתחילה ואמאי הרי הוי הוצאה גמורה, וכן רש"י בדף צט קושיתו היא על מאי דפריך שם בגמ' דרישא רבנן וסיפא רבי מאיר [שנחלקו אי גזרינן כה"ג או לא] והוקשה לרש"י על קושיא הגמ' דנימא שהאיסור ברישא דמתני' הוא דאורייתא ולא משום גזירה ואין קושיא על המשנה [עיי"ש] והשתא הרי מסיפא דמתני' מוכח שאין כאן איסור דאורייתא יהיה הטעם מה שיהיה ובהכרח שהרישא גזירה והגמ' פריך שפיר, ועל המשנה עצמה היה לרש"י להעמיד קושיתו מדוע בסיפא שרי ולשונוי דהוי עקירה והנחה בחדא רשותא. ומוכח מזה להדיא דאסיפא דמתני' לא קשיא כלל, ובטעם הדבר אפשר דהתם מיירי בהוציא ראשו ורובו, דכשבלע המים בגרונו וכבר אי אפשר להחזירם הרי ודאי בטלים הם לגמרי לגוף דכשהוציא ראשו ורובו הרי גרונו ובני מעיו לחוץ וכשבולע המים הם נחים ברשות הרבים ושרי, ומה שאח"כ מכניס גופו זה פשוט דלא חשוב הוצאה שאחר שבלע המים פשיטא להתוס' שכבר בטלו לגמרי לגופו ובזה בודאי מודה התי' הראשון של התוס' לסברת התי' השני, שאם אי אתה אומר כן היה אסור לאדם לצאת מרה"י לרה"ר מפני אוכל שבמעיו.

ואמנם המשנה לא נקטה ההיתר מפני שגרונו או מעיו בחוץ אלא מפני שהוציא רובו דייקא כי המשנה עוסקת באיסור דרבנן, אך לא היה רב יכול לשאול מדין המשנה דבזה ליכא כלל איסור דאורייתא מטעם הנ"ל. ולפי זה הוציא ראשו וגרונו לחוץ ולא הוציא רוב גופו אסור מדרבנן [ויש לציין כאן שדנו אחרונים בשיעור ראשו ורובו מבקום אחר אם הרוב הוא עם הראש או שהכוונה דבעינן ראשו ומלבד רוב גופו חוץ מראשו, עיין שו"ת רדב"ז ח"ו באלפים קו גבי ציצית שכתב דפשט הלשון ראשו ורובו משמע ראשו ורוב גופו מלבד ראשו, וע"ע בחזו"א סי' ג סוס"ק לא שדן בזה גבי ציצית] וקשה שהרי אין כאן אלא הוצאה למקום פטור בלבד כי נבלעו ונתבטלו המים לגופו וכנ"ל ולמה יאסר, וצ"ע.

ובאמת שהדברים מוכרחים מאוד, ודברי הרע"א תמוהים טובא, דהרע"א הקשה דלהס"ד דרב דהעני המושך ידו לרה"ר חייב יתחייב השותה כשראשו ורובו לחוץ, והגע עצמך הרי כששותה ונחים המים במעיו ומעיו לחוץ הרי המים עדיין נחים ברה"ר דומיא דידו של עני שחשובה רה"י, וכשמכניס אח"כ גופו אם אתה אוסרה עליו לא יוכל אדם לצאת לרה"ר בשבת כשיש אוכל במעיו, וצ"ע. ויש לדון ולומר דכשמתבטלים המים אל גופו והוא עומד ברה"י כבר חשובים הם כמונחים ברה"י, אבל זה גופא נסתר מתירוצם השני של התוס' שהרע"א הכריז כמותו, וצ"ע.

בגמ' בעי אביי ידו של אדם וכו' להעביר לאחריו הנידון בעקירה בלא הנחה?

רש"י גרס 'מי קנסוה' וכו' אבל התוס' גרסו 'מי אסרוה' וכתבו התוס' שאפשר שעשאוה כרמלית משום קנס ונ"מ לשוגג ומבעו"י. וכוונתם דאם הוא קנס לאסור החזרה אזי לא קנסו מבעו"י אבל אם הקנס הוא בגדר הרשות לא חילקו בזה חכמים וכיון שהיא רשות האסורה אף אם פשט ידו מבעו"י אסור להחזירה כי כך היה גדר התקנה לאשווי ידו ככרמלית.

ונחלקו הראשונים בספיקו של אביי האם הוא רק ביד הפשוטה לרה"ר או גם ביד הפשוטה לרה"י, דיעויין ברשב"א שכתב שביד הפשוטה לפנים ודאי אינה ככרמלית שרשות היחיד עולה עד לרקיע. אבל הריטב"א כתב להדיא שנידון הגמ' הוא בין ברשות היחיד ובין ברה"ר. וכך דייקו האחרונים מלשון רש"י שפירש ידו של אדם הפשוטה לרשות אחרת, ומשמע דבין רה"י ובין רה"ר בכלל הספק.

ועיין בשפ"א [וכן רמז לזה בראש יוסף] שהרשב"א לשיטתו שגורס מי אסרוה, והיינו דהוי כרמלית מדינא וזה אי אפשר ברה"י שעולה עד לרקיע אבל אם הוי קנס וכגרסת רש"י הרי קנסוה שיהיה דינה ככרמלית אף שאינה, וזה שייך בכ"מ. [והריטב"א אף הוא גרס קנסוה כרש"י וא"ש לשיטתו כנ"ל⁵⁶]

ויל"ע לשיטת רש"י שהכל קנס, דלקמן בגמ' פריך בסתירת הברייתות, ומשני בתי' אחד דלכ"ע לאו ככרמלית ומבעו"י שרי ומשחשיכה קנסוהו, עיי"ש. וראה ברש"י שם שפירש שהקנס שם אינו שתהא רשות לעצמה דאם כן גם מבעו"י היה אסור, וצ"ב שהרי כאן כתב רש"י דקנסוהו לפי שהתחיל באיסור, ומבעו"י לא התחיל באיסור. ואפשר שאם מחמת מי שהתחיל באיסור הוצרכו לקבוע לידו שם כרמלית א"א תו לחלק דכה"ג יהיה כרמלית ואם הושיט בהתר אינה כרמלית דבגדרי הרשות עצמה אין חילוק בין המקרים.

ויעויין בפנ"י שהקשה לשיטת רש"י דכיון דאכתי לא אסיק אדעתיה ברייתא דבסמוך מהיכא תיתי לומר שקנסוהו רבנן, והיכא דאיתמר קנס איתמר והיכא דלא איתמר לא איתמר ומדוע ס"ד דאביי שקנסוהו, ועיי"ש שפירש דאביי קאי אמתני' וס"ד לומר דהעקירה אסורה מדרבנן כיון דאפשר דאתי לידי הנחה אבל בהנחה אין טעם לאסור אלא מפני שידו ככרמלית או מפני שאיתעבידא מלאכה מביניהו וזהו ספיקו דאביי.⁵⁷

שם בגמ' יעויין ברשב"א שהקשה דתפשוט לה ממתני' דקתני בסיפא שניהם פטורים ואסורים, אלמא ידו של בעה"ב הפשוטה לחוץ ככרמלית, ותירץ דהתם איסורא הוא משום דאיתעבידא מלאכה מביניהו, והוכיח כן שהרי ידו של עני הפשוטה לפנים אינה ככרמלית [וכנ"ל] שהיא ברה"י. ומשמע מדברי הרשב"א דשורש האיסור

⁵⁶ ויל"ע בכ"ז מדברי רש"י ותוס' בעירובין [וכן כתב הריטב"א בשבת יא] בביאור המשנה בעירובין דף צט דלא יעמוד אדם ברשות זו וישתה מרשות אחרת, והמשנה התם קאי להדיא גם על העומד ברה"ר ומכניס ראשו לרה"י ושותה, ובפשוטו גם על זה נסבו דברי הראשונים שם שראשו הוי מקום פטור. וכ"מ להדיא מלשון רש"י ומלשון הריטב"א. ולכאורה מזה נראה דפליגי לגמרי על סברת הרשב"א שהיקף המחיצות מפקיע שם כרמלית, דלדעת הרשב"א גם לא הוי מקום פטור.

ויעויין ברשב"א בעבוה"ק שער ג פ"ה שכתב וז"ל (אות קעא) המכניס ידו לרשות היחיד וקלט מי גשמים מעל גבי גומא חייב, שהמים הנחתן על גבי מים, והרי יש כאן עקירה והנחה. קעב) "קלט מעל גבי כותל משופע או אפילו קיבל מן האויר והוציא אסור, הטעינוהו מן השמים כהטעינו חברו וכבר ביארנו למעלה שאם הטעינו חברו והוציא פטור אבל אסור, ויש מגדולי החכמים שכתב בזה להקל ולא יראה לי כן. קעג) במה דברים אמורים בשקיבל מרשות היחיד, אבל אם עומד ברשות היחיד וקיבל מי גשמים מאויר רשות הרבים, מותר להכניס בפנים ולשתות, דאויר רשות הרבים כל למעלה משלושה מקום פטור הוא ומותר. עכ"ל ומבואר להדיא דרך ברשות הרבים חשובה ידו מקום פטור ולא ברה"י ולשיטתו בסוגיין.

ולפי זה מתפרש שורש מחלוקת הראשונים דלא כהשפ"א אלא בעיקר הדבראם מחיצות דרה"י מפקיעות שם רשות אחרת או לאו, דהרשב"א כתב כן בשלשה מקומות: א) במה שהקשה על גרסת רש"י בפשיטותא דאביי דהיאך נאמר דתהא ידו הפשוטה לרה"י כרה"ר והיא מוקפת מחיצות [והריטב"א שם הקשה באופ"א] וכאן במש"כ דברה"י לא הוי ככרמלית, ובעבוה"ק הנ"ל והריטב"א פליג בשלשת המקומות וכ"נ מדברי רש"י ותוס' בעירובין ומגרסת רש"י לעיל.

⁵⁷ ועיי"ש שהקשה כן גם לדרך התוס' דבשלמא ברה"ר יש מקום לספק אבל ברה"י פשוט דמסברא אינו כרמלית כיון שידו מוקפת מחיצות רה"י, אכן הרשב"א באמת כתב דספיקו של אביי רק ברה"ר, ואין מקום לקושי הפנ"י, ולהרשב"א גם אין מקום לתי' הפנ"י דאי אפשר לפרש דבמתני' אסור מטעם כרמלית כמש"כ הרשב"א בעצמו מפני שבמתני' אסור גם במושטת לרה"י. ואפשר שהראשונים לשיטתם, דהגורסים אסורה המה סוברים דספק הגמ' רק ברה"ר ומדינא, ולרש"י דהספק הוא מטעם קנס והי אף ברה"י אפשר שמקור הספק הוא מהמשנה.

במשנה הוא מפני שנעשתה כאן מלאכה שלימה מבין שניהם אבל בעקירה או הנחה בעלמא משמע קצת דליכא איסור, וראה עוד להלן.

ומגוף דברי הגמ' מבואר שאף שודאי עביד איסור כשהוציא ידו מ"מ מן הדין [אלמלי הוי ככרמלית] מותר לו להחזיר את ידו. ועיין בראש יוסף [בד"ה עד רגע אדבר וכן להלן בסוף דבריו בד"ה עוד רגע וכו'] שנתקשה בזה שהרי מבואר במשנה שהמניח אף שלא עקר אסור מדרבנן [דשניהם פטורים אבל אסורים קתני] ואם כן כשמחזיר ידו נמצא מכניס לרה"י בלא עקירה ומן הדין ראוי לאסרו. ולכאורה אפשר לומר דבאמת בהכנסה שיש עמה הנחה בלא עקירה אין איסור בה, ולא נאסר במתני' אלא כשיש כאן מלאכה שלימה מביניהם, אבל אם כן יקשה טובא מה מהני שעשו חכמים ידו ככרמלית הרי החפץ לא נח וכשמחזירו יש כאן הנחה בלא עקירה, ואם מרה"ר אין בזה איסור כ"ש דמכרמלית שרי להחזירה.

והראש יוסף תירץ בקיצור ונראה לפרש כוונתו כך דבאמת אין איסור בהנחה בלא עקירה, ומתני' שאני דאיתעבדא מלאכה מביניהו. ומה שאסור מכרמלית לדעת רש"י והריטב"א הרי ידו כשמכניסה לרה"ר והחפץ עליה עדיין היד כרמלית, וכשמניחה ברשות הרי עוקר החפץ מכרמלית ומניחו ברה"י, ולדעת הרשב"א דתיכף כשבאה ידו לרה"י כבר אינה כרמלית מ"מ הוי כעין עקירה והנחה במה שמתבטל שם כרמלית מידו והוי רה"י.⁵⁸

ולהלן בהמשך דבריו [בד"ה עוד רגע וכו' השני] תירץ באופן אחר עפ"י דהתוס' בעירובין שכתבו דידו הוי מקום פטור, ולכן אין כאן חצי מלאכה ומותר לו להכניס ידו, והדברים אינם מובנים דאם כן למה אסור לו להושיט ידו לחוץ הרי הוי הוצאה למקום פטור, ובהכרח שיש לחפץ יחס גם לרה"ר ונחשב כיצא לרה"ר אף שלא נח בה אלא במקום פטור, ואם כן גם להחזירו יהא אסור וצ"ע.

ובעיקר הקושיא עמד בשו"ת חוט המשולש [בסי' נג ובסי' נד] ומתו"ד נראה שלמד מכאן שאין איסור בחצי מלאכה אלא כאשר איתעבידא מלאכה מביניהו [וכמש"כ הראש יוסף בתירוצו הראשון] והא דאסור להחזיר ידו אי ככרמלית עיי"ש מש"כ בזה והדברים לא מבוארים כה"צ, ואפשר שכוונתו דכיון שהיד עצמה חשובה רשות נמצא שכשמכניס ידו יש כאן עקירה גמורה של החפץ, דאם נדון החפץ כנמצא ברה"ר אין כאן עקירה כיון דלא ניחא אבל כלפי רשות הכרמלית שהיא ידו חשוב החפץ נייח. [ועיי"ש עוד בסי' נד שביאר באופ"א]

ויעיין בפמ"ג [סי' שמח משבצות זהב א] שמדבריו נראה שנקט דבאמת מדינא אסור להחזיר ידו דהוי הנחה בלא עקירה ואסור, ותמוה מסוגית הגמ' דמשמע דאלמלי ידו כרמלית שרי, ויעיין באגלי טל [קוצר ס"ק סא-סב] שכתב דהכא אף דמן הדין היה ראוי לאסור משום הנחה בלא עקירה מ"מ מצד זה שרו רבנן כדי שלא יבוא לידי חיוב חטאת ולכן מסברא פשיטא לאביי דשרי ורק דספיקו שמא החמירו חכמים לחשבו ככרמלית ולקנסו. וכפה"נ דזו גם כוונת הפמ"ג.

אך בחוט המשולש שם תמה על הפמ"ג שהרי מפורש ברש"י בסוגיין להדיא דבחזרת ידו ליכא איסור שבות [בד"ה בשוגג וכו'] ועוד קשה דהתינח לתוס' שגרסו מי קנסוה, אבל לגרסת רש"י דמי אסרוה מה נסתפק אביי שמא כרמלית היא והרי אף איסור כרמלית ראוי לו שיותר כדי שלא יבוא לידי חטאת. [וצ"ל דכרמלית חמירא טפי וגם נאמר דכלפי כרמלית חשיב כעקירה והנחה וכמש"נ לעיל, ומ"מ בלא"ה מפורש ברש"י דליכא כאן איסור שבות]

⁵⁸ והדברים צריכים פירוש, דבפשוטו הקושיא שאין כאן עקירה היתה מפני שידו לא ניחא ולכן אין כאן עקירה מכרמלית אבל אם כן הרי לא הועיל הראש יוסף כלום בתירוצו, ולכן נראה שמה שהוקשה לו הוא מפני שעקירת היד שהיא כרמלית עם החפץ לא חשוב עקירה כלל כלפי החפץ, וגם לא יועיל כאן טעם דעקירת ידו כעקירת חפץ דכלפי הרשות כרמלית שהיא היד בעצמה אין חשוב כלל עקירה מה שמטלטל ידו, ועל זה תירץ דאה"ע אבל העברת החפץ מידו לקרקע הוי עקירה והנחה. [ולפי זה אם יכניס ידו לרה"י ויטול אחר ממנו את החפץ הרי השני עובר באיסור גמור של עקירה מכרמלית והנחה ברה"י] ולדעת הרשב"א מה שמתבטל מהיד שם כרמלית הוי כעין עקירה והנחה.

ואמנם הדברים תמוהים בסברא מה שסובר הר"י לדעת רש"י גם כשמכניס ידו לרה"י הוי כרמלית שאם אמנם סובר רש"י דידו של העומד ברה"ר הפשוטה לרה"י הוי כרמלית אבל כשידו וגופו באותה רשות ודאי מסתברא שבטל ממנה שם כרמלית לגמרי. ומש"כ לדעת הרשב"א דהוי כעין עקירה והנחה אף זה דחוק מאוד דאין כאן כלל מעשה עקירה והנחה במה שמתבטל מהיד שם רשות כרמלית, ובלא"ה קשה כן בגוף דברי הגמ' דליכא הנחה במה שמכניס ידו אלא בביטל שמה, וצ"ל דכשמכניס היד ונחה עם הגוף נחשב החפץ כמנוח בגוף ולא ביד, וצ"ע.

בדין עקירה והוצאה בלי הנחה במתני' מבואר דהיכא שנעשתה מלאכה שלימה מבינייהו שניהם פטורים ואסורים, ויש מקום לדון במקום שנעשתה עקירה בלחוד בלי הנחה אם אסור או מותר, ודין זה מבואר מגמרינן דקנסינן ליה משום דעבד איסור בעקירה וכמש"כ רש"י דקנסוה מפני שהתחיל בה באיסור,⁵⁹ וגם דמבואר ברש"י לעיל בע"א דטעם האיסור בעקירה הוא שמא יבוא להניח וכיון שכן מסתברא מאוד שגזרו בכל עקירה ולא רק כשנעשתה הנחה לבסוף. וראה עוד להלן בדין הוצאה והנחה בלי עקירה.

בדין הוצאה והנחה בלי עקירה האחרונים דנו אם יש איסור בהוצאה והכנסה באופן שלא היתה עקירה אלא הוצאה והנחה בלבד, וראה בקושית האחרונים המובאת לעיל מדוע מדינא שרי להחזיר ידו, והראש יוסף תירץ בזה בשני אופנים: האחד דידו הוי מקו"פ והשני דאין איסור בהנחה בלא עקירה. ונמצא דין זה תלוי בשני תירוצי הראש יוסף. וכן לדרך הפמ"ג והאג"ט דמדינא אסור ונידון דאביי הוא אם התירו לו או לא לדרכם הרי הדין מבואר שאסור להניח.

ויעויין בדברי רש"י להלן שכתב להדיא דבהוציא מבעו"י אסור לו להניחה משום דהוי מקצת מלאכה הרי להדיא שאסור הנחה אף באופן דליכא עקירה באיסור. ודברי רש"י מוכרחים מהגמ' עצמה דאמרין התם דבהוציא מבעו"י יש סברא לקנסו ומה עוולה עשה שהוציא ידו מבעו"י אלא מפני שנתכוין להניח בשבת,⁶⁰ עכ"פ מבואר דאיסור יש בהנחה זו.

ואמנם אפשר לחלק דהיכא דעביד עקירה אפילו שעשאה מבעוד יום ובהתר נאסרה ההנחה דהוי מקצת מלאכה ממעשה גמור של הוצאה אבל היכא שלא היתה עקירה כלל שלא נח החפץ ברשות האחרת כגון במחזיר ידו אין מקצת ממלאכה שלימה. והחילוק מוכרח שהרי הכא כשהוציא ידו קודם שחשכה נמצא שלא עשה בשבת אלא הנחה בלבד, ובהנחה בלא הוצאה ודאי אין איסור, וע"כ שאיסורו מחמת צירוף ההנחה להוצאה שלפניה וכיון שכן י"ל דרך בהוצאה שיש עמה עקירה אסור.

ובגמ' לקמן [דף ה ע"א] איתא דאם הכניס ידו לרשות היחיד וקלט מי גשמים והוציאם פטור משום דלא היתה עקירה. ואין מפורש בגמ' אם יש בזה איסור דרבנן. ויעויין בעבודת הקודש להרשב"א [שער ג פרק ה' אות ח] שכתב וז"ל קלט מעל גבי כותל משופע או אפילו קיבל מן האויר והוציא אסור, הטעינוהו מן השמים כהטעינו חברו וכבר ביארנו למעלה שאם הטעינו חברו והוציא פטור אבל אסור, ויש מגדולי החכמים שכתב בזה להקל ולא יראה לי כן עכ"ל. הרי מבואר דעתו שיש בזה איסור אף שלא היתה עקירה כלל לא בשבת ולא קודם השבת. וכך גם משמעות דבריו שם בכמה מקומות נוספים.⁶¹

ויעויין בסוגיא בעירובין [דף צח סו"ע"א] דאיתא במתני' שם דספר שנתגלגל מידו והגיע לרה"ר [נראש הספר עודנו בידו] אינו רשאי להחזירו, ופריך שם בגמ' 'והא לא נח' וביאר רש"י שם דאפילו שבות ליכא.⁶² הרי לכאורה מבואר מדבריו דחפץ הנמצא ברה"ר ולא נח שם ליכא איסור דרבנן להחזירו לרה"י. והגמ' שם מתרצת דמיירי כשנח על גבי כותל משופע. והתם הוי איסור דרבנן אף כשנח ע"ג כותל משופע משום שראש הספר בידו, ולפי זה אין ראייה משם לנד"ד דהתם ליכא שבות משום דלא נח וגם אגדו בידו.

⁵⁹ ואין לדחות דקנסינן ליה מפני שנתכוין להניחו ולעבור איסור גמור וכמו מבעוד יום דקנסינן ליה מפני מחשבתו להניח, שהרי בגמ' מבואר סברא לחלק בזה דמבעוד יום לא קנסינן ליה ודוקא בהוציא משחשיכה קנסו, אלמא בהוציא משחשכה עבד איסור בעקירה עצמה, ויש לדחות ומ"מ משמעות רש"י דעבד איסור בעקירה.

⁶⁰ וראה ברא"ש [ס"ס ג'] דקנסינן ליה על שלא החזיר ידו קודם חשיכה, וצ"ב מדוע עליו להחזיר ידו ואיזה איסור יש לו להשהות ידו משחשיכה, ומסתברא דכוונתו שכשלא החזיר ידו קודם שחשכה גלי אדעתיה שבכוונתו להניחה משחשכה, וצ"ע.

⁶¹ בפ"ה אות ב עקר ולא הניח הניח ולא עקר פטור דבר תורה וחכמים אסרו וכו' ושם באות ה' ככל גדול בדבר כל שהכניס או הוציא וכו' אפילו אין כאן עקירה והנחה אסור וכו' ושם באות יז גבי בור ברה"ר דמבואר שהמעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר יש בזה איסור שבות.

⁶² ומתרצת הגמ' דמיירי שנח על גבי כותל משופע. והיינו דכה"ג כיון שראש הספר בידו הוי איסור דרבנן אבל אם ראש הספר בידו והספר לא נח כלל ליכא אפילו איסור דרבנן.

ואולם יעויין בעבוה"ק להרשב"א בור ברשות הרבים, וכו' יראה לי שממלאין ממנו בשבת, לפי שמוציא מרשות היחיד לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים ואגדו בידו, וקלוטה אינה כמונחת עד שתנוח על משהו, וכל שלא נח ואין בו משום איסור מלאכה, ואגדו בידו אפילו משום שבות אין בו. אבל כל המחברים ראיתי שהסכימו לאסור, וכו' ולהם שומעין שקבלתם תורה היא. עכ"ל הרי מבואר מדבריו דלכו"ע אסור הנחה בלא עקירה ואף שהחפץ לא נח אלא שדעתו שלו להתיר משום דאגדו בידו ודעת כל המחברים לאסור אף באגדו בידו. [ולדבריהם קושית הגמ' 'זה לא נח' צ"ב וצ"ל דדוקא בכתבי הקודש פריך כן דאין לאסור בשבות כה"ג ואב"מ]

ולפי זה קשיא בסוגיין מדוע מדינא שרי לו להחזיר ידו, הרי מכניס החפץ לפנים ועושה הנחה והוי הוצאה והנחה בלא עקירה. ומדברי הרשב"א עצמו המובאים לעיל יש ללמוד התשובה דהכא אגדו בידו ובאגדו בידו מותר, אך לדעת המחברים שהביא הרשב"א שאוסרים גם באגדו בידו ולא נח צ"ב מדוע שרי מדינא להחזיר ידו, ואפשר דידו מקו"פ כמש"כ הראש יוסף

ונמצא שיש כאן שלש דרכים מדוע בסוגיין שרי להחזיר ידו מן הדין: א) משום דליכא איסור בהנחה בלא עקירה כאשר החפץ מעולם לא נח ברה"ר. [וזה תירוצו הראשון של הראש יוסף אך זה נסתר מדברי הרשב"א והמחברים בעבוה"ק] ב) משום דהחפץ אגוד ברה"י עדיין. [וזה לדעת הרשב"א ג) משום דידו מקום פטור. [תירוצו השני של הראש יוסף וזה נחא אף להמחברים שהביא הרשב"א]

ואחר שחשבו חכמים ידו ככרמלית אסור לו להכניס ידו וצ"ב דסו"ס ליכא עקירה, ולהדרך הראשונה צ"ל דיש כאן עקירה מהיד עצמה, ולהדרך השנייה שהחפץ אגוד ברה"י צ"ע דאף שידו ככרמלית אבל ודאי החפץ אגוד ברה"י. ולהדרך השלישית נחא בפשיטות דהך מקום פטור כרמלית שוויהו רבנן.

בדין הוצאה בלא עקירה והנחה ויש לברר מהו הדין כאשר הוציא אדם ולא עשה לא עקירה ולא הנחה, דבפשוטו מש"כ רש"י דהנחה בלחוד אסירא הוא משום דעשה מקצתה היינו הנחה אבל בהוצאה בלא הנחה יש להסתפק אם חשיב עשה מקצתה, ואם גזרו בה חכמים.

והאבנ"ז [בסי' רמח] חקר בגדר דין הוצאה אם חיובו הוא על העקירה וההנחה בלחוד או שהעברה אף היא חלק מעיקר המלאכה, וגם בדין האיסור מדרבנן יש לתלות בזה דאם נאמר שהעברה אינה חלק מאיסור המלאכה י"ל דגם מדרבנן שריא [שלא אסרו חכמים מעשה בעלמא אלא מקצת מלאכה כמש"כ ברש"י דעשה מקצתה] ואם היא חלק מהמלאכה יש לדון אם אסרו חכמים כה"ג.

ויעויין באגלי טל [מלאכת חורש ס"ק יב אות כג] שכתב דאין מקור לאסור בהעברה בלא עקירה והנחה. ויעיין בתשובת אבני נזר [סי' עט] במה שהוכיח לו השואל בענין זה מדברי התוס' בע"א גבי חייט ומה שדחה האבנ"ז את דבריו.

ויעויין בסוגיא לקמן [דף קנ"ג ע"ב] דאיתא התם דמי שבא בדרך והחשיך לו מניח על בהמתו ופריך והא איכא עקירה והנחה ומשני 'כשהיא מהלכת מניחו עליה, כשהיא עומדת נוטלו הימנה. אי הכי אפילו חברו נמי, אמר רב פפא כל שבגופו חייב חטאת בחברו פטור אבל אסור. כל שחברו פטור אבל אסור בחמורו מותר לכתחלה. ונחלקו ראשונים בהבנת תירוץ הגמ', יעויין ברמב"ם [פ"כ משבת ה"ו] שהעתיק לדין הגמ' וכתב מניח כיסו עליה כשהיא מהלכת וכשתרצה לעמוד נוטלו מעליה כדי שלא תעמוד והוא עליה וכדי שלא תהיה שם לא עקירה ולא הנחה, והרשב"א שם הביאו וכתב נראה כן. ומבואר דפליגי הראשונים, להרמב"ם מיירי בלא עקירה והנחה והרשב"א פרש כפשטות לשון הגמ' דנוטלו ממנה אחר שעומדת דהוי הנחה בלחוד. וכן כתב המהרש"א שם דמניחו עליה אחר שתעמוד וכן משמעות לשון השו"ע בריש סי' רסו. ולדעת הרמב"ם מבואר להדיא דבהוצאה בלא עקירה ובלא הנחה בחברו פטור אבל אסור, אך להרשב"א אין מכאן ראיה לאסור או להתיר.

בדין עקירה או הנחה בלא הוצאה יש לדון אם אסרו חכמים עקירה או הנחה בלא הוצאה כגון שעקר והניח על אחר כשהוא מהלך והאחר הוציא וכן כשהניחה אחר הוצאה. ובנידון דהנחה בלא הוצאה דין האבנ"ז בסי' מח שהובאו דבריו לעיל, והוכיח שם מהתוס' רי"ד דשריא, וציין דבמג"א בסי' שז סק"כ בשם המהר"ם מינץ מפורש לאיסור. ובעקירה בלחוד יש לדון אם נאמר דידו לא ניחא אבל אינה חולקת רשות לעצמה אם כן פשט העני את ידו ונתן בעה"ב לתוכה היינו עקירה בלא הוצאה. ופטור אבל אסור קתני, ואם היא חולקת רשות לעצמה נמי הרי סו"ס היא מקום פטור ומוכח עכ"פ דבתחילת הוצאה סגי לאיסור.

ויל"ע בזה מדבריו התוס' [ד"ה למעלה מי'] שכתבו דלמעלה מי' מותר לכתחילה להוציאה, והרי מיירי שנתכוין להניח ברה"ר והוי הוצאה מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור דאסור מן התורה, ובעקירה עבד עכ"פ איסור דרבנן, אך יעויין בריטב"א בעירובין [דף כ ע"א] שביאר שם שמתור לאדם לרוק כחו וניעו דרך החלון כיון דנח בפיו שהוא מקום פטור כי ראשו עומד למעלה מעשרה, והא דאסור להושיט ידו בסוגיין הוא כתב הריטב"א דהטעם משום דהוא למטה מעשרה ולא נח במקום פטור, למדנו מדבריו שההיתר בהושטת ידו למעלה מעשרה מכיון שנח החפץ בידו שהיא מקום פטור, ומסתברא דכ"ז הוא כשהרגיע ידו באויר אבל אם הוציאה והניחה מיד ברה"ר חייב. [ועדיין צ"ע דגם בזה יש איסור דרבנן שמא יחליפו עיין בריטב"א ובתוס' שם בעירובין ותיירוציהם לא שייכי כאן וצ"ע בזה]

ויעויין בסוגיא לקמן [דף קג ע"ב] מניחו עליה כשהיא מהלכת וכו' ולכאורה כשנוטל החפץ ומניחו עליה מהלכת הרי עבד עקירה ומ"מ שרי ליה, וכן כשנוטלו ממנה עבד הנחה לדעת הרמב"ם ושרי, וחזינן מזה דלכה"פ כשהיתה ההעברה על ידי בהמה אין איסור בעקירה והנחה.

[ומכ"ז יש לדון כשאדם אחד עוקר ונותן לחברו והלה מוציא מרשות לרשות ובא שלישי ומניח, דיתכן ששלשתם עברו איסור דרבנן, ואפשר שרק העוקר והמניח עברו וכן אפשר להיפך שרק המוציא עבר וגם יתכן דשלשתם מותרים לכתחילה כה"ג. אמנם כאשר האחד עוקר והשני מוציא ובא חברו שעקר ומקבלו ומניחו לדעת האבנ"ז בסי' מח יש בזה חשש חטאת לעוקר ומניח להצד שהעקירה וההנחה הם עיקר המלאכה וזה מחודש]

רש"י ד"ה מבעו"י וכו' דעשה מקצתה וכו' משמע מלשון רש"י שהאיסור בעקירה בלא הנחה הוא משום 'עשה מקצתה', והוא לשון הגמ' לעיל בעשותה ולא שעשה מקצתה וכו' שנים שעשאוה פטורים, ויש לדייק מזה דהס"ד לחיבו מדאורייתא בשנים שעשאוה אינו משום צירוף המעשה של שניהם יחדיו אלא משום שעשה מקצת מלאכה, ולפי זה יתכן דאלמלא הפסוק היה חייב חטאת בפשט ידו מבעו"י והניח בשבת, וצ"ע. וע"ע במש"נ בזה לעיל בע"א.

רמא ברסו ורשבא בעבוהק [משנת שבת] המג"א של המכתבים ולחשבן את האבני נזר ספק נפלא שלי בחלון ארוך והולך ומטלטל ד"א ברשות הרבים

בדין הוצאה לכרמלית עם עקירה או הנחה בלבד

בדין הוצאה לכרמלית בלי עקירה והנחה

רשבא בעבוה' דמותק לשתות דידו הוי מקום פטור ברה"ר למעלה מג' איך זה מסתדר עם כל הסוגיא? לצרף להתוס' דמקום פטור

לציין רבינו ירוחם של שלמה דעומד לכתף מתיר גם לאחר

קושית הבית מאיר [שנ ב בדה עדיין במוסגר שם] דמסברא צריך שתהיה ידו כרמלית ועיין בריטבא חדשים כאן משכ בזה ולצרף התוריד בקב]

נתוח הנושא בכרמלית בנפרד?

ענין הכנסת הרשות שפא שם דרך ?

אכן נראה דפלוגתא היא אי יש איסור הוצאה בלחוד מכרמלית לרה"ר, ע"י רש"י לקמן קא: גבי ב' ספינות דאסר הוצאה מרה"י לרה"י דרך כרמלית וכ"ד הרמב"ם בפ"ד הי"ד עיי"ש, וכן פסק הרמ"א בסי' שנה ס"א וכ"ד מג"א שם סקי"א, ועי' חזו"א עירו' צח ז, ובי"מ בסי' שנה התיר לדעת התוס' בקא: ., אכן יש לחלק דהתם כתבו התוס' גזירה דילמא נפיל משום דבוא לרבות היכא דמעביר מעל י' או דהוקשה להו דהווי ג' גזירות כיון דגזרינן אף היכא דיש ביצית.

אכן מצינו בכמה אחרונים (עבודת הגרשוני סי' קיד אבן עזר סי' שמט [הביאו אבנ"ז או"ח נא ד] שו"ת רעק"א סי' כח כותנת פסים? ונסתפק בזה בתשובה מאהבה ח"א סי' יט ד"ה ואמרתי [ע"ע אבן העזר עירו' לה. דשרי לכתחילה עקירה מכרמלית בלא הנחה]) דהתירו זה עוקר וזה מניח בכרמלית, וא"כ הרי מפורש בזה דעתם דאע"ג דאז העוקר או המניח קעבדו הוצאה מ"מ שרו הנך אחרונים משום דלא גזרינן גזירה

לגזירה, ואפשר דאף הם מודים לדין רש"י הרמב"ם והרמ"א דאסור להוציא מרה"י לרה"י דרך כרמלית, דהוצאה זו חמירה טפי כיון דיש בה עקירה והנחה שלימות, משא"כ בהנחה והוצאה גרידא בכרמלית לא גזרינן גזירה לגזירה, ולהנך אחרונים יש להתיר אף בסוגיין, דנהי דהייתה עקירה מרה"י, הא מבעו"י הייתה, ונמצא דבשבת קעביד רק הנחה והוצאה וא"כ יש להתיר חזרת היד אף אם היא ככרמלית, וכבר עמדו בקושיה זו (חוט המשולש ח"ג סי' נג-נד), ולקמן ניישב לדעתם דהכא יש גם עקירה מכרמלית וכמש"כ הראש יוסף בסוגיין ראה להלן בזה.

ומאיך הרבה אחרונים אסרי בכרמלית אף זה עוקר וזה מניח (ט"ז שמט סק"א ב"מ שם מג"א שמח סק"ד יד אהרן שמו אור גדול הח' סי' כג [במוסגר], ועי' באר היטב רסו סק"ו ושעה"צ שמט סק"ד שהביאו הפלוגתא) ולדעתם א"ש אמאי אסור בסוגיין וראה עוד להלן בזה.

וז"ל רבינו יהונתן עירובין לג. מדה"ר "וקשיא להאי פירושא שמתיר להכניס ידו לאויר המזחילה ומקבל מאויר ושותה הא ודאי אמרי' במסכת שבת בפירקא קמא (דף ה א) בעי רבא הכניס ידו לחצר חברו וקבל מי גשמים והוציא מהו חייב חטאת או לא והקשו לו היכי מיחייב חטאת הא לאו עקירה הוא ומה לי הטעינו חברו ומה לי הטעינו שמים והטעינו חברו פטור אבל אסור דשנים שעשאוהו הוא נמצא שאסור לקלוט מאויר מקום שיש בו ארבעה על ארבעה ולהוציא לחוץ, לפיכך הפירש הראשון נראה יותר". ועי' היטב בסוגיא בשבת ה. שממנה הוציא דינו ודקדק לשון הגמ'.

וז"ל שו"ת מהר"ם מינץ סימן קטז "נשאלתי, מ"ט כשהביא שליח כתבים ליודי בשבת, למה לא יקבל היודי הכתבי' לידו מיד השליח, רק אומרי' לגוי לזורקה על הארץ, ואח"כ יקח היודי הכתבים מן הארץ וכו', ועתה באתי לפרש הטעם האוסרי', כדאייתא במסכת שבת, ד' הוצאות והכנסות דפטורים כגון זה עוקר וזה מניח. ואיתא שם, אפילו עקירה או הנחה דלית ביה פשיטת יד פטור, אבל אסור. ולכך כשבא השליח עם הכתבים לבית יודי, חיישינן שמא טרם שעומד השליח לפוש, יקח היודי הכתבים מידו והוי חצי מלאכה, דזה עוקר וזה מניח, לכן צרי' הגוי להניח' על הארץ או על השולחן כדי שיעשה הגוי ג"כ הנחה". והביאוהו לדינא מג"א בסי' שז סק"כ ומשנ"ב שם סקנ"ו, ונראה דהיכא דעכו"ם עשה העקירה לא חשיבא כלל כעקירה והרי לן דאסור מההרמ"מ הנחה בלא עקירה.

ובשלמא לשיטה שדחה הר"י מלוניל (שהרי דבריו בלשון קושיה ודחיה הם שבא לדחות פירוש אחר) ולשיטה שהביא הרשב"א בעבודה"ק ש"ג פ"ה ז"ל (באות קעב) "קלט מעל גבי כותל משופע או אפילו קיבל מן האויר והוציא אסור, הטעינוהו מן השמים כהטעינו חברו וכבר ביארנו למעלה שאם הטעינו חברו והוציא פטור אבל אסור, ויש מגדולי החכמים שכתב בזה להקל ולא יראה לי כן", דשרו למיעבד הנחה א"ש דבעינן למיסר מצד כרמלית וכפי שיבואר טעם האיסור בכרמלית.

אולם דעת המחברים שהביא הרשב"א בעבודה"ק (ראה להלן) היא דכל ההיתר דמתני' התם הוא דווקא בכתבי הקודש ולא בשאר דברים, ומשום בזיונם התיור, והכריע הרשב"א כוותיהו ופסקו לדבריו המ"מ סופט"ו והרמ"א בסי' שנב ס"א, (וכבר ציין בבהגר"א בסי' שנב דדברי הרשב"א בחי' בעירו' צח. צט. ושבת ה: אינם בשיטה זו).

וז"ל הרשב"א בעבודה"ק ש"ג פ"ה "קצא) בור ברשות הרבים, הבור וחוליתו מצטרפין לעשרה. ולפיכך אם יש חלון על גביו ממלאין ממנו בשבת. במה דברים אמורים בסמוך לכותל בתוך ארבעה טפחים, דאויר שבינו ובין הכותל מקום פטור. ואפילו במפולג מן הכותל ארבעה יראה לי שממלאין ממנו בשבת, לפי שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים דרך אויר רשות הרבים ואגדו בידו, וקלוטה אינה כמונחת עד שתנוח על משהו, וכל שלא נח ואין בו משום איסור מלאכה, ואגדו בידו אפילו משום שבות אין בו. קצב) אבל כל המחברים ראיתי שהסכימו לאסור, עד שיהא סמוך תוך ארבעה לכותל או שתהא חוליתו גבוה עשרה, ולהם שומעין שקבלתם תורה היא".

לפי רש"י קנסוה שהתחיל באיסור אבל בהמשך קנסוה גם מבעו"י

לחשבן השיטות בלמעלה מי' ומה שיטת רשי בזה?

קושית הפנ"י

בס"ד

יד אדם אינו ראוי שתיקרא רשות [רשבא או ריטבא ועע תוריד קב] וכאן הוא דין מיוחד, כרמלית רק כשהיא ברה"ר כדמבואר בראשונים ואסכן כשהכניסה הוא הכנסת הכרמלית עצמה והערה לגדרי עקירת גופו וכו' ושפא שמדמה לכוורת אף שהתם הנידון על הכוורת עצמה.

קושית הרשב"א לפשוט ממתני' וכהרשבא כך תי' בשות חוט המשולש סי' נג [נדמה לי שהיד עני ערבב ובלבל קושיות שונות] וכן דרך אחת בראש יוסף ועוד דרך בראש יוסף ופמ"ג שמח משבצות קר ואבנו באגט קוצר סא סב

להתבונן בענין שמן הדין אסור להוציא אף שלא הניח אבל מן הדין מותר להחזיר ואמאי הרי יש כאן הנחה בלי עקירה וחוט המשולש אולי דן בזהלכדוק אם דומה לספר שנתגלגל על איסקופה שמותר להחזיר

תוס' בעירובין צח שכאן גזרו שמא יחזיר כשגופו וידו ברה"ר וזה לא כהגמ' בפשוטו

ענין זריקת הרשות בכרמלית והצושטעל לכוורת [בשם דרך מעיר מהענין] והערה בענין עקירת גופו והמסתעף.
מה ההבדל בין האיסור של העני המניח ביד בעה"ב הפשוטה לחוץ לבין מי שמוציא ידו ומטלטל ברה"ר הרי
בשניהם היתה העברה מרשות ליד של רשות אחרת!

ענין הרעא יתבאר להלן בעב על מימרא דאביי ולציין כאן שיתבאר עוד, כבר נתבאר בס"ד אבל צריך לציין פעם
פעמיים בסוגיא שכל זה יתבאר להלן
לציין לעיל פסקי הריד וכן תוס' ריד ורמבם בהלכה.

לציין בממ הטענה ממלאשצלג

להעמיד את חי' הגר"א כפשט אחר בתוס' בחילוק בין הוצאה דעני ועשיר ולבדוק את השנות וחי' הגרא וההבדים ביניהם
[אם יש]

לכתוב ניתוח ענין מלאכה גרועה לתוס והרמבן עם סברת סטולר משופצת.

דף ב נקודות לפיתוחי

חקירת אפ"י וכן במעביר

והא איתעבידא

מחלוקת תוס' וראשונים בהבנת הירושלמי וסברותיהם

תירוץ השפא על קושית התוס' במושיט מאירי לקמן צו בזה.

תוספות ותוס' ראש לקמן צג א

בגמ' והא בעינן הנחה על מקום ד' מבואר מקושיית הגמ' שדין זה שצריך הנחה היה פשוט לגמ' כ"כ עד דמקשינן מינה על מתני', ובמקור הדין דבעינן הנחה על מקום ד' נאמרו כמה שיטות בראשונים: (א) התוס' כתבו בשם ר"ת דאין רגילות להניח החפץ פחות ממקום ד' ומסתמא כך היה במשכן, וכעין זה ברשב"א שכתב דסברא הוא לפי שאין רגילות להניח חפצים במקום פחות מד' שמא יפלו וישתברו, ועיין עוד בפיה"מ להרמב"ם על המשנה שביאר עד"ז [וכתב שם דזהו הטעם למסקנא שידו של אדם חשובה לו כדע"ד משום שעל ידי תכונת היד לתפוס חפצים הוי מקום ראוי להנחה כמקום ד'] ומש"כ התוס' דאין רגילות וכו' וגם במשכן מסתמא וכו' יש לעיין בכוונתם דאם סברא הוא ואין רגילות אם כן מדוע הוצרכו לטעם שהיה כן במשכן, ואפשר שמזה שאין רגילות יש להניח שכך היה במשכן ולפי זה אין כוונת התוס' כהרשב"א שהוא סברא אלא טעם אחר יש כאן וכשיטת ר"ת בספר הישר כדלהלן. (ב) בספר הישר לר"ת [ס' קפה] כתב וז"ל והא [ד]בעינא עקירה והנחה על גבי מקום ארבעה שכן מצינו בנדבת המשכן שמוציאין מבתיים שהן ד' ומניחין לפני עושי המלאכה. עכ"ל. (ג) עוד כתבו התוס' בשם הר"י ללמדו מקרא דאל יצא איש ממקומו וכו'. (ד) עיין ברשב"א בריטב"א ובפ"י הר"ן על הרי"ף שכתבו דאפשר דגמרא גמירי לה.

עוד כתב הרשב"א דאפשר שלמדוה ממחלוקת רבי מאיר ורבנן לקמן [בדף ק] אם חוקקים להשלים אלמא לכו"ע בעינן מקום הנחה.⁶³ וראה בתוס' להלן [ד"ה אבל וכו'] שכתבו דמשמע מסוגית הגמ' להלן דברייתא היא בשום מקום, ומיהו התוס' לא הוכיחו מעצם קושיית הגמ' דידן. וכפה"נ שניחא להו לפרש דהגמ' הקשתה כן מסברא כיון שהיה פשוט לחכמי הש"ס דיש ללמוד דין מקום ד' מהמקורות הנ"ל.

ובגדר הדין דבעינן מקום ד' חקר האבנ"ז [בס' רלט] האם הנחה בפחות מד' אינה הנחה כלל לומר שאין החפץ חשוב כמונח, או"ד אין כאן מעשה הנחה חשוב להתחייב עליו. וכתב דהנ"מ בזה במוציא מרה"י והניח במקום פטור פחות מדע"ד ושוב עקר והניח ברה"ר. והוכיח האבנ"ז מהגמ' לקמן [דף ו ע"ב] שמבואר שם דאדם העומד על איסקופה שהיא מקום פטור ונטל מבעה"ב ונתן לעני שלשתם פטורים ולדעת כמה ראשונים מיירי שם במניח על האיסקופה ואף להראשונים דמיירי שקיבל בידו יש להוכיח מהגמ' להלן [דף ח ע"ב] דעמוד שאין בו דע"ד מותר לבני רה"י ורה"ר לכתף עליו ובלבד שלא יחליפו ומדמי לה שם לההיא דהיה עומד על האיסקופה.⁶⁴

ויעויין במנ"ח [מצוה טו ד"ה והנה הלאו וכו'] שחקר אם בדין הוצאה דפסח דילפינן בגמ' בפסחים דאינו חייב אלא בעקירה והנחה דהוצאה כתיב ביה כשבת, ונסתפק אם בעינן עקירה והנחה על גבי מקום ד', וכתב דיש לתלותו בפירושי התוס', לדעת ר"ת דממשכן ילפינן אינו ענין לפסח, אבל אי ילפינן לה מקרא דאל יצא איש ממקומו ובעינן מקום חשוב אלמא אין הוצאה אלא ממקום חשוב למקום חשוב ובפסח נמי לא חשיב הוצאה.

בגמ' אמר רבה הא מגי ר"ע וכו' בפשוטו כוונת הגמ' דמדאמר ר"ע קלוטה כמי שהונחה דמיא לחייבו אלמא לא בעינן מקום דע"ד לדידיה. ודברי הגמ' צ"ב וכבר עמד בזה הפנ"י שהרי המקשן מסברא הקשה כיון שהיה נראה לו ללמוד דין דע"ד מהפסוק או מסברא או גמרא גמירי לה. ואם כן אחר דמר"ע מוכח שאין הסברא או הדרשה נכונים מנא ליה כלל דפליגי רבנן עלה ומצרכי מקום ד', ובאופן אחר יש להקשות דאם פשיטא ליה להמקשן כ"כ הסברא אם כן תקשי ליה אדר"ע גופיה מדוע ס"ל דלא בעינן מקום ד'. ועוד קשה מנא לה להגמ' דרבנן פליגי אקלוטה כמי שהונחה דלמא פליגי אדר"ע משום דס"ל דבעינן מקום ד'. וענין זה תלוי בהבנת דין קלוטה כמי שהונחה והשייכות בין דין קלוטה לבין דין מקום דע"ד.

בעיקר ראית הגמ' מר"ע דלא בעינן מקום ד' יעויין באבנ"ז [בס' רמ] שחקר בזה כי ניתן להבין את דברי הגמ' בשני אופנים: האחד דבמה שהחפץ נחשב כמונח בקליטתו הרי הוא כמונח בארץ והרי יש בארץ מקום ד' ולכן יש כאן באמת הנחה על מקום ד', ותשובת הגמ' על שאלתה היא דיש חיוב בהנחה בידו של עני מפני שעל ידי דין קלוטה כמי שהונחה נחשב כהנחה במקום ד'. [ולדרך זו מה דאיתא בגמ' דלר"ע לא בעינן מקום ד' אין הכוונה שחולק על עיקר דין מקום ד' אלא שבפועל לעולם לא בעינן מקום ד' דעל ידי דין קלוטה חשיב כמונח במקום ד'] והאופן

⁶³ יש להתבונן בדברי התוס' והראשונים אם באו לפרש מקור הדין כשלעצמו או לבאר את קושיית הגמ', וממש"כ הרשב"א להביא מקור מהמשנה מבואר דהוקשה לו היאך מקשה הגמ' כן בפשיטות, שאם מקור לדין ביקשנו הרי המשנה עצמה צריכה מקור בתורה.

⁶⁴ כי נראה מהגמ' שם שהגמ' נסתייעה מדין זה להוכיח שיש איסור בהחלפה, אלמא אף כה"ג הוי דרבנן, וראה שם ברש"י.

השני והוא כפשוטו לשון הגמ' דר"ע חולק לגמרי על דין מקום ד' דבאמת על ידי דין קלוטה לא חשיב כמונח במקום ד' אך מעצם הדין שאמר ר"ע לחייבו על ידי קלוטה מוכח שהוא סובר דלא בעינן מקום ד' כי את"ל בעינן מזה מהני ליה קלוטה כמי שהונחה סו"ס אין כאן מקום ד'.

וכמוכך שהקושיות שהקשינו לעיל – קושית הפנ"י והקושיות האחרות – הן כולן להאופן השני שביארנו ונקט כן הפנ"י בפשיטות מסברא או מפשיטות לשון הגמ'.

וחקירה זו תלאה האבנ"ז בחקירה אחרת ביסוד דין קלוטה כמי שהונחה האם נחשב החפץ על ידי שהוא קלוט כמונח באויר במקום שבו הוא נמצא או שנחשב כמונח בארץ למטה, וכתב האבנ"ז שנחלקו בזה רש"י ותוס', דבגמ' להלן מבואר דבזורק למעלה מי' ליכא דין קלוטה כמי שהונחה לחייבו, וביארו התוס' הטעם מפני שהוי כמי שהונחה למעלה מי' והוי זורק מרה"י למקום פטור, ומבואר שיטתם דהוי כמי שהונחה באויר, אבל רש"י כתב [בגטין דף עט ע"א ד"ה כמי, ובעירובין דף לג ע"א ד"ה אלא] דכמי שהונחה לארץ דמיא. וכן כתב גם הרמב"ם בפיה"מ בפרה [פ"י משנה ה, ויש להוסיף דכך מפורש גם ברמב"ם בפיה"מ במשנתנו] וכן כתב הר"ח בסוגיין.

וע"ע בתוצאות חיים שעמד במחלוקת זו של הראשונים והביא דברי הירושלמי בפרקין דר"ע עביד אויר מחיצות כממשן ומשמע כהתוס'. ויש להוסיף עוד שכך מפורש בתוס' רא"ש לקמן [דף ה ע"ב ד"ה מהלך וכו'] וז"ל וכן לר' עקיבא דאמר קלוטה כמי שהונחה דמי אם זרק ארבע ולא נח שם אלא קלוטה אחר או שנשרפה אם חייב משום דאמרינן כיון שהגיע לסוף ד' הרי הוא כמי שמונח באויר וכו'.

וראה ברש"י בסוגיין שביאר דלמעלה מי' לא אמרינן קלוטה כמי שהונחה, ומשמע מדבריו דלא אמרינן כלל כמי שהונחה ולשיטתו דענין כמי שהונחה הוא שחשיב כמונח בארץ ולכן למעלה מי' דלא הוי ברה"ר כלל לא שייך דין זה, אבל התוס' לדרכם פירשו דגם למעלה מי' יש קלוטה אלא דמ"מ הוי קלוטה במק"פ. ואזלו רש"י ותוס' לשיטתם.

וביאר האבנ"ז דבזה תלוי פירוש תי' הגמ' הא מני ר"ע, דלרש"י ודעימיה דהוי כמונח בקרקע מתפרש דעל ידי דין קלוטה יש כאן מקום ד' דהא הוי כמונח בקרקע שיש בה ד', אבל התוס' שסוברים דהוי כמונח באויר לדרכם אי אפשר לפרש כן שהרי באויר אין מקום ד' ולכן לדידהו עכצ"ל דתי' הגמ' הוא ע"ד הוכחה דמר"ע מוכח שחולק על עיקר דין מקום ד'. והתוס' בסוגיין שכתבו בדידו של אדם ליכא דין קלוטה המה לשיטתם בביאור הסוגיא דאם נפרש שכוונת הגמ' דלר"ע נמי בעינן מק"ד אך מתקיים הדין על ידי קליטה אם כן אם ידו שלא אדם אין בה ליטה אכתי תקשי מתני' מדוע חייב. [אלא דזה תליא בהבנת דברי התוס' אם גם בידו הנמצאת ברשות שבה גופו לא אמרינן קלוטה ויתבאר הענין להלן]

וכתב האבנ"ז דשורש המחלוקת הוא בהבנת ענין קלוטה נוביתר עומק – בהבנת חסרון בהנחה שבשבילו נצרך ענין הקליטה [כי נחלקו רש"י ותוס' בדינו של חפץ המתגלגל בארץ כגון שזרק חפץ מרה"י לרה"ר ונתגלגל שם ולא נח ממרוצתו ברה"ר, ושיטת התוס' בזה [לקמן דף פ' ע"א ד"ה והא ובדף ק ע"א ד"ה אחותו וכו'] דלרבנן לא חשיב כמונח כלל ורק לר"ע מהני כה"ג מדין קלוטה [וכתבו שם דשיטת רבי יהודה שקלוטה כמי שהונחה דוקא בענין זה שמתגלגל בארץ אבל לא באויר] אבל שיטת רש"י [ראה בדברי רש"י במשנה לקמן בדף ק ע"א ובגמ' שם בע"ב ד"ה מתגלגל ובתוס' שם בשמו] דמתגלגל בארץ כמונח דמי אף לרבנן ורק באויר לא מהני.

ונמצא שלהתוס' עיקר דין קלוטה הוא לחשוב החפץ המתנועע כאילו הוא עומד מתנועתו, ולכן לדידהו אין מקור לחדש דכמנח בארעא דמי כי ענין הקליטה הוא להחשיב הנע כנח, אבל לרש"י אין חסרון כלל במה שהחפץ נע אלא במה שהוא באויר ואינו על גבי קרקע, ולכן דין קליטתו הוא לחשבו כמונח בקרקע.

ובאמת ששתי הדרכים שנתבארו באבנ"ז בביאור תירוץ הגמ' דחוקות מאוד, דהפירוש הראשון דבקלוטה מתקיים דין מקום דע"ד דחוק גם בלשון הגמ' וגם מסברא דאף דחשיב כמונח למטה אבל סו"ס מקום ד' ליכא שהרי התוס' כתבו דאין רגילות להניח חפצים באופן כזה והרשב"א כתב דמה"ט מסברא לא נחשב הנחה, ואם כן מה מהני לזה דין קלוטה סו"ס אינו דרך הנחה, ולדעת רש"י לא ניחא למימר דדרשינן לה מקרא דאל יצא כי רש"י הביא בכ"ד מקור איסור הוצאה מקרא אחריו, ואי נימא דדין קלוטה הוא הלמ"מ ניחא טפי, אך מסתימת לשון רש"י בסוגיין משמע דהוא מסברא

והדרך השניה שראית הגמ' היא בדרך הוכחה אף היא קשה מאוד וכמו שכתבנו לעיל קושיית הפנ"י דמנא לה להגמ' דרבנן פליגי בזה כיון דמר"ע מוכח דליכא דין מקום ד' וגם דנימא איפכא דפליגי משום מקום ד' ומודו לסברת קלוטה, ועוד כמה קושיות גדולות יש בזה בחשבון הסוגיא להלן, ולהלן בהמשך הסוגיא ב'הרחבת דברים' יתבאר עוד בהרחבה בזה ויתבאר שם בע"ה דרך נוספת בביאור קושיית הגמ'.

תוד"ה אבל למעלה וכו' עיין ברע"א שהקשה על דבריהם שהרי אפשר דלמ"ד דילפינן זורק ממושיט ילפינן נמי למטה מי' מלמעלה מי' אבל למאן דלא יליף אף למטה לא ילפינן מלמעלה.

ועיין בשפ"א שביאר שאין ספק התוס' אם ילפינן למטה מלמעלה אלא דטעמם שאין סברא כלל לומר דדוקא למעלה מי' חייב דאין טעם לדמות כל הפרטים שהיו במשכן אם אין בהם חשיבות בעיקר צורת המלאכה וסברא הוא דאם למעלה חייב למטה ודאי לא גרע.

וכעין סברת הרע"א איתא במהר"ם [לקמן דף צז] שכתב דלמאן דיליף זורק ממושיט חייב אפילו בשתי דיוטות זו כנגד זו כיון דלדידיה אינו צריך דוקא דומיא דמשכן, אכן בתוס' להלן מבואר דלא כהמהר"ם בזה. ואף בזה צריך טעם מדוע זורק ילפינן ושתי דיוטות לא ילפינן.

ויש לפרש עפ"י דהתוס' להלן [ד"ה דר"ע וכו'] שכתב דר"ע יליף זורק למושיט משום דדמי טפי משאר תולדות לאב עיי"ש, ועיין בתוס' רא"ש שביאר דהושטה וזריקה דמיא לגמרי אהדדי שהוא עומד ואינו זו ממקומו ומושיט או זורק את החפץ לרשות אחרת, וי"ל דדוקא בזה ס"ל לר"ע למילף אבל למטה מלמעלה או דיוטא אחרת שהם שינוי בצורת המלאכה בזה לא ס"ל למילף.

ובעיקר ספיקם של התוס' יעויין ברמב"ם [פ"ג הי"ח] שמשמע מלשונו שאף למטה מי' חייב. וכן משמע קצת לשון רש"י בע"ב [ד"ה זורק וכו' ואפילו וכו'] ואינו מוכרח.⁶⁵

עיין היטב במהרש"א שהקשה על התוס' דאכתי איכא ראיא מדלא קאמר רבה דלכו"ע קלוטה לאו כמי שהונחה ופטור למטה מי' ופליגי למעלה מי' אי ילפינן זורק ממושיט, ותירץ דאם כן לכו"ע קלוטה לאו כמי שהונחה ומתני' דס"ל קלוטה כמי שהונחה דלא כמאן. והרע"א [במערכה אות א ובי' תמה עליו שהרי במתני' דידן אין מקור שקלוטה כמי שהונחה אלא דלא בעינן מקום ד' בלבד, והרי איך שלא יהיה אין מפורש במשנה לקמן אם למטה מי' קלוטה כמי שהונחה או לאו [אי פליגי למעלה מי'] ואם כן כמו שמכח הקושיא דמתני' דלא כמאן הונח לן דלכו"ע קלוטה כמי שהונחה אפשר לומר דלכו"ע קלוטה לאו כמי שהונחה אבל לא בעינן מקום ד' שהרי אין הוכחה ממתני' ליותר מזה וכתב שהיא פליאה גדולה על רבינו המהרש"א, ודוק היטב, ועיי"ש מש"כ ליישב קושיית המהרש"א באופ"א, ובהמשך המערכה כתב ליישב דברי מהרש"א עיי"ש.

תוד"ה דרבי עקיבא וכו' וי"ל דר"ע סבר וכו' עיין בתוס' רא"ש שהקשה מדוע לא ילפינן זורק ממעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר דחייב ותירץ דזורק דמיא למושיט טפי כיון שבשניהם אין האדם זו ממקומו אלא החפץ לבדו, ולמדנו מדבריו שיש חיוב במעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר ועיין לעיל בדף ב ע"א מש"נ באורך מחלוקת הראשונים בזה. ומדברי התוס' והתוס' רא"ש מבואר דזורק ממעביר ליכא למילף אלא ממושיט דדימא ליה טפי, ובגמ' לקמן ריש הזורק איתא דזורק מרה"י לרה"ר הוא תולדה דהוצאה, וקשה דהיאך מצינו למילף זורק מהוצאה בעלמא בלי שהיה במשכן, וכבר עמד בזה המהר"ם לקמן בריש הזורק, אך יעויין במהרש"ל ובמהרש"א שם שכתבו דבאמת היה זריקה במשכן וכדמוכח מדברי התוס' דידן וכן מוכח מדבריהם לקמן [דף ו ע"א ד"ה והמושיט] וכן מבואר ברשב"א להלן בע"ב.

בתוד"ה אבל למטה וכו' כשהחפץ בידו וכו' בפשוטו משמע מדבריהם דכל חפץ המונח ביד האדם אינו חשוב קלוט משום שאינו באויר הרשות אלא ביד אדם המחזיקו, והרע"א בגליון ציין לדברי התוס' לקמן [דף צב ע"א ד"ה התם וכו'] שמדבריהם מבואר דגם בידו של אדם שייך דין קלוטה, ורק משום דידו בתר גופו גריר ואגד יד שמיה אגד

⁶⁵ מיהו יש לפרש דכוונת רש"י דלמטה מי' חייב משום קלוטה, וכן יש לפרש בדברי רש"י בריש הזורק, וכן בגמ' שם דף צז ע"א מחייב היה ר"ע אפילו למעלה מי' ולהצד דמושיט חייב רק למעלה מי' צ"ל דהכוונה דלמטה חייב משום קלוטה, אבל מדברי הרמב"ם הראיה ברורה כי הרמב"ם לא פסק קלוטה כמי שהונחה.

לכן לא הוי כמי שהונחה, וראיתם שם מהמבואר בסוגיא שם דלרבנן דר"ע למטה מג' חשיב מונח [אם אגד יד לא שמיה אגד] וכתבו התוס' דלמעלה מג' לר"ע כמו למטה מג' לרבנן.⁶⁶

ולא נתפרש בדברי רע"א כאן אם בא להקשות או לפרש. כי בפשוטו דברי התוס' דידן אינם מתאימים עם דברי התוס' להלן, כי משמעות דברי התוס' דידן דבכל גווני לא אמרינן קלוטה בידו של אדם, ויעויין ברע"א לקמן [דף ו ע"א] ששם פירש דבריו דהתוס' דידן פליגי ע"ד התוס' בדף צב וס"ל דבכל גווני אין דין קלוטה ביד אדם.

ובאחרונים מצאנו שדנו כיצד לפרש דברי התוס', עיין בחת"ס שכתב בשני אופנים או דהתוס' דידן פליגי על התוס' לקמן או דכוונתם הכא מאותו הטעם שכתבו לקמן משום דידו מגרר גריר, ועיין בחזו"א [בסי' סג] בגליונות מאבי החזו"א שעמד בדברי התוס' מדוע נטרו לפרש ענין זה כאן ולא בתחילת הסוגיא, וביאר דכוונתם לומר דאם בידו של אדם שייך קלוטה היה ניתן לפרש דכמי שמונח ע"ג קרקע דמי ויש כאן דע"ד, אבל עתה שבידו של אדם ליכא קלוטה הרי בהכרח שדין קלוטה אינו חשוב כדע"ד אלא מכריח שאין כלל דין מקום ד' וזה הקדמה לקושייתם דאם ברייתא הוא וכו', אבל החזו"א עצמו [בסי' קה סק"ג ובסי' סב סק"ז] כתב דכוונת התוס' דידן לדבריהם לקמן בדף צב ומשום אגד ידו, וכן צידר האבנ"ז [סי' רמ סק"ה] ויש להעיר שגם כאן וגם בדף צב כתבו כן התוס' בשם הר"י ולכן דוחק לומר דפליגי אהדדי.

ויש בזה מקום עיון בדברי התוס' רא"ש דלהלן בד"ה בתר וכו' הקשה אמאי פטור בהכניס ידו לפנים ונטל בעה"ב מתוכה הרי תיכף בכניסת ידו כבר נקלט החפץ, ותירץ דידו בתר גופיה מגרר גריר. הרי להדיא דדוקא כשגופו וידו בשתי רשויות הוא דלא אמרינן קלוטה, אך לעיל שם [בד"ה מאי טעמא וכו'] כתב התוס' כסברת התוס' דליכא למילף זורק ממושיט אי קלוטה כמי שהונחה דמושיט כל זמן שהחפץ ביד האדם לא אמרינן כקלוט דאמי' והנה התם הרי במושיט אין הכרח כלל שהוציא ידו כדי להושיט שהקורה ארוכה וגופו וידו ברשות אחת, ומשמע דכל חפץ הנמצא ביד האדם אין בו דין קלוטה, אך אפשר שכוונתו דבקורה הנמצאת ביד אדם העומד ברה"י אף שהיא עצמה מעל רה"ר אין לומר בה קלוטה במקום פטור או ברה"ר כי היא אחוזה בידו הנמצאת ברה"י וגרע טובא מידו הנגררת בתר גופו, אך מדלא כתב דלא אמרינן כקלוט במק"פ דמי משמע קצת דליכא כלל דין קלוטה בחפץ המונח ביד אדם, וצ"ע.

ולקמן בסוגיא דמהלך כעומד נתקשו התוס' שם היאך חייב בהעברת ד"א לבן עזאי הרי מהלך כעומד, ותירצו דהלכתא גמירי לה והוכיחו כן מדין זורק ד"א לר"ע הסובר קלוטה כמי שהונחה והיאך מחייב וע"כ דהלכתא גמירי לה, וכן התורי"ד הרמב"ן והריטב"א שם הקשו לר"ע בזורק. אבל התוס' רא"ש שם הוכיחו מזורק ומעביר ד"א לר"ע. הרי משמע להדיא דפליגי דהתוס' דידן סברי דבמעביר לא שייך למימר קלוטה כמי שהונחה כי החפץ ביד האדם, וכפשטות לשונם בסוגיין, אבל בתוס' רא"ש מפורש דגם במעביר שייך לומר קלוטה ורק מחמת דהלכתא חייב.

ובסוגיא בעירובין [דף צח סו"א] איתא התם גבי הקורא בספר על גבי איסקופא ונתגלגל הספר מידו וראשו אחוז בידו דלרבי יהודה בעינן הנחה על גבי משהו [ובלי זה גם שבות ליכא] והקשו התוס' שם דהא איתא ליה לרבי יהודה קלוטה כמי שהונחה, וכן הקשו התוס' לקמן [דף ק ע"א ד"ה אחותו וכו'] וע"ע בדבריהם בדף פ ע"א ד"ה והא וכו' [ודברי התוס' קשים שהרי התם מיירי שהאדם אוחז ראש הספר בידו ובידו של אדם ליכא קלוטה, ואמנם התם מיירי שהוא וידו ברשות אחת ולכן להסוברים דאף התוס' דידן לא מיירי אלא בידו ברשות אחת נחא, אבל קשה מאי שנא ממושיט שאין בו דין קלוטה כדמוכח מדברי התוס' דידן ומפורש להדיא בתוס' רא"ש וה"נ הוי ממש כהתם שראש החפץ ביד אדם ברשות אחת וסופו ברשות אחרת, וצ"ע.

ויעויין ברמב"ן לקמן [דף צו ע"א] שהביא שם קושיית התוס' הנ"ל, וביאר דהתם בקורא ספר גזרינן אטו נשמט הספר מידו לגמרי דאז הוי איסור דאורייתא, וביאר הרמב"ן דהתם הגזירה היא שמא ישמט הספר מידו ויתלה בכותל [שהוא ברה"ר] וכד"ג ליכא בה דין קלוטה דליכא למימר קלוטה לא במעביר ולא בתולה אלא בזורק בלבד שנקלטה באויר, ומשום כע"י הנחה ע"ג משהו, אבל בזורק דהכא כיון שנקלטה בעצמה באויר כהנחה דמשהו דמיא שהרי

⁶⁶ ולכאורה מבואר מדבריהם אלו דהא דבתוך ג' הוי כמונח לרבנן הוא נמי מפרשת קלוטה אלא דלרבנן דוקא כשנקלט בתוך ג' טפחים מהני, ויבואר להלן בהמשך הסוגיא.

קלטה האויר וכו'. ולמדנו מדברי הרמב"ן שאין דין קלוטה במעביר וגם לא כשהחפץ אחוז בכותל אלא דוקא בנקלט באויר ממש. אך גם למדנו מהרמב"ן דחיה לראיה מהתוס' שבאחוז בידו איכא קלוטה דאפשר שכוונת התוס' דהתם איכא למגור אטו נשמת הספר מידו לגמרי ואז שייך בו דין קלוטה כמי שהונחה.⁶⁷ ואמנם הרשב"א שם העתיק דברי הרמב"ן וכתב דלרבי יהודה לית ליה קלוטה אלא וכו' ומשמע קצת דלר"ע בכל גווני אמרינן קלוטה וצ"ע.

ואיכא לעיונא בכ"ז להתוס' רא"ש [ואולי גם להתוס' דידן] דבידו של אדם נמי שייך קלוטה אם כן קשה טובא לר"ע המוציא מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור יפטר כמו לבן עזאי, ואם תאמר כן נמצא דרבנן דב"ע פליגי נמי אדין קלוטה והיאך נסתפק רבה לומר דלכו"ע קלוטה כמי שהונחה, ועוד קשה דסתם משנה בריש מי שהחשיך דנותנו על החמור ופריך בגמ' שם [דף קג ע"ב] דהא איכא לאו דמחמר ומשני דמניחו עליה שהיא מהלכת וכו' ואם איתא הרי קלוטה כמי שהונחה ויש כאן הכנסה גמורה אף שהיא מהלכת וסתם משנה דלא כר"ע ורבנן. **ושמא נאמר** דהאי כ"ע היינו במתני' דהתם אבל רבנן דב"ע באמת פליגי, וכן המשנה בריש מי שהחשיך, הרי הדוחק גדול בזה וגם בתוס' מוכח דלהך צד אין מ"ד דקלוטה לאו כמי שהונחה,⁶⁸ וכן מבואר מהמהרש"א,⁶⁹ וצ"ע.

עלה בידנו: דעת התוס' לקמן והתוס' רא"ש בסוגיין דאמרינן קלוטה גם כאשר החפץ ביד אדם זולת אם ידו גרירא בתר רשות אחרת. **דעת הרמב"ן** [עכ"פ לרבי יהודה] שאין דין קלוטה במעביר ובחפץ התלוי על כותל אלא בקלוט באויר בלבד. **ובדעת התוס' דידן** יש בזה מבוכה בין האחרונים אי פליגי אדבריהם דלקמן או לא.

ובעיקר הנידון האם בידו של אדם שייך קלוטה עיין בתוצא"ח [בסי' יא בד"ה ונראה וכו' במוסגר שם] שכתב דיתכן לתלותו בחקירה האם החפץ נחשב כמונח באויר או בקרקע, דאם הוא כמונח באויר בזה לא שנא אם הוא בידו, אבל אם הוא כמונח בקרקע יש לומר דידו מפסקת בין החפץ לבין הקרקע. **ומדבריו נראה** שהטעם לומר דבידו ליכא קלוטה הוא מפני שהיד מפסקת, אבל מדברי הרמב"ן הנ"ל נראה טעם אחר דחפץ הקלוט ביד אדם או אף תלוי בכותל אינו חשוב כקלוט באויר כיון שהוא מונח אצל דבר אחר הנמצא ברשות, ונהי דהנחה ביד אדם העומד או בכותל חשובה כהנחה אבל קליטה באויר אין כאן אלא כשנקלט החפץ עצמו באויר. **ועיוין ברשב"א שם** [בדף צז] שפירש דברי הרמב"ן וכתב וז"ל והרמב"ן ז"ל תירץ דרבי יהודה לית ליה קלוטה אלא היכא דראוי לנוח שם כגון זורק שנקלטה כולה באויר הרשות, אבל במעביר אי נמי בתלוי ועומד שאין סופו לנוח שם שדבר אחר גורם לו שלא ינוח כגון ההיא דעירובין דתלוי ועומד ואינו בעצמו קלוט באויר לית ליה קלוטה עכ"ל.

ונ"מ בזה דלפי דברי התוצא"ח באופן שתופס בידו החפץ מלמעלה והחפץ רואה פני הקרקע איכא קלוטה גם ביד אדם ומתני' דשניהם פטורים מייירי כשאוחז החפץ מלמטה [ואינו נוח כ"כ כי מתני' מייירי לענין סל שנתן העני לבעה"ב כמש"כ המאירי והרע"ב במשנה והרי אפשר שתופס הסל בידית שלו והסל רואה פני קרקע] **אבל להרמב"ן אין הבדל בזה** גם באופן שהחפץ מקצתו בידו ומקצתו באויר ודאי להרמב"ן ליכא קלוטה אבל להסבר התוצא"ח בתוס' יתכן שיש בזה דין קלוטה.

ובסברת התוס' לקמן דרך בידו הגרורה ליכא קלוטה **יעוין בחי' הרע"א** שהקשה דאם כן במתני' מדוע חייב העני שנטל מידו של בעה"ב הרי תיכף כשנטל מידו כבר הוי קלוטה, וכיון שידו נגררת בתר רשות הרבים נמצא שהוי כקלוטה במקום פטור והוא מוציא ממק"פ לרה"ר, ועיי"ש מה שתירץ בזה. **וקושינו אינו מובנת כלל** שהרי התוס' אמרו דבחפץ המונח ביד הנגררת ליכא קלוטה כלל. **ומבואר מדבריו** שהבין בדברי התוס' לקמן דגם בידו הנגררת שייך קלוטה אלא דכיון שהחפץ נמצא ביד נגררת הרי אף בדין קלוטה הוא חשוב כנגרר בתר רשות שהגוף שם, **והיינו** שדין קלוטה ביד אינו מחמת היות החפץ באויר הרשות דזה ודאי אינו כי החפץ מונח ביד אלא שאף כשאין הנחה דין קלוטה משוי לחפץ כאילו הוא מונח באשר הוא שם ואף בידו חל דין קלוטה בידו לפי דיני

⁶⁷ ואפשר עוד דמה שגזרו כשהחפץ בידו לאסור כך גזרו שאף שהחפץ מונח עדיין מקצתו בידו אסור כאילו שטמו מידו ואז שייך כאן דין קלוטה מדרבנן דכשאסרו בלי הנחה כאילו הונח כללו בזה לאסור בלי קלוטה כאילו נקלט ודוק.

⁶⁸ שכתבו בסוד"ה מי בעינן וכו' דהיאך אמר רב חסדא דברה"י סגי בהנחה על מקום כל שהוא הרי הוא סבר דכו"ע אית להו קלוטה כמי שהונחה, ואם איתא דכ"ע היינו רק ר"ע וחכמים מאי קשיא דלמא סבר כרבנן דבן עזאי וכסתם משנה במי שהחשיך.

⁶⁹ על התוס' ד"ה אבל למעלה וכו' עיי"ש.

היד. 70 **אך באמת** בפשוטו יש לפרש דהס"ד תתוס' היה שהחפץ חשוב כקלוט באויר דמה לי אם עומד באויר או שהוא בידו של אדם ולזה חידשו דכאשר הוא בידו והוא קשור ברשות אחרת לא נחשב כקלוט ברשות וליכא כאן דין קלוטה כלל.

שם בתוס' תימה לר"י אם ברייתא היא וכו' וכדמשמע וכו' נתקשה המהרש"א בדבריהם ושלוש קושיות הקשה: (א) במה שהוכיחו מההיא דרבי זירא דמוקי מתני' באחרים אלמא ידע רבי זירא שיש חולקים על אחרים ומנא ליה, ומדוע לא הקשו כן התוס' על האוקימתא בגמ' לעיל מינה דמוקי מתני' כרבי האומר שזורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב, ודוחה הגמ' דרבי לא קאמר אלא ברה"י מקורה, אבל רבנן הרי חולקים עליו גם בזה נכדקתני' הם וחכמים פוטרין] ומוכח דלא ס"ל קלוטה כמי שהונחה ו'א"כ תקשי ליה הני רבנן מני' וכוונתו של המהרש"א דכיון דהכא לכו"ע קלוטה כמי שהונחה אם כן מי הם רבנן דפליגי אדרבי התם. 71

(ב) עוד הקשה המהרש"א וז"ל גם בעיקר תמיהתו של ר"י תמיהה לי דמאי משמע ליה מדקאמר ר' זירא הא מני אחרים דפליגי רבנן עליה וההיא ברייתא מני אימא דמשכח תנא דאית ליה הכי דקלוטה כמי שהונחה דמי היפך סברת המקשה דפריך והא בעינן עקירה כו' שפירש ר"י גופיה דפריך הכי משום דאל יצא איש קאי נמי אחפץ כו' כמו שכתבו התוספות לעיל וצ"ע. עכ"ל. וקושיתו סתומה מאוד, ונראה מדבריו דקשיא ליה דכיון דפשוט לסברת המקשן דיש דין מקום ד' מקרא דאל יצא לכן אמר רבי זירא דבאחרים מבואר עכ"פ דאינו כן ולא בעינן מקום ד' ודלא כסברת המקשן, ואם אמנם אין לו הכרח לסתור סברת המקשן אליבא דכו"ע אבל עכ"פ אחרים ודאי אינם סוברים כן. ומה שכתב המהרש"א דאשכח תנא דאית ליה קלוטה כמי שהונחה הוא פלא דהרי לא מצינו באחרים אלא דלא בעינן מקום ד' אבל לא מצינו בדבריהם דקלוטה כמי שהונחה, ונראה מדברי המהרש"א דהא בהא תליא והסוברים דלא בעינן מקום ד' הוא בהכרח מפני שקלוטה כמי שהונחה, ויעויין היטב בדברי המהרש"א לעיל [בתוד"ה אבל למעלה בסופם] שגם מדבריו שם מבואר להדיא כן שכתב דמתני' דידן ס"ל קלוטה כמי שהונחה. [נראה לעיל בסוף הערה 71 שגם מקושת המהרש"א הראשונה מוכח כן] **וכבר עמד בזה הרע"א במערכה [אות ב] שדברי המהרש"א בזה אינם מובנים שהרי אפשר דמתני' דידן ס"ל כר"ע דלא בעינן מקום ד' אבל לא ס"ל דקלוטה כמי שהונחה וצ"ע. ג] **עוד הקשה** מדבריהם לעיל עיי"ש וקושיתו ותירוצו מבוארים.**

יעויין ברע"א במערכה [אות ג] שהקשה על דברי התוס' דכמו כן היו יכולים להקשות אגמ' דידן דקאמר הא מני ר"ע וכו' ומנא ליה לרבה דפליגי על ר"ע, ואם כוונת רבה דרבנן דר"ע פליגי עליה בדין קלוטה והם ניהו הסוברים דבעינן מקום ד' [והיה נוחא ליה למימר דכמו דפליגי בקלוטה פליגי בדין מקום ד'] אם כן אף רבי זירא לכך נתכוין שאחרים חולקים על הני רבנן דר"ע דלית להו קלוטה ואחרים סוברים קלוטה. **ועיי"ש מה שתירץ בזה.**

ולבאר קושיתו יש להקדים ולהקשות בפשיטות דמדוע קאמר הגמ' כלל הא מני ר"ע הרי מר"ע מוכח דלא בעינן מקום ד' ואם כן יש להרחיק קושית המקשן לגמרי וכמו שעמדנו בזה לעיל בסוגיית הגמ', וקשיא זו רמז לה הרע"א שם ופירש בתו"ד דכיון דפליגי בקלוטה נוחא למימר נמי דפליגי בדין מקום ד' ורק ר"ע הסובר קלוטה סובר דלא בעינן מקום ד' אבל לרבנן בעינן, 72 ולכן הקשה דאם כן נימא דאף רבי זירא לא מצא באחרים אלא דס"ל קלוטה אף לגבי הנחה ודלא כרבנן דר"ע דפליגי גם לגבי עקירה ודוק.

⁷⁰ ויש להוסיף דלהבנה זו באמת אין דרך כלל להשוות דברי התוס' דידן לדבריהם לקמן דכאן מבואר מדבריהם דביד אדם ליכא דין קלוטה כלל, ולכן נקט הרע"א בפשיטות שדבורי התוס' אלו פליגי אהדדי.

⁷¹ בפשוטו מש"כ המהרש"א שהיה להם להתוס' להקשות בפשיטות וכו' אינו מובן כי אין קשר בין שאלת המהרש"א לשאלת התוס', שהתוס' דנו אחר דמצינו באחרים להדיא – ואין חולק עליהם בברייתא דהתם – שאין צורך במקום ד' אם כן מנא לה להגמ' להמציא כלל דין זה דמקום ד', ואמנם לעיל פירשו שיש לזה מקור מסברא או מפסוק אבל אחר דחוינן באחרים דאינו כן קשיא להו. אך המהרש"א נתקשה אחר דראינו שר"ע ורבנן ס"ל דקלוטה כמי שהונחה אם כי מנו הני רבנן דפליגי ארבי בדין קלוטה, והקשיא קשיא אבל אין לה שייכות עם קושית התוס'. אך מדברי המהרש"א בקושיתו השניה נראה לכאורה שלמד שדין מקום ד' ודין קלוטה תלויים זה בזה והסובר דלא בעינן מקום ד' בהכרח סובר שקלוטה כמי שהונחה, וכמו שיתבאר להלן בפנים. ולכן קושית התוס' היא דברייתא זו החולקת על אחרים סוברת דקלוטה לאו כמי שהונחה ומני, ולזה הקשה דבלא"ה קשה כן ארבנן דרבי ודוק היטב.

⁷² אלא שהדברים מחוסרי ביאור דמה שייך זה לזה, ונראה דמזה מוכח דלא כהבנת האבנ"ז שנקט דהשייכות בין דין מקום ד' לדין קלוטה הוא בדרך הוכחה, ומדברי הרע"א נראה מבואר דהשייכות היא בסברא דר"ע דמיקל בהנחה עד שסגי ליה

שם בתוס' יל"ע בדברי התוס' דיעויין ברשב"א לעיל שלמד דין מקום ד' ממחלוקתם של רבי מאיר ורבנן [לקמן בדף ק'] בזרק למעלה מעשרה ונחה בחור כלשהו אם חוקקים להשלים, אלמא לכו"ע בעינן מקום ד', **ואם כן קשה** למה הוצרכו התוס' דידן לבקש ברייתא ללמוד ממנה מקום ד' והברייתא ערוכה ומפורשת, **ואמנם הרע"א הקשה בדברי הרשב"א** שהרשב"א עצמו פירש לקמן [דף ח ע"א] דפלוגתייהו היא משום דמקום כל שהוא אינו חשוב רשות היחיד. **אבל בדברי התוס' עדיין קשה שהתוס' עצמם** פירשו כן בסוגיא שם דמשום מקום ד' הוא דבעינן חוקקים להשלים, **וביותר קשה** דלהלן [בדף ח ע"א ד"ה אמר וכו'] נתקשו התוס' לרב חסדא דלית ליה התם מקום ד' ברה"י מברייתא דרבי מאיר ורבנן, **ואם כן הכא ה"ל** לאתוויי הך ברייתא וצ"ע.

ושיטת הרשב"א בתוס' להלן בסוע"ב דלרב חסדא אף ברה"ר לא בעינן מקום ד', **וקשה מברייתא דרבי מאיר ורבנן** ותירוץ התוס' לקמן לדעת רב חסדא אינו עולה יפה להרשב"א, [שהם תירצו דרה"י כמאן דמליא וזה לשיטת הר"י דר"ח דוקא ברה"י קאמר] **ובהכרח שהרשב"א** [בעל התוס'] סובר כהרשב"א [בעל החידושים] דמוקי פלוגתייהו בטעמא אחרינא, ואפשר שלכן לא הביאו התוס' כאן ברייתא זו, ולקמן אולו בשיטת הר"י, וצ"ע.

וע"ע בהגהות הגרא"מ שהקשה ממתני' דלקמן [דף קב ע"א] דקלטה כלב פטור, ופירש רש"י שם משום דליכא מקום ד', **מיהו רש"י עצמו** פירש במק"א [לקמן דף פ ע"א ד"ה כמי שקלטה וכו'] דפטור התם משום שלא נעשתה הנחה מכחו.

תוד"ה דאמרינן וכו' ועוד אומר ר"י וכו' התוס' נקטו לפשוט דבמושיט ליכא קלוטה ולכן חייב, **והטעם מבואר בתוס' רא"ש** דליכא קלוטה לפי שהחפץ בידו של האדם. ועיין במש"נ בזה לעיל.

יש לדקדק בדברי התוס' שכתבו דלא מצי למילף זורק ממושיט משום דלא דמו וכו', ולא הקשו בפשיטות דאין כאן כלל מקום לחייב כי לא נעשתה הוצאה מרה"י לרה"י, אלא קושייתם בסגנון דלא דמי למושיט, ומשמע שאם גם במושיט היה כן לא היה מקום לקושיא, **וע"ע בתוס' רא"ש** שמשמע כן להדיא, וצ"ע.⁷³ **וע"ע ברמב"ן** ששם באה סברת התוס' בפשיטות דלא שייך כלל לחייבו בזורק אי קלוטה כמי שהונחה.

ובעיקר חידושם של התוס' דחשיב כזורק למקום פטור, **מבואר מדבריהם** דשייך בזה דין קלוטה להחשיבו כקלוט במקום פטור, **ומשמעות דברי רש"י** [בד"ה ובתוך וכו'] שאין כאן קליטה כלל. **והאבני נזר** [בס"י רמ] ביאר מחלוקתם דלהתוס' הוי כמי שמונח באויר ולרש"י כמי שמונח למטה, ולכן לרש"י כשהחפץ למעלה מ"י בהכרח ליכא דין קלוטה כלל כי אם היה נחשב קלוט היה נחשב כמונח ברה"ר, אבל להתוס' הוא חשוב כקלוט באויר.

ועיין ברמב"ן שהשיג על דברי התוס' וכתב ולי נראה דלמעלה מעשרה כיון דאיתפליג ליה רשותא מקרקע דהאי רשות ליכא למימר כמי שהונחה לפוטרו **עכ"ל**. **ומשמעות דבריו** דאף להתוס' הטעם לומר קלוטה הוא מפני שהוא כקלוט בקרקע אלא דמ"מ כיון שהחפץ נמצא במקום פטור הוי כהנחה במק"פ ולזה חלק הרמב"ן דכיון דאיתפליג רשות מהקרקע אין לומר קלוטה לפטור, **והדברים צ"ב** דממ"נ אם הוא קלוט מחמת שהוא מעל הקרקע היאך יתכן שחשוב כמונח במק"פ, **ויעויין בקה"י** שכתב דחשוב כמונח מלמטה עד למקומו למעלה כעין גור אחית, ולא הובן לן הסברא בזה, **וצ"ע**.⁷⁴ **ואמנם לשון התוס' רא"ש** [לקמן בדף ה ע"ב ד"ה מהלך וכו'] דקלוטה כמונח באויר דמי, ומשמע טפי כהבנת האבני"ז בזה.

בקליטה כ"ש דלא בעינן מקום ד' אבל לרבנן דמצרכי הנחה ניחא לן לפרש דבעו הנחה גמורה במקום ד', ודוק, וראה עוד להלן בהרחבת דברים בגדר דין קלוטה.

⁷³ ואין לומר דמ"מ כיון שהיה במשכן כך יתחייב, שהרי כתבו התוס' לקמן [דף ה ע"ב ד"ה בשלמא] דבדבר שאינו מלאכה כגון מעביר דרך מקום פטור לב"ע אי אפשר לחייבו אף אם היה במשכן, גם אין לומר דבקלוטה לא הוי הנחה גמורה לבטל עקירה ראשונה, שהרי התוס' [שם] נתקשו לר"ע מעביר ד"א ברה"ר היכי משכח"ל ותירצו דהלכתא גמירי לה. אמנם הא גופא קשיא היאך שייך לומר דהלכתא גמירי לה והאטו ההלכה היא לחייב אף שלא היה כאן מעשה מלאכה כלל זה לא מסתברא, ואם כן מיניה וביה מוכח דבקלוטה אינו נחשב הדבר שאין כאן מלאכה כלל, ולכן י"ל דאם היה במשכן היה מתחייב, אך צ"ע בטעם הדבר.

⁷⁴ ויש להתבונן בדבר, דהנה מצינו דמעביר דרך רה"ר חייב למעלה מעשרה, וצריך ביאור דסו"ס אין כאן כלל העברה דרך רה"ר אלא דרך מק"פ, ואף אם נאמר שחייב מפני שכך היה במשכן אם כן שם המלאכה הוא מעביר מרה"י לרה"י דרך מקום פטור ואמאי בעינן רה"ר למטה, וא"ת דכך צורת המלאכה שיעביר דרך מקום פטור שלמטה יש רה"ר זה אינו נוח כלל בסברא, גם הר"ן לקמן כתב דלהכי לא תני לה בכלל מ' אבות לפי שיסוד המלאכה הוא מדין הוצאה כיון שמעביר דרך רה"ר, וקשה

ולפי סברת התוס' דלמעלה מעשרה כמונח במק"פ נמצא דלר"ע זורק מרה"י לרה"ר אם היה החפץ למעלה מי' בדרכו לרה"ר פטור, **ולפי זה** לא משכח"ל זורק מרה"י לרה"ר וכן מרה"ר לרה"י אלא דרך חלונות ופתחים או ברה"י שהיא עמוקה מרה"ר, אבל אם זורק מעל מחיצת רה"י הרי עבר החפץ דרך מק"פ ופטור, **ועיין באבנ"ז** [בסי' רמ] שעמד בכ"ז והקשה מדברי התוס' בב"ק [נדף ע ע"ב] שנקטו בתחילת דבריהם דההיא דזרוק גניבותיך לחצרי וכו' מיירי שזרק מעל המחיצות והקשו דמתחייב משום שבת כשבא לאויר רה"י ואינו קונה עד שיכנס לתוך המחיצות, ותיירצו דזרק דרך פתח או חלון, **והקשה האבנ"ז** היאך סברו בתחילה שזרק מעל המחיצות הרי הוי הנחה במקום פטור, ועיי"ש שדן באורך בזה והסיק דהתוס' בב"ק לא סברי כהתוס' דידן בדין קלוטה במק"פ.

ועוד הקשה על התוס' דידן ממתני' לקמן ריש הזורק שכך היתה עבודת הלויים במשכן מושיטים הקרשים מזו לזו אבל לא זורקים, **ותמה האבנ"ז** דמשמע במשנה שאם היו זורקים היה חיוב גם בזורק, ואם כן היאך נסתפק רבה לומר דרבנן ס"ל קלוטה כמי שהונחה והיאך יתחייב משום זורק אם היה כן במשכן הרי הוי זורק למק"פ וממנו לרה"י, **אך ראה לעיל** שדקדקנו מלשון התוס' דכל קושייתם משום דלא דמי למושיט ומשמע מדבריהם דאם היה כה"ג במשכן יש לחייבו אף שקלוטה כמי שהונחה, ולפי זה לא קשה כלל קושיית האבנ"ז, אלא שהענין עצמו צ"ב מדוע מצינו למילף לחייבו וכמושה"ק לעיל ועיין לעיל בהערה 73 בזה.⁷⁵

התו"י [בגליון הגמ'] דחו ראית התוס' וכתבו דלא אמרינן קלוטה כמי שהונחה אלא להחמיר ולא להקל דאל"כ זורק ד"א ברה"ר היכי מחייב. **וראה ברשב"א** שכתב שיש מי שתירץ דלא אמרינן קלוטה אלא לחייב ולא לפטור, **והקשה הרשב"א** דהא אמרינן קלוטה לענין גטין [בגטין דף עט] והתם ליכא ענין חיוב ופטור. **ועיקר סברת התו"י סתומה מאוד** דאם הנחה יש כאן מה הנ"מ בין חומרא לקולא.⁷⁶ **ולפי דברי התו"י** הזורק מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור חייב דלא אמרינן קלוטה להקל. **וזה שלא כדברי הר"ח** שכתב לקמן [בדף ו ע"א] אהא דאיתא התם בגמ' דבזורק מרה"י לרה"ר דרך מקום פטור מודה בן עזאי שחייב, וביאר הר"ח דזה משום דלא ס"ל קלוטה כמי שהונחה, ומבואר דלר"ע פטור כה"ג. **וע"ע ברשב"א** [לקמן דף צח ע"א] שכתב בשם רב האי גאון דהזורק מרה"ר לרה"ר דרך רה"י אין האמות מצטרפות דהקליטה ברה"י מפסיקתן, ואף זו קלוטה להקל.

ובראית התו"י מזורק ד"א ברה"ר כבר עמדו התוס' עצמם להלן [נדף ה ע"ב ד"ה בשלמא] שנתקשו לבן עזאי דמהלך כעומד היאך חייב המעביר ד"א ברה"ר הרי נחשב כעומד בכל אמה ואמה, **וכן נתקשו שם** בקלוטה לר"ע אמאי חייב בזורק ד"א ברה"ר, **ותירצו דהלכתא גמירי לה** לחייב בד"א ברה"ר.

ועיין באבנ"ז [בסי' רמא סק"ט] שנתקשה בדברי התוס' ישנים דסתרי דבריהם דלקמן [שםבתו"י הנדפס בגליון הגמ'] איתא בתו"י דאליבא דבן עזאי מהלך כעומד בכל מקום והמוציא לרה"ר אפילו אם לא עמד חייב, לבד מד"א ברה"ר דהלכתא גמירי לה, ואם כן מה הוכיחו כאן מד"א דלא אמרינן קלוטה להקל, **וכתב האבנ"ז** דצ"ל דשני תוס' ישנים הם ולא מעט אחד יצאו הדברים, **אך נתקשה בגוף הדבר** שהרי סו"ס מבואר בגמ' שם דמהלך לב"ע בד"א חייב ובמוציא דרך מקום פטור פטור. **ועיי"ש מש"כ** לבאר בזה, וצ"ע. **וראה עוד להלן בהערה 77 בזה.**

שאינו מעביר כלל דרך רה"ר. וכן קשה בדין אדם המעביר ד"א ברה"ר כשהוא מחזיק החפץ למעלה מי' טפחים דחייב, והתוס' פירשו בזה דהטעם לפי שחשוב כמונח למטה אבל הרשב"א להלן [בדף ה ע"א] חולק עליהם וסובר שהטעם מפני שעקירת והנחת גופו כהנחת חפץ, ותמוה מאוד שסו"ס החפץ למעלה מי', ועיין שם עוד ברשב"א [בד"ה מצאתי] שכתב בשם הראב"ד דמבני קהת ילפינן שאין האדם חולק רשות לעצמו ואינו חשוב כמקום פטור וקשה דסו"ס החפץ אינו ברה"ר אלא במק"פ.

ומכ"ז נראה שהרשות רשות אחת היא עד לרקיע ואין חילוקי רשויות בגובה, אלא דכשמניח ברה"ר למעלה מי' לא חשיב כהנחה ברה"ר אלא במקום פטור כי אין החפץ נמצא במקום המשמש לרבים, אבל המקום פטור הזה הינו חלק מהרשות והמקום שלמטה ודין רשות הרבים שהחלק שבה הגבוה מעשרה נחשב כמקום פטור, ולכן באדם יש מקום לחייבו כל זמן שהחפץ עובר ברשות זו שהיא רה"ר וכן במעביר, ולכן גם הקלוטה הוא קלוט ברשות זו אבל הוא נמצא במקום פטור להתוס' כי סו"ס שם הוא נמצא ולא למטה בקרקע, [וכמו שאינו נחשב כמונח במקום ד' אף שהוא כמונח בקרקע לרש"י]

⁷⁵ והאבנ"ז הוסיף לחזק קושייתו דהנה להתוס' לכאורה קשה דאם ר"ע אינו סובר קלוטה למה נסתפק רבה לומר דלרבנן אית להו קלוטה והרי אין לזה שום מקור בדבריהם, וצ"ל דממה שפטור בזורק למד כן רבה דפטור בזורק משום דקלוטה כמי שהונחה, וקשה למה נקטה המשנה שכך היתה עבודת הלויים וכו' הרי בלא"ה בזורק א"א לחייבו והוה שורש שיטת רבנן, ולהאמור בפנים גם זה לא קשה כלל דאם היה במשכן זריקה היה חייב אף שקלוטה כמי שהונחה.

⁷⁶ ואין כוונתם דחשיב הנחה לחייבו אבל אינה הנחה לבטל עקירה ראשונה, כי הזורק דרך רה"ר חייב שתיים לר"ע [כדמבואר בגמ' בדף צו ע"ב אליבא דר"י וברש"י כאן לר"ע] אלמא בטלה עקירה ראשונה.

ובדעת התוס' בפשוטו היה נראה דלא מחלקי כלל ולקוטה חשוב כהנחה לכל דבר אלא דבד"א הלכתא גמירי לה לחייבו, אך יעויין בתוס' בכתובות [נדף לא ע"ב ד"ה מהלך וכו'] ששם כתבו דלכ"ע חייב במעביר משום דהלכתא וכו' ולא ילפינן מינה דהתם מקום חיובא הוא אבל בן עזאי מייירי במהלך מתנות לפלטיא דרך סטיו שהוא מקום פטור וכו' **וכן כתב גם הרשב"א להלך** [נדף ו ע"א] ומבואר מדבריהם שיש מקום ללמוד לחייב מדין ד"א אלא שחלוק מקום פטור ממקום חיוב, **והדברים צ"ב** שהרי בודאי גם במקום חיוב אמרינן מהלך כעומד נולכן התם לכן עזאי משעת עקירה והגבהה קנה את החפץ אבל לענין חיוב שבת העקירה היא בפסיעה האחרונה שלו ברה"י, **ולכאורה כוונתם** דדין מחודש זה דמהלך כעומד אינו פוטרו מחיובו לא נאמר אלא כשהיתה העמידה במקום חיוב, אבל לענין חיוב בכל מקום נאמר דין מהלך כעומד, **ועיין במהרש"א שם** שכתב בזה דברים ולכאורה זו כוונתו אף שלשונו אינו ברור כה"צ. **וכן נראה שהבינו בדבריו הרע"א** [בחידושי לסוגיין] **והאבנ"ז** [בסי' רמא סק"ח] **אך קשה** דסו"ס אם כן כשעקר החפץ והיתה כאן עקירה לחייבו כבר נפטר מחיוב גניבה ואין אותה העקירה מתבטלת מה שאח"כ חשוב כעומד דלפטור לא אמרינן מהלך כעומד, וצ"ע.

וכדברי המהרש"א משמע גם מדברי הרשב"א לקמן [בדף ו ע"א] שכתב כדברי התוס' דלכן עזאי מעביר ד"א הלכתא גמירי לה והוסיף וז"ל וא"ת ליליף מינה בעלמא דמהלך לא כעומד דמי, י"ל דלמא שאני התם דמקום חיוב הוא לכולי עלמא כדאמרינן בגמרא אבל סטיו דמקום פטור הוא לכולי עלמא אין דנין קל מחמור להחמיר עליו **עכ"ל**. ומבואר דההלכתא היא רק להחמיר ולא להפקיע כלל דין מהלך כעומד שאל"כ היה מקום ללמוד למקום פטור, וביאור הדברים דבודאי מהלך כעומד הוי הנחה אלא שאינה הנחה גמורה ולכן לענין חיובו אין זה נחשב כהפסק במלאכתו כשהיתה ההנחה הזו במקום חיוב וזה נתחדש בדין ד"א אבל לחייבו משום עקירה והנחה סגי במהלך כעומד, וכן במקום פטור חשיב כהפסק במלאכתו.

ובדעת התוס' דידן כתב הרע"א שהם סוברים כהתוס' בכתובות עפי"ד המהרש"א הנ"ל, ולכן ס"ל דגם לקולא אמרינן קלוטה כמי שהונחה כדי לא לחייבו בזורק מרה"י לרה"י דרך מקום פטור, דלא ילפינן מקום פטור ממקום חיוב. **ולפי זה נמצא** דשיטת התוס' היא דמזורק ד"א [או ממעביר לענין מהלך כעומד] אפשר ללמוד דלא אמרינן מהלך כעומד או קלוטה כמי שהונחה לקולא אלא דכ"ז דוקא במקום חיוב אבל במקום פטור אף לקולא אמרינן קלוטה וכמש"כ האחרונים.⁷⁷

⁷⁷ ולפי זה יש ליישב קושית האבנ"ז על התוס' ישנים כי האבנ"ז הבין דס"ל להתו"י דקלוטה כמי שהונחה נאמר רק לחיוב ולא לפטור ומסברא חיצונה. ולדרך זו הקשה שהרי בדין מהלך כעומד חזינן שד"א דין אחר להם והיאך הוכיח משם לענין קלוטה [בשגם התו"י עצמם כתבו כן שם] אך יתכן לפרש שהם סוברים כהתוס' בכתובות דלא אמרינן מהלך כעומד לקולא במקום חיוב אלא שדעתם לדמות זורק מרה"י לרה"י דרך רה"ר למעלה מעשרה לזורק ד"א ברה"ר, שהרי לענין מלאכת מושיט אף במקום פטור מעל רשות הרבים חייב וחייבו משום דלענין מושיט חשוב כרה"ר שהרי מושיט דרך מקום פטור דעלמא ודאי פטור [ראה בהערה 74 ודוק] ולכן ילפינן מד"א להכא לחייבו.

ולפי זה הזורק דרך מקום פטור אף לדעת התו"י הוא פטור דבזה מודו דאמרינן קלוטה להקל ודלא כמו שכתבנו לעיל בפנים ואינם חולקים על דברי הר"ח המובאים לעיל בפנים.

ולעיל דקדקנו לשון התוס' שכתבו דלא ילפינן זורק ממושיט דלא דמיא וכו' ויתכן שאף התוס' עצמם ס"ל כן דהכא דמיא למקום חיוב ולזורק ד"א אלא דמ"מ פירכא יש כאן דמ"מ קיל טפי ממושיט וכיון שלא היה במשכן דוגמתו אין לך במלאכת מושיט אלא חידושו לחייבו שלא במקום קליטה, ודוק. ולפי זה מיושבת גם קושית האבנ"ז מדברי התוס' בב"ק דלגבי הוצאה מרה"י לרה"ר הרי מקום י' חשיב כמקום פטור גמור ובזה אף לקולא הוי כמי שהונחה ודוק.

ואולם בעיקר מה שנקטו האחרונים בהבנת דברי התוס' בכתובות לא ניחא כ"כ לפרש כן כי נמצא שביסוד הדברים מודו התוס' לסברת התו"י דאמרינן קלוטה להחמיר ולא להקל וזה לא משמע מדבריהם כלל, ויעויין ברשב"א לקמן שכתב כדברי התוס' וז"ל וא"ת ליליף מינה בעלמא דמהלך לא כעומד דמי, י"ל דלמא שאני התם דמקום חיוב הוא לכולי עלמא כדאמרינן בגמרא אבל סטיו דמקום פטור הוא לכולי עלמא אין דנין קל מחמור להחמיר עליו עכ"ל. ומבואר דההלכתא היא רק להחמיר ולא להפקיע כלל דין מהלך כעומד שאל"כ היה מקום ללמוד למקום פטור עכ"ל. ולשונו משמע שהטעם שאין למדים למקום פטור הוא כי אין למדים קל מחמור להחמיר עליו, הרי דהגילוי בהלכתא דד"א הוא חומרא ולא ילפותא דלא אמרינן מהלך כעומד ויש לפרש דאף דמהלך כעומד ההלכתא היה דמ"מ חייב אף שיש כאן הפסק במעשה לגבי ד"א מחמירין לחשבו כמעשה אחד [דודאי מודה ב"ע שאין זו הנחה גמורה] ולכן אין למדים מכאן שאין זה הפסק במקום פטור כדי לפטור דאפשר דסגי בהנחה כזו כדי לפטור

בגמ' ודילמא הנחה הוא דלא בעי וכו' בראשונים נשנו כמה דרכים בביאור קושית הגמ': (א) רש"י כתב שהגמ' הקשה כן מכח דיוק המשנה מדלא קתני דר"ע מחייב שתיים. (ב) התוס' פירשו דבמשכן היתה עקירה ממקום ד⁷⁸ או דקא דאל יצא מיירי בעקירה. (ג) הרשב"א כתב דמסברא בעלמא פריך דבעקירה שהיא תחילת מעשה בעינן עקירה חשובה אבל בהנחה שהיא גמר סגי בהנחה כל דהו.

והמאירי אף הוא כתב דמסברא יש חילוק בין עקירה להנחה אלא שסברתו שונה מסברת הרשב"א וז"ל שמיא אף על פי שהנחה חשובה לו אף על גבי מקום שאין בו ארבעה בעקירה הוא מזיק מקום חשוב הואיל והיא תחלת האיסור ושהוא מחשבו להניח שם וכעין מה שאמרו מחשבתו משיא ליה מקום עב"ל.

ועיין בתו"י לעיל [בדף ג ע"א] שכתבו לחלק בדין עקירת גופו בין עקירת גופו להנחת גופו דומיא דהחילוק המבואר בסוגיין לענין מקום ד', ולכאורה דבריהם מתפרשים להרשב"א שהוא מסברא אבל לרש"י ותוס' אין מקור לחלק שם בין עקירה להנחה. [נאמנם בפשוטו אף לרש"י יש בדבר סברא כי מדברי רש"י לעיל משמע שענין מקום ד' הוא מסברא דבעינן עקירה חשובה, אלא לרש"י היה נראה שלא הקשתה הגמ' כן מכח סברא בלחוד דאדרבה ממתני' יהיה מוכח דאין לחלק בין עקירה להנחה. וגם להתוס' אלמלא שהיה טעם בדבר לא היינו מחלקים אלא למדים מעקירה להנחה, אך בדברי התו"י אין זה מועיל דסו"ס אליבא דאמת לא מצינו שר"ע מחלק בין עקירה להנחה]

בגמ' אלא אמר רב יוסף הא מני רבי וכו' בדין מחשבתו משוי לה מקום ראה בתוס' ובראשונים שנתקשו מדוע לא תירצה הגמ' דהכא מהני הנחה ועקירה בידו משום דמחשבתו משוי לה מקום כמו שמצינו בגמ' בעירובין במשתין ורק. [וקצ"ע מדוע הקשו התוס' כן הכא ולא בתחילת הסוגיא, ומיהו הקשו להדיא גם על רבה וגם על רב יוסף]

וראה בתוס' שתירצו בשם ר"ת דמחשבתו משויא לה מקום הוא רק היכא דלא ניחא ליה בענין אחר כמו במשתין ורק וכו' ויל"ע בזה דבשלמא בהנחה כיון שצריך להניחו דוקא באותו מקום הרי הוא מחשיב למקום כמקום הנחה אבל בעקירה אף שהוא צריך לעקרו דוקא ממקום זה מה מועיל הדבר להחשיב המקום כמקום ד' הרי אדרבה הוא אינו רוצה בקיומו של החפץ במקומו אלא לעקרו, וצ"ע. אך באמת דזה קשה בגוף דברי הגמ' גבי משתין ורק דמה חשיבות יש במקום כשעוקר ממנו, ועיין בתוס' רא"ש שביאר דהתם מחשיב למקום במה שרוצה להניחם שם ולכן כאן ליכא חשיבות במה שעוקר מידו. ונראה מבואר מדבריו דענין החשיבות שם אינו בעקירה אלא שרוצה שיהא הרוק מונח בפיו כי רק משם יכול להוציאו ולכן בהנחתו שקודם העקירה החשיבו להמקום וממילא הו"א עקירתו עקירה, ולדרכו מיושב דהכא אינו כן. ועיין בבעה"מ שכתב דמחשבתו משוי לא מקום שייך הכא רק בהנחה ולא בעקירה שאין הנוטל מחשב מאיזה מקום הוא נוטל לה שאינו מקפיד בכך ואין מחשבתו בעקירתו ממנה עושה אותה מקום ואין זה דומה להשתין ורק שהוא מחשב על עצמו וצריך לאותו מקום ומתפרשים דבריו עה"ד הנ"ל. וע"ע ברמב"ן [לקמן בדף ה ע"א] מש"כ בשם אחרים וי"ל דזו כוונתם.

ובאמת דברי התוס' שלא תירצו כן צ"ב דהרי בודאי בעקירתו מידו של בעה"ב אינו נותן שום חשיבות ליד, ועיין ברע"א שעמר בזה עיי"ש מש"כ בזה.

ויעיין ברמב"ן לקמן [בדף ה ע"א] שפירש באופן אחר דמחשבתו משוי לה מקום אין הכוונה שעל ידי מחשבתו הוי מקום ד' אלא כיון שהוא צריך לאותה הוצאה כדי להאכיל כלבו וכיו"ב וכן ברק שהוא צריך לנקות עצמו הרי על ידי זה יש כאן חשיבות מלאכה 'ומגו דהוי מלאכה לכך הוי מלאכה לענין שבת שזו מלאכת מחשבת' ודברי הרמב"ן צריכים פירוש, ונראה מבואר מדבריו שענין מקום ד' הוא להחשיב ההוצאה להוצאה חשובה דעקירה ממקום שאינו מקום ד' אינה עקירה חשובה והוצאה בלי עקירה והנחה אינה הוצאה חשובה, וזה קרוב לדברי רש"י שכתב לעיל בדף ג דבעינן עקירה והנחה לפי שאין דרך הוצאה בלי עקירה והנחה.

⁷⁸ התוס' כתבו דבמשכן היו נוטלין מהתיבה ונותנים על יד עושי המלאכה, ומשמעות לשון התוס' שרצונם לומר דמהמשכן יש מקור רק לעקירה ולא להנחה ודומיא דמש"כ להלן דהקרא מיירי רק בעקירה, אבל מדברי הרע"א נלהלן בענין מחשבתו משויא לה מקום] מבואר שהבין דברי התוס' באופן אחר, דמהמשכן יש מקור להדיא דהנחה אינה צריכה ד' לפי שהיו נותנים על יד עושי המלאכה וביד האדם הרי ליכא ד'. וכ"מ מהתוס' רא"ש עיי"ש.

ועיין במאירי כאן שתירץ קושיית התוס' וז"ל ד'כל שיש שם דעת אחרת אין מחשבתו מועלת כגון שכיון לזרוק על רגלו של חברו וכו' עכ"ל ומקור הדברים מספר ההשלמה ושם כתב וז"ל שאין מחשבתו מועלת ליד חברו מפני שהוא בן דעת עכ"ל. ונראה מדבריהם שהם סבורים דענין מחשבתו וכו' הוא שעל ידי שמחשיב את המקום מקבל המקום הזה באמת חשיבות של מקום ד' [עכ"פ כלפיו] ולכן הוי עקירה ממקום ד', ואין אדם יכול להחשיב את ידו של חברו שהוא בן דעת.⁷⁹

ונמצאנו למדים שהתוס' רא"ש וההשלמה ודאי סברי שבהנחה הקודמת לעקירה הוא מחשיב את המקום למקום ד' גמור, מדברי הרמב"ן נראה שאין כאן חשיבות מקום כלל אלא דמחשבתו עושה כאן מעשה הוצאה גמור בלא מקום ד', ובדעת התוס' צ"ע בזה שנראה מדבריהם שבעקירה הוא מחשיב אבל משמע דע"ז הוי כמקום ד' ודלא כסברת הרמב"ן, וצ"ע ובירור בשיטתם בזה.⁸⁰

בגמ' הא מני רבי וכו' וזו כל שהוא וכו' נראה שנחלקו ראשונים להס"ד דגמ' היכי מיירי בזרק לזיו. ראה ברש"י שפירש דמיירי בזרק ד"א ברה"ר ונחה על זיו היוצא מן הכותל. ויל"ע מדוע העמידה כך הרי אפשר כמור"כ בזרק מרה"י לרה"ר או מרה"ר לרה"י, ואפשר שלא רצה רש"י לאוקמה ברה"י כמסקנת הגמ' לקמן [דף ח ע"א] אליבא דרב חסדא דברה"י לא בעינן מקום ד' ולכן מיירי שנח ברה"ר אבל עדיין קשה דמצי לאוקמה גם בזרק מרה"י לרה"ר, וצ"ע.

ובעיקר דברי רש"י קשה וכבר נתקשו בזה בתוס' למסקנת הגמ' שהרי ברה"ר הכלל הוא דבתוך ג' הוי כארעא סמיכתא ולא בעינן מקום ד' כלל, ומקום הגבוה יותר מג"ט אינו רה"ר אלא כרמלית [אם הוא רחב דע"ד] או מקום פטור [אם אינו] והיכי משכחת לה, וכתבו התוס' דאין דרך להעמיד דברי רש"י אלא אם כן זרק דבילה שמינה ונדבקה בצד הנוף נכן כתבו התוס' אליבא דרש"י למסקנת הסוגיא, ולהס"ד דמיירי בזיו היוצא מהכותל נדבקה בצד [הזיו]

ואולם יעויין ברשב"א [להלן בד"ה ובודאי וכו'] שכתב בתו"ד דלהס"ד בהכרח מיירי בזיו ברשות היחיד, ולא פירש הרשב"א את ההכרח לכך ובפשוטו כוונתו כהתוס' דאי ברה"ר לא משכחת לה, דבפחות מג' וכו'. וכן מסתברא גם לדעת התוס' בסוגיין דמיירי בזיו ברה"י.

תוד"ה זרק ונח וכו' עיין במהרש"א שפירש מהלך דבריהם, דבתחילה סברו התוס' שרב יוסף תירץ דהא מני רבי היא והגמ' דנה למה נתכוין רב יוסף ומסיקה שנתכוין לברייתא השניה דזרק מרה"י לרה"י, ולכן אף שיש לשאול ודלמא הנחה הוא דלא בעי וכו', אך התוס' נתקשו מהסוגיא לקמן שמבואר שם דלרב יוסף עצמו לא חייב רבי שתיים, ואם כן מהברייתא השניה גם אין מקום להוכיח בשיטת רבי בזה, וע"כ שרב יוסף באמת הוכיח מהברייתא דזיו ואינו סובר כאב"י בפירוש הברייתא, ולכן עליו באמת קשה ודלמא הנחה הוא דלא בעי וכו'.⁸¹

⁷⁹ ועיין בתורי"ד לקמן [דף קב ע"א] שהביא שיש מקשים דאם מחשבתו משוי לפיו מקום ד' יהיה פיו רשות היחיד גמור שהוא גבוה י ויש בו ד'. ותירץ שהאדם אינו יכול ליחשב רשות אלא הוא נמצא ברשות עיי"ש. ומבואר מדבריו דבאמת על ידי מחשבתו הוי מקום ד' גמור. אכן יל"ע דלכאורה אף לדרך זו מסתברא דחשיב כמקום ד' רק כלפי מי שהחשיבו מקום ד' ולא הוי מקום ד' כלפי כל העולם, וגם אצלו הוי מקום ד' דוקא כלפי אותו חפץ שהחשיבו כלפיו, ואם כן אין מקום לשאול דהוי רשות היחיד דהרי מחמת חשיבותו לאדם פלוני ולחפץ פלוני לא יחלוק שם רשות לעצמו, וצ"ע.

⁸⁰ ויעויין בסוגיא לקמן [דף קב סוע"א] דאיתא התם בגמ' דין זה דזרק ונחה בפי כלב חייב ואמר אב"י אף אנן נמי תנינא, והגמ' מביאה מקור לדין זה מהמשנה בכריתות דיש אוכל אכילה אחת וכו' רבי מאיר אומר אף אם היתה שבת והוציאה בפיו חייב, והרי אין דרך הוצאה בכך אלא מחשבתו משויא לה מקום וכו' ונחלקו הראשונים שם בפי' הגמ', דרש"י פירש דהפטור בהוציאו בפיו הוא משום שאינו כדרך הוצאה והגמ' מוכיחה דכמו דמהני מחשבתו להחשיבה כהוצאה ה"ה דמהני להחשיבה מקום ד', אבל הר"ח שם פירש דקושיית הגמ' היא שאין בפיו מקום ד' ועלה משני דמחשבתו וכו'. ולמדנו מדברי רש"י שיש לדמות תועלת המחשבה למקום ד' לתועלתה לענין דרך הוצאה, ומסתברא דזה להצד דמחשבתו מועלת להחשיב המעשה כמעשה הוצאה וכמו שלמדנו מדברי הרמב"ן, דאילו כדברי הראשונים דהוי מקום ד' לכאורה אין הכרח לדמות חשיבות המעשה ליחשב כדרך הוצאה לענין מקום ד'.

⁸¹ ועיין במהרש"א מה שהקשה לפי"ז, גם אינו מובן כ"כ קושיית התוס' שהרי רבה תירץ דהא מני ר"ע ולא חשש לקושיית הגמ' ודילמא וכו', ומה קשה אם נאמר דרב יוסף נמי ס"ל בזה כרבה, ושמא מדלא תירץ הא מני ר"ע היא אלמא ס"ל לחלק בין עקירה להנחה, או ביותר דרב יוסף תירץ כן מכח קושיא זו עצמה ודילמא וכו' ועל זה תירץ הא מני וכו'.

ועיין בתוס' רא"ש ששם באו הדברים בלי אריכות חשבון התוס' ועל עיקר הקושיא מרבי תירצו כדרכם של התוס'.

ואמנם עיקר תירוץ התוס' סתום וחתום, כי חילוק הגמ' בין עקירה להנחה הוא לענין מקום ד' ולא לענין קלוטה כלל וטעמו משום דהפסוק מיירי בעקירה או משום שבמשכן היתה עקירה ממקום ד' כמש"כ התוס' לעיל, ואם כן תמוה מאוד מה המקום לחלק בזה בין רבי לר"ע. ועיין בתוס' רא"ש שהוסיף בזה דברים דלר"ע דלא בעי הנחה כלל דס"ל קלוטה כמי שהונחה אם כן אפשר דבעקירה בעי מקום ד', אבל לרבי דבעי הנחה ומ"מ סגי ליה בכל שהוא ה"ה בעקירה. והדברים אינם מובנים כלל דמה השייכות בין הצדדים אי מהני קלוטה להנחה או בעינן כל שהוא להנידון אם ילפינן מקום ד' להנחה מקראי ומשכן דעקירה, וצ"ע. וראה בזה להלן ב'הרחבת דברים בגדר דין קלוטה כמי שהונחה'.

בגמ' דרבי סבר אמרינן שדי נופו וכו' נחלקו הראשונים בדין זה ושלש שיטות בדבר: א) לדעת רש"י מהני דין שדי נופו להחשיב את הנוף למקום ד' כמו העיקר אבל אינו חשוב כמו הרשות שבה העיקר ולכן כשעיקר האילן ברה"י והנוף ברה"ר חייב משום זורק לרה"ר. אלא דמ"מ הוי מקום ד'. ב) להתוס' חשיב מקום ד' וגם חשיב מדין שדי נופו כרה"י והזורק מרה"ר לנוף חייב משום הכנסה. ג) מדברי הריטב"א לקמן [בדף ח ע"א] מבואר להיפך משיטת רש"י וסובר הריטב"א שמהני דין שדי לאשוויי הנוף כרשות של העיקר אבל לא מהני לאשוויי מקום ד'. ויתבאר בס"ד להלן שלוש השיטות.

ובגדר הדין דשדי נופו כתב רש"י שהעיקר מחשיב ליה לנוף, וכע"ז כתב להלן [בדף ח ע"א ד"ה שדי נופו וכו'] שחשיב אגב עיקרו, ונראה שיטתו שהעיקר שהוא חשוב כיון שיש בו מקום ד' נותן חשיבות להנוף ליחשב כמקום ד', ואפשר דמה"ט סובר רש"י שרשות הנוף נשארת כמות שהיא שאין כאן אלא ענין חשיבות ומעלת מקום ד' אבל אין הנוף מתבטל לעיקר להיות שייך לרשות שלו, אבל לשאר יתכן שענין שדי הוא שהמונח על הנוף נחשב כמונח על העיקר כיון שהנוף יוצא מהעיקר ובטל אליו.⁸² ועיין ברשב"א [בד"ה ובתוספות פירשו וכו'] שכתב בתו"ד וז"ל אלא דלא מייתי הא דאב"י אלא לומר כשם שאמר אב"י דשדי נופו בתר מקום עיקרו דאלמא מקום עיקרו הוא העיקר וכאילו נח בעיקרו, אף אנו נאמר שהוא כמונח בעיקרו שיש בו ארבעה. עכ"ל. ומבואר כנ"ל דדין שדי נופו הוא לומר שהחפץ חשוב כנח על העיקר. ולעומת זאת יעויין בתוס' רא"ש [שהוא מקור הפירוש המובא שם ברשב"א] שכתב שם וז"ל שדי נופו בתר עיקרו וחזינן ליה לנוף כאלו הוא רחב ארבעה כמו העיקר וכו'.

ובעיקר שיטת רש"י ראה בתוס' שנתקשו היכי מיירי דאם הוא בתוך ג' לא בעינן מקום ד', ויותר מג' הוי כרמלית או מקום פטור, וכתבו דליכא לאוקמי אלא בדבילה שמינה וטח בצד הנוף. ועיין בשפ"א שכתב דאפשר לאוקמה כשהנוף גבוה ט' אמות ורבים מכתפים עליו, וכן להס"ד דמיירי בזיו הוא כה"ג וזה דוחק.⁸³

ויל"ע לשיטת רש"י למה העמידה הגמ' באופן שעיקרו ברה"י ונופו ברה"ר, הרי אפשר להעמידה בפשיטות כשכולו ברה"ר או כולו ברה"י, ועיין בתוס' רא"ש לקמן [בדף ח ריש ע"א] שכתב דיש פירושי רש"י שכתוב בהם דהיכא דהוי עיקרו ונופו ברשות אחת מודו רבנן דשדינן נופו בתר עיקרו. וכן כתב לדינא המאירי בסוגיין וז"ל ומ"מ אם היה עקרו ונופו ברשות אחד וירק מרשות אחר לנוף או מרה"ד והוא חוץ לארבע אמות ודאי דנין אותו כמקום ד' על ד' וחייב עכ"ל [ונקט המאירי בפשיטות דגם ברה"ר שייך ענין זה וכשיטת רש"י ולא ביאר היכי משכח"ל] וכן כתב הר"י מיגאש בתשובה [סי' כד] אך לא פירשו לן הראשונים טעמו של דבר מאי שנא רשות אחת משתי רשויות,

⁸² ועיין במשנה במעשרות פ"ג מ"י כמה ענינים בנוף ועיקר [לגבי מעשרות, ערי מקלט ומעשר שני] וכולם ענינם הוא אם הנוף בטל לעיקר וע"ע בב"מ דף קיח גבי שתי גינות, וצריך לחלק ולפרש בין הכא להתם.

⁸³ ושמא נאמר דלדעת רש"י לא הוי מקום פטור או כרמלית אלא בזיו היוצא מקרקע רה"ר, אבל זיו היוצא מהכותל וכ"ש נוף אילן הנמצא ברה"י אינו חולק רשות לעצמו כיון שתחתיו רשות הרבים, שדין זה שמקום גבוה ג' ברה"ר הוי מק"פ או כרמלית הוא כשקרקע רה"ר עצמה מוגבהת ג' דאז המקום בעצמותו מופקע מהיותו רה"ר שאין כאן קרקע להילוך הרבים כלל. וזה שייך לענין כרמלית בכלים וכפי שיבואר להלן בהמשך הסוגיא בס"ד. ויש דמיון לסברא זו בדברי הר"י מיגאש בתשובה בענין אחר ראה בהערה הבאה ודוק.

ולכאורה צ"ל דכשהנוף ברשות אחרת ובוה חולק ענין לעצמו ו[הנוף הרי אינו מקבל את דין הרשות מהאילן] זה גופא סיבה שלא להחשיבם כדבר אחד שיש בו מקום ד'.⁸⁴

תוד"ה באילן וכו' דברה"י נמי וכו' מדאמר בסמוך וכו' דברי התוס' תמוהים שהרי אותה לשון עצמה נאמרה בגמ' גם בראית הגמ' מרבי התינוח וכו' ומדוע הביאו ממרחק לחמם, וצ"ע. ועיין ברשב"א ששם באמת הובאה ראייה זו, ועוד הוכיח הרשב"א מעצם ראית הגמ' מברייטא דרבי דזורק מרה"י לרה"י, שהרי התם מוכח דברה"י לא בעינן מקום ד' אלמא נידון הסוגיא הוא גם לגבי רה"י, וגם בזה צ"ב מדוע לא הביאו התוס' ראייה זו.

ולרשב"א נראה נחלקו הרי"י והרשב"א אי מהני דין שדי נופו בתר עיקרו גם לאשוויי להנוף רה"ר אף שהוא גבוה יותר מג"ט. וסברת הרי"י צ"ב דכמו דמהני דין שדי נופו לעשותו רה"י כשעיקרו שם למה לא יועיל כאן לעשותו רה"ר. ועיניין בחזו"א [סי' סב סק"ט] שכתב בזה וז"ל דדוקא לענין חשיבות מקום ד' או לענין ליעשות רה"י י"ל דהנוף כיון שהוא חלק מהעיקר נחשב כגוף א' ונידון אחר רובו והוי כחורי רה"י, אבל ליעשות רה"ר לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו שאין רה"ר אלא מקום רחבת הידים ומעבר לרבים וכל מקום שנחלק מרה"ר ואין לרבים דרכם בו אין זה רה"ר ולא שייך רה"ר ע"י טפילה, וכו' עכ"ל. ויש להעיר בדבריו דבדין חורי רה"ר נחלקו אביי ורבא לקמן [דף ז ע"ב] ואמנם קיי"ל כרבא דלאו כרה"ר דמו, אבל הכא אביי הוא דמוקים לה באילן שעיקרו ברה"י ועליו הקשו התוס' מדוע להא העמידה באילן שעיקרו ברה"ר. אמנם עיקר דמיון הדבר לחורים אינו מוכרח כלל שענין החורים הוא טפילות וביטול להרשות, אבל שדי נופו י"ל דהנוף חשוב כהעיקר ושייך אליו אבל אם בעצמותו אינו ראוי לתשמישי אותה רשות אינו יכול ליחשב כהרשות.

ויתכן עוד דפליגי הרי"י והרשב"א בגדר דין שדי נופו, דלהרי"י ענין שדי נופו הוא להחשיב הנוף כמקום ד' וכהרשות של העיקר דעל ידי העיקר שהוא רשות היחיד אף הנוף חשיב רה"י וזה יתכן דלא שייך בנוף ברה"ר דאינו ראוי לתשמיש רה"ר וכנ"ל, אבל להרשב"א י"ל שסובר דהמונח על הנוף כמונח על העיקר עצמו ולכן שייך דין זה אף הכא דהנוף אינו ראוי להיות רה"ר.⁸⁵

שם בתוס' או מקום פטור אם אינו רחב ד' בספר משנת השבת העיר דאף בפחות מד' יש לדון דאינו מקום פטור שהרי מדין שדי נופו חשבינן ליה כמקום ד' והוי כרמלית בכל גוונא. אלא שיש לדון שדי נופו בתר עיקרו אינו מועיל להחשיבו כמקום ד' לענין אשוויי שם רשות, ולא מהני אלא לענין הא דבעינן הנחה על מקום ד'.⁸⁶

שם בתוס' והא דלא מוקי וכו' עיין בגליון תוס' מהרש"ל ומהרש"א.

שם בתוס' ורש"י שפירש וכו' בדבילה שמנה וכו' יעניין בתוס' לקמן [דף ז ע"א ד"ה וטח בפניה וכו'] ששנתקשו מדוע באמת חייב בטח בפניה הרי לא הניח במקום ד', וכתבו בשם ר"ת דכיון שנדבק בדבר שעל גביו יש דע"ד חשוב

⁸⁴ הרי"י מיגאש שם בתשובה כתב דקנה הנעוץ בקרקע רה"י אף שאין בו מקום ד' חייב המניח עליו כיון שהוא יוצא מהקרקע שיש בה מקום ד' ולא נאמר דין מקום ד' אלא בכלי או ביד אדם שאינם מחוברים לקרקע, ונסתייע לדינו מהא דרבי ורבנן דלכו"ע שדינן נופו בתר עיקרו ולא נחלקו אלא בנופו נוטה לרה"ר.

אך לפי דבריו נראה דענין שדי נופו וכו' אינו ליתן חשיבות מקום ד' להנוף אלא דהמונח על הנוף כמונח על העיקר דומיא דקנה ולפי זה אינו דומה לסברת רש"י שהעיקר מחשיב ליה לנוף, אך יתכן דבקנה נמי סברת הרי"מ שיש לקנה חשיבות מקום ד' על ידי שנעוץ בקרקע וכרש"י, ולשונו שם בתשובה שכשהוא נמצא בקרקע שהיא מקום ד' נראה את הקנה כמקום ד' וכ"כ שם גבי נוף וצ"ע.

⁸⁵ ויש לדון באילן העומד ברה"ר ונופו נוטה לרה"י, דבפשוטו גם בזה תליא בפלוגתא דהרי"י והרשב"א דלהרי"י לא עדיף כשהנוף ברה"י מאשר נוף ברה"ר, ולהרשב"א כמו דמהני התם ה"ה הכא. אך יתכן דתליא בהבנת סברת הרשב"א, דאם סברת הרשב"א היא כמו שהצענו בפנים דהמונח על הנוף כמונח בעיקר אכן לא שנא, אבל אם סובר דמהני טפילת הנוף לעיקר יתכן דברה"י שאני וכמו שכתבו הראשונים בדף ג ריש ע"ב דבידו המושטת פנימה לא יתכן להחשיבה כרה"ר כיון שהיא בתוך היקף מחיצות וה"ה הכא.

⁸⁶ אם ענין שדי נופו הוא לומר שהמונח על הנוף כמונח בעיקר פשיטא דלא חשיב על ידי זה כרמלית, ואם נאמר שהעיקר נותן חשיבות לנוף נמי מסתברא דזה מהני לענין דין הנחה על מקום ד' דבעינן מקום חשוב אבל ענין מקום ד' לרשות בזה בעינן דע"ד ולא מהני חשיבות אחרת, גם מסתברא דמחשבתו משוי לה מקום לא יהני לענין זה.

אמנם יעניין בתורי"ד להלן בדף קב ע"א שהקשה דכיון דמחשיב פיו למקום ד' אם כן יחשב פיו כרשות היחיד כיון דגבוה עשרה ומבואר מדבריו דהוי כמקום ד' גם לענין זה. וכ"נ מדברי הרשב"א להלן בדף ה ע"א במה שכתב בשם הראב"ד.

הנחה במקום ד' דהוי כאילו נח על גביו. **ובשם הריב"א כתבו באופ"א** דכיון שרואה פני קרקע ובקרקע יש ד' מהני. **וכתב המהרש"א שם** שדברי התוס' כאן אליבא דרש"י הם רק אליבא דר"ת, דלהריב"א הוי הנחה במקום ד' כיון שרואה פני קרקע ואין נ"מ בגב הנוף אם יש בו ד' או לא. **ונתקשה המהרש"א מדברי רש"י בסוגיא שם** שמשמע מדבריו שמייירי בלבנה שאין בגבהה ד' ואם כן מוכח מדבריו שסובר כריב"א. וכתב דיש ליישב.

ועיין בחת"ס שם שכתב דלא אמרה הריב"א אלא בלבינה המונחת ע"ג קרקע ומגעת עד לקרקע אבל בדבר התלוי באויר לא. ובזה יישב קושית המהרש"א וכן יישב מדוע בקלוטה כמי שהונחה לא חשיב כמקום ד', **ועיין בתוס' רא"ש שם** שמפורש שם סברת החת"ס וגם הקושיא והתירוץ מקלוטה כהחת"ס. וראה לעיל בדעת רש"י שכתבנו אופן נוסף בשיטת רש"י בסוגיא.

בדין מקום דע"ד ברה"י יעויין בסוגיא לקמן [דף ז סע"ב] מימרא דרב חסדא דנעץ קנה וכו'. **ומדברי רב חסדא מוכח לכאורה** דלא בעינן כלל מקום ד' וזה סותר למבואר בסוגיא, **ומצינו בענין זה כמה שיטות בראשונים:** (א) **שיטת הר"י בתוס'** דלרב חסדא לא בעינן מקום ד' ברה"י, **וסוגיא דידן** פליג אדרב חסדא. (ב) **שיטת הרשב"א בעל התוס'** דלרב חסדא לא בעינן כלל מקום ד' וחולק על כל עיקר הדין. (ג) **שיטת הריטב"א והר"ן** דבעקירה בעינן מקום ד' לכ"ע בין ברה"ר בין ברה"י, אבל בהנחה בעינן מקום ד' ברה"ר אבל לא ברה"י. (ד) **שיטת הר"ח** המובאת ברמב"ן בסוגיא שם ובראשונים נוספים דבאופן שהניח החפץ על יד אדם וכיו"ב בעינן מקום דע"ד, אבל קנה הנעץ בקרקע ובקרקע עצמה יש דע"ד חשוב כמקום ד'. (ה) **שיטת הרשב"א** מבוארת בארוכה בחידושו לסוגיא דלכו"ע לא בעינן מקום דע"ד ברה"י ועיי"ש מש"כ לבאר מהלך סוגיא דידן לדרכו.⁸⁷

ובדעת הרמב"ם איכא לעיונא שהרמב"ם כתב [בפי"ג ה"א] דהמוציא מרשות לרשות אינו חייב עד שיעקור ויניח במקום שיש בו דע"ד. **ומשמע להדיא** דבין ברה"י ובין רה"ר בין בעקירה ובין בהנחה בעינן מקום ד'. **ולעומת זה** פסק הרמב"ם להלכה מימרא דרב חסדא דנעץ קנה, [בפי"ד ה"ז] **ועיין במ"מ שם שעמד בדברי הרמב"ם** וכתב שהרמב"ן והרשב"א⁸⁸ כתבו דברה"י לא בעינן הנחה במקום ד' ונתקשה בדברי הרמב"ם שסתם בריש פי"ג בזה. **ואולם יעויין בהגהת הגרע"א על הרמב"ם** [שם פי"ג הט"ז] גבי זורק מרה"ר לרה"ר דרך רה"י דפטור, וכתב הרמב"ם שם שאם נח על מקום כל שהוא בפחות מג"ט סמוך לקרקע חייב, הרי משמע להדיא דמעל ג"ט לא מהני הנחה על גבי משהו אף ברה"י ומבואר שהרמב"ם לא ס"ל כהראשונים שחילקו בזה בין עקירה להנחה. **ויש שפירשו** דדברי הרמב"ם גבי קנה מיירי כשבראש הקנה יש טרסקל אך כמובן דזה דוחק גדול להעמיד כן. **ועיניין בקהלות יעקב** [סי' ד] **שביאר בשיטת הרמב"ם** כהר"ח ודעימיה דבקנה דוקא לא בעינן מקום ד' ולא נאמר דין מקום דע"ד אלא ברה"ר או ברה"י ביד אדם או ע"ג כלי, ולדרך זו דברי הרמב"ם מבוארים היטב.⁸⁹

ובעיקר שיטה זו צ"ב מה הטעם לחלק בין קנה לאדם, וגם **מבואר מדברי הראשונים** דסברא זו לא נאמרה אלא ברה"י ולא ברה"ר ואף זה צ"ב מה הטעם לחלק.

ועיניין בקה"י שם שביאר שהוא כעין סברת שדי נופו בתר עיקרו, והמונח על ראש הקנה נחשב כמונח בארץ ובארץ הרי יש מקום ד'.

ומדבריו מבואר שנקט לפשוט דענין שדי נופו הוא להחשיב המונח בנוף כמונח בעיקר ולפי זה פירש גם את סברת הר"ח, **ולעיל כתבנו ללמוד מדברי רש"י** הבנה נוספת בדין שדי נופו שהעיקר מחשיב את הנוף עצמו כמקום ד'. **וכן יש לפרש הכא** דכיון שהקנה נעו. בקרקע שהיא מקום ד' אף הוא חשוב כמקום ד'.

ועיניין במאירי להלן [בדף ז ע"ב] שכתב בזה וז"ל או שמא י"ל על הדרך שכתבו קצת מפרשים בנוף ועיקר שבאילן שלא אמרו שדי נופו בתר עיקרו ברשות א' על הדרך שכתבנו למעלה מטעם שיהא בעיקר רוחב ד' אלא מצד שעקרי בארץ הרי הוא כארץ שיש בה מקום ד' ואף בזה ראשה אחר עיקרה התחוב בארץ הוא נגרר שיש בו רוחב ארבעה וכן הסכימו בה חכמי הדורות

⁸⁷ ועיין להלן בהערה הבאה.

⁸⁸ ובחי' הרשב"א נראה עיקר דעתו דלא בעינן כלל ברה"י מקום ד' אך בסוף דבריו [בד"ה ומיהו] כתב הרשב"א תירוץ נוסף לחלק ברה"י בין עקירה להנחה וכפה"נ שסובר הרה"מ דזו מסקנת דעתו של הרשב"א.

⁸⁹ ועדיין סתומים קצת דברי הרמב"ם, דלפי זה דין נח ע"ג משהו שרק בג"ט חייב הוא בנח ע"ג כלי או יד אדם דאל"כ אין נ"מ. אך אין זה דוחק כ"כ כי סמך הרמב"ם על מה שביאר במק"א דין הקנה.

עב"ל. ומבואר מדבריו כמש"כ הקה"י לדמות ענין זה לסברת שדי נופו, אך מלשונו משמע להדיא כהדרך שביארנו שענין זה הוא לאשוויי הנוף וראש הקנה כמקום ד' ולא להחשיב החפץ כמונח בקרקע.

ויעוין בשו"ת הר"י מיגאש [סי' כד] שאף הוא סובר כן כהר"ח והאריך לפרש הדבר ונעתיק לשונו בזה:

וקשיא לן עלה לימא כרב חסדא דאמרינן לקמן גופא אמר רב חסדא נעץ קנה ברשות היחיד וזרק ונח על גביו חייב ואמרינן עלה לימא רב חסדא דאמר כרבי דתניא זרק ונח על גבי זיז כל שהוא רבי מחייב וחכמים פוטרין ומהדרין אמר אביי ברה"י דכ"ע לא פליגי דכדרב חסדא כו' דאלמא הא דרב חסדא הלכתא היא וש"מ דלא בעינן ברשות היחיד הנחה על גבי מקום ד' ומסתברא לן דהאי דבעינן ברשות היחיד הנחה על גבי מקום ד' ה"מ היכא דנח על מקום שאינו מחובר לקרקע כגון שהניח על גבי כלי או בידו של בעל הבית וכיוצא בו דכיון שאינו מגוף הקרקע משו"ה בעינן שיהא בו ארבעה על ארבעה אבל נעץ קנה ברשות היחיד כיון דמחובר הוא בארץ וכשם שהארץ יש בו ד' על ד' כך זו הקנה ואף על פי שאין בו ד' על ד' נר' אותו כאלו יש בו ד' על ד'. ומסתייע נמי האי סבר' מדאמר' ברה"י כ"ע לא פליגי דכדר' חסד' אלא הכא באילן העומ' ברה"י ונופו לרה"י וזרק ונח אנופו דר' סבר שדי נופו בתר עיקרו כלו' וכמו שיש בעיקרו ד' על ד' כך נראה נופו דאילן בתר עיקרו אזיל וכאילן שיש בו ד' על ד' דמי ורבנן סברי כיון דנופו נוטה לרשות הרבים לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו הלכך אי אית ביה בנופו ד' על ד' חייב ואי לא לא מחייב ע"כ לא פליגי אלא דר' סבר אף על גב דנופו נוטה לרה"י אמרינן שדי נופו בתר עיקרו ורבנן סברי כיון דנופו נוטה לרה"י לא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו אבל אילו לא היה נופו נוטה לרה"י דכ"ע אמר' שדי נופו בתר עיקרו ונראה נופו כאלו יש בו ד' על ד' כמו שיש בעיקרו ד' על ד' וזה ראיה לדברינו **עב"ל**.

ואף כאן הדברים מפורשים שהענין דומה לסברת שדי נופו, וגם שהענין בזה הוא לאשוויי הנוף כמקום ד' וכן ראש הקנה נראה אותו כמקום ד' אע"פ שאינו מקום ד' בעצמו.

אלא שספק אם יש לפרש כן גם בדברי הר"ן שסתם בדבריו גם כאן וגם בסוגיא להלן שלא נאמר דין מקום ד' אלא ברה"י או באדם אבל לא ברה"י עצמה ולא פירש הטעם, **ויעוין ברמב"ן שם** [בדף ז ע"ב] שכתב בתו"ד דהיינו דאתא רב חסדא לאשמעינן דרשות היחיד עולה עד לרקיע והויא כמונחת בקרקע ואע"ג דלא ס"ל קלוטה כמי שהונחה, בהנחה כל דהו מיהא הוי הנחה כמי שהוא מקום ד', הלכך לא בעינן הנחה ע"ג מקו"ד אלא כגון ברה"י א"נ לאדם שהוא עומד ברה"י שאינו דומה לקנה נעוץ שהוא כרה"י עצמה. **עב"ל** והדברים **צריכים ביאור ופירוש** שבתחילה כתב דכיון דרה"י עולה עד לרקיע חשיב כמונח בקרקע הרשות ואח"כ כתב דבהנחה כל דהו סגי ומשמע מדבריו דקצה הקנה חשוב כמקום ד' כיון שהוא נעוץ ברשות.

ובדעת הר"ן והרמב"ן נראה יותר לפרש דכיון שהקנה מחובר לקרקע והוא חלק מהרשות עצמה ובה הרי יש מקום ד' לכן אף הקנה היוצא ממנה הוא חלק מהמקום ד' אף שבו עצמו אין מקום ד', **וצ"ע**.

ויש לברר מדוע נאמר דין זה דוקא ברשות היחיד ולא ברה"י, **ויעוין בקה"י שם שביאר דברה"י ליכא להאי טעמא** דממ"נ אם ראש הקנה בתוך ג' בלא"ה חשיב הנחה ואם אינו בתוך ג' הוי מקום פטור (כשאינן בו דע"ד) והמונח במקום פטור לא נאמר בו דנשדי בתר עיקרו ונחשב כמונח ברשות אחרת אלא רק כשמונח באותה הרשות וחסר מקום ד' בראש הקנה בזה מהני סברא זו להחשיבו כמונח בארץ. **וכן יש לפרש** להדרכים האחרות שנתבארו לעיל דלא משכח"ל ברה"י משום דלמעלה מג' טפחים הוי מקום פטור ולכן אין כאן חיוב רה"י כלל כדי שנוכל לדון ולהחשיבו כמקום ד'.

ויעוין בסוגיא לקמן [דף ח ע"א] דעמוד בגובה תשעה טפחים ברה"י שרבים מכתפים עליו הוי רה"י והמניח עליו חייב, **ורש"י העמידה שם** בין כשיש בו דע"ד בין כשאינן בו וכן פסק הרמב"ם [פי"ד ה"ח] **והראב"ד שם חולק** וסובר דדוקא במקום שיש בו דע"ד, ועיין שם במ"מ שביאר בדעת הראב"ד דטעמו משום דבעינן הנחה על מקום ד', **ואף התור"י שם הקשה על רש"י** דהא בעינן הנחה על מקום ד'. **וביאר הקה"י** דבעמוד כיון שנחשב כחלק מרה"י אף שגובהו יותר מג' [מפני שהרבים מכתפים עליו] לא בעינן ביה מקום ד' דדמיא לקנה.

וכדבריו נמצא מבואר בביאור הגר"א [סי' שמ"ה ס"י] שכתב על דין זה דעמוד תשעה וז"ל והא דאמרינן דבעי' עקירה והנחה ע"ג מקום ד' בין ברה"י בין ברה"י כבר הקשו הראשונים ממ"ש ר"ח נעץ קנה כו' וגם ברה"י קשה דלמטה מג' א"צ כמש"ש ה' א' אלא אמר ר"א כגון ששלשל ידו ובפ' הזורק אמר רבא למטה מג' צריך הנחה ע"ג משהו ולמעלה מג' א"א א"כ כרמלית או מקום פטור ולמעלה מ"י רה"י ות"י דמיידי בבעלי חיים ואדם דאינן חולקין רשות לעצמן אבל בש"ד ודאי א"צ מקום ד' וכ"כ הראב"ד ורשב"א ור"ג ורש"י ומ"מ וכו' **עב"ל**.

והגר"א הוסיף כאן קושיא נוספת על קושית הראשונים, והיא דברה"ר באמת לא משכח"ל דין מקום דע"ד דלמטה מג' הרי מהני הנחה ע"ג משהו ולמעלה מג' בלא"ה הוי כרמלית או מקום פטור, ועל כרחין דבין ברה"י ובין ברה"ר לא נאמר דין זה ברשות עצמה אלא באדם ובע"ח.

אכן יעויין בר"ן שם שביאר בטעמו של רש"י באופן אחר מדוע לא בעינן דע"ד [וכתב דמיא לידו של אדם] וכבר נתקשה הקה"י בדברי הר"ן מדוע לא ביאר דמיא לקנה והניח בקושיא.

ועיין בספר משנת השבת שביאר בדברי הר"ן שדין זה נאמר רק ברה"י שעולה עד לרקיע ולא ברה"ר וכמשמעות לשון הרמב"ן שהבאנו לעיל, **ובאופ"א יש לומר** דעמוד תשעה דינו כרה"ר לא מפני שהוא בטל לרשות כקנה אלא מפני שהוא עצמו מקום שימוש לרבים ובזה אין סברא כ"כ לומר דמהני ליה מקום ד' של הרשות עצמה.

אלא הא רבי דתניא ורק וכו' יש לעיין ולברר דהנה בקושיא סברה הגמ' להוכיח מרבי דלא בעינן עקירה והנחה במקום ד', אכן עדיין דברי רבי אינם מובנים, שהרי אין כאן הנחה כלל ולרק מקום ד' ליתא, שהרי החפץ היה באויר רה"י ולא נח בה כלל, **ובפשוטו היה נראה** דלהס"ד נקטה הגמ' דלרבי קלוטה כש"ה דמי, אלא דעדיפא מהא דר"ע משום דמרבי מוכח דגם לענין עקירה הוא כן מדמחייב תרתין. **וכן מבואר ברשב"א כאן בתו"ד** נלעיל בד"ה והא דאמרינן אלא וכו' **וראה להלן** שיתבאר מדברי התוס' בגטין דאף למסקנא יסוד דברי רבי משום קלוטה.

אך קשה לפי זה מדוע נקט רבי דוקא באופן שרה"י באמצע ולא נקט גם באופן הפוך שרה"ר באמצע. **ויעויין ברשב"א שכתב** דהך מקשה ס"ל דלאו דוקא רה"י באמצע וה"ה איפכא [אכן לא כתב הרשב"א להדיא דטעמו דרבי משום קלוטה אך לעיל שם מפורש כן להדיא וכנ"ל]

וכיון שכן הרי ראית הגמ' מתפרשת בשני אופנים וכפי חקירת האבנ"ז בראית הגמ' מר"ע, די"ל דמהא דמהני קלוטה לרבי מוכח דלא בעינן מקום דע"ד, ועוי"ל דכיון דקלוטה כמי שהונחה בארץ הוי מקום ד' וכמש"נ לעיל בתחילת הסוגיא.

אך יעויין ברשב"א לעיל שנתקשה טובא בראית הגמ' לדרכו דאף לסוגיא דידן לא בעינן עקירה והנחה מעל מקום ד' ברה"י, אם כן מאי מייתי ראיה מרבי דמיירי ברה"י.

ויש להתבונן בקושית הרשב"א, דהנה להצד שראית הגמ' מקלוטה היא משום דבקלוטה יש מקום ד' אם כן י"ל שסובר המקשן דכיון שמצינו קלוטה כש"ה ברה"י מסתמא אף ברה"ר כן [נומה דנקט רבי רה"י לאו דוקא וכמש"כ הרשב"א בעצמו להלן] אך להצד דמקלוטה יש ראיה דלא בעינן מקום ד' הרי קושית הרשב"א חזקה מאוד, דכיון דהכא ברה"י עסקינן אין כלל ראיה דלא בעינן מקום ד'. **ולפלא על התוס' לעיל** שהוכיחו דברה"י בעינן מקום ד' לדעת סוגיא דידן מהמשך הגמ' ולכא מראית הגמ' כאן. **אלא שמתירוצו של הרשב"א מוכח** שלא זו כוונתו בקושיא וכמו שיתבאר להלן

ותירץ הרשב"א וז"ל היינו משום דקלוטה גריעא טובא מהנחה על גבי משהו, ותדע לך דבקלוטה קיימא לך דלאו כמי שהונחה דמיא ואפילו הכי קיימא לך דברשות היחיד בהנחה כל דהוא סגי, ומשום הכי קא מייתי ראיה מקלוטה דרשות היחיד להנחה כל דהו דרשות הרבים, לומר דאי אמרת בשלמא דברשות הרבים בהנחה כל דהו סגי היינו דברשות היחיד סגי לך בקלוטה משום דאלים כחו של רשות היחיד למהו קלוטה ידידה כהנחת כל דהו דרשות הרבים, אלא אי אמרת דברשות הרבים הנחת ארבעה בעינן מי עדיף רשות היחיד כולי האי דנחשוב ביה קלוטה כמנוחת. **עכ"ל. ולהבנה המבוארת בקושית הרשב"א על פי דרכו של האבנ"ז הרי תירוצו של הרשב"א מחוסר ביאור לחלוטין** דסו"ס ברשות היחיד הרי לא בעינן מקום ד' והראיה מקלוטה היא בדרך חשבון והוכחה והכא אין הוכחה כלל.

ומדברי הרשב"א האלו נגה אור בהבנת עיקר הנידון בסוגיא, והיא דרך שלישית בביאור השייכות בין קלוטה למקום ד', דהנחה במקום דע"ד היא הנחה מעליא, והנחה במקום שאינו דע"ד היא הנחה גרועה טפי וקלוטה כמי שהונחה גריעא אף מהנחה כל דהוא. **וראית הגמ' מקלוטה** אינה משום דבקלוטה חשיב מקום ד' וגם לא הוכחה בדרך חשבון, אלא היא היא, דאם מהני אף הנחה גרועה דקליטה כ"ש וכ"ש דלא בעינן מקום ד' שהרי אף הנה כל דהוא לא בעינן וסגי בקליטה. **ובזה נתקשה הרשב"א** דהרי ברה"י עסקינן דלא בעינן בה מקום ד' ושמא סגי בה אף בקליטה בעלמא וליכא ראיה לרה"ר, **ותירוצו מבואר** דאם ברה"י מהני רק הנחה כל דהוא אפשר לומר דרה"ר חמירא ובעינן בה מק"ד אבל אי ברה"י סגי בקליטה לא מסתברא דברה"ר בעינן מקום ד'.

ובזה נחא קצת מה שנתקשו בגמ' לעיל דהמקשן נקט דבעינן מקום ד' בלי מקור מפורש, ואם הוכח לן מר"ע דלא בעינן מקום ד' אם כן מנא לן דלרבנן בעינן מקום ד', ולדרך זו נחא קצת, דר"ע מצינו לו שמיקל טובא בהנחה דבהנחה דקלוטה סגי, אבל לרבנן שמחמירים וסוברים דקלוטה לא מהני ובעו הנחה מעליא מסתברא דבעו אף מקום ד'.

דף ה ע"א

בגמ' לא מחייב רבי אלא ברה"י מקורה וכו' ראה ברש"י שפירש שדבר סתום מכל צד הוי כמלא חפצים עד לגגו דאין אוירו חשוב אויר' וצ"ב הסברא בזה, גם משמע מרש"י שלא מפני שהוא כמלא חפצים בלבד הוי כמאן דמליא אלא להיפך דכיון שאין אוירו חשוב אויר [ומהאי טעמא דהוא מלא חפצים] לכן הוי כמאן דמליא, וצ"ב.⁹⁰ וראה ברש"י להלן [דף צו ע"א ד"ה כמאן דמלי וכו'] ששם פירש דהוי כמאן דמליא במקורה מתוך שהוא חושן ומלא הבלא' וצ"ע.

יעויין בסוגיא בגטין [דף עט ע"א] שהגמ' שם מביאה את הברייתא דידן ומפרשת דטעמו של רבי משום דקלוטה כמי שהונחה, וזה סותר למבואר בסוגיין, ונחלקו הראשונים בזה התוס' שם כתבו דלמסקנת הסוגיא שם לא אמר רבי אלא ברה"י מקורה וכסוגיא דידן, אבל התוס' בסוגיין כתבו דסוגיא דגטין פליגא אדרב ושמואל דידן, וכן כתב הרשב"א בגטין. וע"ע בתוס' בב"ק [דף ע ע"ב ד"ה כמאן וכו']

ויש לחקור למסקנת הגמ' כאן אם טעמו של רבי משום קלוטה אלא דנאמר דין קלוטה רק ברשות מקורה או דהוי טעם בפ"ע. ויעויין בתוס' בגטין שמבואר מדבריהם להדיא שהכל מענין קלוטה אלא שר"ע סובר דבכל מקום קלוטה כמי שהונחה, רבי להס"ד התם סובר שבכל מקום שיש מחיצות אמרינן קלוטה כש"ה, ורבי לפי מסקנת הסוגיא סובר קלוטה כש"ה דוקא במקום שיש גם תקרה. וכן מבואר גם בתוס' בב"ק.

ורש"י בסוגיין שביאר דטעמו דרבי משום דאין אוירו וכו' משמע לכאורה שאינו מענין קלוטה אלא הוא טעם העומד בפ"ע ודלא כהתוס', וצ"ע.⁹¹

ובעיקר דחית הגמ' ראה ברש"י שפירש דכיון דביתא כמאן וכו' הנזק לתוכו הוי כמונח, ויל"ע דאכתי סו"ס אין כאן מקום ד', ולכאורה צ"ל דכיון דביתא כמאן דמליא חשיב גם כמקום ד', דכיון שאנו רואים את הבית כמלא הרי האויר הוי גם כמקום ד' ממש וצ"ע.

ולהמתבאר בשיטת התוס' דביתא כמאן דמליא הוא טעם לומר קלוטה כמי שהונחה קשה דסו"ס הרי ליכא מקום ד'. שהרי בקלוטה בעלמא לא מצינו דחשיב כמקום ד'.⁹² [ודוחק לומר דמלבד זה הוי גם טעם לענין מקום ד'⁹³] ולענין מקום ד' הרי אין מקור לחלק בין רה"ר לרה"י, ואינו מובן תי' הגמ' וצ"ע.⁹⁴

⁹⁰ ולכאורה משמעות הדברים דבאמת כל שהדבר נמצא באיזה מקום ברשות חשיב הנחה, ואף באויר היה ראוי שיחשב למונח, אלא דאויר יש לו חסרון וגריעותא וכאשר האויר סתום מכל צד אין כאן הגריעותא של אויר ודומה לבית מלא שכולו חשוב מקום הנחה.

⁹¹ ולפמש"כ האחרונים דלרש"י ענין קלוטה הוא לחשבו כמונח בארץ אם כן ודאי דאם הבית חשוב כמלא עד למעלה אין זה מענין קלוטה אלא הוי כמונח למעלה, אך להתוס' דגם קלוטה ענינו דחשוב כמונח באויר אם כן ביתא כמאן דמליא הוא מענין קלוטה, נמצא שמחלוקתם אינה בהבנת הסברא דביתא כמאן דמליא אלא בהבנת דין קלוטה אם שייך בהאי סברא אם לאו, ודוק.

⁹² וכמו שהוכיח האבנ"ז שהרי אם כן אין ראייה מר"ע שחולק על מקום ד' ולומר דהתי' על המשנה הוא משום דבאמת יש מקום ד' זה יקשה שהרי בידו של אדם סברי התוס' דליכא דין קלוטה, ואי נימא דדוקא בידו הפשוטה ליכא קלוטה נחא טפי אך בלא"ה דוחק גדול הוא לפרש הסוגיא לעיל דאיכא מקום ד' בקלוטה.

⁹³ ועיין בפנ"י בגטין ובשפ"א כאן שדנו ליישב קושית התוס' בסתירת הסוגיות ולומר דבאמת סובר רבי קלוטה כש"ה אף בלא תקרה, ומה דבעי רבי תקרה בשבת הוא כי היכי דליהוי מקום ד', ולכן גבי גט דלא בעינן מקום ד' לא בעינן תקרה, אכן התוס' לא נקטו כן, ואפשר דטעמם משום דסברת ביתא כמאן דמליא אינה מועילה לאשוויי ליה שם מקום ד' וצ"ע.

⁹⁴ ולעיל כתבנו ללמוד מדברי הרשב"א לפרש ראית הגמ' דאם מהני קלוטה כ"ש דלא בעינן מקום ד', ולפי זה יש לפרש דביתא כמאן דמליא הוא סברא לומר דברשות מקורה לא בעינן הנחה גמורה וסגי בה בקליטה בעלמא, וממילא מובן דכ"ש דלא בעינן בה מקום ד' אבל ברשות שאינה מקורה בעינן הנחה בעלמא על מקום ד'.

תנ"ך אמאי חייב וכו' התוס' הקשו דהא חייב משום מושיט, והנה אין קושיתם על עצם קושית הגמ' שהרי במתני' חיובו משום הוצאה ולא משום מושיט, וראה בתוס' רא"ש שמבואר שם שקושיתם היא על לשון הגמ' דמשמע דליכא חיובא כלל. וראה ברש"י שכתב דאמאי מייחייב משום הוצאה, ועיין בראש יוסף שפירש דכוונת רש"י לתרץ קושית התוס' דאד"נ חייב משום מושיט. וכ"כ השפ"א.

ובעיקר קושית התוס' יל"ע דהרי מושיט חייב בדיוטא אחת כששתי רשויות היחיד הן לאורך רה"ר והכא לכאורה דמיא לשתי דיוטות, והתוס' רמזו לזה במה שכתבו דאפילו משום מושיט ובדיוטא אחת וכו', ושם כוונתם דהוה מצי לאוקמא מתני' כשפתח הבית הוא לצד ולא אל מול רוחב רה"ר. ועיין בתוס' רא"ש שתירץ קושית התוס' דהוי כשתי דיוטות, ומשמע מדבריו דבקושיא נקט דהוי כדיוטא אחת.

ובאמת יל"ע מה עיקר החילוק בין דיוטא אחת לשתי דיוטות דרש"י בריש הזורק פירש שדיוטא אחת היינו שמושיט לאורך רה"ר ושתי דיוטות הן לרוחב רה"ר, ולפי זה לכאורה פשיטא דהוי הכא כשתי דיוטות ויש להעיר מדברי רש"י שפירש אמאי חייב משום הוצאה ומשמע דמושיט מיהא איכא, ואפשר דעיקר החילוק הוא שבין שתי הדיוטות מפריד כל רוחב רה"ר אבל כשהעני עומד סמוך לפתח ואין רוחב שיעור רה"ר [שש עשרה אמה] מפסיק ביניהם חשיב כדיוטא אחת ויתכן דזה גם הס"ד בקושית התוס' רא"ש וצ"ע.

ומקושית התוס' מבואר שנקטו דאדם המעביר בידו חפץ מרשות לרשות חשוב מושיט ולא מעביר, וכן נקטו גם לעיל [בדף ד ע"א ד"ה מאי שנא וכו'] אך יעויין ברשב"א בעירובין [דף לג ע"א] שכתב דשם מושיט הוא כאשר האדם מושיט חפץ מרשות לרשות וראשו האחד מנח ברשות שממנה נעקר וראשו השני ברשות האחרת, והוכיח הרשב"א כן מדברי הגמ' לעיל [דף ד ע"א] דמשמע דבמניח בחצר אחרת נמי ליכא איסורא, ודלא כהתוס' שם שהקשו דליחייב משום מושיט, והתוס' כאן אזלו לשיטתם, אך להרשב"א לק"מ.

ולדעת התוס' יש לברר מהו החילוק בין מושיט למעביר אשר דעתם לעיל [בדף ב סע"א] שהמעביר מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב ואפילו בשתי דיוטות, וכפה"נ דמעביר הוא כשהולך בגופו עם החפץ ומושיט הוא כשמושיט החפץ בידו [ואין נ"מ אם ידו יוצאת לרשות החפץ או שהחפץ ארוך]

ולדעת הרשב"א דהכא אינו כמושיט לכאורה יש לדון דהוי כמעביר ויקשה לשון הגמ' אמאי חייב, אמנם להרשב"א לשיטתו ליכא כלל חיוב מן התורה במעביר ופשוט.

ועיין בתוס' רא"ש לעיל [ד"ה רבי עקיבא וכו'] שהקשה מדוע דנה הגמ' אי ילפינן זורק ממושיט לחייבו בדיוטה אחת ולמה לא נלמד זורק ממעביר שחייב אף בשתי דיוטות, ותירץ התוס' רא"ש ז"ל דזורק דמי למושיט ששניהם אינם זזים ממקומם אבל מעביר גופו הולך. ונראה דאף זה מתאים רק לשיטת התוס' אבל להרשב"א ענין מושיט הוא שהחפץ אגוד בשתי הרשויות אבל המושיט חפץ בידו לא הוי בכלל מושיט ואם כן אדרבה זורק דמי טפי למעביר מאשר למושיט, אך גם כאן לשיטתו אין מקום לקושיא כלל שהרי ליכא חיוב מעביר מן התורה.

שם בתוס' שיקבלנו שני מידו ראה בתוס' לעיל [בדף ג ע"א ד"ה בעשותה וכו'] שהביאו שם התוס' את דברי הירושלמי דמושיט מיירי בשנים שעשו, וכתבו התוס' דר"י פירש דאין כוונת הירושלמי לזה עוקר וזה מניח אלא המושיט עושה עקירה והנחה רק דמניח על ידו של השני, ולפי"ז יל"ע בכוונת התוס' דידן שהרי גם כאן מניח בטרסקל שביד עני, ולשון התוס' כאן שכתבו שיקבלנו שני מידו משמע דלא כדבריהם דלעיל, והמהרש"א הגיה בדבריהם ועיין בשפ"א שפירש דבריו שהגיה המהרש"א 'בידו' במקום 'מידו' וכוונת התוס' שיקבלנו בידו ממש ולא בטרסקל, ותמה השפ"א על המהרש"א דאין סברא לחלק אם מקבלו בידו או על המונח בידו. ועיי"ש שפי' דברי התוס' בדרך אחרת.

ועיין בתוס' רא"ש שכתב מיהו לפי הירושלמי דמצריך שיעמוד השני ברשות היחיד ויקבלנו ניחא, ועוד דהוי כשתי דיוטות. עכ"ל. ונראה כוונתו דצורת המלאכה של מושיט הוא שמניח ביד אדם העומד ברה"י, אבל כאן העני עומד ברה"ר ורק הטרסקל שבידו חשוב רה"י ואין כאן אדם המקבלו ברה"י, ויש לפרש דזו גם כוונת התוס' דידן. ועוד תירץ התוס' רא"ש דהוי כשתי דיוטות ועיין במש"נ בזה לעיל.

בגמ' אפילו תימא רבי יוסי וכו' עיין בריטב"א שהקשה מדוע לא תירצה הגמ' דמיירי בטרסקל פחות מד', ותיירץ דסתם טרסקל רחב ארבעה. ודבריו מופלאים מאוד שהרי כל מה שהוצרכנו לטרסקל היה ליישב קושית הגמ' דהא ליכא מקום ד' ומה יועיל אם נעמיד המשנה בטרסקל שהוא פחות מד'.⁹⁵

תוד"ה כאן למטה וכו' כרמלית בכלים קושית התוס' ותירוצם צריכים ביאור וכבר עמד בזה השפ"א שהרי כרמלית היא רשות מדרבנן, ומדאורייתא אין לנו אלא רה"י רה"ר, וכל מה שאינו רה"ר או רה"י הוא מקום פטור, ולכאורה הקושיא היא שהכלי קובע מקום לעצמו ואינו בכלל רה"ר, אך התוס' הקשו שהכלי כרמלית, וביותר תמוה תירוצם שכתבו שאין כרמלית בכלים, ונסתמכו בזה על דברי רש"י להלן, ורש"י שם כתב דאין כרמלית בכלים לפי שלא גזרו חכמים כרמלית בכלים, ותמוה מאוד נהי דלא גזרו כרמלית בכלים אבל מקום פטור מן התורה מיהא הוי, וציין השפ"א לדברי ההג"א לקמן בסוגיא שם שכתב דבאמת אף דאין כרמלית בכלים מקום פטור מיהא הוי

ועוד קשה מה שמשמע מדבריהם דמה שהכלי הוא כרמלית מפקיע ממנו שם רה"ר להפטר מן התורה, וזה תימא שהרי מן התורה אין כלל כרמלית ואם תקנו חכמים כרמלית לחיובו היאך יפטר בזה מחיוב דאורייתא שעליו. ואם אמנם יש אפשרות לדחוק בדברי התוס' דכוונתם לתרץ שאין בכלים לא תורת כרמלית ולא תורת מקום פטור ואף שצינו לדברי רש"י לדבריהם מטעם אחר אין כרמלית ומקו"פ בכלים משום שהם בטלים לרה"ר, אבל יעויין בריטב"א שכתב ז"א"ת אכתי אמאי חייב בעל הבית דהא כרמלית הוא, י"ל שלא גזרו חכמים דין כרמלית בכלים וכו' הרי להדיא שגם הקושיא וגם התירוצ' הם מתקנת חכמים דכרמלית.

ונראה מדברי הראשונים דהיה פשוט להם דמהתורה כלים אינם חשובים כמקום פטור כלל, ורק מכח תקנת חכמים דכרמלית הוקשה להם וכמו שיתבאר להלן, וכפי הנראה מדבריהם דרשות דרבנן מהני גם לשנות הדין מדאורייתא דאם חשבו רבנן כרמלית לרשות בפ"ע הרי זה מפקיע שם רה"ר מן התורה, ואף שהענין פלאי שהרי מן התורה הוי רה"ר גמור, מ"מ כך נראה מדברי התוס' והראשונים.⁹⁶

⁹⁵ והנה הר"ן וש"א"ר בסוגיא דקלוטה הקשו היכי משכח"ל נפק"מ בדין דבעינן מקום ד' ברה"ר, ותיירצו דנ"מ בבע"ח העומדים ברשות, והרע"ה בגליונו שם תמה מדוע לא העמידוה בכלים, והוכיח מזה הרע"א דס"ל להר"ן דכלים מקום פטור הם וכדעת ההג"א. [ראה להלן] אך כבר העירו בזה דבחי' הר"ן מבואר דס"ל דאינם מקו"פ, וגם ברשב"א בסוגיין הובאו דברי הראב"ד אלו והרשב"א ג"כ סובר דאינם מקו"פ.

ועיין בחזון יחזקאל [בחי' שבת כאן, ובתוספתא פי"א] שדן לומר דכלים הבטלים לרה"ר אינם צריכים מקום ד' דכיון שהם בטלים הרי זה כמונח בקרקע, ולמד כן מדברי השו"ע הרב [בסי' שמה ס"י] והחיי"א [מט ח] וכבר העירו דאין ראייה מדבריהם דמה שכתבו דאינו מקו"פ היינו דאסור לטלטל מהם לרה"י אפילו אינם רחבים ד'.

ואמנם תי' זה לא יועיל ליישב דברי הריטב"א דידן שהרי מיירי הכא בטרסקל למעלה מ' שאינו בטל לרה"ר. [ואמנם ראה משי"ת להלן שיתכן דאין כרמלית בכלים אף כשאינם ברה"ר לדעת ראשונים] ובלא"ה הדברים מוקשים שאף שהכלים בטלים אבל סו"ס ודאי לא הוו כקנה ברה"י ומסתברא דבעינן בהו מקום ד'.

ולחומר הקושיא יתכן לומר דס"ל להריטב"א דכלי שיש בו בית קיבול חשיב כמקום ד' וסברא גדולה יש בדבר, דחשיבות מקום ד' הוא משום שהוא ראוי להנחה וכלי כל שהוא הוא מקום הנחה גמור לחפצים שבתוכו. ומיהו בתוס' לעיל [בדף ד ע"ב ד"ה ודילמא וכו'] מפורש להיפך וכן בעוד ראשונים, וצ"ע. [ואין בזה תירוצ' ע"ד הרשב"א והר"ן דהא עדיין נ"מ בכלי שאין בו בית קיבול]

⁹⁶ ויעויין ברש"י להלן בדף ח ע"א בד"ה רחבה ששה וכו' שדעתו שם שהזורק כוורת לרה"ר פטור משום זריקת רשות, והקשה דאם כן גם ככוורת פחות מ' יפטר ותיירץ דההיא לאו רשות מדאורייתא היא אלא מדרבנן ולא באו להקל מדברי תורה להפטר מחיוב חטאת, [ואין זו סברת כרמלית בכלים, וצ"ב מדוע לא תירץ כן רש"י ועמד בזה המהרש"א שם וראה בזה להלן בפנים] ומשמעות לשון רש"י שלא רצו חכמים להקל מדברי תורה אבל אילו רצו היה נפקע החיוב חטאת, וזה מתאים עם דברי הראשונים כאן, אך המהרש"א שם פירש דאין להם כח לעקור חיוב חטאת מהתורה, וצ"ע מ"ש מדין כרמלית בכלים דמשמע בכל הראשונים שאילו היו מתקנים היה נפקע הדין דאורייתא.

ויעויין במיוחס להר"ן שם בדף ח שהקשה דאם רחבה ד' ואינה גבוה י' יפטר משום דהוי כרמלית ותיירץ דרשות דרבנן אינה פוטרנו מחיוב תורה, אך נראה דלשיטתו אזיל שביאר שם בתחילת הסוגיא כרש"י דהפטור הוא משום זורק רשות ומשום דלא דמי למשכן, ועל זה קאמר דדוקא ברשות דאורייתא דחשיבא לא דמי למשכן אבל ברשות דרבנן מיהא חייב כזורק חפצים בעלמא. [ורש"י אף בזה לא אבה אלא כתב דלא הקילו חכמים וכו']

ומבואר מדברי התוס' והראשונים שאחר שלא תקנו חכמים כרמלית בכלים הרי מדאורייתא חשוב כרה"ר ולא כמקום פטור וכדחזינון שלא הקשו ותירצו כלל מדין מקום פטור, וזה תמוה מאוד שהרי כלים אלו מקום פטור הם, ואם תאמר דבטלים הם לרשות ולהכי לא חשיבי כמקום פטור אם כן כשרחבים ד נמי לא יהיו כרמלית מן התורה. והמתבונן יראה ששאלה זו יש לשאול אותה בשני אופנים: האחד דכיון שמונח כלי ברה"ר לא גרע מתל והקרקע עצמה שתחת הכלי פקע ממנה שם רה"ר והיא מקום פטור, ועוד יש לשאול דאף אם הקרקע אינה מק"פ אבל הכלי שמונח על הרה"ר קובע שם רשות לעצמו והוי הכלי מק"פ.

ויעויין ברשב"א לקמן [בדף ז ע"א ד"ה אביי ורבא וכו'] שדן במבואר שם בגמ' דמקום ברה"ר שיש בו היזמי והיגי [מיני קוצים] ועי"ז לא דרסי שם רבים אף שהם פחות מג' הוי מקום פטור, והקשה הרשב"א מאי שנא מיד אדם למטה מג' דחשיב כהנחה ברה"ר, ותירץ דה"מ בהיזמי והיגי שכשהניחום שם הניחום שלא על דעת ליטלם ולכן הקרקע עצמה כבר אינה עשויה לדריסת הרבים ופקע ממנה שם רה"ר, אבל יד אדם וכן כלים העתידים לינטל בטלים לגבי הרשות.

ואפשר דלכן לא ס"ד כלל להתוס' וראשונים להקשות מדין מקום פטור דפשיטא להו שאין הקרקע נעשית מק"פ על ידי כלי המונח שם שאין הכלי חלק מהרשות ופשוט שהקרקע שתחתיו אינה מקום פטור, ולומר דהכלי יחלוק רשות לעצמו להיות מק"פ אפשר דלא קשיא להו כלל שאין מקום פטור שם רשות לחלוק רשות לעצמו. ורק כרמלית אחר תקנת חכמים שיש לה שם רשות חולקת רשות לעצמה.

בעיקר דין כרמלית בכלים נראה שארבע שיטות נאמרו בו: (א) **שיטת תוס'** ועוד ראשונים שאין כרמלית בכלים שלא תקנו חכמים דין כרמלית בכלים [והטעם יתבאר להלן] ואף אינם חשובים כמקום פטור אלא הם חשובים כהרשות שבה הם מונחים. (ב) **שיטת הרשב"א** הסובר שאין זה דין דוקא בכרמלית אלא אין הכלי חולק לעצמו רשות כלל מן התורה [לבד מכלי גבוה י' וכמשי"ת להלן בע"ה] ולהלן יתבאר שזו גם שיטת הר"י מיגאש בתשובה. (ג) **שיטת ההג"א** שאין כרמלית בכלים אבל מקום פטור הם ואינם בטלים לרשות שמונחים בה. (ד) **שיטת הראב"ד ודעימיה** דיש דין כרמלית בכלים.

שיטת התוס' דאין כרמלית בכלים:

יש לחקור במה שכתבו התוס' דאין כרמלית בכלים האם זה דוקא בכלים הנמצאים ברשות אחרת שהם בטלים לגבי אותה הרשות או שאין לכלים כלל שם כרמלית. **ואמנם** הדין ברור להתוס' שהכלי בטל לרשות ודין המניח בכלי כמניח ברשות, אך אפשר שבגלל שאין כרמלית בכלים לכן הוא בטל לרשות או להיפך דבגלל ביטולו להרשות ליכא דין כרמלית בכלים.⁹⁷

ובטעם הדבר שאין כרמלית בכלים ראה ברש"י להלן שכתב דלא תקנו חכמים כרמלית בכלים לבטלם מתורת כלי, והדברים צריכים פירוש. **ובספר עולת יצחק** פירש דברי רש"י באופן נפלא, דבעלמא כל כרמלית מדאורייתא היא מק"פ ותקנו לה חכמים שם רשות בפ"ע כיון שהיא רחבה ד, אבל כלים מדאורייתא אינם כמקום פטור [וכמו שנתבאר לעיל מדברי כל הראשונים מוכח דפשוט להו דכלים מדאורייתא בטלים לרשות ורק דנו אם הוו כרמלית מדרבנן לבד משיטת ההג"א דהוי מק"פ] ולכן לא תקנו חכמים שיהיו כרמלית לבטלם מתורת כלים.⁹⁸

⁹⁷ ויש לדון בזה כמה נ"מ: האחת בכלי הנמצא באויר רה"ר למעלה מי' [לדעת רבנן או לריב"ז כשאין לו מחיצות] דברשב"א מפורש דבנמצא באויר אין לו ביטול לרשות דאינו נמצא בשום רשות [ומוכח מהרשב"א דמק"פ לא חשוב רשות כלל, ויל"ע בדברי המהרש"א בדף ח בזה] דאם גם בזה אין דין כרמלית בכלים מותר לטלטל מרשות הרבים או מרה"י לכלי זה וממנו ואם כה"ג יש כרמלית בכלים אסור, וברשב"א מוכח להדיא מכ"ד דכה"ג יש כרמלית בכלים [וכמושי"ת להלן] אך לשיטת התוס' יש מקום להסתפק בזה.

וכן יש לדון בכלי המונח על מקום פטור [כגון תל גבוה ג' ורחבו פחות מד', ועליו כלי רחב ד'] ולמש"נ לעיל מדברי הרשב"א דאין ביטול למקום פטור. עוד יש לדון בכלי המונח על עמוד גבוה י' ורחב ד' ולדעת הרמב"ן דאין לו אויר, דיתכן דכלי המונח עליו אינו כרשות היחיד שהרי אין לה אויר.

⁹⁸ יש להוסיף בביאור הדברים דמרש"י משמע שאם היה כרמלית רשות מן התורה היה אף בכלים ורק מחמת שתקנת חכמים היא לא תקנו בכלים, וביאור הדברים דהכלים שהם משמשים ברשות בטלים לרשות שבה הם נמצאים, אך כאשר יש לכלי חשיבות רשות אזי כבר אין הוא בטל למקום שבו הוא נמצא, ומדאורייתא יש חשיבות רשות רק למקום שהוא רשות היחיד [מחיצות ומקום ד'] או לרשות הרבים, ורבנן חידשו חשיבות רשות לכל מקום ד' וקבעו דינו להיות כרמלית, ואילו היה

ולפי"ז עדיין יש לחקור החקירה הנ"ל אם לא גזרו כלל כרמלית בכלים כיון שמעצם טבעם הם אינם מקום בפ"ע אלא מונחים בכל מקום שהם או שרק כשהם ברשות לא גזרו, ובודאי סתימת לשון רש"י משמע דלא תקנו בהם כלל דין כרמלית, וצ"ע. [ומלשון המיוחס להר"ן לקמן בדף ח מבואר להדיא דרק כשהם ברשות אחרת אין הכלים כרמלית, אך נראה דהוא אזיל שם בשיטת הרשב"א, ולדעת הרשב"א ודאי שהטעם הוא ביטול לרשות ואף בדאורייתא הוא כן וכמושי"ת בע"ה להלן]

ועיוין בתוס' לקמן [דף יא ע"ב ד"ה אלא לאו וכו'] שתמהו כלפי המבואר בגמ' שם דגת הוי כרמלית דהא אין כרמלית בכלים, ותירצו דמירי במחובר לקרקע, **ועיוין במיוחס לר"ן שם** שהביא בשם תוס' [שאינם לפנינו] דגת מפני כובדו קובע לו מקום ויש לו דין כרמלי, **ונחלק עליו** המיוחס להר"ן ותירץ כהתוס', ולמדנו שנחלקו הראשונים בכלי שקבוע לו מקום אם יש בו דין כרמלית או לא.

ועיוין בבית מאיר [סי' שנה סק"א] שהקשה מהגמ' לקמן [דף קא ע"א] דאיתא התם בגמ' לפירושו של רש"י דהני ביצאתא דמישן שהן ספינות שאין ברוחב קרקעיתן ד' הרי הן ככרמלית, והתוס' שם הקשו עליו היאך הוי כרמלית הרי אין בקרקעיתן ד' ועיי"ש בריטב"א שתייר דגבי כרמלית אי"צ שתהיה הקרקע ד' אלא סגי במה שיש למעלה בין המחיצות ד' ומשא"כ רה"י דבעינן מקום תשמיש.

והקשה הב"מ על רש"י ותוס' שהרי אין כרמלית בכלים כלל והיאך הוי הספינה כרמלית, ואין קושיתו על רש"י ברורה שהרי אדרבה אם אין כרמלית בכלים הרי בטלה הספינה לים שהוא כרמלית והדר דינה ככרמלית, אך על התוס' אכן קשה שהקשו שאינה כרמלית מפני שאין בקרקעית ד' והרי אם כן הרי היא כלי, וכיון שאין מקום פטור בכלים לו יהי שאינה כרמלית מצד עצמה אבל גם אין מקום פטור בכלים והדר דינה ככרמלית, **וכן קשה על הריטב"א** שתייר דכיון דלמעלה יש ד' הוי כרמלית ומה הוצרך לכ"ז.

ותירץ הבית מאיר שמה שלא גזרו חכמים כרמלית בכלים היינו בכלים העשויים לתשמיש אבל ספינה שעשויה לדירה ודאי גזרו בה כרמלית.

והנה הערנו לעיל דעיקר קושית הב"מ על רש"י אינה ברורה שהרי אדרבה אם אין הכלי כרמלית הוא בטל לים ושוב הדר דינו ככרמלית, **ועיוין ברע"א** [בסי' שמט] בהגהותיו על האבן העזר, ודבריו נסבו על דברי האה"ע שסובר שלדעת רש"י כלי ברה"ר הוי מקום פטור, **והרע"א הקשה עליו** מדברי רש"י שם בסוגיא שכתב דספינה שאין דפנותיה עשרה כרמלית היא. [ולכאורה אפשר גם להוכיח כן גם מפירוש רש"י בביצאתא דמישן שאין ברחב ד' וחדא מינייהו נקט הרע"א] אלמא כמו שהיא מתבטלת לרה"ר כשהיא ברה"ר כך מתבטל הכלי לכרמלית כשהוא בכרמלית. ומשום דהיה פשוט להרע"א דספינה כרמלית היא ואינה קובעת שם כרמלית לעצמה. **אלא שאף דברי הרע"א מוקשים** דסו"ס מדברי התוס' מוכח להדיא דספינה שאני ואם כן אין גם ראייה מרש"י נגד האה"ע.

ועיוין במאירי שם [בדף ק ע"ב סוד"ה וממה שכתבנו וכו'] שביאר דין הספינה וז"ל שאם אינה עמוקה עשרה הרי היא כרמלית ומותר להדיא שאע"פ שאין דין כרמלית ומקום פטור בכלים כמו שביארנו בפרק ראשון ספינה כקרקע היא נידונת וכו' **עכ"ל**. **ואין דבריו מובנים** דאדרבה אם היינו דנים ספינה ככלי שאינה לא כרמלית ולא מקו"פ ודאי היה דינה ככרמלית שבטלה היא לים, וצ"ע.

עגלה מגא קבוע, ואולי עגלה וספינה שאף שהם ניידים לא ירומו מעל הקרקע חשיבי כקרקע ודלא הכהבית מאיר, להוסיף שהאחרונים נתקשו ברמבן שאין לבוד בכלים מספינה וגם בזה צל עהר הזה

מתחדש דגם בכלי יש למקום ד חשיבות רשות ממילא היה נפקע ביטולו לרה"ר וכנ"ל אבל לא תקנו חכמים להפקיעו מתורת כלי לחשבו רשות בפ"ע.

להוסיף חזו"א על התוס'

רשבא חלק ראשון לציין את הסוברים כן [תוס' לקמן קב רמ בר שינאור תוריד ואולי רמבם בשיטת הרשבא עצמו שוע הרב תוצאות חיים חזוא וחידושו של החזוא שצריך גם עקירה וגם הנחה ראיות השוע הרב וראיות החזון איש.

תירוץ ריטבא טרסקל עם המרכבת המשנה בהערה ולציין שהתוס' לעיל לא כתבו כן

בתוס' של שני כחות יש לציין שהתוס' ראש שונה מהתוס' בג' פרטים, הסבר שיטת רשי [התוס' ראש דחוק וקשה] דחית רשי הפוכה מהרח שבתוס', ודחית הרח אפשר שהראש לשיטתו בידו לא ניח וכאן ובראש גבי גשמים שעקירה מיד ליד היא עקירה כי סובר שהיד חשובה כרשות היחיד כשהאדם ברשות הרבים אלמא היד נידונה כהנחה לעצמה ואין החפץ מונח על האדם אלא על היד ודוק

בגמ' ידו של אדם רמבם קיבוץ ופישוט ראש יוסף חשבון עקירת גופו להוכיח מדין כתפו דין עקירת גופו ספק ביד קטן שאין לו דעת להחזיק חפצים. ובעולת יצחק יש גם את החיט במחטו.

שני כחות: ברשי הוורט הוא שזריקה שונה משאר הוצאות כי המעשה של ההנחה מונח בעקירה והזריקה כוללת הכל, ולפיכך היא מעשה שלם וכשעושה מעשה נוסף בהכרח יש כאן שני מעשים ומשא"כ בהעברה שהעקירה היא מעצם טבעה תחילת מעשה, יש להסתפק בזורק ודוחף הלאה מה דינו ולכאורה גם זה תליא בספק הגמ', הרח זה וורט אחר ולכאורה מבואר מדבריו שמקום החפץ הוא האדם ולא היד, ולכן הספק ובמעביר מיד ליד פשוט שאינו כלום אבל בזורק וקולט אפשר שאף שהחפץ חזר לאותו מקום אבל יש כאן סיבה חדשה שהאדם הוא מקומו ולכן הוי הנחה חשובה, כאילו הוא שני בני אדם, ולקמן בדף ח סועב נחקלו ראשונים דעת הראבד והפירוש הראשון בפסקי הריד דדוקא במונח מעט אבל תוס' רמבם [ומשנב בשם רשי לבדוק] ואולי גם דעת התוס' ראש בעירובין לג [ויתכן שדעתו שם מטעם אחר ולא ממש הנחה] דהחפץ נחשב מונח על האסקופה מעצם המציאות ולא בגלל שהרגיע ידו, ויש לחשוב שמחלוקתם איה מקום החפץ אם ביד או בגוף ומהרח מוכח שהמקום בגוף וכהני רבואתא

התוס' ראש ששואל על הרח לשיטתו בידו לא ניח ולבדוק תוס' ראש בקלט מי גשמים

דף ה"ב

בגמ' מים על גבי מים היינו הנחתן משמעות הגמ' דפשוט הדבר שאם היה נוטל או מניח כל המים מעל הגומא היה בזה חיוב בעקירה והנחה, והנידון הוא במים על גבי מים, ואף שגם במניח מים בגומא יבשה נידי המים, ויל"ע מ"ש, וראה להלן בענין אגוז שיתבאר בע"ה אם החסרון הוא במה שהאגוז נייד או שהמים תחתיו ניידים.

ובביאור המסקנא דהיינו הנחתן ראה להלן בגמ' גבי שמן ע"ג יין באנו למחלוקת וכו' והמבואר מדברי הגמ' ורש"י שם כך הוא דאם השמן והיין נחשבים כדבר אחד ממש אזי הנוגע בשמן כאילו נגע גם ביין שהכל דבר אחד שנגע במקצתו ונפסל כולו, ואם השמן והיין חשובים כשני דברים נמצא שנגע הטבוי רק בשמן והיין לא נפסל, ודכוותה גבי שבת אם הכל דבר אחד נמצא שהניח השמן ע"ג קרקע כי השמן והיין חבירו להיות דבר אחד והאחד הזה מונח על הקרקע, ואם הם שני דברים נמצא שהניח השמן על היין דנייד.

ולפי זה מוכרח שטעם הדבר שמים על גבי מים היינו הנחתן הוא מפני שכל המים חשיבי כדבר אחד לכו"ע, וכמו דפשוט דהנוגע במים בכלי טמאים כל המים שבכלי. **וראה ברמב"ם** [פ"ג משבת ה"ד] שכתב 'שהמים כולו כאילו מונחים על הארץ' **ובפירוש קדמון על הרמב"ם ביאר טפי** אין אומרים וכו' שהמים שנטל רחוקים מן הארץ אלא נאמר בו שהוא נטל המים שהוציא מעל שטח הארץ מפני שהמים כולו כגוף אחד הוא.

אך יש להעיר בזה דהא גבי טומאה פשיטא טובא שהמים כולם כדבר אחד חשיבי דלא פליגי ריב"נ ורבנן אלא בשמן על גבי יין אבל השמן עצמו פשיטא דכל השמן נפסל בנגיעתו, וכל נוגע במים פוסל כל המים שבכלי, ואם

כן מאי חדית לן רבא דמים על גבי מים היינו הנחתן, ומה חידש רבי יוחנן במימרא דקלט מים מעל גבי גומא. ואפשר שהיה ס"ד לחלק בין טומאה לשבת וקמ"ל רבי יוחנן ורבא דכל שהוא דבר אחד אף שנטל מקצתו ואותה המקצת אינה מונחת ע"ג קרקע ממש חייב, וצ"ע בזה.

בגמ' מהו דתימא וכו' לאו היינו הנחתן וכו' ראה ברש"י שכתב דלאו היינו הנחתן כדי שתהא עקירתן עקירה, וכאן מתפרשים דבריו בפשיטות שהרי חידושו של רבא היה לגבי עקירה, ולכן פירש שהנידון בהנחת המים הוא כלפי העקירה הבאה לאחר מכאן, אך ראה ברש"י לקמן [בדף צט ע"ב ד"ה היינו הנחתן ולהלן שם בדף ק ע"א ד"ה לאו היינו הנחתן וכו'] ששם פירש כן בגוף המימרא דאגוז דמיירי הן באגוז והן בכלי לגבי עקירה, ומשמע מזה דנידון הגמ' הוא רק על עקירה ולא על ההנחה עצמה, ויעויין בראבי"ה [בהל' שבת סי' רא] שפירש דסוגיין מיירי גבי עקירה דוקא אבל המניח אגוז על גבי מים חייב [וכ"ש ע"ג כלי] ויעויין בראבי"ה בחלק התשובות [בסי' תתקסח] שהרחיב ופירש שיטתו, והוקשה לו שם קושית התוס' מכתבן כשהוא מהלך דחשיב הנח אף שהדיו ע"ג קלף המונח ביד האדם דנייד, ולכן פירש דגבי הנחה ודאי דחשוב כה"ג הנחה ורק עקירה הוא דליכא דבעינן עקירה מעל הנחה גמורה, והאריך שם לבאר דשאני עקירה מהנחה כדחזינן בסוגיא דקלוטה ובמקומות נוספים, ודקדק הראבי"ה דברי רש"י דידן שפירש הסוגיא בעקירה דוקא.⁹⁹

וגם מדברי הרמב"ם מבואר שסובר כהראבי"ה דסוגיין בעקירה דוקא דיעויין ברמב"ם [בפי"ג משבת ה] שהביא מימרא דרבא לגבי עקירה בלבד, ולהלן שם [בפי"ד הכ"ג] כתב 'בור ברשות הרבים עמוק עשרה ורחב ארבעה מלא מים וזרק לתוכו חפץ ונח על גבי המים חייב וכו', ומשמע להדיא שגם בחפץ צף הוא חייב ושלל כדברי רש"י להלן, הרי להדיא דחפץ הצף על המים חשוב מונח ורק דעקירתו מע"ג מים אינה עקירה.

ועיין בר"ח כאן שפירש המימרא לגבי ההנחה עצמה. ואמנם זה פשוט דלהר"ח ה"ה גבי עקירה שהרי מימרא דרבי יוחנן מיירי גבי עקירה ועלה מיתנינן ממים ע"ג מים. וראה בפסקי הרי"א ז' [לקמן בפי"א ה"ז-ח] שהעמיד דין הסוגיא להדיא בין בעקירה ובין בהנחה.

בגמ' אגוז ע"ג מים וכו' יש לחקור בפשט המימרא דרבא מדוע אין האגוז חשוב מונח על גבי מים, דאפשר לפרש שהאגוז עצמו מחמת שהמים מנידים אותו ממקום למקום אינו חשוב כמונח, ואפשר לפרש שכיון שהמים הם ניידים הרי הם אינם מקום חשוב להנחה והמניח על גביהם פטור. ונראה שנחלקו בזה הראשונים וכמושי"ת: הנה התוס' העמידו קושיתם מספינה על דין אגוז ע"ג מים ולא בדין אגוז ע"ג כלי, ומבואר מדבריהם שאם נדמה אגוז לספינה לומר שהאגוז ניח כמו ספינה אזי תחשב הנחת האגוז הנחה, והרי המים הם ניידים מחמת עצמם ולא מחמת אחרים ומאי קשיא להו, ומוכח להדיא מדבריהם דבעצם מה שהמים הם ניידים אין שום חסרון אלא מה שהאגוז על המים אינו מונח אלא נע ונד זו הסיבה שאין כאן הנחה, ולזה הקשו מספינה. אך יעויין ברשב"א ובשא"ר שלא הקשו מאומה באגוז אלא העמידו קושיתם בדין אגוז על גבי כלי, ודבריהם מבוארים למענין אשר באגוז לא קשיא להו כלל כי המים הם ניידים מחמת עצמם ולא דמי כלל לספינה, אבל קושיתם היא שהכלי על גבי מים ודאי ניח דמאי לספינה וממילא האגוז שעל גביו מונח על דבר נח, וכן מפורש הדבר להדיא גם בתירוצן של הרשב"א דהכא לא דמאי לספינה דבעינן מקום נח ובעינן שיהיה האגוז מונח על דבר שאינו מתנענע אפילו מצד תנועת אחרים. ויש לעיין ולברר מה ספק הגמ' באגוז ע"ג כלי לשתי הדרכים, ויתבאר להלן בע"ה.

⁹⁹ אך יעויין בסוגיא לקמן [בדף ק ע"א] דאיתא התם מימרא דאבאי דהזורק לתוך בור מים עמוק עשרה ברה"ר חייב, ופירש רש"י שם 'זורק לתוכה מרה"ר מידי דנייחא כגון אבן או מים' ולכאורה כוונתו שהאבן שוקעת ונחה על הקרקע ומים נמי חשיבי מונחים ע"ג קרקע וכדאמרין הכא דמים ע"ג מים היינו הנחתן אבל במידי דצף כגון אגוז לא, וצ"ע מדברי רש"י שם לעיל שהעמיד הסוגיא בעקירה, וגם תימה על הראבי"ה שנראה מדבריו שרש"י סובר כן דוקא גבי עקירה.

ואולם יעויין בתוס' רי"ד שם שגילה סודו של רש"י שכתב שם דדוקא דבר השוקע חייב משום דלא מבטל מחיצתא אבל כשזרק לבור מים דבר הצף הרי הוא מבטל את המחיצות ולכן פטור [ועיקר דבריו צ"ב ואכ"מ וע"ע בפסקי הרי"ד שם ובפסקי הרי"א ז'] ובודאי שהתוס' רי"ד [שדרכו בכל מקום לילך בעקבות רש"י] פירש כן בדברי רש"י, ולמדנו מדבריו שאף הוא סובר כהראבי"ה דאלי"כ אין צורך לטעם ביטול המחיצות, וזה מתאים לדבריו בסוגיין. [וע"ע בפסקי הרי"א ז' שם שחולק על הרי"ד, וכתב דמיירי גם בדבר הצף על המים דלא מבטל מחיצה, וגם כתב שכך היא דעת רש"י היא דגם בדבר הצף חייב וזה שלא כמו שכתוב ברש"י שלפנינו אך זה מתאים עם שיטת רש"י לפירושו הראבי"ה דבהנחה ודאי חייב, ואולם הרי"א ז' עצמו סותר דבריו מיניה וביה שלהלן שם בסמוך כתב דגם בהנחה פטור באגוז, ואם כן זורק לבור בדבר צף אמאי חייב, וצע"ג]

ויש לעיין לדעת התוס' דאם כן מניח מים על גבי גומא [אפילו גומא יבשה] או בכלי מדוע חייב הרי המים מצד עצמם אינם נחים כלל, ואפשר שמה שהמים המונחים במקומם נעים בתוך המקום אין זה חסרון הנחה כלל, וביתאר ביאור שהמים כולם אינם נעים כלל אלא חלקי המים נעים ומתערבים אבל אין המים כגוש אחד הולכים ממקומם, אך האגוז שעל גביהם הוא נע ממקום למקום בתוך המים ולכן המים עצמם חשובים כקבועים ועומדים והאגוז לא ניח.¹⁰⁰

תוד"ה אגוז וכו' כבר נתבאר לעיל שהתוס' העמידו הקושיא על אגוז, דכמו שהספינה חשובה כנייחא לענין חשיבותה להיות חצר כך האגוז חשוב כמונח לענין חיוב שבת. וכן מפורש להדיא גם בתוס' רא"ש.

שם בתוס' ויד נמי וכו' ראה בגליון הש"ס להרע"א שהקשה דהרי בנותן ביד עבדה הוי חצר מהלכת ואמאי, הרי היד אינה מהלכת אלא העבד מסגי תותה, ובחידושי הקשה עוד שהרי הנותן גט על ראשה של אשה נמי מגורשת אף שגופה עצמו מהלך ואם כן נילף חצר מהלכת מזה. **ועוד יש להקשות בדברי התוס'** בפשיטות, דנתן ליד עבדה לא מהני משום שהוא חצר מהלכת ומדוע העבד חשיב חצר מהלכת והאשה עצמה אינה חצר מהלכת.

וכתב הרע"א לפרש דחסרון חצר מהלכת הוא מפני שהיא מתרחקת מהאשה ולכן אינה דומיא דידה. ולכן ביד לא שייך כלל חסרון זה. **ובחידושי לב"מ ביאר יותר** דבאמת אין שום נ"מ אם מניח ביד האשה או בראשה שקבלת היד היא קבלת האשה בעצמה, ולא שייך בזה כלל חילוק, והענין דחצר הוא מפני שמתרחקת ממנה עצמה וכמובן דבה עצמה אין סברא לומר שהיד מהלכת שהרי היא מחוברת לגופה. והוי קבלה שלה בעצמה.

ויעויין ברמב"ן בגטין [דף כא ע"א ד"ה חצר וכו'] שכתב וז"ל חצר מהלכת לא קנה. הקשו בתוספות והא חצר מידה איתרבאי וידה מהלכת היא, ומתרצי ידה מינח ניחא וגופא הוא דקא ממטי לה כדאמרינן גבי קלתה בפ"ק דמציעא, ולא מילתא היא דאע"ג דגופה ניה ידה לא ניחא וכמהלכת דמיא, מה שאין כן בספינה וקלתה דניחי לגמרי, ואפילו הניח לה ע"ג גופה או ע"ג רגלה ומהלכת מגורשת, אלא כיון שאין ידה מתרחקת ממנה כשאינה מהלכת דמיא, אבל חצר מהלכת כיון שאפשר לה להתרחק ולא תהא משתמרת לדעתה לא קניא ליה. **עכ"ל**. **מפורשת קושית הרע"א** [השניה] ברמב"ן וגם ההסבר שכתב הרע"א בדין חצר מהלכת מפורש ברמב"ן.

אך קשה על סברת הרמב"ן והרע"א דהא בגמ' שם פריך דבנותן לה ע"ג קלתה והיא מהלכת לא תתגרש ומשני דקלתה מינח ניחא ואיהי קא ממטי לה, וקשה שהרי התם הקלת אינה מתרחקת ממנה כלל אלא היה עמה מוליכתה ומדוע תחשב כחצר מהלכת, **וכבר עמד בזה הקה"י שם** [בב"מ סי' יג] וצ"ע. ושמא יש לומר דכיון שהקלת כשהיא מהלכת יכולה להתרחק ממנה חשובה כחצר מהלכת אף כשהיא תלויה בה.¹⁰¹

ובדעת התוס' יעויין בקה"י [בב"מ סי' יג] שביאר דזה היה פשוט להתוס' דבאדם עצמו אין כלל חסרון דמהלך שהוא עצמו קונה, וגם פשוט להתוס' כסברת הרמב"ן והרע"א דאין כלל ענין של קבלה ביד דוקא אלא האדם כולו כדבר אחד הוא חשוב ולכן אין כלל חסרון ביד עצמה, ומה שכתבו התוס' דומיא דידו הכוונה היא דכיון שדין חצר נלמד מקרא דבידו ובקרא זה 'יד' כתיב הרי זו גזיה"כ בצורת החצר שתהא דומה לידו של אדם וחצר מהלכת אינה דומה ליד ולכן אינה קונה אבל בדממטו לה אחרים הרי היא דומה ליד וקונה. **ואולם יעויין בהגהת אשרי שהביא דברי התוס' וז"ל** אגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתו. אבל לענין קניה חשיב הנחה, כגון, ספינה ע"ג מים, ולא הוי

¹⁰⁰ ולפי זה יש עומק נוסף במחלוקת התוס' והראשונים, דלהתוס' שהחסרון הוא במה שאין החפץ נח הרי חסרון זה אינו קיים בגוף המים שהמים שנעים במקומם חשובים כעומדים, אבל להרשב"א שהחסרון באגוז הוא בתנועת המים נמצא שתנועת המים חשובה כתנועה להגדירם כמקום שאינו נח, אך הרשב"א לטעמיה שחסרון המים הוא בתואר מקום שלהם ולא הנחתם עצמם [שהרי גבי אגוז עסקינן לאחשובי המים כמקום הנחה] ובזה הסברא שמים שנעים ונדים במקומם אף שכלפי הנחת עצמם חשובים מונחים אבל הם אינם מקום ראוי להנחה מחמת תנועתם שגדר נייד לגבי 'מקום' שונה מגדר נייד לגבי 'מונח' ודוק.

¹⁰¹ ויש לבאר בזה עוד, דהנה בגמ' מבואר דבעבד גם כשהוא עומד אינה מגורשת דכל שאילו מהלך לא קנה וכו' והיינו דחצר שהיא בעצמה מהלכת אינה חצר לקנות על ידה, אכן נראה דבקלתה גם להס"ד דחשיבא מהלכת כ"ז הוא כשהאשה מוליכתה, דהקלתה בעצמותה אינה מהלכת רק פריך דכשהיא מהלכת בפועל אזי תחשב כחצר מהלכת. ואמנם בזה יש לומר דכשהיא מהלכת עמה יש לקלת שם חצר מהלכת כאילו היתה הולכת על ידי אחר דבשעת הילוכה אינה חצר לקנות.

חצר מהלכת, דחצר מידו איתרבאי, וידו גופה אף על גב דמסגי תותה קני, דחשיב כאילו נח ואיהו דמסגי, [אבל לענין שבת שאני] דכל דיני [שבת] ממשכן ילפינן וכו' עכ"ל. ומבואר שהטעם שהטעם ללמוד ספינה מיד הוא משום שהיד עצמה קונה כה"ג, אלמא אם היתה מהלכת לא היתה קונה, וצ"ע בכ"ז.¹⁰²

[ובעיקר קושית הרע"א יש להעיר, דהנה זה פשוט דמה שאפשר ליתן ליד עבד אינו מפני שהיד עצמה היא מקום קבלה אלא מפני שהעבד הוא מקום קבלה, ולו יצויר שלא היה העבד שלה רק היד היה זה לכל היותר ככליו של לוקח ברשות אחרת ומה שמועיל ליתן לעבד [כגון בכפות וכדו'] אינו מחמת שיש כאן קבלת יד העבד אלא מחמת קבלת העבד בעצמו. ואם כן אין שום נ"מ אם היד הולכת או שהעבד מסגי תותה דהעבד עצמו הוא חפצא דחצר מהלכת ואין שום הבדל אם מניח על ידו או על ראשו, ומשא"כ באשה דהקבלה בידה הוא דין מסוים דונתן בידה ועל זה אמרו התוס' דידה נייחא, ואמנם אפשר לשאול מראשו וכמשה"ק עוד הרע"א אבל יד עבד ליד אשה לכאורה לא דמיא כלל, וראה במש"כ בזה עוד בהערה לעיל]

שם בתוס' אבל הכא ממשכן ילפינן דברי התוס' צריכים ביאור כי אחר שביארו דגם הילוך על ידי אחר הוי הילוך אלא דהתם מהני משום דהוי דומיא דידה, אם כן מדוע הוצרכו להוסיף דהכא ממשכן ילפינן וכו', ואפשר שבאו לרווחא דמילתא ליישב הדבר משני הצדדים, דהתם ודאי שהילוך כזה אינו חסרון בחצר דומיא דידה, אבל כאן אף שאינו הילוך גמור מ"מ לא חשיב הנחה משום דממשכן ילפינן.

אך יעויין בדבריהם בב"מ שם [דף ט ע"ב ד"ה ספינה וכו'] ששם הקדימו קושיא אחרת, מאי שנא ההיא דספינה ממה דקיי"ל דרכוב כמהלך [וכמו שהביאו התוס' דידן בהמשך דבריהם] ותיירצו דספינה שאני כיון דדמיא לידה, והוסיפו וכתבו דכמו כן א"ש סוגיא דידן משום דהתם ממשכן ילפינן והיו מצניעין וכו' אבל גבי ספינה דומיא דידו בעינן ואיכא. ותמוה מאוד אחר שהוכיחו מההיא דרכוב כמהלך דחשיב כמהלך לכל דיני התורה אם כן בהכרח דבספינה הוא דין מסוים דמהני משום דהוי דומיא דידו ומה טעם יש לשאול מסוגיא דידן, וביותר מדוע הוצרכו לבאר דהכא דומיא דמשכן בעינן הרי חזינן דבכל התורה חשוב כמהלך דומיא דרכוב, ואדרבה אילו היה הדין דאגוז ע"ג מים היינו הנחתו או אגוז ע"ג כלי היינו הנחתו היה קשה מסוגיא דרכוב כמהלך, וצ"ע.

נתבאר לעיל דמקושת התוס' אנו למדים שסברו שהחסרון באגוז ע"ג מים אינו במים אלא באגוז מדהקשו מספינה וכנ"ל. ויש לעיין בתירוץ כשחידשו דהכא דומיא דמשכן בעינן כדרך שהיו מצניעין חפצים, אם לפי זה חזרו בהם מההנחה הקודמת ועתה חסרון ההנחה הוא מפני שהמים אינם מקום חשוב להניח בו חפצים, או דאף למסקנתם החסרון הוא מפני שאין דרך להניח חפצים כשהם נעים ולכן האגוז לא חשוב כמונח, ומחשבו פשוט דבריהם להלן עולה שגם למסקנא לא חזרו בהם, והחסרון הוא באגוז עצמו.¹⁰³

¹⁰² ונראה מדברי התוס' שאכן יש הבדל אם נותן לאשה עצמה או בידה, והיד חשובה כצורת קבלה נוספת כמו חצרה [נראה בסוגיא בריש הזורק דעולא סובר שחצר קונה רק כשעומדת בצדה וילף מידה דמה ידה בסמוכה אף חצרה בסמוכה, ופריך שם הגמ' דנימא מה ידה בדבוקה בה אף חצרה כשהיא דבוקה בה, הרי מבואר מלשון הגמ' שהיד היא דבוקה וסמוכה לאשה עצמה] וממה שהיא עצמה מקבלת אין ללמוד חצר אלא ממה שמקבלת בידה שהיא משמרת עבורה את הגט יש ללמוד חצר. ומה שמהני כשהאשה מהלכת בגופה הוא מפני שבקבלתה היא עצמה אין כלל ענין של חצר מהלכת דהמהלכת הוא פסול במקום שמקבל עבור האשה אבל לא בה עצמה, אך בידה יש חסרון מהלכת, ולכן ממה שמהני ביד אנו למדים שבמסגי תותה לא חשיב מהלכת דמזה הטעם היד קונה כמש"כ ההג"א. ובזה מיושבות כל הקושיות שהוקשו לעיל בפנים.

¹⁰³ דאם נאמר דלמסקנא המים אינם מקום הנחה, אם כן הספק גבי כלי הוא כיון שהניחם בכלי שמא הכלי הוא מקום הנחה, ועל זה הקשו מרכוב כמהלך שהכלי רכוב על פני המים [דמה שהאגוז רכוב על הכלי אין בזה שום נ"מ דהחסרון הוא במקום וכנ"ל] ואם כן מה הוכיח ממניח על אדם מהלך הרי שם מניח על האדם ולא על כלי שעליו, וע"כ שבאו להוכיח דכמו שהמניח על אדם מהלך לא חשיב הנחה מפני שהמונח על מהלך כן הנחת האגוז על הכלי דנייד אינה הנחה כי האגוז ככלי דמיא, ודוק.

ויש להעיר דבתוס' רא"ש משמע דעיקר התיורין הוא שהמים אינם חשובים כמקום ובאמת הוא מדוקדק מאוד שבהמשך דבריו לא הזכיר כלל הראיה מאדם המלך ולא מבהמה שמניחו עליה כשהיא מהלכת והקשה רק ממניח כלי ע"ג אדם, ומשמע דלדידיה באמת עיקר התיורין הוא דמסלקנא יש כאן חסרון מקום באגוז.

אבל יל"ע בזה שהתוס' רא"ש נסתייע מההיא דמתגלגל דגבי שבת אינו הנחה ובקנין מהני, ואם למסקנא הסיבה באגוז היא מפני שהמים אינם מקום אם כן בחצר מהני מפני שהחצר מהלכת עצמה היא מקום כלפי החפץ ואין זה חילוק בין שבת לקנין כלל, ואין סיוע מההיא דמתגלגל ודוק היטב, וצ"ע בזה.

שם בתוס' ובעי אגוז בכלי וכו' דבריהם צריכים ביאור, דאם אין דרך להניח אגוז כשהוא נייד, אם כן מאי נ"מ אם הוא נייד מחמת המים או מחמת הכלי שתחתיו שנע מחמת המים, שהרי הקושיא היתה דמיא קא ממטו ליה והתירוץ דסו"ס האגוז לא נח ולא דמיא למשכן ואם כן כל כה"ג שאינו נח לא דמיא למשכן, ושמא זה גופא באו לבאר דכשמוניחו על מקום שהוא אינו מנידו ורק מחמת תנועת המקום עצמו נייד כה"ג היו מניחים במשכן.¹⁰⁴

שם בתוס' ואע"ג וכו' ובריש פרק וכו' נראה פשט דבריהם שהוכיחו מרכוב כמהלך שהאגוז המונח [רכוב] על גבי הכלי לא חשיב כנייח לפי שרכוב כמהלך וכן הוכיחו עוד מההיא דאדם ובהמה ומכלי, ולמדנו מדבריהם חידוש דמה שהמוניח על גבי אדם מהלך לא חשיב הנחה אינו מפני שהאדם נייד אלא מפני שהחפץ המונח נייד, והטעם לזה הוא משום דרכוב כמהלך. ולפי זה נמצא שאגוז בכלי באמת לא ניח כלל והצד דחייב מפני שכך היתה הדרך במשכן, וצ"ע בסברא שהיה הדרך להניח על גבי כלים הצפים במים ולא בכלים המונחים ביד אדם מהלך.

וקשה דאם כן מדוע הוצרכו לעיל לפרש באגוז דממשכן ילפינן הרי האגוז נייד אף דמיא קא ממטו ליה כפי שהוכיחו מרכוב כמהלך ומהנחה על אדם מהלך, ובהכרח דבקנין יש סברא מיוחדת דילפינן מיד, ושמא אף גבי הנחה על אדם או בהמה הוצרכו לתרץ דממשכן ילפינן כדי שלא נדמהו לקנין, וצ"ע.¹⁰⁵

בסוגיא לקמן [דף פ ע"א] מבואר לדעת התוס' דמתגלגל אינו חשוב כמונח, אבל מעביר בידו פחות מג' טפחים חשוב כמונח, וצ"ב מדוע חשוב כמונח ומאי שנא מרכוב כמהלך, שהרי האדם מניע החפץ שבידו, ואמנם גם בידו חשוב כמונח רק בפחות מג"ט והיינו משום דחשוב כמונח ע"ג קרקע [וצ"ב מאי שנא זה ממתגלגל]¹⁰⁶ אך סו"ס הרי גם אגוז ע"ג מים הוא ע"ג קרקע ומ"מ לא חשיב כמונח ומאי שנא הני, וצ"ע.

שיטת הרמב"ן ושאר מדברי הראשונים מבואר שלא הקשו כלל מאגוז על גבי מים לספינה אלא דוקא מאגוז בכלי, ומבוארים דבריהם שהחסרון באגוז אינו בתנועת האגוז אלא בתנועת המים וכמש"נ והמים ניידים מחמת עצמם ולא מחמת אחרים, ובאגוז בכלי החסרון הוא מחמת תנועת הכלי דלכן נסתפקה הגמ' לדון דלא חשיב מקום, ועל זה הקשו מאי שנא מספינה שהיא חצר לקנות בה, ולדרך הראשונים הקושיא חזקה יותר מאשר לדברי התוס', שהרי הדמיון הוא בין מקום הראוי לקנין לבין מקום הראוי להנחה ששניהם ענינים קרובים זל"ז, וכדחזינן שהגמ' דימתה חצר לגט לענין קלוטה דשבת. ותירצו הראשונים ונתפרש התירוץ ברשב"א שספק הגמ' הוא בשבת דבעינן בה שיטול החפץ ממקום נח, האם מקום שנע מחמת תנועת אחרים חשיב כנח או לא. וגם לתירוץ הראשונים אין הענינים חלוקים לגמרי אלא דאף דבחצר פשיטא לן דתנועת אחרים אינה מגרעת בחשיבות החצר מ"מ בשבת דילמא לא מהני, אך הצד בשבת דחשיב מקום הוא באמת דומיא דספינה [כך משמע מדקדוק לשון הרשב"א] ולדרך הראשונים אין מקום לדמות הענין כלל להנחה על אדם מהלך דפשיטא דאדם מהלך אינו מקום שהרי הוא נע מחמת עצמו, אבל יש לדון במניח ע"ג כלי המונח על אדם מהלך שהרי אינו נע מחמת עצמו אלא מחמת אחרים, ולא פירשו הראשונים מה הדין כה"ג, גם לא פירשו לן החילוק בין רכוב כמהלך לבין ספינה החשובה כנייחא לענין חצר, וכן בין רכוב לקלטה שענין תנועתה הוי ממש כרכוב, וכן

¹⁰⁴ ואם נפרש בתירוץ לעיל שחדשו שמקום נייד אינו מקום יבואר תירוצם דספק הגמ' אם מקום שנייד מחמת דקא ממטו ליה הוי מקום הנחה דומיא דמשכן, אך כבר כתבנו לעיל שזה נסתר מהמשך דבריהם

¹⁰⁵ ואפשר דסדר דבריהם כך הוא, דבתחילה הקשו סתירה מספינה לאגוז, ולא אבו לתרץ דאגוז נייד ורק גבי קנין שאני, דאם כן מאי שנא אגוז מאגוז על כלי, וגם דרכוב כמהלך והנחה ע"ג אדם אינה הנחה וכו', ובהכרח שהכא הוא ענין חשיבות של ההנחה דהנחה כשהחפץ מהלך אינה הנחה וכשהוא הולך על ידי אחרים חשוב כמונח אך אם כן אגוז נמי מיא קא ממטו ליה [אלמלא הקושיא ממיא אין לדמות אגוז לרכוב כי תנועת האגוז היא תנועתו העצמית ואילו רכוב בטל לדבר שעליו הוא רכוב ותנועת המרכב היא תנועת הרכוב] ועל זה השיבו דהכל תלוי בדרך ההצנעה במשכן, והוכיחו כן מאגוז בכלי שהרי רכוב כמהלך וכו' וע"כ שהכל תלוי בדמיון ההנחה למה שהיה במשכן, ועדיין צ"ע ובירור.

¹⁰⁶ בגמ' בפסחים [דף פה ע"ב] מבואר דנגרר ע"ג קרקע חשיב כמונח וכן מבואר בגמ' בכתובות [דף לא ע"א] ובתוס' שם בפסחים כתבו דלא נגררים אלא גם המעביר בידו פחות מג"ט חשיב כמונח, ומשמע מדבריהם שנגררין ומעביר בידו חד דינא הם [וגם משמע דנגררים פשיטא טפי, והיינו משום שההנחה היא בקרקע וכמו שביארו להדיא בהמשך דבריהם דהוא מדין קלוטה כמי שהונחה דבתוך ג' מודו בה רבנן] וצ"ב מדוע מתגלגל לרבא אינו כמונח הרי הוא ע"ג קרקע ממש וכנגררים דמיא, ועכצ"ל דהמתגלגל הוא חפץ שיש לו תנועה עצמית ואינו כמונח מצד עצמו כלל, אבל הנגרר אם יניחנו האדם יעמוד במקומו והאדם גוררו בכל עת [נדמיה קצת למהלך בעומד] ולכן הוא חשוב כמונח.

לא נתפרש החילוק בין רכוב כמהלך לבין כלי הנע על גבי מים, וצל"ע בזה. וגם הקושיא מכתבתן זו הנחתן לא הזכרה בראשונים לבד מהמאירי שהקשה ותירץ עיי"ש.

ולא נתפרש ביאור לשון הגמ' באגוז ע"ג שהספק אם אזלינן בתר אגוז או בתר כלי, ולהרשב"א הרי הספק הוא האם בעינן בשבת מקום נח לגמרי, אבל במקום שנע מחמת עצמו ודאי לא הוי הנחה [כגון אגוז ע"ג אדם] ונמצא שאין צד לומר דאזלינן בתר אגוז אלא הצד דהוי הנחה הוא משום שהכלי מצד עצמו נח, וצ"ע. **ושמא נפרש** דהנע מחמת תנועת אחרים היות שמצד עצמו הוא אינו נע נמצא שהאגוז נמצא במקום נח, אבל הוא עצמו הרי נמצא במקום נע, ולכן יש ספק אם אנו דנים ההנחה ע"ג כלי כהנה מצד שהאגוז נח או שמא כיון שהמקום אינו נח אין מנוחה לאגוז שבו, ודוק.

וממוצא הדברים למדנו שהמניח כל על אדם מהלך בין להתוס' ובין להראשונים לא הוי הנחה נולאפוקי מדעת הראב"ן והראב"ה וכדלהלן] אלא שנחלקו בטעם הדבר, להתוס' אינה הנחה מפני שהחפץ נע, ולהראשונים מפני שהאדם אינו מקום, **ויש לדון בזה בעומק דין עומד לכתף** דלא חשיב הנחה והעקירה שאחריה אינה עקירה, להתוס' הרי ודאי אי אפשר לומר שהחפץ נע בהיות האדם עומד לכתף ובהכרח שהטעם הוא משום דלא בטלה עקירה ראשונה וכמו שכתבו לעיל בדף ג, אבל להראשונים אפשר שהמקום הנע אינו מקום חשוב אף כשהוא עומד מעט.¹⁰⁷ ולפי זה דברי המיוחס להר"ן שכתב דאין עומד לכתף במניח ע"ג קרקע מתאימים היטב עם שיטת הראשונים דבקרעק אי אפשר לומר שאינה מקום הנחה מפני שהאדם מתכוין לעקור החפץ, ואילו התוס' דמשמע מדבריהם לקמן דשייך ענין זה גם בקרקע אילו לשיטתם, ויתבאר עוד בסוגיא להלן בע"ה.

שיטת הראב"ן

שיטת הראב"ד

שיטת הרמב"ם

לחשבן מתגלגל: לפי תוס' מתגלגל אינו כמונח ומתאים לאגוז במעביר הוי כמונח ומאי שנא מכלי יש לדון דיד אדם שאני ויש לדון דמעביר חשוב כגרירה כדמשמע להדיא מלשון התוס' בפסחים וגרירה חשובה כתנועה כל רגע דומיא דמהלך כעומד. לרשי מתגלגל כמונח ומאי שנא מאגוז וצריך לומר שהמקום נייד אבל גם האדם המעביר נייד וצע

בגמ' אמר רבי אבין וכו' עד שיעמוד להלן בגמ' מבואר הטעם לפי שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך, **וראה ברש"י שכתב** דבשבת בעינן מלאכת מחשבת שיתכוין לעשות המלאכה, ופטור שוגג הוא כששגג בשבת או באיסור המלאכה. והנה בפטורי מלאכת מחשבת מצינו כמה ענינים כגון אינו מתכוין מלאשצ"ג ומתעסק, ויל"ע לאיזה מהם כוונת רש"י כאן, ובפשוטו כוונת רש"י למתעסק דכשעוקר אינו מתכוין להוציא ונמצא שמעשהו אינו מעשה הוצאה כלל אף שמתכוין למעשה ההגבהה והטלטול אבל לא להוצאה.¹⁰⁸

¹⁰⁷ והרי בחצר מהלכת מצינו דכל שאילו מהלך לא קנה עומד ויושב לא קנה דהעבד הוא מהלך בעצם, וכאן ודאי שאינו כן, אך עכ"פ כשעומד לכתף אינו חשוב כמקום הנחה.

¹⁰⁸ והנה כה"ג שמתכוון למעשה אך אינו מתכוין למלאכה הכרוכה בו הרי זה בכלל אינו מתכוין לכאורה, ואפילו בחותך וסבר שהוא תלוש ונמצא מחובר פליגי אמוראי אם הוי בכלל מתעסק, אבל כאן כיון שאינו מתכוין להשלים פעולת ההוצאה נמצא שגם לגוף המעשה כתחילת הוצאה לא נתכוין דבעינן שבתחילת המעשה יתכוין לעשות את כולו, ודמאי לנתכוין לזרוק שתיים זורק ארבע [אם כי שם נתכוין להשלכת הדבר רק שלא אמד נכונה את כחו ולא נתכוין לכה של ארבע וכאן הרי בתחילת ההוצאה מה שנתכוין עשה ומ"מ הוי מתעסק כי לא כיון לסוף המעשה וכו"ל]

ויתכן עוד שאינו בכלל מתעסק ואף לא בכלל פטור דאינו מתכוין אלא הוא פטור חדש במלאכת מחשבת שכאשר עשה מקצת המעשה ולא נתכוין לגמרו לא היתה תחילת המעשה מלאכת מחשבת, ולא נמצא כדוגמתו אלא במלאכת הוצאה בלבד, וכמו שיתבאר להלן בהערה הבאה.

ועיון ברמב"ם [פי"ג הי"ב] שכתב וז"ל עקר חפץ מזוית זו להניחו בזוית אחרת שנמצאת זו העקירה עקירה המותרת ונמלך בדרך והוציאו לרשות שניה פטור, מפני שלא היתה עקירה ראשונה לכך ונמצאת כאן הנחה בלא עקירה, וכו' **עב"ל**. ומדקדוק לשון הרמב"ם משמע שאין הפטור משום מלאכת מחשבת אלא שאין כאן עקירה כלל, שכך כתב בסו"ד שיש כאן הנחה בלא עקירה, וגם בתחילת דבריו שכתב דזו עקירה המותרת משמע דהוי התר גמור ולא פטור מלאכת מחשבת, וביאור הדברים דכשעוקר שלא ע"מ להוציא אין זה חשוב כלל כמעשה הוצאה ואם אח"כ נמלך להוציא אין העקירה מצטרפת לחיובו.

ועיון בתוצאות חיים [בסי' ט אות יא] שהביא מספר מגן אבות שכתב דבכתיבה לא מצינו שכשכתב אות אחת צריך כוונה לכתיבת שתי אותיות, ולפי זה תמה מה מאי שנא הכא דבעינן בשעת העקירה כוונה להוצאה, וביאר התוצאות דבעקירה לא נשלמה העקירה עד שיוציא מהרשות והעקירה אינה עקירת החפץ ממקומו בלבד אלא עקירתו ממקומו והוצאתו מהרשות ולכן שאני מהתם דהתם הכתיבה של אות אחת כתיבה שלימה היא אלא דהוי חצי שיעור אבל כאן אין עקירה שלמה. ולפי זה חידש דלא בעינן שיעקור על מנת להניח אלא ע"מ להוציא דבזה נשלמה העקירה, אבל אם עקרה ע"מ להוציא בלא הנחה ונמלך והניח חייב.

ולא נתברר לן בדבריו מדוע הוצרך לחידוש זה בעקירה ובפשוטו יש לומר דעקירה בלא הוצאה אינה מעשה הוצאה [וא"צ לומר שאינה עקירה] ולכן אין כאן כוונה למעשה. ולפי זה אין נ"מ אם נמלך להוציא או נמלך להניח.¹⁰⁹

ובגוף הנידון אם בעינן עקירה ע"מ להוציא או דוקא ע"מ להניח דקדק התוצאות מלשון הגמ' שנקטה ע"מ להוציאו דמשמע דרק הוצאה בעינן ולא הנחה, וכן דקדק מלשון הרמב"ם [פי"ג משבת הי"ב וראה להלן בזה] אך הביא שם מדברי הירושלמי דשם משמע להדיא דבעינן שיטול על מנת להניח. ועיון בעבוה"ק [ש"ג ריש סי' ה אות קנד] דמשמע כהירושלמי דבעינן עקירה ע"מ להניח, ויש להוכיח מדברי רש"י לעיל [דף ג ע"א ד"ה פטורי וכו'] שסובר דלא בעינן עקירה ע"מ להניח.¹¹⁰ וע"ע בפמ"ג [בסי' שמו משבצות זהב סק"ב]

ודרך מחודשת בפירוש הסוגיא מצינו בשו"ת הר"י מיגאש [סי' כד] שכתב וז"ל א"ר אלעא א"ר יוחנן היה טעון אוכלין ומשקין כו'. פ"י היה טעון אוכלין ומשקין והיה בדעתו להוציאן לחוץ ולהניחן לאלתר ואח"כ נכנס ויצא ונכנס ויצא וחזר והניח בפנים או בחוץ אם הניח בפנים אינו חייב עד שיעמוד בחוץ קודם שיניחם בפנים ואם הניח בחוץ אינו חייב עד שיעמוד בפנים קודם שיניחם בחוץ כדי שתהא עמו עקירה אחרת מלבד עקירה ראשונה לפי שלא עקר משעה ראשונה אלא ע"מ שיניח בחוץ לאלתר אבל לצאת ולבא ולצאת ולבא ולהניח בחוץ או בפנים לא עקר הלכך לא מחייב לפי שלא היתה עקיר' משע' ראשונה לכך. ולפום הכין אקשינן מאי קמ"ל ר"י לפי שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך כו' **עב"ל**. והדברים צ"ב דכיון שנתכוין להוציא והרי הוציא והניח למה יפטר מפני שהכניס והוציא שנית, וצ"ל דכיון שהוצאה ראשונה לא נתקיימה שהרי חזר והכניס ולא הניח בינתיים הוי ההוצאה השניה הוצאה חדשה והרי היתה הוצאה זו בלי עקירה שעקירה ראשונה לא היתה ע"מ הוצאה זו.

ועיון ברמב"ם [בפי"ג משבת ה"ח] שכתב וז"ל היה עומד וכו' ויצא באותו החפץ לרשות שניה ועמד שם חייב, מפני שעקירת גופו בחפץ שעליו כעקירת חפץ וכו'. לפיכך אם יצא בחפץ שיכירו או על גביו ולא עמד ברשות שניה אלא חזר ונכנס והוא בידו אפילו יצא ונכנס כל היום כולו עד שיצא היום פטור, לפי שעקר ולא הניח, ואפי' עמד לתקן המשאוי עליו עדיין הוא פטור עד שיעמוד לנחה. **עב"ל**. וכפה"נ מדבריו שמקור הדברים הוא מימרא דרבי יוחנן דידן, ובגמ' איתא דאינו חייב עד שיעמוד לפוש, ובפשוטו הכוונה שיעמוד לפוש ואח"כ יוציא את החפץ. ועיון בהגהת הגר"א שכתב דהרמב"ם

¹⁰⁹ ובזה שונה מלאכת הוצאה מכל מלאכה אחרת שבכל המלאכות יש ענין של שיעור [כמו שתי אותיות] או שיש גמר מלאכה וכגון המצייר קו והוסיף עד שקיבל צורת אות הרי רק בגמר המעשה נעשה לאות וסגי בגמר המעשה לחוד כדי לחייבו וכן בבישול הבאתו מאינו מבושל למבושל ברגע כמימרא אבא הוצאה שניא שאין ההנחה בלא עקירה מחייבת ואין העקירה בלא הנחה מחייבת.

ולעיל כתבנו שאין כאן פטור מתעסק אלא פטור מחודש בלאכת מחשבת שבעינן שיתכוין בתחילה המעשה לשם סופו דרק אז הוי מלאכת מחשבת של הוצאה בעקירה, ולהאמור לא משכח"ל פטור זה אלא בהוצאה בלבד, ויל"ע בזה.

¹¹⁰ שכתב שם דפטורי דתו לידי חיוב חטאת שנה התנא במתני' ובעקר יש לגזור שמא יניח ויתחייב חטאת, אלמא אם עקר ע"מ להוציא ולא ע"מ להניח ונמלך להניח חייב, ועיון בגמ' בע"ב שם דאי שדי לה אתי לידי חיוב חטאת ובפשטות מיירי כשלא עקר ע"מ להניח ומוכח דלא בעינן ע"מ להניח.

פירש שאינו חייב מפני שלא הניח עד שיעמוד לפוש, ואז חייב על הוצאה ראשונה, ומיירי כשעקר ע"מ להוציא אלא שלא הניח, ולפי זה עיקר חידושו של רבי יוחנן הוא שעמידה לכתף אינה עמידה, אך הקשה הגר"א דפירוש זה נסתר מדברי הגמ' דפריך דהא אמרה רבי יוחנן חדא זימנא אלמא מימרא זו של ר"י היא היא מימרא דהמעביר ונמלך, וצ"ע.

בגמ' אמר אביי והוא שעמד לפוש וכו' בגדר דין עומד לכתף יש לחקור האם החפץ לא חשוב כמונח כאשר עמד האדם לכתף, או שאף שהחפץ חשוב כמונח אין זו הנחה לחייבו כיון שלא סיים הוא את מעשהו, וכן כשעמד לכתף באמצע מלאכתו, יש לפרש שחייב כשהמשיך במלאכתו מפני שלא היה החפץ חשוב כמונח בעמידתו לכתף, או דאף שהחפץ מונח אבל כיון שלא סיים מלאכתו חשוב הכל כמעשה הוצאה אחד.

ויעויין בזכרון שמואל [בחלק המכתבים סי' ה] שנסתפק בעומד לכתף ובא אחר ונטלו ממנו והוציאו לרשות אחרת אם חייב משום הוצאה, וכבר קדמו בספק זה בחזו"א [סי' סב סק"ד] ושורש הספק הוא בחקירה הנ"ל האם החפץ חשוב לבלתי מונח ואז גם האחר שיוציאו פטור משום שלא עקר את המונח, או שהחפץ מונח ורק ביחס למעשה הראשון אין כאן הנחה לחייבו משום שלא נגמר המעשה, ואז האחר שעקר ממנו חייב.

ויסוד הספק נלמד מדברי התוס' לעיל [בדף ג ריש ע"ב] שדנו דאי עקירת גופו לאו כעקירת חפץ והנחת גופו לאו כהנחת חפץ העוקר חפץ בשבת ממקומו והלך עמו ברה"י ועמד לפוש ושוב נעקר לילך לרה"ר חייב, דכיון שעקירת והנחת גופו אינם חשובות כהנחת חפץ נמצא שלא בטלה עקירה הראשונה והוא חייב עליה. ותמה הרע"א דהרי זה פשוט שהחפץ המונח על אדם נח חשוב מונח אפילו אי עקירת גופו לאו כעקירת חפץ שהרי מפורש במשנה שהעני הנוטל מידו של בעה"ב חייב ולא הוכחנו מזה דהנחת גופו כהנחת חפץ. וביארו האחרונים הנ"ל דאף שהחפץ מצד עצמו ודאי חשוב מונח כלפי כל אדם אחר, אבל סו"ס לא בטלה עקירה הראשונה וכל המעשה נחשב כמעשה אחד שלם אף שהיה החפץ מונח בינתיים כיון שהוא לא עשה מעשה הנחה ועקירה חדשה.

ומזה נולדה החקירה לדיון דעקירת והנחת גופו כעקירת והנחת חפץ ומ"מ העומד לכתף לא חשוב הנחה, דאפשר לפרש דגם כאן החפץ כשלעצמו מונח גמור הוא ואחר הנוטלו חייב, ורק הוא עצמו לא חשיב הנחה לכתף ידידה כהפסק במעשה ההוצאה, או דנימא דעמידה לכתף אינה עמידה כלל ואף הנוטל ממנו יהיה חייב. ויש לדקדק קצת מלשון התוס' שם שכתבו בריש דבריהם גבי הטעון אוכלין ומשקים מבעו"י דכשעמד לפוש משחטכה איירי דבלא עמד לא מיחייב אף על גב דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי לא בטלה עקירה ראשונה כדאמר לקמן (ד' ה:) המפנה חפציו מזוית לזוית ונמלך עליהן להוציאן פטור שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך. עכ"ל. ודבריהם צ"ב דאם לא עמד כלל מדוע הוצרכו לטעם דלא בטלה עקירה ראשונה הרי לא עקר כלל בשבת, וכפה"נ דכוונתם דאי לא עמד לפוש חייב אף אם עמד לכתף משום דלא בטלה עקירה ראשונה. ולמדנו מדבריהם דהפטור בעומד לכתף אינו מחמת שאין כאן עקירה כל אלא משום דעקירה ראשונה לא בטלה, ואפשר לפרש דכוונת הדברים שהחפץ אכן מונח אבל מעשה ידידה לא נפסק.

עוד נסתפק החזו"א [שם] מה הדין במניח החפץ לכתף על גבי קרקע, אם חשיב כעומד לכתף או הוי הנחה גמורה. ואפשר שחקירה זו תלויה אף היא בחקירה הקודמת, דאם ענין עומד לכתף הוא שאין כאן הפסק במלאכתו אזי אפשר שגם בהנחה ע"ג קרקע עדיין לא נשלם מעשה ההוצאה, אבל אם נאמר שבעומד לכתף אין ההנחה הנחה כלל כך שגם אחר הנוטל מכתפו חייב, לא מסתבר כל לומר כן במניח על גבי קרקע, דההנחה הזו הנחה גמורה היא ומה שבדעתו של פלוני ליטלה אינו מפקיע ממנו שם הנחה, אטו הניח ע"ג קרקע ורצה אחר ליטלו מיד האם נאמר דכה"ג לא חשיב כמונח.

וכפה"נ שנחלקו ראשונים בדין זה דהחזו"א הוכיח מדברי התוס' [לקמן דף ח ע"ב ד"ה לא מיחייב] שביארו גבי הא דאיתא בגמ' שם דזירזרא דקניה דרמא וזקפיה לא חשיב הוצאה או העברת ד"א, והקשו התוס' דהא פשיטא הוא דהא אין כאן עקירה, וביארו התוס' דכיון שאורחיה בהכי כיון שאי אפשר לנושאם בדרך אחרת ס"ד דחשיב כעומד לכתף. ולא נתפרש בדברי התוס' מה מסקנת הגמ' ומדוע לא חשיב באמת כעומד לכתף. וביאר החזו"א דמסקנת התוס' דחשיב כעומד לפוש או דאין דרך הוצאה בכך שבכל עקירה צריך להניחו לכתף, אבל לא חזרו בהם התוס' מעצם ההנחה דשייך עומד לכתף גם בחפץ המונח ע"ג קרקע, ולפי זה מוכח מדבריהם דיש דין עומד לכתף גם במניח ע"ג קרקע. אך יעויין בשיטה להר"ן בסוגיין שכתב דפשוט דאין דין עומד לכתף במניח החפץ ע"ג קרקע.

ולעיל בסוף הסוגיא דאגוז נתבאר שיתכן שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים בהנחה על אדם נע, דלהתוס' יסוד הדין הוא מפני שהחפץ המונח על אדם מהלך אינו חשוב מונח, כיון שכן מתפרש דין עומד לכתף בענין זה שלא בטלה עקירה ראשונה, כי לא מסתבר כלל שהמניח חפץ על עומד לכתף יהיה פטור כי החפץ אינו מונח, דסו"ס מונח הוא, **אבל להראשונים** אין הטעם שהחפץ לא מונח אלא מפני שהאדם המהלך אינו חשוב כמקום הנחה, ולפי זה אפשר לפרש שאדם העומד לכתף אינו מקום הנחה בין כשהוא עומד ובין כשמניח אחר על כתפו, אבל מניח ע"ג קרקע לכתף פשיטא דהקרקע מקום הנחה גמור הוא שהרי אינה עומדת להעקר ממקומה.¹¹¹

בעיקר דין עומד לכתף יש לדון ולהקשות מכמה מקומות: (א) מדין קלוטה כמי שהונחה אשר מבואר בסוגיא לעיל [בדף ד ע"ב] דאם זורק אדם מרה"י לרה"י דרך רה"ר חייב שתים [ראה ברש"י שם ד"ה ודילמא וכו' ובתוס' ד"ה ודילמא וכו'] אי סבר ר"ע קלוטה כמש"ה, ומדוע לא נדון הנחה זו כהנחה ע"מ לכתף, הן לענין שלא יתחייב משום הוצאה והכנסה, והן לענין שיתחייב משום זורק אי ילפינן זורק ממושיט.¹¹² (ב) **המגרר חפץ** מרשות היחיד לרה"ר חייב מיד כשהוציאו לרה"ר קודם שעמד, כך מפורש בגמ' לקמן [דף צא ע"ב] ובכתובות [דף לא ע"א] וקשה דהא הוי עמידה לכתף שהגרירה היא חלק ממעשה ההוצאה עצמו. (ג) וכן קשה ממתגלגל (ד) **וכן קשה ממעביר** ד"א למטה מג"ט (ה) **עוד קשה** בדברי התוס' בעירובין [דף כ ע"א] שכתבו דהמוציא ראשו לרה"ר ושונה פטור משום דנחו המים בפיו שהוא מקום פטור ואח"כ נבלעו, וקשה דהא הוי ממש הנחה לכתף שהם מונחים בפיו כדי שיוכל לבלעם. (ו) **עוד קשה לבן עזאי** הסובר דמהלך כעומד, ולכן לשיטתו המעביר דרך מקום פטור פטור, וכן העוקר ע"מ להצניע ונמלך להוציא חייב מפני שערך בהליכתו, וקשה דהא בעמד לכתף ונמלך פטור מהיאך המלך כעומד חשוב כמונח יותר מהעומד לכתף. וכן במק"פ לכאורה הנחה לכתף במק"פ לא מסתבר לחשבה הפסק במלאכה. [ובענין זה כפה"נ נחלקו ראשונים, שרש"י להלן כתב דהמהלך לב"ע כעומד לפוש וזה קשה כנ"ל, אבל הרשב"א בכתובות בשם הראב"ד כתב דמהלך כעומד ודאי לא עדיף מעומד לכתף וכ"מ במאירי שם ויתבאר בע"ה בסוגיא להלן]

החזוהו בסב ד נראה מדבריו שגם אם יש הנחה לכתף עג קרקע באמצע ד אבל בסוף ד ודאי חייב, והיינו שבעומד לכתף יש ב' דינים לכאורה, והמשך דבריו במעביר משמע דהנחה סמוך לקרקע הוי הנחה לחייב אבל לא להפסיק באמצע ד' וכל

שפא צא נקט בפשיטות שמסקנת התוס' בזירזא שלא שייך לכתף בחפץ ולהיפך מהחזוהו ויש רשי בעמידה לכתף בעמוד ברהר ומבואר שמהינח עלהעמוד לכתף חייב

בית הבחירה למאירי מסכת כתובות דף לא עמוד א

¹¹¹ ולפי זה אולו התוס' לשיטתם בארבעה מקומות: (א) במה שנקטו לפשוט [לעיל בדף ג ע"ב] דאם הנחת גופו לא כהנחת חפץ אזי חייב העוקר בע"ש ועמד לפוש בשבת, וזה היסוד למדוהו מדין עומד לכתף וכמש"נ בפנים לעיל. (ב) במה שנקטו בדף ח דהנחה לכתף ע"ג קרקע חשובה הנחה. במה שהוצרכו לראיות שהמניח על אדם מהלך לא חשיב הנחה ולא הוכיחו ולא הזכירו מעמידה לכתף שאפילו הנחה על מכתף אינה הנחה, כ"ש על מהלך, ומוכח דהם שני ענינים נפרדים והמניח על אדם מהלך הוא דלא הוי הנחה, אבל המניח על עומד לכתף הוי הנחה. (ד) וכ"ז שרשו במה שהקשו מספינה על אגוז ע"ג מים שהקשו כן מפני שלמדו שהחסרון הוא בהיות האגוז לבלתי מונח ולא מפני חסרון מקום ההנחה, שהרי מים מצד עצמם הם נעים ואין מקום להשוותם לספינה וכמש"נ לעיל.

והראשונים אף הם לשיטתם אולו, שהריטב"א לעיל בדף ג ע"ב חולק על יסודם של התוס' שם ונוקט דהעוקר בשבת ועמד לפוש אף אם עקירת גופו לא כעקירת חפץ פטור, והשיטה להר"ן נקט לפשוט דאין הנחה לכתף ע"ג קרקע, והראשונים כולם הקשו מאגוז ע"ג כלי ולא מאגוז ע"ג מים.

¹¹² ובתוס' שם כתבו דלא ס"ל לר"ע קלוטה כמש"ה, דאם כן לא יליף זורק ממושיט דלא דמיא ליה כיון שיש כאן הנחה במקום פטור, ומיהו יש להעיר דהתוס' לא הקשו דאין כאן מלאכת זורק כלל אלא דלא דמי למושיט ומשמע דיש כאן צורת מלאכה, וכן בקושייתם ובתי' הראשון סברו שאפשר ללמוד זורק ממושיט אף אם קלוטה כמש"ה.

שנאמר שאותה עמידה וליפוש היא נעשית הנחה לעקירה ראשונה עד שנסתלקה הגבהה ראשונה שבה נקנה הכיס מהיותה צורך להנחה שבה נתחייב בשבת ולא בא חיוב שבת עד שעקר גופו פעם שניה עם הכיס והוציאה לחוץ אלא אף בלא עמד כן שמכל מקום הגבהה אינו צורך הוצאה שהרי איפשר להוצאה בלא הגבהה במגרר ויוצא ומכל מקום עמידה לכתף אינה עמידה ואין צריך לומר מהלך שאינו כעומד:

תוספות הרא"ש מסכת סוכה דף מג עמוד א

ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים, פי' רש"י הוא הדין דהוה מצי למימר ויוציאו מרשות היחיד לרשות הרבים אלא שבהרבה מקומות יש לחוש להעברת ד' אמות ואין לחוש להוצאה כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגינה דאין כאן איסור הוצאה מדאורייתא ויש כאן איסור העברה ברשות הרבים או אם הגביהו על מנת ליטלו ולא להוציאו ונמלך עליו והוציאו פטור אם לא עמד לפוש בנתיים, וטעם ראשון נראה יותר דמעביר נמי פטור כמו מוציא אם לא היתה עקירה משעה ראשונה לכך, א"נ מרשות היחיד לרשות הרבים אית להו היכרא וליכא למיגזר.

רש"י מסכת סוכה דף מג עמוד א

ויעבירו ארבע אמות ברשות הרבים - הוא הדין דמצי למימר: ויוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, אלא שברוב מקומות ועינים אמרין יש לחוש להעברת ארבע אמות, ואין לחוש להוצאה, כגון אם היה מונח בכרמלית או בקרפף או בגינה, דאין כאן איסור הוצאה דאורייתא, ויש כאן איסור העברה ברשות הרבים, או הגביהו על מנת ליטלו ולא להוציאו, ונמלך להוציאו - פטור משום הוצאה אם לא עמד לפוש בינתיים, כדאמרין במסכת שבת (ה, ב).

שו"ת הר"י מיגאש סימן כד

א"ר אלעא א"ר יוחנן היה טעון אוכלין ומשקין כו'. פי' היה טעון אוכלין ומשקין והיה בדעתו להוציאן לחוץ ולהניחן לאלתר ואח"כ נכנס ויצא ונכנס ויצא וחזר והניחן בפנים או בחוץ אם הניחן בפנים אינו חייב עד שיעמוד בחוץ קודם שיניחם בפנים ואם הניחן/הניחן/ בחוץ אינו חייב עד שיעמוד בפנים קודם שיניחם בחוץ כדי שתהא עמו עקירה אחרת מלבד עקירה ראשונה לפי שלא עקר משעה ראשונה אלא ע"מ שיניח בחוץ לאלתר אבל לצאת ולבא ולצאת ולבא ולהניח בחוץ או בפנים לא עקר הלכך לא מחייב לפי שלא היתה עקיר' משע' ראשונה לכך. ולפום הכין אקשינן מאי קמ"ל ר"י לפי שלא היתה עקירה משעה ראשונה לכך כו'

עבודת הקודש בית נתיבות שער ג אות קנד

דבר תורה אין המכניס והמוציא אף מרשות הרבים לרשות היחיד ומרשות היחיד לרשות הרבים חייב, עד שיעקור מרשות זה על דעת שיניחו ברשות השני, ויעקור מזה ויניח בשני,

רמב"ם הלכות שבת פרק יג

הלכה יב

עקר חפץ מזוית זו להניחו בזוית אחרת שנמצאת זו העקירה עקירה המותרת ונמלך בדרך והוציאו לרשות שניה פטור, מפני שלא היתה עקירה ראשונה לכך ונמצאת כאן הנחה בלא עקירה, וכן העוקר חפץ והניחו על חבירו כשהוא מהלך ובעת שירצה חבירו לעמוד נטלו מעל גבי חבירו הרי זה פטור שהרי יש כאן עקירה בלא הנחה.

צמח דוד בסוכה מב שאינו מצד מלאכת מחשבת ונמ לענין הוצאה בפסח, גמ' בג עב שמפורש דאין צריך להניח רשי בעא שם גבי פטורי

ספק בהערה במניח סיר על האש ע"מ ליטלו וכן מניח זרע באדמה על מנת ליטלו

לדון בהעברה שבכל אמה יש חצי שיעור [מאירי גבי חש במלאכות שבת ולבדוק דף ג]

עמ לכתף

מצינו ענין זה כאן לגבי נמלך שאינו הנחה ולכן אינו עקירה, עומד לכתף בתוך דא אינו מפסיק המלאכה, עומד לכתף לאחר דא אינו חשובה הנחה, משמעות הפשוטה שהכל ענין אחד שחשוב כמהלך [לשון הריאז]

מצינו נידון בתוס' בזירזא דקניא, ששם זה עג קרקע, מצינו שאינו עומד לכתף בשבת קנג ב [ושם קושית השפא] ומצינו ראבד ברשבא כתובות לא שבן עזאי מודה במעביר דלא גרע מעומד לכתף ולפי זה במקפ פוטר בן עזאי בעומד לכתף וזה נגד רשי של עומד לפוש ולדעת רשי בהכרח דמהלך כעומד גרע מעומד לכתף, לבנות מחלוקת כי בריאז כתוב דעומד לכתף כמהלך וכ"ש שמהלך אינו כעומד ומשמע שהם נידון אחד ולפי זה בהכרח הראבד צודק, לרשי אינם נידון אחד כלל

קושיות בעול"כ הן ממעביר פחות מג' ממתגלגל לרשי או לרב טובי, ממגרר ומקלוטה שבכל אלו חייב ויש לבדוק לגבי הפסק במלאכה. וכן קושיא משותה שנחו בפיו הרי נחו לכתף רבינו ירוחם שהמעביר פחות פחת מדא חשוב כעומד לכתף. סברת התוס' ראש דעומד לכתף היינו אורחיה ולכן בכלי שמחמת כובדו וכו' סדא וכו' והנידון מה מסקנת התוס' שם בזה.

ברשי מהלך כעומד בכל פסיעה הנחה ועקירה, ברי מלוניל נראה שהוא ברצף, הנחה לא מצינו וגבי עקירה מוכח בגמ' שהוא עקירה המהלך כעומד אבל ברי מלוניל מוכח שאינו הנחה וצריך עיון מאי שנא מגרירה שיש כאן גם הנחה לחייב.

בית הבחירה למאירי מסכת כתובות דף לא עמוד א

שנאמר שאותה עמידה הואיל וליפש היא נעשית הנחה לעקירה ראשונה עד שנסתלקה הגבהה ראשונה שבה נקנה הכיס מהיותה צורך להנחה שבה נתחייב בשבת ולא בא חיוב שבת עד שעקר גופו פעם שניה עם הכיס והוציאה לחוץ אלא אף בלא עמד כן שמכל מקום הגבהה אינו צורך הוצאה שהרי איפשר להוצאה בלא הגבהה במגרר ויוצא ומכל מקום עמידה לכתף אינה עמידה ואין צריך לומר מהלך שאינו כעומד:

עקרון הדברים מחלוקת המבוארת באבנו בין הריטבא ל מהרשא עמוקה ויסודית, מה הדין לבן עזאי בעומד לכתף בריטבא שבן עזאי מהלך כעומד לפוש ומשמע דבלכתף מודה וצב. וכן מוכח מהריטבא כי אין קשר בין עומד באיסקופה למהלך כעומד, וכן מוכח בפשיטות להתוס' שענין עומד לכתף דלא בטלה עקירה ראשונה ואם יקח אחר מהעומד לכתף חייב כדמוכח מהם שדנו רכוב כמהלך ואם כן הרי במהלך שאינו כעומד ודאי דהאחר פטור לרבנן ואם נמצא שעומד לכתף ומהלך שני ענינים הם נפרדים ומדוע נאמר שחלקו בשניהם

קושית הרשש בדף צא מכל מהלך שרגל פה רגל שם תלויה במחלוקת הריטבא ומהרשא

הראבד משמע שכן תלוי לכתף במהלך כעומד וכך מדויק להדיא מהמאירי בכתובות שכ"ש דמהלך לאו כעומד

התוס' הקשו מקלוטה ולא הקשו ממתגלגל קושית הרעא וביותר קשה מגורר שזה תוס' מפורש לקמן בדף ח דברים ברורים שגם בד אמות חייב, אך באמת מצינו שיטה להרן וכן תוס' ישנים מפורש בשם רבינו אליהו שמגרר דרך מקום פטור חייב משאכ בקלוטה וחזינן דמגרר הוי הנחה רק לחייב אבל לא לפטור נולחייב הוי הנחה מפורשת בכתובות שאיסור שבת וגניבה באים כאחד] ויש לבאר דקלוטה יסוד דכמי שהונחה כיון שעומד לנח [רמבן צו] ואם כן חשיב הנחה מעליא לסיים העקירה אבל בגורר הרי העקירה מין עקירה מחודשת שהחפץ כל הזמן מונח ועקירה זו לא נסתיימה בעצם הגרירה שהגרירה עצמה עקירה אבל בקלוטה יש עיקרה אמיתית כשהיא בידו וכשעזב החפץ את ידו הוי כמונח במה שעומד לנח ודוק.

לפי זה קלוטה במקום פטור הוי הפסק גמור וצע מקושית התוס' לעיל ותיירוצם הראשון, ומיהו הרשבא אכן נקט בפשיטות בדף צח דקלוטה ברשות היחיד הוי הפסק גמור, ועיין באבנו רמא שהסבירו משום דרשות היחיד לענין מעביר ד"א כמקום פטור דמיא [ונקט בפשיטות דהמקום פטור וחייב נמדד לגבי כל סוג מלאכה ולא בכללות ענין שבת, וכן מדוקדק קצת ברשי שכתב דרשות הרבים מקום חיוב לכו"ע כגון במעביר נואת לשון 'כגון' אין לדקדק כידוע לרגיל ברש"י ומיהו י"ל דנקט הקרוב יותר, ולפי זה יש ליישב קושית המהרשא בכתובות ממהלך כעומד ברה"י שהיא מקום חיוב דלגבי מלאכת הוצאה רשות היחיד מקום פטור היא ורק לגבי הכנס הוי מקום חיוב,

אבל אינו נראה דרך רשות שאינה שייכת לא בעקירה ולא בהנח חשובה רשות פטור ואמנם בלא"ה איני מבין כלל הסברות והחילוקים בזה ומאי נמ במה שהיא מקום חוב לכולי עלמא וצען

בתוס' בדף ח קושיתם היא דאין כאן עקירה כלל ותירצו זירזא דקניא ולכן חשיב כעומד לכתף ונמצא שההנחה שאחר חצי עקירה אינה הנחה ולכן הכל מצטרף לעקירה, ויש לדון מה הקמ"ל של הגמ' והנה התוס' כתבו דכשמוציא מד' אמות ליותר מד"א אז הוי הפסק וכן במוציא מרה"י לרה"ר, ומשא"כ בגורר, ולכאורה פלא הרי בכל אמה ואמה יש כאן הפסק ומדוע הוצרכו לאמה אחרונה, ובאמת בתוס' רא"ש ליתא כל זה, ואשר נראה מבואר מדברי התוס' אלו כמה יסודות גדולים, אשר משמע מדבריהם להדיא דבזירזא דקניא אם קמא וזקפיה ג' אמות ואח"כ יגררם אמה רביעית חייב ודוק היטב בלשונם שהדבר ברור בדבריהם, וכיון שכן נמצא שיש כאן מהלך חדש שהתוס' חדשו בתירוץ שיש כאן חסרון שלא עשה מלאכתו בבת אחת, והנה בחסרון זה שלא עשה מלאכתו בב"א לכאורה הפשט שכשהניח במקום פטור לא עשה הוצאה וכשהוציא ממקום פטור לרה"ר לא עשה הוצאה וכן פירש רש"י שם אבל להתוס' נראה לפרש באופן אחר שההנחה במק"פ היא לכתף ואינה אלא הפסק במעשה וכשיש הפסק בהוצאה גופא שבמעבר בין הרשויות נעשה בשני חלקים אף שאינו הנחה דהוי כעומד לכתף מ"מ יש כאן חסרון חדש שלא עשה מלאכתו בב"א וד"א יסודם הוצאה מהרשות של ד"א כבעה"מ וכיון שכן מה קורה בדרך לגבול הד"א אינו נ"מ כלל [נא"כ עמד לפוש דזה גרע טפי כמובן] אבל אם ההוצאה נעשתה בשני שלבים אזי יש כאן פטור חדש שלא עשה מלאכתו בב"א וראיתי בספר בית יצחק שעמד בסוגיא שם בענין זה הפשט דלא עשה מלאכתו דקדק דברי רש"י כמש"נ וכתב לדייק מפייה"מ להרמב"ם שאינו כרשי אלא יש כאן מלאכה שאינה בבת אחת.

ולפי זה עולה מדברי התוס' שהנחה במקום פטור בין רשות היחיד לרה"ר אף בעומד לכתף הוי פטור חדש שלא עשה מלאכתו בב"א, ויתיישב בזה הקושיא על התוס' בעירובין דפיו מקום פטור שהרי זה עומד לכתף ולהנ"ל ניחא ורש"י כאן חולק להדיא שמבואר מדבריו דרך עומד לפוש פטור במק"פ ולפי זה יש כאן חידוש נפלא בתוס' שאפשר לומר שמגרר אף דהוי הנחה גמורה במקום פטור אינו מפסיק וכהרבינו אליהו והר"ן [אף כי יתכן שמפסיק מצד דהוי הנחה גמורה] אבל עומד לכתף מפסיק כי במקום פטור הכללים אחרים דיש כאן פטור שעשה מלאכתו בבת אחת והפטור הזה אינו מתיחס כלל לעקירה ולהנחה אלא להוצאה עצמה למעבר בין הרשויות ובוזה הכלל אחד דאם העביר בבת אחת חייב ואם בשני מעשים אין כאן מעשה הוצאה ודוק.

ובתוס' ראש סדר הדברים אחר לגמרי שהתחיל במה שאין כאן עקירה וביאר הענין דהוי פטור של לא עשה מלאכתו בב"א אך לדבריו בכל אמה הוא ויתכן שחולק בגדר העברת ד"א אך אפשר שבגלל שלדבריו החסרון הוא בעקירה עצמה יש כאן בב"א על איכות העקירה שעקר בכל פעם חצי חפץ ושוב חזרה והקשה דזה פשיטא ותירץ דס"ד דחשיב כעומד לכתף אך הקמ"ל דבאמת אינו כן ואין כאן עקירה כפי שפירש בתחילה ודלא כהתוס'. וצ"ע והתבוננות בשיטת התוס' ראש ובעומק המחלוקת.

הריבא העמיד שלשה ספיקות ויש לדון אם הם קשורים שלשון התוס' 'וכן' מרמז לזה אך לכאורה הספק בעמד לפוש אינו קשור לשני הספיקות האחרים, אבל בתוס' משמע וביותר בתוס' ראש [ששם נכנס הספק הזה באמצע ובלשון אי נמין] שהם קשורים זל"ז והיה אפשר לומר שהספק הוא האם נאמר אין לך בו אלא חידוש ואו שנלמד לעמד לפוש ולהנחה אחר ד' אך אם כן היה הספק גם בעמד לפוש לאחר ד' וזה לא הוזכר בתוס' אך אפשר שאמנם הם קשורים זל"ז ואינם מוכרחים, ואפשר בדרך נאה יותר שהקשר הוא להיפך דהיינו שנסתפק הריבא הגם ההלכתא היא שמהלך לאו כעומד לענין ד"א ואם כן גם בלא הניח לבסוף פטור כי גם לחומרא מהלך לאו כעומד או שהחידוש שהפסק בד"א אינו הפסק ולהצד הזה עומד לפוש לא הוי הפסק אבל בסוף חייב במהלך כי החידוש הוא בהפסק שאינו הפסק

ושו"ר שהרע"א כאן והאבנו בסי' רמא למדו בתוס' שהסברא היא תרתי דסתרי ולדבריהם הספק בעמד לפוש הוא ספק אחר לגמרי, ולפי"ד יוצא שלהצד שעומד לפוש לא הוי הפסק דב"א אם כן עמד לפוש אחר ד"א פטור עד שיניח וזה רחוק, וצ"ע.

יל"ע ברמבן וברשבא שלמדו כאן כהתוס' והקשו דנילף מינה ותירצם צ"ב, ובקלוטה הקשו ותירצו לעיל ולא הקשו דנילף מינה, והאבנו נקט בפשיטות דה"ה אבל הוא דחוק מדוע המתינו להקשות עד כאן

בתוס' לעיל בקלוטה לא הקשו אלא היאך ילפינן זורק ממושיט ובקושייתם וכן בתי' הראשון שם לא הוקשה להם היאך מחיבי רע בזורק הרי קלכמש"ה, ואילו הכא כתבו דאם קלוטה כמי שהונחה הוי הפסק בד"א אבל יש לתרך דדמושיט מרהי לרהר היא מלאכה שבמהותה בנויה משני שלבים שמוציא ומכניס ולכן לא איכפת לן שיש הפסק הנחה באמצע בקלוטה, כי כך צורת המלאכה אלא שמצטרפים החלקים אבל כאן המלאכה היא הוצאה אחת לר' אמות ובזה לא שייך אי קלוטה כמש"ה. ועדיין צ"ע.

הריב"א טרח בספיקותיו לפרש במהלך שנטלה אחר מידו ובקלוטה בכבשן כלב או נשרפה, ומדוע לא אמר כשהניחה הוא במקום פטור מוכח מדבריו דהמעביר ד"א ברה"ר והניח במק"פ פטור וכן מוכח מרשי להלן דרהר הוי מקום חיוב לכוע לענין העברת דא אלמא מקום פטור אינו כן, ובמעביר דא והניח ברהי שיטת המאירי דחייב ורשי לקמן צו ע"ב מוכח דפליג ולכאורה רשי כאן לשיטתו ואף הריבא כרשי כי מאי שנא מקפ מרשות היחיד.

בגמ' בכתובות כתבו התוס' דבן עזאי אמר ר' רק במקום פטור ולא במקום חיוב, והקשה המהרשא דהא ברשות היחיד שהיא מקום חיוב נמי אמרה לענין שחייב משום עקירתו כשנמלך, וזו קושיא חזקה מאוד, אבל אפשר דכל הסברא דבמקום פטור אמר אינה כלפי המציאות דמהלך כעומד בכל מקום אלא מה שאמר דהוי הפסק במלאכה הוא רק במקום פטור אבל במקום חיוב לא חשיב הפסק במלאכתו [כמו סברת הגמ' להלן לרבנן] אך מה שהמהלך חייב בעקירתו בנמלך הוא מפני שיש כאן עקירה ולא מפני שיש כאן הפסק, שמא תאמר בלא הפסק הרי לא בטלה עקירה ראשונה, יש חילוק בין הפסק ביחס למעשה האדם לבין הפסק בגוף המעשה וראיה לדבר מגרר שהוי עקירה חדשה אבל המגרר במקום פטור אינו מפסיק כדמוכח מרבינו אליהו ובתוס' ישנים בכתובות ואם כן מה שהמלך כעומד כן מפסיק זה חידוש שהוי הנחה טפי ממגרר וזה בגלל שיש כאן הפסק בצורת המעשה, אבל זה לא נוגע למה שהוי הנחה ועקירה לענין מה שיתחייב בעוקר מרהי בנמלך, וזה מתאים להיסוד שלמדנו מהתוס' בזירזא דקניא שיש כאן ענין חדש של עשה מלאכתו בבת אחת, והעומד לכתף במקום פטור יתכן שאף הוא פטור ודלא כרשי לפי שיש כאן הפסק במלאכתו ויתכן שזירזא דקניא באמת עומד לכתף רק לא עשה מלאכתו בת אחת ולכן פטור וה"ה עומד לכתף עצמו ורק מגרר חייב כיון שלא הפסיק במלאכתו, קיצורו של דבר ההנחה והעקירה במקום פטור אינם סיבה לומר שלא עשה מלאכתו בבת אחת, אלא ההפסק במעשה שהיה כאן שתי פעולות וזה תלוי ברציפות לכן מגרר לא הוי הפסק והרי כל מגרר יש רגע שהחפץ מונח בשתי הרשות וממ חשיב עשה מלאכתו בבת אחת ואילו בזירזא מפורש בתוס' שבהנחה אחת בסוף הד וקצת מחוצה לו חשיב הנחה לחלק המעשה ומפורש גם הטעם לפי שהפסיק ולכן עזאי מהלך זה הפסק וגם חמיר יותר מעומד לכתף שהרי עומד לכתף בנמלך פטור והטעם צ"ע אבל כך חזינן רצו והתבוננות בזה עוד.

הרמבן תירץ כהתוס' דהלכתא גמירי לה והקשה דנילף מינה ותירץ דלא ילפינן קל מחמור להחמיר עליו, והוא לשון הגמ' והראשונים בהרבה מקומות גבי ק"ו. והדברים סתומים וחתומים דאטו ענין קולא וחומרא יש כאן וסברת מקום פטור לכוע או מקום חיוב מה היא ענין לקולא וחומרא, גם קשה דהרי מחייבין ליה ברשות היחיד כאשר הקשו אחרונים.

ונראה בזה דהעברה במקום פטור ס"ד בגמ' שהיא הפסק וקמ"ל דאינו כן, ואמנם אם הניח ועקר במקום פטור הוי הפסק וכן לב"ע במהלך, אך ענין ההפסק הוא מה שנושא את המשא במקום שהנחתו בו אינה מחייבת שאין להיות החפץ במקום זה חשיבות מלאכה וגם לנשיאתו במקום זה אין חשיבות מלאכה, אך ברה"ר בהעברת ד' הרי הנשיאה יש לה חשיבות מלאכה בכלל שכך מלאכת ד"א לשאתו ד אמות ברה"ר.

ונבאר בגדר העברת ארבע אמות ברהר אשר ידועים דברי הבעהמה שהוא כעין הוצאה, אך קשה דמעביר ב' אמות ברהר ורהי ושוב שתיים ברהר חייב וקשה מדוע בעינן עוד שתיים ברהר הרי הרחיקו ממקומו ד"א ועקרו והניחו ברהר, עוד יש לעיין המכניס מרהר לרהי והולך שם דא ויוצא לרהר האם מתחייב ואם נאמר שכן הרי נמצא דלא בעינן דא ברהר ואם כן בציור הקודם למה לא מתחייב ומוכח מזה דאינו מתחייב אך אם כן הגע עצמך הלך שתי אמות ברהר ונכנס לבית והלך שם שתי אמות עד הפתח השני והוציא שתי אמות ועתה הוא במרחק של שתי אמות מהמקום שעמד בו קודם וכי הוא חייב, אם כן גם כשהולך בעיגל יתחייב ומוכח מזה שצריך להתרחק ד אמות ממקומו הראשון ואם כן ב' דינים של ד' אמות יש כאן, ללכת ד"א ולהתרחק דא והא מנא לן, והגרר שאמר שהעברה היא מעצם המלאכה גם לדרכו קשה כן שיש כאן ב' שיעורים של ארבע אמות.

ונראה בזה הסבר נפלא ונכון עד מאוד בע"ה. הנה חשיבות המלאכה בהוצאה הוא שינוי הרשות, ושינוי זה אין לו שיעור אלא ברגע כמימרא משעה שהוציא את החפץ מקו גבול המחיצות כבר הוא ברה"ר ואם לא הוציא אף

אם הלך מאה אמה לא עשה כלום וההוצאה עצמה אין לה שיעור, אבל כל זה הוא בשינוי רשויות, ברה"ר נתחדשה מלאכה נוספת והיא הרחקת חפץ ממקומו למקום אחר, ושיעור המקום כשאין מחיצות או תואר רשות נקבע לפי המרחק, שעד ד"א הכל מקום אחד ויותר מד הוא מקום אחר אך אין הכוונה שהמקום של החפץ הוא כאן ונעשה רשות עד גבול הד"א ומשם ואילך רשות אחרת, אלא הרחקת חפץ ממקומו והעברתו למקום אחר היא פעולה חשובה כמו הוצאה, והנה כשירחקנו ד אמות זה דומה להוצאת רשות, ולפי זה כמו שבהוצאה המלאכה היא ההוצאה כך גם כאן המלאכה היא העברת הד היינו הרחקתו ממקומו הראשון, וגם בהוצאה הרי פשוט שהמכניס מרשות הרבים למקום פטור ויבנה לו מחיצות לא עשה הוצאה שהוצאה היא העברה מרשות ולא לגרום שיהיה ברשות כך גם בד"א צורת המלאכה היא נשיאתו ד"א ולא לגרום שיתרחק ד אמות, אבל המלאכה הזו של הרחקת חפץ ונשיאתו למקום אחר ממקומו הראשון היא מלאכה שנתחדשה ברה"ר ולכן מה שמרחיק על ידי שנמצא ברשות אחרת עוקפת את רשות הרבים הוא כאילו הוציא בלי הוצאה. וזה שורש הענין שחידש המאירי שהעקירה וההנחה בכלל לא צריך רה"ר והמעביר מרהי לרהי דרך רה"ר חייב משום מעביר דא ברה"ר שמלאכת הרחקת חפץ ממקומו למקום אחר כשהיא נעשית ברה"ר חייב עליה, וסובר המאירי שזה נאמר רק על הטלטול עצמו לא על העקירה וההנחה, והחולקים סוברים דהכל בעינן ברה"ר.

ולכן מה שמעביר שתי אמות ברה"ר ואח"כ רהי ושוב רה"ר מה שנתרחק החפץ ממקומו על ידי שהלך ברה"ר אינו כלום אבל כמובן שאם הלך ברה"ר וחזר למקומו לא הרחיקו ולא עשה ולא כלום וזה הסבר נכון מאוד בעומק דברי הבעה"מ.¹¹³

הנה הגמ' מקשה לרבנן מנא לן המעביר דרך מקפ ולומדת מד"א ברה"ר, שהתם אם יניח פטור ומ"מ חייב, אף שעיקר ההרחקה נעשית במה שנתרחק ד"א, ומשני דהכא מקום חיוב הוא לכו"ע דהיינו שהמקום שבו מהלך הוא מקום חיוב לענין ד"א והנה מבואר מהגמ' להדיא דאם ילך במקום פטור בצד רה"ר הרי זה הפסק במלאכתו [עכפ להס"ד] דאל"כ לפרוך מזה אך כשמהלך ברה"ר שהיא מקום חיוב לענין מלאכה זו זה מצטרף למעשה המלאכה, אבל כשמהלך במקום פטור הרי אמנם זה חלק ממעשה ההוצאה כי אי אפשר לו לעקור ברה"ר ולהניח ברה"ר בלתי שיעבור באיסקופה אבל סו"ס זה לא נעשה במקום חיוב ולכן זה אינו מעשה הראוי לחיובו והוי כעין הפסק במלאכתו ומשא"כ ברשות הרבים עצמה, והנה היה ראוי שגם במקום חיוב יחשב העקירה וההנחה להפסק דסו"ס יש כאן שני מעשים, אך ההלכתא חדשה שבמקום חיוב מצטרף העקירות וההנחות של מהלך כעומד לחיובו אבל אין דנים הנחה ועקירה שבמקום פטור שיצטרפו להיות חלק מהמעשה המחייב כי מה שנעשה במקום פטור קיל טפי ואין דנים ל מחמור להחמיר עליו.

הרמבן תירץ כאן הלכתא ובקלוטה רשויות וצ"ב מדוע לא תירץ בשניהם אותו דבר, וסברתי לומר שתירץ דרשויות עדיף לו שהוא סברא, אך במהלך אין לומר כן דיקשה מהגמ' בכתובות, ולכן צ"ל הלכתא. אבל בקלוטה יישב בפשיטות, אך שו"ר בריטבא שמביא בשם הרמבן שבשניהם תירץ רשות וכפה"נ שהבין להיפך שהרמבן הקשה כאן ותיר הלכתא, ושוב הקשה מקלוטה ובקלוטה לא היה ניחא ליה לומר שהוא הלכתא [וצ"ע הטעם] ותירץ רשויות, וכוונת רמבן דאחר שאמרנו בקלוטה סברא זו ה"ה במהלך וצ"ע.

קושיית הרעא מדוע להקשו התוס' ממגרר או מעביר פחות מג' מכרחת שנקט בפשיטות שכה"ג במקום פטור מפסיק שהרי תוס' לא הקשו מסברא אלא מהגמ' שמחדשת דלב"ע דרך מקפ פטור אזי הקשו התוס' אם כן ה"ה ברה"ר ואם כן אם מגרר דרך מקפ חייב כאשר איתא ב"רן ומוכח מהתוס' ישנים בכתובות אין מקום כלל לקושיית הרעא רק דראוי לשאול מאי טעמא ומאי שנא ממהלך כעומד, והתי' דבמגרר אין הפסק במלאכה כאשר נתבאר לעיל באורך בע"ה.

¹¹³ דוגמא לזה בענין שינוי מקום בברכות, שהוא מבית לבית ובעומד בחוץ עד שרואה את מקומו הראשון, גם שם יציאה מהבית הפסקת הרשות מהווה שינוי מקום כי הבית הוא מקום והחוץ הוא מקום, רואה את מקומו הראשון לא מגדיר מקומות אלו כשני מקומות אלא רק באופן יחסי אליו.